Pearl S. Buck

Patriotul

Pearl S. Buck

PATRIOTUL

Traducere de JUL. GIURGEA

Ediţia a II-a

Editura Cultura Românească
An apariţie: cca. 1940

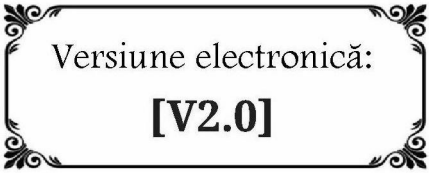

——————————————————

Corectură [V1.0]: februarie 2016
Corectură [V2.0]: februarie 2016

——————————————————

Nota ediţiei tipărite:

Versiunea românească a acestei cărţi
a fost făcută din originalul în limba engleză al volumului
THE PATRIOT
de Pearl S. Buck,
apărut în editura Grosset & Dunlap, Inc., New York, 1939.

——————————————————

———————————————————

Nota ediţiei electronice:

Pentru realizarea prezentei ediţii electronice, textul în limbaj interbelic al ediţiei tipărite a fost adaptat la limbajul contemporan, prin corecturi ortografice şi gramaticale, în conformitate cu prevederile din Hotărârea Academiei Române din 17.02.1993, Dictionarul explicativ al limbii romane, ediţia 2012 şi Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române, Ediţia 2010.

———————————————————

PARTEA ÎNTÂI

În al cinsprezecelea an al Republicii Chineze şi după socoteala celor din Apus, în anul o mie nouă sute douăzeci şi şase, în oraşul Shanghai trăia un bancher bogat căruia îi ziceau Wu şi care avea doi feciori. De câteva generaţii, familia lui era un neam de oameni bogaţi, şi luase parte la viaţa publică a oraşului, deşi în diferite forme, mai ales în timpul celor trei generaţii din urmă. Domnul Wu îşi datora situaţia actuală a familiei lui, mai ales împrejurării că era conducătorul instituţiei Great China Bank care avea numeroase sucursale, răspândite pe toată întinderea regiunii din centrul şi partea de miazăzi a Chinei. În tinereţe făcuse călătorii prin Japonia şi prin Europa, pentru a vizita instituţiile bancare şi la întoarcerea acasă, a început imediat întemeierea băncii lui de acum, care mai târziu deveni un organism atât de puternic în noua republică.

Dar tatăl său, bătrânul general Wu, n-avea nicio legătură cu băncile, afară de cazul când, în calitate de militar, se gândea la ele cu toată încrederea, în timpul războaielor la care el nu luase parte niciodată. Pe vremea domniei celei din urmă dinastii Mandehu, generalul Wu fusese trimis în străinătate, nu de părinţii lui care în realitate rămăseseră înspăimântaţi de gândul acesta, aşa că maică-sa începu să plângă şi nu mai mâncă nimic, până când din mila împărătească fiului ei i se dădu învoirea să-şi întârzie plecarea vreme îndeajuns de lungă, pentru a putea da mamei lui un nepot. Abia în ziua când primi în mâinile ei bătrâne un copilaş nou născut, cu pielea roşie, care ţipa de răscolise tot palatul – actualul bancher Wu – se învoi ca fiul ei, un flăcău frumos şi impulsiv cam de vreo optsprezece ani, să plece în străinătate. Tânărul fu trimis, împreună cu alţii de o seamă cu el, de către împărat, în timpul celor câţiva ani când toată lumea era de părere că dinastia îşi va reorganiza vechea armată care începuse să-şi piardă autoritatea. Reformele aşteptate însă nu se făcură niciodată. Singurul amănunt pe care l-a aflat lumea, este că bătrâna şi energica împărătească se pusese împotriva fiului ei care era un om fără voinţă, şi înlăturase reformele plănuite de el, aşa că generalul Wu se pomeni fără un ban în pungă, tocmai la Berlin, unde petrecuse ceva mai puţin de doi ani. Tatăl său îi trimisese bani tocmai de ajuns, pentru ca să se poată întoarce acasă şi aceasta fu epoca menită să deschidă ochii tânărului ofiţer, asupra importanţei pe care o aveau băncile. Neamurile pământului, îşi zise el, sunt stăpânite de bancheri, nu de împăraţi şi regi, aşa că se hotărî numaidecât ca pe fiul său, care

acum avea doi ani, să-l facă bancher.

Împrejurările îl ajutară să şi facă ceea ce-şi pusese de gând. Înainte ca vaporul cu care se întorcea, să fi intrat în docurile din Shanghai, bătrânul său tată muri, iar mama lui nesimţindu-se în stare să-i supravieţuiască, se sinucise, înghiţindu-şi podoabele de jad şi de aur pe care le avea. Astfel generalul Wu se pomeni dintr-odată cap al familiei, fiind singurul fiu, şi stăpân al nemăsuratei ei averi, precum şi al caselor şi pământurilor strămoşeşti care nu erau în Shanghai, ci se găseau departe în adâncul provinciei Hunan.

Banii familiei erau ascunşi în locuri foarte ciudate. Bătrânul domn Wu, care murise, nu înţelesese şi nici nu avusese încredere niciodată în sistemul bancar. Îl considerase întotdeauna drept un mijloc de jaf, adus de străini. Prin urmare, arginţii lui erau făcuţi fişicuri nenumărate pe care le păstra în lăzi, chiar sub acoperişul casei sale. Primul gând al generalului Wu, după moartea tatălui său, fu să depună aceşti bani în pivniţele diferitelor bănci din oraş. A doua faptă a lui fu construirea unei uriaşe case de formă pătrată pe care şi-o ridică în concesiunea franceză din Shanghai, care pe vremea aceea era cartierul cel mai elegant din oraş. Pentru construirea casei îşi aduse un tânăr arhitect francez, care se îngriji şi de mobilarea ei. Când fu gata, se mută cu toată familia lui într-însa, deşi casa se asemăna cu o casă de oameni înstăriţi din Paris, şi nicidecum cu o casă chinezească. Când soţia lui începu să se plângă din pricina lipsei de confort a casei, cum ar fi de pildă covoarele groase, ceea ce însemna că nimic nu mai poate fi aruncat pe jos, îi aduse aminte că în ţări străine sunt sute de mii de femei care trebuie să se împace cu această lipsă de confort. Din ziua aceea nu mai ascultă la scâncelile ei. Trăi foarte liniştit în casa aceasta, patruzeci de ani încheiaţi, timp în care fiul său cel mai mare crescu şi deveni bancher, iar ceilalţi fii ai lui crescură şi ei şi-şi văzură de treburile lor. Pe fiicele lui nu le privea niciodată ca făcând parte dintre copiii lui, deşi îşi făcuse datoria şi faţă de ele şi le măritase cu oameni fruntaşi, şi, îndeplinindu-şi în felul acesta datoria, încetă cu totul să se mai gândească la ele. Fiul său cel mai mare continuă să trăiască împreună cu el şi mama lui îmbătrânită, în casa aceea mare franţuzească, iar când îi veni vremea, îl căsătoriră cu o fată foarte bine crescută din Shanghai, cu care avu doi fii, I-ko şi I-wan.

Bătrânul general Wu se simţi foarte mulţumit, în ziua când i se născură aceşti doi nepoţi. Trăise până acum viaţă tihnită şi nu luase

parte la niciun război şi nici nu văzuse vreo bătălie. Totuşi lumea îi zicea general, din cauză că împăratul – care acum era mort demult – îl trimisese la o şcoală militară din Germania, dar şi din cauză că era om foarte bogat. Afară de asta avea mai multe uniforme pe care şi le comandase la un croitor din Shanghai, copiindu-le după uniformele unui general englez, ale unui amiral american şi ale unui mareşal francez care veniseră la Shanghai pentru a inspecta trupele lor, staţionate în garnizoana acestui oraş. Bătrânul general Wu arăta foarte impunător în uniformele acestea, deşi el umbla de preferinţă îmbrăcat într-o uniformă care era o combinaţie a uniformei desenate de el însuşi, cu o uşoară nuanţă de uniformă căzăcească. Evident, la el acasă nu umbla niciodată îmbrăcat în aceste uniforme. Aci purta vechile costume grele de brocart, de mătase şi de satin, iar în picioare papuci de catifea cu talpa groasă de pâslă. Uniformele şi le păstra în dulap şi un servitor le scutura şi le peria la fiecare schimbare a anotimpului, când şi medaliile lui – dintre care pe unele le cumpărase el însuşi, iar altele îi fuseseră dăruite de oamenii care veneau la el şi se întâmpla să aibă nevoie de parale – erau lustruite şi şterse, ca pe urmă să fie puse cu grijă la locul lor.

În casa aceasta I-ko şi I-wan îşi petrecură copilăria fericită, până când crescură mari, singura grijă pe care o pricinuiau celor din jurul lor, fiind deosebirea dintre pornirile lor. I-wan fusese întotdeauna favoritul tuturor celor din casă, al bunicilor, părinţilor şi slugilor. I-ko, cel mai în vârstă dintre ei, era un copil încăpăţânat, rău nărăvit, care din fire era gata să facă orice nebunie şi răutate. I-wan însă era un băiat vesel şi blând, iar dragostea de care fusese înconjurat şi aceeaşi îngăduinţă care se dovedise atât de fără folos pentru I-ko, asupra lui nu lăsase urme care să-i fi stricat caracterul. Împlinise vârsta de optsprezece ani şi n-avusese până acum decât o singură încurcătură, pe care nu fu dator să o explice nici bunicilor, nici părinţilor lui, deoarece ei nu reuşiră niciodată să afle ceva despre ea. Fusese arestat şi băgat la închisoare. E adevărat că nu stătuse la închisoare decât o singură noapte. Căci îndată ce se află al cui fiu este, însuşi temnicerul se repezi în celula lui, gâfâind şi cu sudoarea curgându-i în picături grele de pe obraz.

— Iartă-mi prostia pe care am făptuit-o, stăpâne, zise el lui I-wan care se aşezase pe un morman de trei cărămizi puse una peste alta, într-un colţ al celulei infecte şi pline de arestaţi. Dar de ce nu mi-aţi spus, stăpâne, că tatăl dumneavoastră este bancherul Wu şi

că bătrânul general vă este bunic?

— Dacă sunt vrednic să fiu băgat la închisoare, atunci trebuie să stau la închisoare, răspunse I-wan cu demnitate.

Între cei arestaţi el era singurul îmbrăcat în haină de mătase, ale cărei clinuri atârnau murdare. Un tânăr arestat care era în aceeaşi celulă cu el, îl întrebă întunecat:

— De ce nu-ţi scoţi haina aceea minunată de pe dumneata şi ţi-o târăşti prin gunoaie?

Tânărul care-l întrebase, era după înfăţişare un om grosolan, în uniforma de pânză albastră pe care o purtau elevii şcolilor guvernului. I-wan învăţa la o şcoală particulară, ţinută de misionari, anume pentru fiii oamenilor bogaţi. La şcoala aceasta nu existau uniforme, ci toţi elevii erau îmbrăcaţi în haine de mătase:

— Pentru că am acasă şi altele, mai bune decât aceasta, răspunse I-wan.

Temnicerul se întâmplă ca tocmai în clipa aceasta să intre în celulă. Auzind ce spune I-wan, chipul lui se strâmbă şi mai mult de spaimă.

— Nu fi supărat pe mine, tânărul meu stăpân, se rugă el. Tatăl dumitale, dacă ar vrea, ar putea să mă dea afară din această slujbă tihnită. Eu sunt om sărac. Ieşi de aci din celulă şi-ţi voi aduce o trăsură cu cai, care să te ducă nesupărat la casa părinţilor dumitale. Iar după ce vei ajunge acasă, rogu-te, pomeneşte-mă cu vorbe bune în faţa părintelui dumitale, tânărul meu stăpân.

I-wan se simţea îndemnat să-l înfrunte cu trufie, dar n-avea decât optsprezece ani şi era ostenit şi flămând, iar mirosul greu din celula în care era închis, îl făcea să-i vină rău. Afară de asta, ceilalţi arestaţi erau oameni cu chipuri întunecate, murdari şi din felurite straturi sociale şi de felurite vârste, aşa că dintre toţi, singur studentul în uniformă, părea să fie ceva mai de-a firea. Prin urmare se ridică în picioare şi ieşi foarte demn din celulă.

Dar când temnicerul înspăimântat era gata să închidă poarta de fier a celulei, I-wan se opri în loc.

— Stai, porunci el, lasă-l şi pe studentul cela de colo să iasă.

— Nu pot să fac aşa ceva, răspunse temnicerul. Acela este un revoluţionar.

— Tot aşa sunt şi eu, declară I-wan.

Era adevărat că el fusese arestat ca revoluţionar în şcoala misionarilor. Localul şcolii fusese călcat de soldaţii care veniseră să facă o perchiziţie, cum făceau tuturor studenţilor, oriunde i-ar fi

găsit. I-wan se plimba singur prin curte şi tocmai citea o carte, foarte populară pe vremea aceea printre studenţi, scrisă de un german cu numele Karl Marx. Fiind obişnuit să facă întotdeauna ce-l taie capul, nu se sfii deloc să răspundă soldaţilor, când îl întrebară ce carte citeşte.

— Karl Marx, răspunse el supărat, căci ce ar fi putut soldaţii aceştia să înţeleagă dintr-o astfel de carte.

Dar spre marea lui mirare, îl arestaseră numaidecât, îl luară cu ei la închisoare şi-l băgară în celulă, unde protestase toată noaptea, la început în gura mare, până când ceilalţi arestaţi începură să zbiere la el, să stea liniştit, ca să poată dormi.

— Nu se poate ca fiul marelui bancher Wu să fie revoluţionar, răspunse temnicerul.

I-wan se uită la el şi bătu din picior.

— În cazul acesta, fii încredinţat că-mi voi da toată silinţa să-ţi pierzi slujba pe care o ai, strigă el.

Obrazul galben al temnicerului se îngălbeni şi mai mult.

— Dar cum voi putea explica absenţa acestui deţinut?

— Spune-le că eu ţi-am poruncit să-i dai drumul, răspunse I-wan. Spune-le că eu singur sunt răspunzător de plecarea lui.

În timpul cât ei stătură de vorbă, tânărul se apropie şi se opri în faţa uşii de fier; pe chipul lui colţuros nu se vedea nicio tresărire, dar ochii îi ardeau ca două făclii.

— O, cerule, gemu temnicerul, fie-ţi milă de mine!

Dar I-wan îi smulse cheile din mână şi deschise el însuşi poarta celulei, în timp ce temnicerul gemea şi-şi smulgea părul din cap.

— N-ai decât să spui că nu ştii nimic, adăugă I-wan şi proptindu-se cu umărul în poartă, o deschise tocmai de ajuns pentru ca tânărul să se poată strecura afară.

După ce ieşi din celulă, se opri alături de ei şi aşteptă, încuie poarta la loc şi întinse cheile temnicerului, apoi puse mâna pe braţul tânărului şi plecară împreună, urmăriţi de privirile mirate ale celorlalţi arestaţi murdari care se apropiară de drugii de fier ai porţii şi se uitau după ei.

Cei doi tineri nu schimbară nicio vorbă, până când nu se urcară alături în trăsura hodorogită pe care o chemase temnicerul.

— Cred stăpâne, că-ţi vei aduce aminte de mine la nevoie... gemu temnicerul, adresându-se lui I-wan.

— Să-mi dai de ştire, răspunse I-wan fără să mai stăruie şi spuse vizitiului adresa casei părinţilor săi.

Trăsura plecă din faţa închisorii şi imediat după aceea tânărul se întoarse spre el.

— Trebuie să ştii că eu nu mă pot duce cu dumneata, în casa părinţilor dumitale.

— De ce să nu poţi? întrebă I-wan.

— Pentru că eu sunt de fapt revoluţionar, răspunse tânărul şi se uită la el, zâmbind ciudat.

— Nu mai spune? se miră I-wan. Am dorit mereu să dau şi eu peste un revoluţionar.

— La Universitate vei găsi între noi foarte mulţi, adăugă tânărul cu indiferenţă. Pe urmă, înainte ca I-wan să-l poată opri, sări din trăsura care înainta foarte încet. Numele meu este Liu En-lan şi-ţi mulţumesc pentru că mi-ai redat libertatea. Apoi se pierdu în mijlocul mulţimii, înainte ca I-wan să-l poată opri; o clipă se întoarse spre el şi-i zâmbi luminos, pe urmă dispăru cu desăvârşire.

Când ajunse acasă, constată că nici n-au băgat de seamă lipsa lui. I se întâmpla adeseori să se întoarcă târziu acasă, când se ducea la teatru, ceea ce i se întâmpla destul de des, căci îi plăceau piesele cu eroii străvechi, aşa cum îi putea găsi în poveştile cu bandiţi care jefuiau pe cei bogaţi, pentru ca să poată ajuta celor săraci. Se ducea la aceste spectacole de două-trei ori pe săptămână şi se întorcea acasă în zori, când îşi deschidea singur uşa de la intrare, cu cheia pe care o avea în buzunar.

În casa lor, de altfel, toată lumea dormea până târziu. În fiecare zi se scula dimineaţa, prânzea numai el singur şi se ducea la şcoală, fără să vadă pe nimeni dintre oamenii casei, afară de slugi. De astă dată se duse la etaj şi intră în camera lui. Era exact cum fusese întotdeauna.

Se apropie de pat şi începu să mototolească aşternutul, ca şi când ar fi dormit într-însul. Pe urmă se dezbrăcă, făcu o baie şi peste hainele albe de mătase cu care era îmbrăcat, luă un halat de mătase albastră. Abia termină cu îmbrăcatul, când în faţa uşii se auzi o tuse uşoară, pe urmă uşa se deschise şi Peony, camerista mamei lui, apăru cu serviciul de ceai, cum se întâmpla în fiecare dimineaţă.

— Am întârziat, declară ea repede, când îl văzu că este gata îmbrăcat: Astăzi mi s-a întâmplat să adorm.

— Nu face nimic, răspunse tânărul. De astăzi înainte nu mă mai duc la şcoala aceea străină.

— Cum se poate? întrebă ea mirată şi aşează tava cu ceaiul pe

masă.

— Mă voi duce la Universitatea publică, declară I-wan.

— Bine, dar la şcoala aceasta!... protestă fata. La o astfel de şcoală se poate duce toată lumea.

— Prin urmare mă voi putea duce şi eu, ripostă el.

— Tatăl dumitale nu-ţi va da voie să te duci, şi tot aşa nici bunicul dumitale, adăugă fata.

— În cazul acesta nu voi mai mânca nimic, declară I-wan categoric.

— Asta înseamnă că va trebui din nou să-ţi aduc de mâncare, pe ascuns, zise fata maliţioasă, cum făceam şi până acum, când se întâmpla să doreşti ceva. Ce ruşine, I-wan; astfel de apucături sunt pentru I-ko!

Începură să râdă amândoi.

Totuşi acesta fu mijlocul datorită căruia I-wan putu să se înscrie la Universitatea Naţională, unde avu ocazie să cunoască revoluţionarii şi să devină el însuşi un revoluţionar. Asta deoarece imediat ce mama lui află că nu mai vrea să mănânce, se repezi la tatăl său, iar bunica lui, la bunicul, aşa că în mai puţin de patru zile îmbrăcă aceeaşi uniformă pe care o purta şi Liu En-lan, cu o singură deosebire, că mama lui stărui să-i facă uniforma la croitorul tatălui său, din cea mai bună pânză englezească. I-wan se învoi să le asculte această dorinţă care nu reprezenta decât un compromis fără însemnătate, dar care totuşi era menit să dea părinţilor şi bunicilor săi un fel de iluzie a autorităţii lor asupra familiei.

— Bine că cel puţin i se potriveşte, declarară ei, după ce-l văzură îmbrăcat în uniformă.

— Ia vino încoace, strigă bunica, să te pipăi pe obraz.

Şi tot pentru a le da o iluzie, se plecă în faţa bunicii şi o lăsă să-i pipăie obrazul cu mâinile ei uscate şi bătrâne.

— E slăbuţ, mititelul; ar trebui să mai pună puţină carne pe el, murmură bunica.

Suportă şi aceste cuvinte ale ei în tăcere, căci la urma urmelor totuşi reuşise să obţină ceea ce dorea.

*

* *

La doi ani după aceea, în al cinsprezecelea an al republicii, I-wan – fără ca cineva din familia lui să poată bănui o astfel de posibilitate – deveni unul dintre revoluţionarii aceia ale căror grupări secrete

puteau fi întâlnite în toate şcolile din China. Trăia două vieţi cu totul deosebite una de alta, viaţa lui de mai înainte, în calitate de fiu al unei case de oameni bogaţi, şi viaţa cea nouă şi plină de ardoare, în calitate de tânăr entuziast, printre alţi tineri de aceeaşi seamă cu el, visând să răstoarne republica nouă, pentru a proclama una şi mai nouă, căci erau tot atât de potrivnici republicii, cum fuseseră şi părinţii lor faţă de tronul împărătesc. Niciuna dintre aceste două vieţi însă nu avea legătură cu cealaltă. Niciunul dintre colegii lui nu văzuse încă uriaşa casă de formă pătrată în care trăia el, până într-o zi de la începutul toamnei, când i se întâmplă ca, întorcându-se acasă de la şcoală, să se oprească la o cofetărie din apropiere. Când ieşi din nou în stradă, auzi pe cineva că-l strigă pe nume. Era Peng Liu, unul dintre membrii grupului revoluţionar şi singurul pe care el nu-l putea suferi, deşi Peng Liu era un tânăr fără nicio importanţă. Era fiul unui negustor sărac care ţinea o mică dugheană în oraş; un individ mic de statură şi cu înfăţişare vulgară, cu nişte ochi mărunţi şi gura căscată din care i se revărsa fără încetare respiraţia otrăvită de miasme grele. Nimeni nu putea să-l suporte, deşi el n-avea nicio vină din cauza acestor neajunsuri ale lui.

— I-wan! strigă Peng Liu. Unde te duci?

— Acasă, răspunse I-wan şi se gândi că ar fi fost mai bine să-i fi spus o minciună, deoarece Peng Liu se ţinea după el şi nu mai era chip să scape până când va ajunge la casa mare.

Totuşi se hotărî să nu-l poftească să intre la el. Peng Liu va fi incapabil să înţeleagă, cum de el – în calitate de revoluţionar – este în stare să locuiască într-o casă ca asta şi cu siguranţă îi va părea şi mai puţin simpatic, după ce va vedea luxul cu care este instalată. Dar la urma urmelor cum se face că acest Peng Liu este tocmai în partea aceasta? Casa părinţilor lui era departe, dincolo în cartierul chinezesc. Nu cumva Peng Liu îl urmăreşte anume, ca să vadă unde se duce?

Se opri în faţa porţii şi-şi potrivi cărţile la subţioară. Se uită repede împrejurul său, pe urmă ridică privirea să vadă nu cumva I-ko este la fereastră şi-l vede că vine. N-ar fi vrut ca I-ko să vadă pe Peng Liu, căci vederea hainelor sărace şi chipul tras şi palid al acestuia, l-ar face să bănuiască ceva. La ferestrele casei nu se vedea nimeni şi nici pe străzile oraşului Shanghai nu se vedeau decât puţini trecători în această caldă după-amiază de septembrie. Aşa că-i spuse cu glasul încet şi limpede:

— La revedere, pe mâine, camarade.

— Pe mâine, răspunse Peng Liu repede.

— Un laş! murmură I-wan nemulţumit. Se teme să pronunţe cuvântul *camarad*, chiar atunci când nu este nimeni prin apropiere.

Peng Liu însă nu se mişcă din loc:

— Aceasta este casa unde stai dumneata? întrebă el mirat şi se uită în sus la clădirea uriaşă de cărămidă, cu terasa sprijinită pe coloane.

— Ce vrei să fac, răspunse I-wan. Casa a fost clădită de bunicul şi tatăl meu trăieşte în casa aceasta împreună cu el; prin urmare este firesc ca deocamdată să stau şi eu la tatăl meu.

— O frumoasă casă străină, declară Peng Liu.

Dar I-wan simţi un profund dispreţ faţă de tonul plin de umilinţă cu care pronunţă aceste cuvinte şi se gândi: „Lui Peng Liu i-ar plăcea să intre, dar nu-l voi pofti, mai ales că I-ko l-ar dispreţui, dacă l-ar vedea”, pe urmă adăugă cu glas tare:

— La revedere!

— La revedere! răspunse Peng Liu.

I-wan îi întoarse repede spatele, urcă în fugă treptele de marmură ale scării şi intră în casă liniştit. Nu era în stare să fie tot atât de liniştit, când apărea în faţa bunicii lui, dacă se întâmpla să nu fie ameţită de opiu. Dar tocmai din cauză că bătrâna ţinea atât de mult la el, încerca să nu fie niciodată ameţită, când era timpul ca el să se întoarcă acasă.

Astăzi el se întorsese târziu, din cauza şedinţei secrete a comitetului lor şi pentru că fiindu-i foame, trebuise să se oprească în drum, la cofetărie. Tocmai din cauza asta bătrâna începu să-l strige, când îl auzi:

— I-wan, vino încoace! Pe unde ai umblat?

Exact în clipa aceasta Peony ieşi din camera bunicii lui. Îi luă cărţile şi pălăria din mână, pe urmă-şi ţuguie buzele şi suflă:

— E foarte supărată!

Ridică din umeri şi încruntă sprâncenele.

— Vin îndată, bunică! răspunse el, pe urmă se întoarse spre Peony şi întrebă în şoaptă: I-ko s-a întors? Aşteptă până când o văzu clătinând din cap, pe urmă intră în camera bunicii lui.

În fiecare zi, de la vârsta de şase ani, când începuse să meargă la şcoală, trebuia să se ducă drept la bunica lui, îndată ce se întorcea acasă, şi cu fiecare zi ce trecea, obligaţia aceasta i se părea tot mai nesuferită. Se întuneca la faţă de câte ori îşi aducea

aminte că bătrâna aceasta îl aşteaptă şi că este obligat să se ducă la ea. În timpul consfătuirilor lor secrete, când vorbeau despre renunţarea la obligaţiunile familiare ce le au, I-wan sărea în picioare şi striga: „Nu se poate să facem nimic, până în ziua când vom reuşi să scăpăm de sub jugul obligaţiunilor noastre familiare”. De fiecare dată se gândea la propria lui familie, dar mai ales la bunică-sa.

— Am venit, bunico! declară el întunecat, după ce intră în camera ei.

Bătrâna însă nu băga niciodată de seamă că el este nemulţumit. Ea sta aşezată pe marginea uriaşei canapele. Lampa era aprinsă şi luleaua pregătită la îndemână, aşa că nu aştepta decât întoarcerea lui.

— Vino încoace, zise bătrâna, şi I-wan se apropie puţin: Vino mai aproape, ca să te pot pipăi, stărui ea.

Trebui să se apropie de ea, deşi apropierea aceasta i se părea mai nesuferită decât orice tortură. Bătrâna întinse mâna subţire cu unghiile lungi spre el şi-i apucă mâna lui în podul palmelor împreunate.

— Îţi sunt mâinile umede! se miră ea.

— Pe afară e foarte cald, răspunse I-wan.

— Se vede că te-ai grăbit la drum, îl certă ea. Nu ţi-am spus de atâtea ori, să nu mai alergi pe drum, când te întorci acasă? Graba stoarce omului puterea de viaţă.

— Mie-mi place să umblu repede, declară el.

— Nu este vorba de ceea ce-ţi place ţie, ripostă bătrâna. Aci trebuie să ţii seamă şi de familia ta. Tu eşti nepotul meu.

Acesta era tocmai amănuntul cel mai nesuferit în toată conversaţia lor: aluzia că pentru ea el este de preţ, numai din cauză că e nepotul ei, cu alte cuvinte fiul menit să ducă înainte numele familiei.

— Din când în când trebuie să mai fac şi ceea ce-mi place mie, răspunse el nemulţumit.

— Tu faci întotdeauna ceea ce-ţi place, adăugă bătrâna cu glasul ridicat. Nu te gândeşti la nimeni, decât la tine – aceasta este meteahna generaţiei voastre. Tot aşa face şi I-ko. Astăzi nici n-a dat pe la mine.

Dar în aceeaşi clipă se sperie, nu cumva să-l fi supărat cu vorbele ei, aşa că întinse o mână după cutia de dulciuri de lângă ea, fără să-i dea drumul cu cealaltă, şi-i dădu o curmală.

Ar fi avut poftă să o refuze, dar când o văzu, fără să vrea, simţi apă în cerul gurii. Era mereu flămând, tocmai de aceea încruntă din sprâncene şi întinse mâna după ea, apoi o băgă în gură.

— Aşa, adăugă bătrâna şi începu să zâmbească. Din aceste curmale nu dau nimănui, decât ţie. Începu să-i mângâie braţul, întinzând mâna sub mâneca hainei lui. Sunt foarte bune pentru sânge şi nimeni nu mănâncă din ele, decât eu şi cu tine. Cu toate acestea – şi bătrâna ridică glasul, ca să fie sigură că Peony, care era în vestibul, o va putea auzi – ştiu că ticăloasa de roabă care mă slujeşte, mi le fură în timpul cât eu sunt adormită.

— Eu, stăpână? se auzi glasul liniştit, ca nişte clopoţei de argint al lui Peony prin uşa întredeschisă. Eu stăpână, nu mă ating de ele niciodată!

— Totuşi, trebuie să ştii că aşa este, declară bătrâna şi ridică ochii spre el. Fata aceasta fură tot ce-i cade în mână. E la mine de unsprezece ani, dar în sufletul ei nu există nicio picătură de recunoştinţă. Când am cumpărat-o, n-avea decât şapte ani, dar era hoaţă chiar de atunci.

Nu-i răspunse nimic. Ar fi fost peste putinţă să o apere pe Peony, ca pe urmă bunica lui să-l învinuiască de slăbiciune. Făcuse această greşeală mai demult. Încercă să-şi scape braţul de mâna ei.

— Bunico, până mâine va trebui să scriu o conferinţă în limba engleză, declară el şi se uită la ea stăruitor.

— Ah, da, răspunse bunica repede, dar să nu stai prea mult noaptea.

— Noapte bună, bunico, adăugă I-wan şi se prosternă în faţa ei.

— Ba deloc; niciun noapte bună, răspunse bătrâna în glumă. Înainte de culcare, să treci pe la mine.

— Dar dumneata vei fi toropită de fumat, răspunse el răstit.

— Nu, nu, se grăbi ea să adauge. Spune-mi când vei veni şi te voi aştepta trează.

— Nu se poate. Cum aş putea să-ţi spun dinainte, când voi termina cu toate lecţiile ce le am de făcut?

Bătrâna oftă. Pe urmă privirile îi căzură pe luleaua de opiu şi se cutremură ca de un fior.

— De… ai dreptate, murmură ea. Pe urmă aşteptă câteva clipe, apoi strigă: Peony!

— Am sosit, răspunse roaba.

Peony intră în cameră, nesimţită în papucii ei de mătase brodată, şi ajută bătrânei să se întindă pe canapea, apoi începu să-i

pregătească lampa. I-wan nu plecase încă.

— Ţi-am pus cărţile pe masă, zise roaba uitându-se la el.

Ochii bătrânei se şi închiseseră.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, zise I-wan în şoaptă. Cum se poate să te pretezi la aşa ceva!

Peony deschise ochii mari de forma migdalelor şi se uită la el.

— Eu trebuie să fac ceea ce mi se porunceşte, răspunse fata.

I-wan se încruntă şi clătină din cap, apoi se îndreptă spre ieşire. În faţa uşii se opri şi se uită înapoi. O văzu că a început să îndese opiul cleios în lulea, cu o linguriţă mică de argint. Dar nu se uita la ce face, ci se uita după el, iar când îl văzu că s-a oprit şi se uită la ea, scoase limba roşie şi se strâmbă la el. Ieşi imediat şi trânti uşa pe urma lui.

*

* *

Dar îi fu peste putinţă să scape de mirosul dulceag al fumului de opiu. După ce ajunse în camera lui de la etaj, deschise numaidecât ferestrele, dar constată că e zadarnic. Afară nu se simţeau adierile vânturilor serii şi mirosul acesta stăruia în toată casa, uşor dar destul de insinuant. Toată viaţa lui de până acum fusese îmbibată de mirosul acesta pe care nu-l putea suferi. Probabil zidurile unei case vechi chinezeşti ar fi reuşit să absoarbă şi să alunge mirosul acesta, dar în casa aceasta cu sălile ei uriaşe şi scările întortocheate, mirosul stătut de opiu se furişa legănându-se prin toate colţurile, întocmai ca o miasmă. I-wan începuse să se revolte împotriva celor mai mici amănunte pe care le vedea împrejurul lui, mirosul acesta letargic care se strecura pe furiş şi chiar în dulceaţa lui leşinată, parcă avea ceva din suflul stătut al morţii. Toată casa era plină de mirosul acesta până la saturaţie. Îl simţeai în perdelele grele de mătase ce atârnau la ferestre, în pernele roşii de pe scaune şi canapele. În timpul nopţii, când I-wan se acoperea în păturile de mătase ale aşternutului, simţea sau i se părea că simte mirosul acesta de dezagregare.

Din cauza aceasta, îşi zicea el, ar fi preferat ca această cameră a lui să fie simplă, o cameră tot atât de simplă şi de pustie ca şi cămăruţa în care dormea En-lan la Universitate. Porunci lui Peony să scoată draperiile grele de damasc cu care decoratorul francez împodobise ferestrele cu mulţi ani înainte de naşterea lui. Toate ferestrele palatului lor erau împodobite cu astfel de draperii, afară

de cele două ferestre de la camera lui. Fără draperii, ferestrele erau înalte şi impunătoare, iar lumina de afară intra în cameră întocmai ca o undă de veselie. Peony se plângea mereu de felul respingător în care arăta camera lui şi încerca în toate chipurile să domolească lumina prea puternică. De astă dată constată din nou, imediat ce intră în cameră, că a făcut aceeaşi încercare. Pusese în fereastră un vas albastru, iar în vasul acesta era o ramură de oleandru, cu flori însângerate. Stătu câteva clipe şi se gândi: „Ce nevoie am eu de flori? Voi da vasul afară din cameră”.

Dar nu încercă să-şi pună gândul în practică. N-ar fi vrut să jignească pe roaba Peony, din cauză că în toată casa aceasta, ea era singura fiinţă cu care mai putea sta de vorbă. Încă nu era pe deplin hotărât, dacă va trebui să-i spună sau nu, tot ce-l preocupă – anume că a intrat şi el în mod definitiv în gruparea revoluţionară secretă şi că într-o bună zi va trebui să renunţe la tot ce vede împrejurul lui. Când se gândea că va trebui să renunţe la casa aceasta şi la viaţa lui, îşi simţea inima tresărind de mulţumire, dar în acelaşi timp şi de spaimă. Totuşi acesta era singurul mijloc pentru a putea salva ţara – renunţarea definitivă la viaţa aceasta de umbre funerare – la viaţa de capitalism.

Da, I-ko era şi el un mort, tot atât de definitiv mort ca şi bunica, deşi el era încă tânăr. Era mort din cauză că nu se gândea la nimic altceva decât la el şi la plăcerile lui. Din cauză că era fiul preşedintelui unei mari bănci cu organizaţie modernă, avea o viaţă tihnită alături de tatăl său. I-wan habar nu avea de ceea ce face I-ko. Dar cu toate acestea ştia de ajuns, pentru a fi convins că el nu va deveni niciodată la fel cu I-ko, dacă aceasta va depinde de el.

După ce intră în cameră, îşi scoase uniforma albastră de student şi îmbrăcă un halat lung şi moale, de mătase verde-cenuşie. Şi aceasta deoarece tatălui său nu-i plăcea să-l vadă acasă umblând în uniforma albastră şi grosolană de student.

— Când apari în faţa ochilor mei, poruncise într-un rând bătrânul lui I-wan, îmbracă-te în hainele tale cumsecade.

„Când voi renunţa la toate, îşi zise I-wan în timp ce-şi încheia năsturaşii halatului de mătase, nu voi mai purta altceva decât uniforma”. Căci era de la sine înţeles că în mijlocul vieţii de revoluţionar, pe care el avea de gând să o ducă de aci înainte, hainele acestea de mătase, n-ar fi fost la locul lor. Să se urce pe coama stâncilor, să facă nenumăraţi kilometri pe jos, cutreierând satele din largul ţării, să vorbească poporului la răscrucea

drumurilor, cerându-i să se revolte împotriva bogaţilor şi a celor care-i împilează – nu, pentru o astfel de viaţă ar fi fost peste putinţă să se îmbrace în haine de mătase. Va trebui să-şi schimbe chiar şi numele, căci ar fi peste putinţă să se găsească cineva, care să creadă în vorbele spuse de fiul unui bogat bancher din Shanghai.

Auzi pe cineva tuşind uşor şi prin deschizătura uşii apăru numaidecât capul lui Peony.

— Bunicul dumitale întreabă de ce întârzii şi părinţii dumitale îţi trimit vorbă să te prezinţi numaidecât în faţa lor, anunţă roaba.

— Vin îndată, răspunse el răstit.

Glasul fetei se schimbă. Intră în cameră şi se îndreptă spre fereastră.

— Ai văzut ramura de oleandru? întrebă ea încet.

— Da! răspunse I-wan.

Îşi scoase pantofii de piele şi încălţă papucii moi de catifea neagră. Dacă s-ar întâmpla să-l audă bunicul său bocănind cu ghetele de şcoală pe duşumelele casei, îi va porunci să se întoarcă imediat în cameră şi să-şi schimbe încălţămintea.

— Nu-i aşa că sunt frumoase florile, cu lumina aceasta care se strecoară printre ramuri? întrebă Peony.

Ridică privirea şi se uită la ea. I se întâmpla pentru întâia oară să-şi dea seama cu totul pe neaşteptate, că Peony nu mai este Peony, camerista cu care el se jucase şi se certase în fiecare zi, de când îşi putea aduce aminte. Era o fată drăguţă care se oprise în faţa vasului cu ramura de oleandru înflorit. Dacă n-ar fi ştiut dinainte că este Peony, şi-ar fi închipuit că este o fată frumoasă.

— Nu m-am uitat la ele, răspunse el.

Şi fără să mai adauge nimic, ieşi din cameră. Ce l-a determinat acum să constate cum arată Peony? Îşi aduse aminte de Peony de pe vremea când era o ciozvârtă mică, cu faţa galbenă ca ceara şi părea că nu mai creşte deloc.

„Cu fata asta nu prea avem multă cheltuială, ca s-o hrănim”, spunea mama lui mereu… Astăzi însă nimeni nu mai putea spune că Peony are obrazul galben ca de ceară. Nu va deveni niciodată o fată înaltă, dar nici nu se va putea spune despre ea, că are obrazul galben.

Traversă holul de formă pătrată, în adâncul căruia cobora scara monumentală şi se opri pe celălalt coridor, la uşa grea de nuc, din faţa uşii camerei lui, apoi tuşi.

— Intră! se auzi glasul bunicului său.

Apăsă clanţa şi intră în cameră.

Ar fi fost peste putinţă să dispreţuiască pe bunicul său, aşa cum dispreţuia pe bunica. Bunicul său ştia o mulţime de lucruri, deşi din cauza vârstei, începuse să le uite. Totuşi i-ar fi fost peste putinţă să admită că se găseşte cineva, care să ştie mai multe decât bunicul său. Deşi I-wan îşi dădea seama că sentimentul acesta este absurd, de faţă cu un om bătrân, totuşi îi era teamă de el. Când se întâmpla ca cineva să afirme că străinii au făcut cutare lucru, bunicul său era întotdeauna în măsură să spună, dacă l-au făcut cu adevărat, sau nu l-au făcut deloc. Când îl ruga cineva să-i povestească despre ceea ce a văzut prin ţările străine, îi răspundea întotdeauna:

— Am văzut toate ţările din apus şi fiecare se deosebeşte una de alta şi toate împreună se deosebesc de ţara noastră... şi tocmai acesta este amănuntul cel mai de seamă.

Dacă se întâmpla să stăruie să le mai spună şi alte amănunte, începea să le înşire lucrurile stranii ce le văzuse pe acolo. La început, acum cinzeci de ani, toate lucrurile acestea păreau mult mai stranii decât acum. Trenul, de pildă, acum cinzeci de ani, n-ar fi putut să semene cu altceva mai mare, decât cu un balaur. Oamenilor care-l ascultau povestind, le spunea:

— Închipuiţi-vă un balaur care aleargă mugind, tăind zările şi vărsând nori de fum pe nări...

Astăzi firește, astfel de trenuri puteau fi văzute de toată lumea şi cât de multe. În Shanghai nu erau oameni care să nu fi văzut încă trenuri. Prin urmare bătrânul nu mai avea nimic de spus despre ele. Dar cu toate acestea continua să-şi păstreze demnitatea lui de altădată.

— Ia loc! porunci bunicul său. Ce-ai învăţat astăzi?

I-wan se aşeză pe marginea scaunului şi începu:

— Stăpâne, astăzi am învăţat istorie, geografie, limba engleză şi matematică.

— N-ai învăţat ştiinţa militară? întrebă bunicul său repede.

— Mâine vom avea lecţii despre ştiinţa militară, răspunse I-wan.

— Ştiinţa militară... ştiinţa militară este totul, declară bunicul său. Pe vremea când am fost eu în Germania, am văzut trupele defilând şi cu prilejul acesta m-am ales cu anumite convingeri. Tocmai din cauza aceasta vara trecută ţi-am luat un instructor german.

I-wan se uita la bunicul său, dar fără să-l vadă şi fără să-l audă ce spune. Reuşise după multă caznă să poată sta în faţa lui, dar cu

totul absent. Germania de acum cinzeci de ani… ce legătură ar putea să mai aibă acest amănunt cu preocupările lui? Se prefăcea că se gândeşte, dar nu se gândea; ochii lui urmăreau mâna subţire şi uscată a bunicului care-şi mângâia barba albă şi rară. Dacă va spune lui Peony astă-seară, când va veni în camera lui, ca să-i aştearnă patul, că este un revoluţionar – dar dacă într-o bună zi îi va face această destăinuire, va trebui să renunţe la toţi ai lui; asta înseamnă că nu se va mai putea întoarce acasă, şi fireşte, nici Peony nu-l va mai putea vedea. Fata va începe să plângă. Probabil nu va spune nimănui nimic, ci în ziua când va izbucni revoluţia, nu se va mai întoarce acasă. La adunarea ţinută astăzi sub cerul liber, Liu En-lan le spusese: „Primăvara viitoare…”

— Acum poţi să pleci, declară bunicul său cu blândeţe. Trebuie să fii ascultător, I-wan, căci am planuri mari în legătură cu tine.

I-wan se ridică în picioare, se prosternă în faţa lui şi apucă spre uşă. Aci se opri şi se prosternă din nou. Numai rareori i se întâmpla să vorbească de faţă cu bunicul său, şi cel mult când trebuia să răspundă la câte o întrebare. Tot aşa se simţea foarte mulţumit, când putea părăsi camera aceasta care era plină de cărţi vechi şi încărcată de prea multă mobilă. Simţeai miros de mucegai şi de aer stătut, miros caracteristic omului bătrân. Bunicul lui nu prea deschidea destul de des ferestrele. În timpul zilei spunea că în cameră e mai răcoare dacă ţine ferestrele închise, iar în timpul nopţii nu le deschidea, din cauză că se temea de aerul umed. I-wan închise uşa şi ieşi pe coridor.

„Casa aceasta este plină de mirosuri”, îşi zise el. Până şi Peony avea un miros special. Întrebuinţa parfumul de toporaşi. Era un parfum dulceag şi-i spusese ce părere are despre el, dar fetei îi plăcea şi nu vrusese că renunţe la el.

— Vina o porţi numai dumneata, răspundea ea întotdeauna. Nasul dumitale simte prea uşor mirosurile. Ceea ce place altor oameni, dumitale nu-ţi place niciodată. Aşa se întâmplă întotdeauna şi te încăpăţânezi să mergi înainte.

Glasul ei plăcut îi spunea o mulţime de lucruri. Cuvintele erau răstite, dar cu toate acestea i se păreau melodice…

Acum va mai trebui să se ducă şi la părinţii săi, pe urmă va fi liber. Bătu la altă uşă şi intră numaidecât, fără să mai aştepte. Aci erau cele două camere înalte pe care le cunoştea mai bine decât pe toate celelalte camere ale casei, deoarece în camerele acestea cu parchetul lustruit şi acoperit cu covoare grele chinezeşti,

învăţase să umble, pe vremea când era copil mic. Aci cunoştea toate podoabele camerelor, de la vasele din vitrina de lemn negru sculptat, de care niciodată nu avea voie să se atingă, până la mingile de fildeş şi elefanţii cu care putea să se joace cât pofteşte. Îi mai plăcea şi astăzi să ia uneori în mână mingea cea mare de fildeş, goală pe dinăuntru şi să o învârtească, încercând să distingă cele şaptesprezece mingi minuscule din interiorul ei, fiecare dintre ele separată şi învârtindu-se singură.

Mama lui era aşezată în faţa ferestrei, cu o broderie pe genunchi şi tatăl său în faţa unui birou uriaş de lemn negru sculptat, în celălalt capăt al camerei. Era îmbrăcat în acelaşi costum străin pe care-l purta la bancă, şi când intră I-wan, ridică privirea, ca să se uite la el.

— A... vasăzică ai trecut pe la bunicii tăi, declară el. Eu abia acum m-am întors acasă... şi trebuie să mă schimb. (Dar nu se mişcă de la birou). Fratele tău s-a întors?

— Nu, tată! răspunse I-wan.

Doamna Wu ridică privirea blândă de pe broderia ei de mătase şi întinse mâna spre fiul ei.

— Vino încoace, zise ea pe englezeşte. Vorbea bine englezeşte şi era foarte mândră de asta. Pe vremea când era fată, tatăl ei îi ţinuse ani de zile o englezoaică mai în vârstă, ca guvernantă. Arăţi obosit, I-wan.

— Sunt chiar obosit, răspunse el tot pe englezeşte, căci îi făcea plăcere să vorbească această limbă şi astfel putea să renunţe la frazele lungi şi curtenitoare pe care ar fi trebuit să le întrebuinţeze, dacă ar fi vorbit în limba chineză. În englezeşte ar fi fost peste putinţă să spui: „Prea cinstita mea...” şi „eu cel mai umil...” Cu toate acestea mama lui ţinea foarte mult la ritualul chinezesc. Avea o mulţime de superstiţii care nu se potriveau deloc cu accentul ei desăvârşit englezesc. În timpul copilăriei îl purtase cu un lănţişor de argint la gât, de care atârna un lacăt minuscul, în care trebuia să-şi încuie viaţa. Pe ascuns trăgea de el mereu, dar nu reuşise niciodată să-l rupă. Argintarul îi încheiase bine zalele lanţului pe gât şi le lipise.

— Ai venit foarte târziu, declară mama lui.

— După terminarea cursurilor am avut o întrunire, răspunse I-wan.

— Ce sunt întrunirile acestea? întrebă tatăl său pe chinezeşte.

— Întruniri politice, răspunse I-wan tot în englezeşte.

— Nu te lăsa atras în astfel de mişcări, declară tatăl său, de astă dată vorbind şi el englezeşte, cum făcea întotdeauna, când voia să fie sigur că nu-l vor înţelege slugile. Vorbea destul de curgător această limbă, dar făcea confuzie între sunetele *l* şi *r* şi *n*, cum i se întâmpla şi când vorbea limba franceză sau germană: Tineretul studenţesc nu va putea face niciodată nimic, pentru înlăturarea celor care deţin puterea. Dar cei care deţin puterea, vor putea întotdeauna să vă taie capetele.

— I-wan! se zbuciumă mama lui. Făgăduieşte-mi…

Tatăl său continuă, fără să ţină seamă de ea.

— Guvernul nu este dispus să asculte prostiile pe care le debitează tinerii studenţi şi fetele, adăugă el grăbit. Dar afară de asta, niciunul dintre voi nu înţelege, ce vasăzică să conduci o ţară. Voi ştiţi cu toţii să criticaţi şi sunteţi îmbibaţi de spiritul revoltei. Dar ce sunteţi voi, de pildă, în stare să înţelegeţi din politica monetară, din sistemul bancar şi împrumuturile în străinătate?

— Ce nevoie avem noi de împrumuturi în străinătate? ripostă I-wan. Vorbiseră chiar în după-amiaza aceea despre împrumuturile în străinătate şi En-lan se ridicase în picioare şi în semn de protest împotriva acestor împrumuturi, se oferise să-şi sacrifice viaţa pentru cauza revoluţiei. Până acum niciunul dintre ei nu-şi dăduse seama de primejdia pe care o reprezintă noul împrumut de un milion de dolari pe piaţa japoneză, pentru garantarea căruia trebuia zălogită o importantă mină de fier din nordul ţării.

— Acest nou împrumut din străinătate, declarase En-lan, nu ni se acordă cu mai multă uşurinţă, decât orice alt împrumut. Naţiunii străine care ne împrumută aceşti bani, i se asigură anumite privilegii. Studenţimea a trimis o delegaţie care să protesteze pe lângă reprezentanţii guvernului, dar nu ni s-a dat nicio atenţie. Cu voia voastră eu voi lua un revolver şi-l voi ascunde în mâneca hainei, ca să împuşc astă-seară pe Ministrul Finanţelor, când se va întoarce de la masă, împreună cu noua lui ţiitoare.

Nimeni nu scosese nicio vorbă. Toţi se uitau la el. En-lan a făcut o strâmbătură şi printre dinţii încleştaţi şi albi, a gemut:

— Noua lui ţiitoare îl costă zece mii de dolari! Numai miniştrii de finanţe îşi pot permite să-şi cumpere ţiitoare noi!

Se întâmpla pentru întâia oară ca unul din gruparea lor să-şi pună viaţa în joc, pentru a ucide un duşman.

În alte părţi astfel de lucruri se întâmplaseră destul de des, aşa că oamenii de seamă începuseră să-şi întărească gărzile personale,

mai ales din ziua când un student răzbise în biroul unui ministru de externe. Aceasta se întâmplase după formularea celor douăzeci şi unu de puncte ale Japoniei... Imediat după aceea începuseră o discuţie foarte aprinsă. Dar cei de faţă hotărâseră că En-lan nu putea fi încă sacrificat... căci evenimentele importante trebuiau să se producă abia de aci înainte.

În orice caz însă, propunerea lui de sacrificiu, contribuise în mare măsură la intensificarea importanţei cauzei lor.

— Ce nevoie avem noi de împrumuturi din străinătate? repetă tatăl său. Avem nevoie din cauză că orice ţară în refacere are nevoie de împrumuturi din străinătate.

Era un bărbat voinic, cu obrazul neted şi prelung, care se mândrea de faptul că este un om cu vederi moderne. Între prietenii lui erau foarte mulţi străini care aparţineau altor naţiuni, dar mai cu deosebire japonezi. Domnul Wu făcea parte dintre acei chinezi care erau convinşi de necesitatea unei apropieri de Japonia. „Asia e a asiaticilor” era fraza pe care o cita cu predilecţie, după ce Ministrul Afacerilor Străine al Japoniei o întrebuinţase pentru prima dată în faţa Ligii Naţiunilor.

— Tu nu eşti în stare să înţelegi, se adresă el de astă dată fiului său cu toată blândeţea, pentru că tu tocmai acum treci prin vârsta idealistă. La douăzeci de ani aveam şi eu anumite idealuri. Eram un adept secret al tânărului împărat şi al reformelor preconizate de el. Tot aşa era şi cea mai mare parte a tineretului din generaţia mea. Sunt convins că şi gruparea voastră are cultul ei pentru anumite idealuri.

— I-ko nu s-a gândit niciodată la aşa ceva, se amestecă mama lui.

— I-wan seamănă mai mult cu mine, ripostă tatăl lui cu violenţă.

I-wan se aşeză pe un scaun şi nu răspunse nicio vorbă la cuvintele părinţilor săi. Se obişnuise de multă vreme cu acest fel de atitudine, care însemna în acelaşi timp dovada respectului filial, dar în fond nu trăda nimic. Mama lui se apucase din nou să brodeze şi tatăl său puse mâna pe toc.

Puţin îi pasă de ce spune tatăl său – îşi zicea el – dar cu toate acestea, numai cu câteva cuvinte reuşea să trezească într-însul anumite sentimente care-l făceau să se simtă mic şi tânăr. Parcă revoluţionarii de astăzi s-ar mai putea compara cu tineretul de pe vremea împăratului aceluia lipsit de voinţă! Tatăl lui era astăzi un om foarte ocupat, un om bogat şi respectabil, deşi fusese un copil

alintat, rău nărăvit şi răsfăţat, exact cum era şi I-ko, din cauză că multă vreme fusese singurul copil al familiei. Slugile casei mai povesteau şi astăzi o mulţime de amănunte în legătură cu încăpăţânarea lui, de pe vremea când era copil. Dar cu toate acestea se întâmplase ca tatăl său să nu devină un slăbănog, din cauză că fusese prea mult răsfăţat. În loc de asta, el continuase să fie încăpăţânat, autoritar şi să facă numai ce-i place lui. I-wan ştia că părinţii lui se ceartă rău între ei uneori, dar nu cunoştea motivele pentru care se certau. Mama lui era singura fiică a unui om foarte bogat şi nu erau decât foarte puţine femei care să poată spune că în tinereţe s-au bucurat de educaţia pe care a avut-o ea. Dar cu toate acestea asculta de soţul ei, deşi se certau împreună. Toată lumea îl asculta, până şi părinţii lui, deşi căuta în toate chipurile să dovedească tuturor că ţine la ei.

— Pot să plec acum, tată? întrebă I-wan.

— Mai stai o clipă, răspunse tatăl său.

Stătu nemişcat pe scaun, dar într-însul începea să clocotească revolta.

„Tata, îşi zicea el, n-are să-mi spună nimic, dar mă face să aştept aici, ca să-mi dovedească puterea lui. Niciodată nu este dispus să-mi dea voie imediat să mă retrag din camera aceasta. Vrea să-şi dovedească puterea ce o are asupra mea”. Buzele i se strâmbară, după ce se gândi la toate acestea…

— Ai vreun plan? întrebă tatăl său pe neaşteptate, în limba chineză.

I-wan ridică privirea şi se uită la el. Tatăl său lăsase tocul din mână.

— De câtăva vreme am început să mă gândesc că a sosit timpul să facem un plan pentru viitorul tău, declară el. Mama ta îşi are şi ea planurile ei.

— Astăzi ai douăzeci de ani, se amestecă mama lui. Ai devenit bărbat.

I-wan simţi că se aprinde la faţă. Tatăl său continuă cu glasul blând, observându-l cu atenţie.

— Limpezeşte-ţi gândurile, adăugă el. Nu te vom sili să faci nimic împotriva voinţei tale, nici pe tine nici pe fratele tău. Nu te-am logodit până acum cu nicio fată şi nici nu te vom logodi. Demult, am vorbit odată despre asta, şi atunci am hotărât să te lăsăm şi pe tine şi pe I-ko să vă alegeţi singuri soţiile.

— Vă mulţumesc, stăpâne, murmură I-wan.

De fapt cunoştea această hotărâre a lor. Uneori noaptea, se întâmpla ca I-ko să intre pe neaşteptate în camera lui şi să-i vorbească despre fetele cu care ştia că ar fi putut să se căsătorească, dacă ar fi vrut. Dar nu reuşise niciodată să aleagă dintre aceste fete pe cea cu care ar fi preferat să se căsătorească, aşa că uneori sfârşea bătându-şi joc de sine însuşi:

— Deocamdată nu există nicio lege, care să te oblige să nu ai decât o singură soţie, îşi zicea el, deşi femeile au început să devină atât de independente, încât îţi cer să le făgăduieşti că nu te vei mai căsători cu altă femeie, afară de ele. Cum ar putea un bărbat să făgăduiască aşa ceva?

Dar cu toate că până acum considerase libertatea de a face ce-i place, ca ceva de la sine înţeles, astăzi se întâmpla pentru întâia oară ca I-wan să simtă un fel de recunoştinţă faţă de părinţii săi. Mulţi dintre colegii lui erau logodiţi, din cauză că-i obligaseră părinţii lor. Şi asta era una dintre problemele pentru care trebuiau să lupte... libertatea de a-şi alege singuri soţiile. Fetele mai ales, erau foarte impresionate de această problemă. În timpul întrunirilor repetau mereu:

— Va trebui să avem dreptul să ne căsătorim cu cine vrem, sau chiar să nu ne căsătorim deloc, dacă nu vrem să ne căsătorim.

— Sigur că da, aprobaseră ceilalţi membri din grup.

Uneori când se întâmpla ca doi sau trei tineri să fie împreună, începeau să discute despre această preocupare a fetelor. Erau cu toţii de acord că fetele au toată dreptatea în cererile lor. Totuşi, se întrebau ce se va întâmpla, dacă femeile vor începe să refuze să se mai mărite? Ar fi foarte neplăcut pentru un bărbat, să ceară o fată în căsătorie şi să fie refuzat.

Într-un rând En-lan se uită la I-wan şi începu să zâmbească.

— Linişteşte-te, declară el. Îţi mai aduci aminte de fata care a vorbit cu atâta violenţă şi atât de mult despre libertate?

Îşi aducea aminte destul de bine. Era o fată drăguţă, numai foc şi pară, originară din partea de miazăzi a provinciei Fukien. En-lan băgă mâna în buzunar şi scoase o scrisoare pe care i-o întinse. Era o scrisoare de dragoste pasionată, semnată chiar de ea. Rămase mirat şi se simţi înfiorat de invidie.

— Te vei căsători cu ea? întrebă el pe En-lan.

Acesta clătină din cap:

— Cum să mă căsătoresc, când în calitate de revoluţionar, aş putea muri de azi pe mâine. Dar afară de asta ea nici nu-mi cere să

mă căsătoresc cu ea.

Spunea adevărul. Fata îi scria numai atâta: *„Spune-mi să vin la tine şi voi veni. Suntem amândoi liberi”*.

I-wan îi dădu scrisoarea înapoi şi En-lan o băgă din nou în buzunar.

— Dar afară de asta, adăugă el, părinţii mi-au şi ales o soţie la noi acasă. Tocmai din cauza aceasta eu nu mă duc niciodată acasă.

— O soţie! se miră I-wan. Avea ocazie să afle mereu câte ceva nou în legătură cu acest En-lan pe care-l ajutase să scape din închisoare...

— Dar a sosit timpul să luăm o hotărâre în legătură cu educaţia ta, continuă tatăl său. Fireşte, eu aş avea intenţia să te iau cu mine la bancă, exact cum am procedat şi cu fratele tău mai mare.

I-wan nu zise nimic. El nu se va duce niciodată la bancă. Cât îl vor dispreţui camarazii lui, dacă va începe să contribuie şi el la încheierea împrumuturilor acestora pe pieţele străine. Îi era peste putinţă să suporte gândul că ei îl vor dispreţui. Ştia foarte bine că pe lista neagră a revoluţionarilor, era trecut şi numele tatălui său, alături de celelalte nume ale oamenilor influenţi şi bogaţi. Câteva clipe se gândi cu toată ardoarea la En-lan. En-lan era fiul unui ţăran şi se simţea foarte mândru de faptul acesta.

— Tatăl meu este un om de rând, spunea En-lan cu mândrie. Mama mea nu ştie nici să scrie nici să citească.

En-lan era foarte pornit împotriva oamenilor bogaţi, fără alegere. El era incapabil să înţeleagă, cum se poate aşa ceva, când deşi dispreţuia capitaliştii, pe tatăl său îl mai iubea şi astăzi pe ascuns, cu toată revolta pe care i-o inspira. În locul său, En-lan ar declara foarte liniştit, cum avea obiceiul: „Dacă aş fi în locul tău, aş zice că de vreme ce este capitalist şi duşman al mişcării noastre, nu se poate să mai fie tatăl meu...”

— Eu nici nu voi stărui nici nu te voi sili, continuă tatăl său cu blândeţe. Tu eşti fiul meu. Dar în ziua când vei şti limpede, ce vrei să faci, vino la mine şi spune-mi.

Dădu din cap şi I-wan se ridică în picioare. Cum i se mai întâmplase de atâtea ori înainte de asta, supărarea îi trecuse cu totul. Atitudinea autoritară a tatălui său sfârşise în cuvinte atât de blânde.

— Îţi mulţumesc, tată, murmură I-wan.

— Unde te duci? întrebă maică-sa.

— În camera mea, ca să-mi fac lecţiile, răspunse el.

Dădu din cap, mulţumită că-l ştie în casă şi aproape de ea. I-wan ieşi pe uşă şi o închise încetişor. Ceva mai târziu se vor întâlni din nou în sufrageria de la parter, în faţa unei mese care pentru En-lan ar fi un adevărat ospăţ. Dar pentru ei o astfel de masă, era mâncare de toate zilele.

Totuşi gândindu-se la ea, începu să simtă că-i e foame. Se va uita, îşi zise el, să vadă ce este în cutioara de prăjituri, de care Peony avea grijă să fie întotdeauna plină pe masa din camera lui. Ceainicul va fi fierbinte în cutia lui capitonată. Se grăbi să intre în camera lui, simţindu-se pentru un timp liber şi deplin stăpân pe sine. Îi făcea plăcere să se gândească la ceasul ce-l mai despărţea de ora mesei. Afirmase că vrea să studieze, dar el nu studia niciodată, decât după ce se ridicau de la masă. Imediat după aceea pleca foarte grăbit, spunând că trebuie să-şi facă lecţiile şi că are foarte mult de lucru. Uneori se întâmpla să se ducă în camera lui şi să-şi facă lecţiile, dar altădată pleca de-a dreptul la teatru.

Astă-seară însă trebuia să se apuce de lucru. Trebuia să facă o lungă compoziţie în limba engleză. Dorinţa lui cea mai arzătoare era să exceleze faţă de En-lan în lucrările scrise. Dar nu reuşea niciodată. En-lan avea o putere neîntrecută de muncă, atunci când era vorba să facă lucrări în scris. Oricât s-ar fi străduit, îi era peste putinţă să obţină aceleaşi premii pe care bătrâna profesoară le acordase lui En-lan. Astă-seară, îşi zicea el, se va strădui mai mult decât înainte de asta. Dorea ca En-lan să aibă o părere bună despre el, chiar mai mult decât ar fi râvnit premiile profesoarei. Astfel, în loc să trândăvească, se aşeză la masa de lucru şi-şi scoase caietul. Va începe acum să facă o compoziţie cât mai bună.

*
* *

Începuse să i se facă grozav de somn. Se uită la ceas. Era aproape miezul nopţii şi abia acum îşi terminase compoziţia din limba engleză. O reciti şi rămase mulţumit de ea, deşi ştia limpede, că atunci când i-o vor da înapoi, va fi plină de semne roşii. Domnişoara Maitland va corecta o mulţime de expresii pe care el nici nu le poate bănui. Totuşi era o compoziţie bună. Drept subiect alesese istoria lui Sun Yat-Sen şi o povestise destul de bine. Simţea adevărată plăcere să o citească din nou, când auzi o uşoară mişcare în jurul patului. Dar nu ridică privirea. Nu putea să fie altcineva, decât Peony care venise să-i desfacă patul şi să-i aducă

ceaiul fierbinte pe care-l aşeza pe măsuţa de lângă pat. Pe urmă o auzi că s-a oprit alături de el şi-i simţi, ca de atâtea ori înainte de asta, mâna pe umărul lui şi obrazul aşezat pe creştetul său. Prin minte îi trecu imaginea ei neaşteptată, aşa cum o văzuse în timpul după amiezii, în faţa ramurii de oleandru. Se feri din calea ei şi-i spuse nemulţumit:

— Cât mai ai de gând să întrebuinţezi parfumul acesta nesuferit?

— Întotdeauna, răspunse ea cu îndrăzneală, şi pentru totdeauna, căci mie-mi place. Nu mai învăţa! Trebuie să isprăveşti pentru astăzi. E timpul să te duci la culcare.

— Tu habar n-ai de ceea ce am eu de făcut, răspunse el.

— Dacă n-ai terminat nici până la această oră, înseamnă că eşti un prost, ripostă fata, şi-i mângâie obrazul cu palma mâinii ei parfumate. Ori eu ştiu că nu eşti prost, adăugă ea.

Îşi simţi inima bătând grăbită, o dată, de două ori, şi fu cuprins de un fel de tulburare. De ani de zile, ei doi erau tovarăşi de joacă. Ştia, întocmai cum ştia şi fata asta, că ea nu este decât o roabă, dar fusese îngăduită să devină mai mult decât atâta, din cauză că toţi ţineau la ea şi o alintau, mai ales de când surorile lui muriseră. Dar de fapt între ei doi erau aceleaşi legături ca între frate şi soră. Niciodată nu pomeneau că ea este o roabă. El nu se gândea niciodată la acest amănunt, din cauză că era obişnuit cu prezenţa ei, iar ea nu pomenea niciodată de asta. Dar de câteva luni încoace între ei începuse să-şi facă loc un alt sentiment, ceva pe care el nu-l dorea şi nu-l putea suferi. Era felul acesta de a-i pune mâna pe umăr şi de a-şi culca obrazul pe creştetul lui. Uneori seara, îi venea să întindă braţul şi să o cuprindă de mijloc, deşi în realitate nu dorea să facă acest gest. Nu-l făcuse niciodată până acum, dar se gândise la el şi se simţea ruşinat de gândul acesta. Dacă nu ar fi făcut şi el parte din gruparea revoluţionară, probabil ar fi întins braţul şi l-ar fi încins în jurul mijlocului roabei.

Dar afară de asta, nu voia nici să se poarte cum se purta I-ko, fratele său care o necăjea mereu pe Peony, o ciupea de obraz, o apuca de mână şi o cuprindea de mijloc. De câte ori făcea astfel de gesturi, Peony se smulgea din braţele lui şi o lua la fugă. Într-un rând îl zgâriase, patru dâre paralele pe fiecare obraz, aşa că timp de câteva zile nici nu mai putuse ieşi din casă, deoarece toată lumea ştie că atunci când un bărbat are pe amândoi obrajii câte patru zgârieturi paralele, acestea nu pot fi făcute decât de mâinile unei femei. Din pricina asta se întâmplă nemulţumire şi în casa lor.

Doamna Wu vorbi cu Peony între patru ochi, iar tatăl său vorbi cu I-ko. Şi Peony venise în camera lui, ca să poată plânge liniştită şi să-i spună:

— Nu pot suferi pe fratele dumitale I-ko! A fost întotdeauna un stricat.

I-wan nu întrebase cum se poate ca I-ko să fie un stricat. Nu dorea să ştie nimic în legătură cu această întâmplare. Simţise o uşoară înfiorare în lungul spinării şi se mulţumise să-i spună solemn:

— Peony, eu nu mă voi purta cu tine niciodată urât.

Fata plânse un timp cu sughiţuri, pe urmă oftă şi uitându-se la el, începu să zâmbească.

— Tu nu ştii ce înseamnă să te porţi urât... declară ea.

Aşa că astăzi îi era ruşine, din cauză că-i plăcea să o simtă că pune mâna pe el şi tocmai din cauza asta se feri din calea ei.

— Acum de când ai crescut, nu mă mai iubeşti deloc? murmură ea.

— Ba da, răspunse el răstit, te iubesc tot aşa cum te-am iubit ca şi până acum.

— Sunt atât de singură, murmură fata.

I-wan se ridică de la masă şi închise carnetul de compoziţii.

— Acum te poftesc să pleci, zise el. Ascultă Peony, nu vreau să te văd învârtindu-te în jurul meu, când mă pregătesc de culcare.

Încercă să-i vorbească răstit, din pricină că se temea de ea. Se temea că va începe să plângă, sau că se va supăra, deoarece până acum îi ajutase întotdeauna să se pregătească de culcare şi după ce-i trăgea perdelele patului, stingea lumina din cameră.

— Deschide ferestrele, poruncea el întotdeauna.

În timpul verii îl asculta, dar iarna începea să stăruie:

— Astă-seară nu – căci e prea frig.

— Dacă nu le deschizi, atunci va trebui să mă dau jos din pat şi să mi le deschid singur, după ce vei pleca, striga el de sub păturile cu care era învelit.

Aşa că trebuia să i le deschidă şi vara şi iarna... Acum se întoarse cu spatele spre ea, aşa ca să nu-i vadă faţa, dacă se va simţi îndurerată. Dar o auzi râzând şi se întoarse repede spre ea. Fata nu părea deloc supărată. Se uita la el şi zâmbea, privindu-l cu ochii şireţi apoi îi răspunse înveselită.

— Eşti atât de voinic, declară fata; un bărbat în toată forma – vasăzică micul I-wan nu mai are acum nevoie de mine. E bărbat

voinic şi se serveşte singur cu ce are nevoie.

Făcu un pas spre ea şi o împinse încet spre uşă, iar fata îl apucă de mâini şi începu să râdă înveselită şi din toată inima. În sfârşit reuşi să o scoată din cameră, cu toate că ea îl ţinea mereu de mâini, ca şi când nu s-ar fi putut dezlipi de el. Dar acum era pe coridor! Închise uşa repede şi întoarse cheia în broască. Pe urmă se opri în faţa uşii şi ascultă. Nu se auzea nicio mişcare. Întinse mâna spre uşă ca să o descuie şi să se convingă dacă a plecat. Pe urmă se răzgândi. Sigur că va fi tot acolo şi face haz pe socoteala lui, aşteptând fără să sufle. Nu va deschide uşa. Se întoarse în loc şi traversă camera cu paşi sonori, pe urmă începu să se dezbrace. După ce se spălă şi era gata de culcare, se îndreptă spre fereastră şi o deschise larg. Dacă mai era în faţa uşii, îl va auzi. Un îndemn neliniştitor tremura într-însul, să se ducă să vadă dacă a plecat. Dar dacă n-a plecat încă, atunci va încerca să intre din nou în cameră. Iar dacă va intra, atunci va avea din nou motive să se teamă de ea. El era hotărât să se sacrifice pentru patria lui. Afară de asta, nu avea de gând să fie şi el la fel cu I-ko.

Se urcă în pat şi trase perdelele, apoi simţi din nou mirosul dulceag de opiu care tremura uşor în jurul lui.

Începu să se revolte împotriva lui şi din cauza acestei revolte îşi uită de Peony. Nu va fi condamnat să-l suporte toată viaţa, îşi zise el şi toropeala somnului începu să pună stăpânire pe el.

*

* *

Grupul lor se întâlnea în sala unde se ţineau cursurile de limba engleză. Era localul cel mai sigur, din cauză că Universitatea acorda întotdeauna profesorilor străini cele mai sărace săli de învăţământ, dintr-o clădire mică şi veche, din colţul cel mai depărtat al curţii. Era o clădire cu două caturi şi nu avea decât o singură scară. Peng Liu trebuia să stea în capul scării, ca şi când ar fi aşteptat pe cineva, dar în realitate el stătea de pază. Era priceput în meşteşugul de iscoadă. Ochii lui mici vedeau tot ce trebuia văzut şi era în stare să se prefacă atât de prost şi de nevinovat, încât ar fi fost peste putinţă să nu înşele pe orişicine. Dacă se întâmpla să apară cineva, el îl saluta numaidecât foarte zgomotos, aşa că tovarăşii lui îl puteau auzi prin uşa deschisă a sălii de studii, care era tocmai în faţa scării şi se puteau împrăştia imediat în celelalte două săli învecinate, unde se prefăceau că-şi văd de lecţii, în

grupuri, câte doi sau unul singur. Dar până acum nu se întâmplase încă să vină cineva şi să urce scara, deşi se întruneau de doi ani în sala aceasta şi se asociaseră cu numeroase alte grupări similare ale Uniunii Naţionale a Patrioţilor. Aceasta era denumirea pe care o adoptaseră pentru gruparea lor, după ce guvernul anunţase că va împuşca pe toţi comuniştii.

— Nu cred că ar putea să împuşte o grupare de patrioţi, declarase En-lan şi îşi arătase dinţii, zâmbind cu zâmbetul lui bun de ţăran. După ce va izbucni revoluţia, totul va fi altfel decât până acum. Imediat după aceea vom ucide pe toţi cei care nu sunt cu noi.

I-wan cunoştea pe toţi cei care veneau la consfătuirile din sala aceasta, şi totuşi En-lan era cel pe care-l cunoştea mai puţin decât pe oricare. Mai bine zis, el cunoştea fiecare faţă a celor douăzeci şi trei de camarazi, între care erau şi nouă fete şi îi ştia după nume. Dar în afară de Peng Liu şi En-lan, n-ar fi fost în stare să-ţi spună dacă sunt oameni bogaţi sau săraci şi cine sunt anume. Înainte de a începe să-şi ţină întrunirile în sala aceasta, nici nu se cunoscuseră unul pe altul. Când intrase I-wan în gruparea lor, nu erau decât unsprezece şi între aceştia numai două erau fete. De unde au venit ceilalţi, n-ar fi putut să spună, decât cel mult atât, că atunci când apărea unul nou, era obiceiul să se ridice în picioare şi să se anunţe că a intrat în grupare, ca apoi unul dintre cei prezenţi, pe care-l cunoşteau mai demult, să se ridice şi el şi să declare că noul venit nu este iscoadă.

El intrase în această grupare cu ajutorul lui En-lan. Imediat ce venise la această Universitate, găsise pe En-lan şi acesta îi spuse despre existenţa grupării lor, în faţa căreia se pusese chezăşie pentru el. I-wan îi fu foarte recunoscător şi mai târziu îl întrebase:

— Cum se poate să dai chezăşie pentru mine, când nu ştii nimic despre mine, decât numele familiei mele?

— Eu te cunosc, răspunse En-lan. Mi-e de ajuns să ştiu ce ai făcut pentru mine.

— Nu te interesează cine sunt eu? întrebase I-wan.

— Ce importanţă poate să aibă amănuntul al cui fiu eşti? răspunse En-lan. Ştiu că eşti omul care trebuie să fie alături de noi.

Şi totuşi, deşi aceşti douăzeci şi trei de camarazi nu făceau parte dintre foştii prieteni ai lui I-wan, nici nu erau fii ai familiilor bogate care înainte de asta fuseseră colegii lui de şcoală, imediat ce intră în sala aceasta de întruniri, I-wan simţi că aceştia sunt oameni

dintre care face şi el parte. Nu-l interesa deloc faptul, dacă ei ştiau sau nu, cine este el. Ar fi fost chiar mult mai bine, dacă n-ar fi ştiut. Se simţea ruşinat în faţa lor, din cauză că el era fiul bancherului Wu care era cel mai bogat om din Shanghai. Când vedea că i s-a rupt uniforma sau că i-a căzut un nasture, nu se mai sinchisea de aşa ceva, deoarece în felul acesta putea să pară tot atât de sărac ca şi ceilalţi camarazi ai lui şi-şi zbârlea anume părul, încercând să semene mai de aproape cu părul cafeniu, decolorat de soare al lui En-lan care fusese răscolit şi bătut de nisipurile aduse de vânturile deşertului.

I se părea că acesta este singurul loc din toată lumea asta, unde viaţa era viaţă adevărată, plină de freamăt şi vrednică să fie trăită. La ei acasă nimeni nu se gândea la altceva, decât la familia lor. Fiecare făcea ce-l tăia capul şi abia pe urmă se gândea şi la restul familiei. Nimeni nu se gândea la viaţa pe care o trăieşte lumea din afară. Tot aşa nu se gândise nici I-wan, până în ziua când dăduse peste cartea lui Karl Marx din cauza căreia fusese trimis la închisoare. Totuşi nu-i părea câtuşi de puţin rău, că l-au băgat la închisoare, deoarece aici îl descoperise pe En-lan...

— De ce te-au băgat la închisoare? întrebase el pe En-lan după ce se cunoscură mai de aproape.

Acum aflase ceva foarte ciudat în legătură cu el. Când se întâmpla să fie ceva cu care ar fi vrut să se pună şi el la curent, scria numaidecât pe hârtie, în loc să-şi piardă timpul cu întrebări. De vorbit vorbea încet şi parcă ar fi alergat să găsească vorbele, dar când se aşeza să scrie, scria cu uşurinţă şi întrebuinţa o mulţime de cuvinte. Tot aşa nici de astă dată, ca de atâtea ori înainte de asta, nu răspunse lui I-wan imediat. Pe urmă declarase:

— Îţi voi scrie tot.

La câteva zile după aceea îi întinse câteva foi de hârtie pe care le rupsese din caietul de compoziţie pe care-l întrebuinţa la limba engleză.

— Citeşte-le, când vei fi singur în camera ta şi pe urmă arde-le, spusese el lui I-wan.

În aceeaşi seară în camera lui, I-wan citi paginile acestea şi iată ce-i scria En-lan:

I-wan:

În ziua când tu ai fost băgat la închisoare, eu împlinisem şaptezeci şi trei de zile şi mi se părea că am petrecut zece ani în

celula aceea. Când îmi lipeam obrazul de drugii reci ai firidei de la închisoare, vedeam un petec albastru de cer cât palma, pe deasupra zidurilor închisorii – încolo nimic altceva. Petecul acesta de cer nu era tocmai mare. Mi se părea că este de formă triunghiulară, ca bucăţile acelea de pânză neagră pe care le întrebuinţa maică-mea, când îşi învelea capul, ca să se apere împotriva vânturilor care aduceau nisipul deşerturilor. Ţi-am spus, mi se pare, că satul de unde sunt eu, este departe spre miazănoapte şi vânturile năprasnice care mătură deşertul Gobi, coboară spre miazăzi, încărcate de nisipuri galbene. Într-o bună zi, cum spuneau bătrânii, satul va fi acoperit de nisipurile călătoare, iar oamenii vor fi îngropaţi de vii şi vor muri fără să putrezească, uscaţi de nisipurile fierbinţi şi de vânturile repezi.

Stând aşa, cu obrazul lipit de drugii de fier ai închisorii şi urmărind petecul meu de cer, renunţasem la orice nădejde. Câteva zile înainte de sosirea ta, începusem să mă gândesc, că poate eu nu voi avea parte să mor cu trupul curat şi uscat de vânturi, în mijlocul nisipurilor ce vor îngropa satul în care m-am născut eu. Nu, trupul meu trebuia să cadă în curtea închisorii, ciuruit de gloanţe, ca pe urmă să fie îngropat undeva în pământul afânat şi rodnic al acestui oraş pe jumătate străin, din miazăzi. În satul meu însemna că nimeni nu va mai şti ce s-a ales de mine şi nici care este pricina că nu m-am mai întors acasă.

Satul meu a fost întotdeauna prea departe pentru mine, ca să mă pot duce acasă de Anul Nou sau în alte zile ale anului, afară de timpul verii. Dar chiar în timpul verii trebuie să fac cea mai mare parte a drumului pe jos, deoarece cu trenul, chiar în vagoanele culacilor care nu au bănci să te aşezi, este prea scump pentru mine şi eu nu am cu ce-mi plăti biletul. Dar în timpul anilor acelora, înainte ca părinţii mei să mă fi căsătorit cu o femeie pe care nu o voi mai revedea niciodată, simţeam mereu nevoia să mă duc acasă, deoarece aveam să le spun atât de multe. Toţi oamenii din sat, toate cele douăzeci de familii din care este format, ţin foarte mult la mine şi fiecare a dat ce a putut, adunând mână de la mână, ca să-mi pot plăti taxele şcolare. Dacă se întâmpla să nu aibă bani, femeile îmi făceau încălţăminte, sau haine şi ciorapi.

Cum era să le spun că după câteva luni, nu mai puteam purta lucrurile acestea pe care mi le dădeau, din cauză că studenţii bogaţi de la oraş, râdeau de mine, când mă vedeau cum sunt îmbrăcat? Bătaia lor de joc nu mă supăra prea mult, deoarece

râdeam şi eu cu ei. Vedeam şi eu că sunt caraghios în hainele mele ţărăneşti, prea lungi şi prea largi de pânză albastră şi în picioare cu încălţămintea greoaie pe care o poartă oamenii din partea de miazănoapte. Fireşte, eu ştiam ce gândiseră femeile care mi le-au dăruit: „Mai bine să le croim mai mari. Ar putea să crească şi cu hrana bună pe care o are acolo în miazăzi, cu siguranţă se va îngrăşa". Prin urmare hainele pe care mi le făceau, erau întotdeauna prea mari şi prea largi pentru mine, căci eu nici nu am mai crescut nici nu m-am îngrăşat. Dar îmi era peste putinţă să aud lumea râzând de mine, din cauza lor.

Aşa s-a întâmplat că am dat peste o casă de zăloage, unde se opreau cei care trăgeau la ricşe şi oamenii săraci, ca să-şi cumpere îmbrăcăminte, şi cum hainele mele erau de pânză trainică şi groasă, ţesută în casă şi erau bine cusute, am putut să le vând fără greutate şi cel care ţinea dugheana, mi-a dat un preţ destul de bun pentru ele. Cu banii mi-am cumpărat uniformele de pânză albastră, de felul celor pe care le poartă studenţimea patriotică. Cu o astfel de uniformă eram îmbrăcat în ziua când m-au băgat la închisoare.

M-ai întrebat, I-wan, cum am ajuns la închisoare. Este o întâmplare cât se poate de simplă. Într-o zi au venit soldaţii şi au intrat în clasa noastră de cursuri de limba engleză şi m-au strigat pe nume. Tocmai citeam o poemă a unui poet englez. Nu înţelegeam tocmai bine ce vrea să spună, dar din adâncul cuvintelor acestora străine, bănuiam că se ridică frumosul. Poemul începea cu versul: „Sunt rătăcitor, ca norii călători..."

Se împliniseră trei ani de când făceam lecţii de limba engleză. Vara când mă întorceam în satul meu, toţi oamenii se adunau seara în faţa casei noastre şi mă rugau: „Spune-ne ceva pe englezeşte, ca să auzim şi noi limba asta!" Aşa că începeam să vorbesc încet şi limpede în faţa lor: „Numele meu este Liu En-lan. Ce mai faci? Eu mă simt foarte bine, mulţumesc de întrebare". Toată lumea asculta în tăcere, iar după ce terminam, începeau să râdă cu lacrimi. „Limba asta pare că este un cotcodăcit de găini, spuneau oamenii. Haide, spune-ne acum ce-ai zis". Ascultau din nou, până când terminam ce aveam de spus şi se minunau de multele lucruri pe care le ştiam.

Bătrânul meu unchi Liu Ih, cel mai în vârstă om din sat, clătina mereu din cap, fumându-şi luleaua şi spunând:

— Am ştiut eu că nu greşesc, când l-am lăsat să se ducă la învăţătură. Până acum nimeni din satul nostru nu s-a dus la şcoală,

dar timpurile se schimbă. Ne va face cinste tuturor. I se va da o slujbă bună la stăpânire, căci acum ştie englezeşte şi ne va răsplăti cu dobândă cheltuiala pe care am avut-o cu el.

— Da, vă voi plăti la toţi, le făgăduiam eu întotdeauna.

Mă uitam la chipul oamenilor din jurul meu şi-mi erau dragi când îi vedeam cum se uită la mine, cu ochii aceia buni şi luminoşi, din mijlocul obrajilor lor întunecaţi şi săpaţi de creţuri adânci. La picioarele lor erau adunaţi copiii care se uitau minunaţi la mine şi eram convins că pentru ei, eu eram nici mai mult nici mai puţin decât un erou. După ce-mi voi lua diploma cu mare laudă, voi obţine o slujbă bună şi voi face pentru ei tot ce voi fi în stare să fac. Voi aduce un învăţător priceput şi toţi copiii vor trebui să se ducă la şcoală...

Astfel în dimineaţa aceea căutam să găsesc tâlcul vorbelor străine, pentru a descoperi frumosul: „Sunt rătăcitor, ca norii călători...” Domnişoara Maitland îmi spunea: „Acesta este poemul unui mare poet englez, cu numele Wordsworth”.

În aceeaşi clipă am auzit o lovitură în uşă şi am întors cu toţii privirea. Era o uşă slabă care s-a deschis numaidecât, după cum bine ştii că se deschide la cea mai uşoară bătaie de vânt. Cum era deci să se împotrivească o astfel de uşă, la lovitura paturilor de armă? În faţa uşii erau soldaţi, cel puţin douăzeci, şi unul dintre aceştia a strigat: „Unde este Liu En-lan?”

Când mi-am auzit numele, m-am ridicat imediat în picioare. Nimeni nu scosese până acum vreo vorbă.

— Tu eşti Liu En-lan? zbieră sergentul la mine.

— Da, eu sunt! răspund eu cu glasul liniştit, cu toate că eram foarte mirat.

— Eşti arestat! se răsti sergentul din nou. Haide cu noi!

— Da... cum se poate... de ce?...

Începusem să mă bâlbâi, căci nu eram în stare să vorbesc liniştit. Îmi era peste putinţă să-mi închipui care este pricina arestării, nici să-mi explic faptul că ei cunosc numele meu, pe care nu-l ştiau decât profesorii şi câţiva dintre colegii mei de facultate.

— Cred că aici trebuie să fie o greşeală, reuşii eu să spun sergentului.

— Nu este nicio greşeală, zbieră din nou sergentul. Liu En-lan din satul Liu care este în provincia Shensi!

— Nu mai încape nicio îndoială că acesta este numele meu şi că am venit din satul acela, am răspuns eu, dar care este motivul că

aţi venit să mă arestaţi?

La aceste cuvinte ale mele sergentul s-a aprins la faţă ca focul şi a început să zbiere furios la mine:

— Îndrăzneşti să vorbeşti şi să stai împotriva mea!

Şi apucându-mă de gulerul hainei, m-a trântit jos. În clipa aceea mă gândeam cu groază că mi-a rupt gulerul uniformei şi că va trebui să-mi cumpăr o haină nouă. Dar nu puteam face nimic altceva, decât să mă gândesc, deoarece sergentul era un om voinic şi foarte supărat. Mă scutura de guler şi striga furios: „Îndrăzneşti... Îndrăzneşti!" Aş fi vrut să mă împotrivesc, dar îmi dădeam seama că ar fi fost nebunie din partea mea, să încerc să mă împotrivesc, când toţi soldaţii stăteau cu armele îndreptate spre mine.

Văzând ce se petrece, domnişoara Maitland s-a supărat foarte rău. Îţi aduci aminte de obrazul ei mic şi blând, sub podoaba de păr cărunt, împărţit pe creştetul capului – este întotdeauna o femeie atât de blândă şi de liniştită. Nimeni dintre noi nu o văzuse vreodată să fie altfel. Dar de astă dată s-a repezit spre sergent şi apucându-l de braţ, a început să-l scuture.

— Te poftesc să încetezi de a te purta astfel, când eşti în sala mea de cursuri, strigă ea cu severitate. Ai înţeles, să încetezi... m-ai auzit?

Dar din cauză că ea vorbea englezeşte, sergentul nu înţelesese nicio vorbă din ce spunea. Se uita la ea ca un motan care vede un şoarece zborşindu-se la el.

— Ce spune femeia aceasta străină? întrebă el, întorcându-se spre mine.

— Te roagă să pleci de aici, zic eu.

— Spune-i că eşti arestat, îmi porunci el.

— Sunt arestat, declarai eu, întorcându-mă spre domnişoara Maitland.

— Pentru ce? întrebă ea.

— Nu ştiu, i-am răspuns eu liniştit.

— Ce tâmpenie! protestă domnişoara Maitland. Întreabă animalul acesta, să-ţi spună, pentru ce te arestează. Şi spune-i că am zis că este o brută.

Dar eu n-am îndrăznit să spun sergentului astfel de vorbe, decât atâta:

— Această onorabilă doamnă străină care este profesoara noastră, întreabă care este motivul că mă arestezi.

— Spune-i că nu este treaba ei, ripostă sergentul trufaş.

— Zice că n-are voie să-mi spună, încercai eu să lămuresc pe domnişoara Maitland.

— Asta este tot o tâmpenie, protestă domnişoara Maitland. Spune-i din partea mea să părăsească sala de cursuri şi să nu se mai amestece – spune-i că nu se poate să vină aici în felul acesta şi să-mi aresteze elevii – mă voi plânge Consulului Britanic!

Am ezitat şi mă uitam la ea.

— Spune-i tot ce ţi-am spus eu! porunci domnişoara Maitland.

— Doamna spune, începui eu cu sfială, că se va adresa Consulului...

Sergentul se încruntă la domnişoara Maitland, dar şi ea se încruntă la el, pe urmă îi întoarse spatele, plină de demnitate.

— Mi s-a spus să vin şi să te arestez, declară sergentul trufaş.

— Bine, dar de ce? întrebai eu din propriu îndemn.

— Ce înseamnă comedia asta? protestă domnişoara Maitland.

Dar înainte de a mai putea adăuga un singur cuvânt, sergentul strigă soldaţilor: „Înainte, marş!” *Cât ai clipi, mă apucară de subţiori şi mă scoaseră afară din sală, înainte ca cineva dintre cei de faţă să-mi poată da vreun ajutor – dacă mai putea să fie vorba de aşa ceva. Studenţii stăteau cu toţii ca nişte stane de piatră, fără să fie în stare să scoată nicio vorbă şi numai domnişoara Maitland ţipa cât o ţinea gura.*

Am fost condus în lungul unei străzi, pe urmă am trecut o poartă uriaşă şi m-au băgat la închisoare. Despre închisoarea aceasta am scris în caietul meu de compoziţii.

În ţară avem şi o închisoare model, scriam eu în această compoziţie. Se spune că este cea mai bună închisoare din lume şi vizitatorii din America şi Anglia vin să vadă această închisoare, pentru a se convinge cât de bine sunt trataţi în China deţinuţii din închisoarea aceasta model.

Astfel am fost băgat şi eu într-o celulă a acestei închisori şi m-au lăsat în dosul uşii zăvorâte. Ca să-ţi spun adevărul, celula nu era deloc lipsită de confort. Cred că eram cel dintâi care intrase ca deţinut în această celulă. Era curată şi nu arăta aşa cum ai văzut-o, după ce trecuseră sute de inşi printr-însa. Celula era mult mai bună decât bordeiele de pământ în care trăiesc cei mai mulţi dintre ţăranii din satul meu; aproape tot atât de bună ca şi cămăruţa pe care mi-o închiriasem eu, când am venit pentru prima oară la Shanghai, ca să învăţ carte, înainte de a mi se da o cameră în

dormitorul şcolii. În celulă era un mindir[1] de scânduri; o învelitoare de culoare albastră, destul de curată şi câteva cărămizi făcute stivă, în loc de scaun, aproape de fereastră. Casa în care mi-am petrecut eu copilăria, nu are nicio fereastră. Dar uşa se deschide spre aria care ne slujeşte şi spre curte, aşa că puteam vedea toată ziua largul cerului albastru deasupra noastră. Pe vremea când eram copil, mă aşezam în pragul uşii şi urmăream pe tata şi pe mama care îmblăteau grâul şi mazărea, ca apoi să vânture pleava şi păstăile goale, aruncându-le cu lopata în calea vânturilor uşoare şi uscate. În orice caz hrana la închisoare era mult mai bună, decât cea pe care o aveam acasă, în vremea copilăriei mele.

De fapt hrana era atât de bună, încât a doua zi dimineaţă, după ce mi-am mâncat porţia de orez şi peşte sărat, cu o bucată de pâine, ar fi fost peste putinţă să nu fiu mulţumit, aşa că nu se putea să-mi închipui, că într-o închisoare atât de frumoasă, să nu mi se facă dreptate. Afară de asta, gândeam eu, noul guvern este format de oameni drepţi, care îmi vor da voie să mă apăr, în ziua când mă vor judeca. În fiecare dimineaţă îmi ziceam: „Astăzi mă vor chema". Îmi pregătisem în minte demult tot ce le voi spune. Stând întins în timpul nopţilor pe mindirul de scânduri şi privind ziua la petecul de cer pe care îl vedeam prin firida celulei, cântărisem fiecare cuvânt pe care-l voi întrebuinţa în apărarea mea şi care ar fi fost cam următoarea:

„Stăpâne, rogu-vă să-mi spuneţi care sunt faptele de care mă învinuiţi? Eu nu fac parte din niciun partid revoluţionar. (Pe vremea aceea, I-wan, eu nu făceam parte şi de fapt abia mai târziu am devenit comunist). Lucrez din greu în fiecare zi şi n-am părăsit niciodată curtea şcolii. Nu am decât o singură dorinţă şi aceasta este să-mi i-au licenţa cu distincţie, ca pe urmă să-mi găsesc o slujbă bună şi să-mi pot plăti datoriile. După ce voi termina cu toate acestea, aş vrea să înfiinţez o şcoală în satul meu natal. Oamenii din partea aceea sunt foarte săraci. Vânturile sunt fierbinţi şi recoltele slabe. Pământul abia rodeşte atât, ca lumea să nu moară de foame, dar se întâmplă uneori să nu rodească chiar deloc şi lumea suferă de foamete. Birurile sunt grele – birurile armatei, birurile pentru opiu – tot felul de biruri. Căci deşi noi am putea

[1] În acest caz este vorba de un pat rudimentar din scânduri fără saltea, tip „arest", cunoscut în argou ca „ţambal". Nu se poate vorbi de *mindir*, regionalism care înseamnă saltea umplută cu paie sau plapumă, cuvertură. [n.e.e.]

vinde guvernului toată recolta de opiu, totuşi el ne încasează birurile dinainte şi acestea sunt atât de grele, încât recolta de opiu aproape nu ne rentează cu nimic mai bine, decât dacă am semăna grâu. Toate greutăţile acestea ale traiului, fac pe oamenii dintre care m-am ridicat eu, să trăiască în mare sărăcie, aşa că nimeni nu are bani să-şi dea copiii la şcoală. Eu însă am alergat întotdeauna după învăţătură. De pe vremea când eram copil, aş fi dorit să învăţ tot ce se poate învăţa. Astfel că părinţii mei au robotit şi şi-au luat de la gură, ca să poată aduna banii de care aveam nevoie, ca să pot veni la şcoala aceasta frumoasă din oraş, pentru a învăţa carte. Aici m-am simţit fericit. Stăpâne, stăpâne, care este vina mea?"

Repetam toate acestea şi chiar mai mult decât atâta, închipuindu-mi că mă găsesc în faţa judecătorilor mei – oameni gravi, buni şi inteligenţi, care-şi vor da seama numaidecât că au făcut o greşeală. Pe urmă mă vor pune în libertate. Vara următoare când mă voi duce acasă, voi avea ce să le povestesc, despre arestarea mea care s-a făcut din greşeală – le voi spune cât de frumoasă a fost închisoarea în care m-au ţinut, cât de bună a fost pătura cu care m-am învelit şi că de două ori pe zi mi se dădea mâncare destul de bună. În satul meu nimeni nu mânca mai mult de două ori pe zi, iar în timpul iernii, când nu se prea găsea de lucru, poate se întâmpla să nu mănânce decât o singură dată. Dar în timpul iernii zilele sunt scurte, aşa că oamenii petrec o bună parte din zi dormind. Am încercat să dorm în timpul cât am fost în celulă, dar deşi era linişte şi mă simţeam destul de comod, nu puteam dormi, căci aşteptam din clipă în clipă să fiu chemat în faţa judecăţii. Simţeam pe vârful limbii cum mă arde tot ce le voi spune.

Dar nu mă mai chemau. Zilele treceau una după alta şi singurul obraz pe care-l vedeam, era cel al temnicerului care-mi aducea de mâncare. Într-o zi am ţipat la omul acesta:

— Când au de gând să mă judece?

— Eu nu mă pricep la astfel de treburi, mi-a răspuns paznicul. Iată orezul dumitale. Şi şi-a văzut de drum.

Până la urmă, mi-am pierdut răbdarea, aşa că am început să mă rog de paznicul meu:

— Te rog, interesează-te de ziua când voi fi judecat! Fii bun – rogu-te!

Dar gardianul s-a mulţumit să clatine din cap şi să-mi răspundă:

— Eu nu am voie să vorbesc cu deţinuţii, şi mi-a întors spatele.

În cingătoare păstram întotdeauna banii de care aveam nevoie

pentru taxele şcolare. Banii aceştia îi aveam şi acum asupra mea, deoarece cu toate că e obiceiul ca atunci când vine un deţinut, acesta trebuie să se ducă să facă baie şi să-şi schimbe hainele, pe mine totuşi m-au lăsat să intru, spunându-mi că cel care era băieş, a plecat în ziua aceea ca să se ospăteze cu vin la nunta fratelui său; aşa că am fost băgat de-a dreptul în celulă, unde m-au încuiat şi m-au uitat şi banii au rămas la mine. Într-o zi am scos banii aceştia din cingătoare şi după ce i-am împărţit în două, am luat o jumătate în palmă şi întinzând-o spre paznicul meu, i-am spus:

— Fii bun, rogu-te, interesează-te de ziua când voi fi judecat. Uite aci, câţiva arginţi pentru dumneata.

Văzând banii, paznicul a făcut ochii mari, dar i-a luat, fără să zică nimic. Ziua următoare mi-a spus dintr-o răsuflare:

— Nu vei fi judecat. Eşti deţinut politic şi crima dumitale este dovedită.

— Dar eu nu ştiu nici cel puţin de ce fel de crimă sunt învinuit, am strigat eu.

Pe urmă mi-am smuls cingătoarea şi am scos toţi banii pe care-i aveam, trecându-i în mâna paznicului.

— Încearcă şi află care este crima de care sunt învinuit, l-am rugat eu. Banii aceştia sunt toată averea mea.

După plecarea paznicului, m-am aşezat pe mindir şi-mi simţeam tot trupul înecat de sudoare. N-ar fi trebuit să spun gardianului că nu mai am alţi bani. Probabil îi va păstra pe cei care i-am dat şi nu se va interesa de mine, ştiind că nu mai are nimic de aşteptat.

Paznicul însă era om cu inimă bună. Ziua următoare mi-a spus:

— M-am dus la un paznic al cărui frate este scriitor la tribunal şi prin mâna căruia trec dosarele; acesta spune că dumneata ai scris ceva într-o gazetă străină din care străinii pot să afle că ţara noastră este săracă şi bântuită de foamete; că birurile pe care le pune stăpânirea asupra norodului sunt prea grele şi că slujbaşii guvernului le cumpără opiul pe care-l cultivă ţăranii. Aşa că străinii au prilej să citească astfel de lucruri, ca să poată râde de noi şi să ne poată dispreţui. Asta este crima de care eşti învinuit.

— Bine... dar acestea nu sunt vorbe pe care le-am spus eu! am strigat eu înspăimântat.

— Aşa spune în dosarul dumitale, mi-a răspuns paznicul şi şi-a văzut de drum.

Toată noaptea n-am putut dormi. Am stat treaz şi m-am gândit la fiecare cuvânt pe care-l scrisesem în articolul meu. Fusesem foarte

mândru de el şi domnişoara Maitland îmi spusese cuvinte de laudă şi-l citise în faţa celorlalţi studenţi cărora le-a declarat:

Articolul acesta este atât de frumos, încât aş dori foarte mult, ca englezii să-l poată citi, pentru a se convinge cât de mult îşi iubeşte ţara tineretul chinez. Liu En-lan, nu vrei să trimiţi articolul acesta la ziarul englez pentru premiul ce se acordă la concursul de acum?

Simţeam sângele alergându-mi grăbit prin trup şi toată pielea începuse să mă furnice din cauza mândriei, aşa că săptămâni de zile mi-am petrecut orele libere, copiind articolul cu toate corecturile pe care i le făcusem. Pe urmă l-am trimis împreună cu o scrisoare adresată directorului de la ziarul englezesc. Mi s-a acordat premiul şi directorul l-a tipărit cu o notiţă în care se spunea: „Rareori ni se întâmplă să primim o analiză atât de sinceră şi de amănunţită asupra unei ţări, ca cea pe care ne-a trimis-o acest tânăr patriot chinez". Când am văzut această notiţă, îmi venea să chiui de mândrie.

I-wan se opri din citit. Da, îşi aducea şi el aminte de articolul acesta. Colegii de la şcoala lui scriseseră şi ei cu toţii articole pentru concursul din anul acela... şi de fapt cel care câştigase premiul, purta numele de Liu En-lan şi articolul scris de el fusese cel mai bun. Dar nimeni nu auzise până acum de numele lui, aşa că-l uitară foarte curând. El însuşi nu se gândise până în clipa aceasta niciodată la el.

Începu din nou să citească.

Aceasta era pricina pentru care pe mine mă băgaseră la închisoare. Zilele treceau una după alta, într-o nesfârşită înlănţuire de amurg şi de zori, care nu se deosebeau decât prin întuneric şi lumină. Pierdusem socoteala zilelor şi a nopţilor, aşa că nu mai ştiam de când sunt în închisoare. Nu aveam prieteni şi nu a venit nimeni la mine să mă vadă. Domnişoara Maitland a încercat într-un rând să vorbească cu mine la închisoare, dar i-au spus că am fost trimis în satul meu, aşa că şi-a închipuit că acolo sunt în siguranţă. Mi-a spus despre asta mai târziu. Nu mai aveam nici pricină să vorbesc cu paznicul, mai ales că cheltuisem toţi banii.

Stam prin urmare ceasuri nenumărate sau mă ridicam şi-mi lipeam obrazul de drugii de fier ai celulei, uitându-mă la petecul meu de cer şi gândindu-mă fără încetare la ceea ce scrisesem în articolul meu... Îl scrisesem într-o zi de primăvară, când vânturile

aromite începuseră să alerge în lungul drumurilor şi în pieţe negustorii aveau flori de vânzare. Străzile erau vesele şi în toate părţile se vedeau alergând automobile şi ricşele ferindu-se din calea lor. Mă oprisem de multe ori, ca să urmăresc frumuseţea liniilor unui automobil care trecea ca o săgeată în lungul străzilor largi. În după-amiaza aceea, după terminarea cursurilor, ieşisem din oraş ca să fac o plimbare şi m-am oprit în loc, ca să mă uit la câmpurile fără hotar ce se pierdeau spre fundul zărilor, ca un aşternut verde, şi-mi simţeam sufletul plin de o mulţumire neînţeleasă. Era întocmai ca fiorii dragostei, dar nu a dragostei pentru o fată, căci eu nu cunoşteam fete, ci a dragostei faţă de ţara mea, care se întindea în faţa ochilor mei, până departe spre miazănoapte, unde mă născusem eu, aşternută aici în jurul acestui oraş modern, şi mult mai departe spre miazăzi, spre ţărmul mărilor pe care eu nu le văzusem până acum niciodată. Şi cum stam aşa nemişcat în mijlocul câmpului, fiorul acesta de dragoste a început să se distileze în cuvinte. Simţeam nevoia să aştern pe hârtie tot ce gândisem în această clipă despre ţara mea. Cuvintele începeau să ia formă, întocmai ca picăturile străvezii de apă, adunate din măreţia ceţii unei înserări. M-am întors repede în cămăruţa mea şi am început să scriu cuvânt cu cuvânt, toate gândurile ce mi le-a trezit în minte vedenia mea.

N-a fost deloc uşor. Îmi aduc aminte că mă treceau năduşelile, încercând să scriu tot ce am simţit şi am văzut. Se făcuse noapte, dar eu nu mai simţeam foamea. Am aprins o lumânare şi la lumina ei slabă, am continuat să scriu. Tot oraşul strălucea de luminile becurilor electrice şi de firmele cu neon care zvâcneau din întuneric. Dar eu eram prea sărac, pentru a putea închiria o cameră într-o casă cu lumină electrică. Amănuntul acesta însă nu putea să aibă nicio importanţă pentru mine. Eram mândru că există şi astfel de lumini. Dacă n-aş fi avut de lucru, acum aş fi fost în oraş şi m-aş fi uitat la ele, cum făceam întotdeauna, fără să ostenesc, minunându-mă.

Am cuprins în articolul meu şi lumina electrică, am cuprins întregul oraş, oraşul acesta nou şi puternic, crescut din mijlocul apelor mării. Am vorbit despre automobile, despre camioanele care duceau poverile grele, pe care înainte de asta trebuiau să le poarte oamenii. Am vorbit despre şcoli, despre pieţele frumoase, despre delicatele fructe de import şi despre florile crescute în sere. Zâmbeam mulţumit, vorbind despre saloanele unde femeile se

duceau să-şi onduleze părul şi descriam impunătoarele palate noi, mult mai frumoase decât orice palate ale împăraţilor. Am vorbit despre întinsul fără hotar al câmpurilor, despre holde, despre cerul pe care-l văzusem în după-amiaza aceea, pe urmă am lăsat tocul din mână.

După ce am citit articolul, mi-am dat seama că-ntr-însul nu vorbisem despre tot ce era în ţara mea. Mai rămânea satul în care mă născusem, tatăl meu şi mama mea, pământurile prăjite şi sterpe de la miazănoapte, vânturile ridicate din deşerturi, foametea de care suferisem cu doi ani în urmă, bordeiele pipernicite de pământ, opiul pe care-l produceau oamenii, în loc să producă cereale, în nădejdea că vor putea câştiga ceva mai bine. Dar mai rămâneau birurile – birurile care trebuiau să fie încasate de guvern. Am vorbit şi despre acestea. Gândindu-mă la tot ce-ţi spun acum, nu-mi închipuiam deloc că aceste biruri ar putea fi cheltuite unde nu trebuie – un astfel de gând era departe de mine. Singurul lucru pe care-l doream, scriind acest articol şi aducându-mi aminte de ai mei, a fost ca obrajii părinţilor mei şi a celorlalţi oameni din sat să nu mai fie atât de biciuiţi de vânturile aspre, trupurile lor să nu mai arate atât de şubrede din pricina hranei neîndestulătoare, mâinile lor să nu mai fie atât de bătătorite, din pricina pământului pe care-l scurmau, pentru dezgroparea rădăcinilor cu care să se hrănească şi a surcelelor pentru foc... Astfel s-a întâmplat că am scris şi despre acestea...

Mi-ar fi fost peste putinţă să nu-mi exprim dorinţa ca minunatul guvern format din oameni învăţaţi, care urma drumul deschis de Sun Yat-sen, să găsească vreun mijloc pentru ca cei din satul meu să se poată împărtăşi şi ei din binefacerile timpurilor noi – cum ar fi de pildă uşurarea birurilor şi construirea drumurilor – nu drumuri betonate pentru circulaţia automobilelor, cum se fac la oraş, ci simple drumuri de pământ bătut, în lungul cărora ţăranii să poată trece cu măgăruşii care duc poveri sau cu o teleguţă de mână – sau să zicem că nu ar mai fi obligaţi să producă opiu sau nu s-ar mai pune biruri atât de grele asupra lor...

Mi-am dat seama la închisoare, că poate aceasta este pricina pentru care s-au supărat pe mine. Aceasta este pricina pentru care spuneau că eu sunt trădător. Dar eu nu m-am gândit niciodată la aşa ceva. Am aşternut pe hârtie toate gândurile pe care mi le-a trezit dragostea faţă de ţara mea. La început mi-am scris articolul în limba noastră şi pentru că eram mândru de ceea ce scrisesem, l-

am tradus cu multă grijă şi în limba engleză.

Astfel s-a întâmplat că autorităţile l-au văzut tipărit şi s-au supărat pe mine. După multă şi îndelungată gândire am început să-mi dau seama că aceasta trebuie să fie crima de care sunt învinuit. Îmi scrisesem articolul în limba engleză. Le era ruşine de lucrurile pe care le spusesem despre satul meu şi despre oamenii de acolo şi nu erau dispuşi ca străinii să afle despre biruri, despre opiu, despre foametea din ţară şi despre bordeiele de pământ. Dacă aş fi lăsat articolul aşa cum a fost în limba chineză, dacă nu l-aş fi tradus în englezeşte – dar cum era să bănuiesc că ar putea să aibă sfârşitul pe care purtarea mea l-a avut în după-amiaza din primăvara aceea!

Chiar în închisoare, în fiecare dimineaţă când mă gândeam la starea în care mă găsesc, îmi era peste putinţă să cred, că ar putea fi adevărat. În fiecare dimineaţă când mă trezeam, eram zbuciumat de fel de fel de gânduri. Nopţile erau de chinuitoare uniformitate – mă simţeam deznădăjduit din cauza singurătăţii şi chinuit de toate spaimele. Dar dimineaţa, când petecul meu de cer din faţa firidei începea să se lumineze, îmi ziceam: „Aşa ceva nu se poate întâmpla, în epoca aceasta nouă – ar fi peste putinţă...” sau: „În cazul cel mai rău, tribunalul a uitat cu totul de mine. Va sosi şi ziua când va trebui să fiu judecat. Nu se poate ca în vremea de astăzi să nu se facă oamenilor dreptate. Astăzi avem un cod nou de justiţie modernă”. Urmasem şi eu cursuri de istorie şi studiasem codul acesta.

Dar multă vreme nu se întâmplă nicio schimbare – nimic ce ar fi putut face ca zilele să se deosebească de cele care trecuseră, până când într-o seară celula mea începu să se umple de noi arestaţi. Se vede că urmărirea revoluţionarilor începuse cu toată severitatea. În fiecare zi celula mea se umplea de deţinuţi, până când nu mai încăpeau şi în fiecare zori era golită. Nopţile deveniseră îngrozitoare. La început erau speriaţi, pe urmă începeau să înjure, dar pe măsură ce se întuneca, începeau să se liniştească, iar spre ziuă plângeau şi se văitau în gura mare. La început aveam obiceiul să vorbesc cu ei. Şi datorită acestui timp, cât am stat cu ei de vorbă, I-wan, am devenit şi eu revoluţionar. Căci fiecare avea ceva de spus, din care vedeam că nu făcuseră nimic şi vina lor cea mai mare era, că vruseseră să ajute pe cei săraci, pentru a câştiga mai mult, în schimbul muncii grele pe care o îndeplineau în fabrici şi magazine, sau ajutaseră fetelor să scape din casele de prostituţie

cărora fuseseră vândute, sau încercaseră şi ei să facă ceva pentru ţara lor şi se înscriseseră într-un grup de patrioţi, aşa cum este al nostru. Începeam să-mi dau seama că autorităţile guvernului nu ar fi trebuit să-i aresteze deloc. Deţinuţii erau cu toţii tineri, unii dintre ei chiar mai tineri decât mine şi decât dumneata. Şi când îi vedeam cum se duc la moarte, îmi simţeam sufletul încărcat de ură împotriva acelora care porunciseră să fie omorâţi, şi am jurat să-i răzbun, dacă voi reuşi să scap vreodată din închisoare. Când ai venit dumneata, eu eram revoluţionar cu trup şi suflet. Pe urmă n-am mai vorbit cu niciunul dintre deţinuţi. Când sosea câte un nou transport, tăceam şi nu ziceam nimic. Celula începuse să arate murdară şi îmbâcsită de mirosul trupurilor. Dar acum nu mă mai interesa nimic. Nu mai puteam nici dormi. În fiecare noapte aşteptam şi eu să apară zorile. Pe urmă – când celula mai sta încă ascunsă în fundul întunericului – se auzea o cheie râcâind, ca să-şi facă loc în broască şi un sul de lumină sfredelea pe neaşteptate întunericul din fundul celulei. Un glas răstit începea să strige numele celor care trebuiau să iasă, unul după altul – toţi, unul după altul, afară de mine. Aşteptam în fiecare zi, trecând prin toate chinurile morţii şi cu inima sfâşiată, să aud paznicul strigându-mă şi pe mine. Dar pe mine nu mă striga niciodată. Pe mine mă uitaseră.

Sulul de lumină zvâcnea trecând de la un deţinut la altul. Când soldaţii începeau să le pună fiarele, aproape întotdeauna îi auzeam plângând. Pe urmă îi îndrumau spre capătul coridorului. Rămâneam numai eu singur şi mă uitam după ei cum se duc, ştiind întotdeauna dinainte unde se vor duce. Îmi închipuiam cum ies în fiecare dimineaţă spre gura coridorului şi simt dintr-odată aerul rece bătându-i în obraz, cum nu-l mai simţiseră de zile întregi. Întunericul nu se ridicase încă şi din fundul acestui întuneric, mâini pe care nu le puteau vedea, îi îmbrânceau, înşirându-i la picioarele unui zid. Auzeau apoi un strigăt, un zgomot metalic şi imediat după aceea o zvâcnire de flacără prin faţa ochilor orbiţi. Apoi cădeau grămadă, maldăre informe de trupuri omeneşti, încremenite în nemişcare.

Din adâncul creierului simţeam cum se urcă la lumină o frază englezească: „Sunt rătăcitor, ca norii călători…” Îmi venea să strig după ei, să le spun ceva. Dar nimeni nu ştia ce vor deveni. În fiecare zi muream împreună cu ei, uitat în celula aceasta de închisoare, până când într-o zi te-au adus şi pe dumneata cu un transport şi cu venirea dumitale m-am regăsit pe mine.

După ce citi aceste pagini de mai multe ori la rând, până noaptea târziu, I-wan nu se simţi în stare să le ardă. Ceea ce scrisese En-lan pe foile acestea de hârtie, era un memoriu de preţ. Le împături şi le aşeză cu grijă în sertarul mesei, sub nişte cărţi vechi pe care i le dăduse bunicul său şi pe care el nu le citise niciodată. Dar nu mai fu în stare să uite ce a citit. En-lan îi încredinţase o parte din sufletul lui. Ce-i va putea da el în schimb? Stătu şi se gândi ce să-i dea, dar nu fu în stare să găsească nimic de preţ, decât cel mult sângele său, pe care i-l juruise în ziua când deveniseră camarazi.

A doua zi când se întâlni cu En-lan, nu-i pomeni despre ce a citit. Băgă de seamă că En-lan se simţea intimidat, din cauză că-i povestise atâtea amănunte despre el însuşi. Astfel, fără să-i mai spună nimic, îl întrebă:

— Vrei să fii fratele meu de sânge?

La aceste cuvinte sfiala din privirile lui En-lan se stinse şi-i răspunse:

— Da, vreau!

Pe urmă intrară în camera lui En-lan şi după străvechiul obicei al frăţiei de sânge, îşi făcură câte o crestătură pe braţ, îşi amestecară sângele, îşi strânseră mâinile şi făcură jurământul. Dar cu toate că niciunul nu mai pomeni despre această întâmplare, jurământul făcut însemna că va stărui întotdeauna între ei.

Aşa se întâmplă că En-lan deveni revoluţionar şi cu el şi I-wan, ca împreună cu ceilalţi să se întâlnească în fiecare zi pe ascuns, într-una dintre sălile de cursuri ale Universităţii, după ce se terminau lecţiile… De astă dată se trezi din adâncul gândurilor lui, când auzi pe En-lan spunând în faţa celor adunaţi la întrunire:

— Nouă ne-a fost dată însărcinarea să organizăm lucrătorii fabricilor de mătase din partea de miazănoapte a oraşului. Acestea sunt cartierele a căror răspundere este în sarcina noastră.

Scoase o listă şi începu să citească unul după altul numele membrilor care aveau însărcinări. În viaţa lui de până acum nu fusese încă niciodată în partea aceasta a oraşului, unde mii de bărbaţi, de femei şi de copii lucrau în fabricile de mătase.

— Dumneata I-wan, adăugă En-lan, va trebui să iei secţiunea cea mai îndepărtată, acolo unde este fabrica Ta Tuan, căci îţi poţi permite să iei o ricşă şi astfel nu vei avea nevoie să umbli pe jos. Cei care sunt obligaţi să umble pe jos, vor lua cartierele mai

apropiate.

En-lan continuă să le spună, cum va trebui pregătită revoluţia în aceste fabrici, aşa ca lucrătorii să-i poată înţelege ce vor şi să fie gata pentru ziua când guvernul va fi răsturnat şi va fi întronată o nouă ordine de lucruri, o lege a poporului, făcută pentru trebuinţele lui proprii. După cum spunea En-lan, planul făcut de ei era studiat în toate amănuntele şi era un plan drept. I-wan se gândi la satele despre care vorbise En-lan în articolul său – satele care trebuiau să fie eliberate de sarcina birurilor grele şi de obligaţia de a cultiva opiu. În cazul când lucrătorii din fabrici duceau o viaţă atât de ticăloasă, cum spunea En-lan, atunci ei îi vor ajuta să ducă o viaţă mai omenoasă. Era foarte mulţumit că va putea lua şi el parte la această operă şi primi ordinele ce i se dădură, exact ca şi celorlalţi, fără să mai discute. În largul ţării, în toate oraşele, bărbaţi tineri şi femei, primeau aceleaşi ordine, pentru a pregăti ziua ce trebuia să vină, ziua de nădejde a tuturor…

În clipa aceasta Peng Liu intră gâfâind în sală:

— Vine cineva! strigă el.

De pe scară se auzea sunet de paşi.

— Fugiţi! strigă En-lan.

Se împrăştiară întocmai ca frunzele luate de vânt. Dar în timp ce fugea, I-wan făcu o constatare. Peng Liu nu fugea cu ei. Se oprise în mijlocul camerei, ca şi când ar fi aşteptat pe cineva. Peste câteva clipe a venit şi el după ei şi le-a spus rânjind, că nu e nimeni – a venit un tâmplar ca să repare canatul stricat al unei ferestre. Astfel putură să-şi continue întrunirea şi I-wan îşi uită de Peng Liu, mai ales că acesta era un fel de om pe care îl puteai uita mult mai uşor, decât ţi-ai fi putut aduce aminte de el – era atât de mic şi lipsit de orice importanţă, atât ca înfăţişare cât şi ca purtări, aşa că nu putea să tulbure nicio apă. Nimeni nu se gândise să-i dea până acum vreo însărcinare, decât cel mult de iscoadă, iar I-wan fu foarte mulţumit că nu trebuie să se gândească la el, deoarece omul acesta nu-i plăcea deloc.

*

* *

De fapt după această întrunire I-wan începu cu totul altă viaţă.

— Ce te frământi atâta? îl întrebă I-ko într-un rând. Mi se pare că tu te-ai încurcat în vreo afacere care nu mi se pare tocmai curată.

I-wan începu să întârzie atât de mult în oraş, încât în timpul

ultimelor săptămâni se întoarse de câteva ori acasă, după sosirea lui I-ko. În seara aceasta se întâlni cu fratele său la intrare. I-ko se dădu jos din eleganta sa ricşă în faţa scării şi se uită supărat la fratele lui.

— Vii pe jos, protestă el. Parcă ai fi culac! Până acum nu umblai niciodată pe jos. (Căci I-wan cu toate afirmaţiile contrarii ale lui En-lan, era foarte mândru să poată pleca de la şcoală pe jos, cum făceau şi ceilalţi colegi ai lui, şi să se ducă la fabrica de mătase, îmbrăcat în uniforma lui albastră şi încălţat în ghetele nelustruite).

Nu dădu lui I-ko niciun răspuns şi începură să urce alături treptele scării. Simţea mirosul puternic al uleiului de mosc pe care-l întrebuinţa fratele său, pentru a-şi netezi părul negru şi aspru. Între prietenii lui I-ko era obiceiul ca toţi să-şi lase părul să crească la ceafă şi să şi-l netezească, ridicându-l de pe frunte pe după urechi. Obiceiul acesta îl luaseră de la un tânăr poet popular căruia i se zicea *Byron al Chinei*. I-ko era foarte mândru din pricină că-l cunoştea şi aducea mereu vorba despre el, spunând: „Tse-li şi eu…” sau „Astăzi i-am spus lui Tse-li…” Toată lumea citea pe întrecute versurile acestui Tse-li. Le citise şi I-wan, dar el nu găsise într-însele nimic de seamă. Versurile lui nu vorbeau decât despre flori, despre moarte şi plecarea spre dealurile înconjurate de trestiile de bambus şi acoperite de ceaţă, unde-l aştepta întotdeauna o femeie.

— Afară de asta, cred că nu e bine să pleci de acasă singur, continuă I-ko. S-ar putea să fii răpit de cineva. Astăzi te poţi aştepta la orice. Pe urmă va trebui să plătim pentru tine un preţ de răscumpărare – poate mult mai mare decât preţuieşti tu cu adevărat, adăugă el în glumă.

Era adevărat că în timpurile acestea tulburi, când freamătul ascuns al revoluţiei se simţea în toate părţile, se întâmplau şi astfel de cazuri. Tatăl său avea doi paznici ruşi care erau bărbaţi înalţi şi voinici şi care îl însoţeau în fiecare zi cu automobilul. Stăteau cu mâinile în buzunare, nemişcaţi de lângă el, dar în buzunare mâna le era încleştată pe revolverele încărcate; tot aşa omul care trăgea la ricşa lui I-ko, fusese odinioară soldat şi în sân purta un revolver încărcat.

— Prin urmare, din ce voi arăta mai sărac, va fi cu atât mai bine, răspunse I-wan.

— O, fii sigur că un bandit deştept va căuta în orice caz să se convingă cine eşti, adăugă I-ko.

Intrară amândoi în casă. Din fundul holului apăru chipul lui Peony care sta ascunsă în dosul unei perdele, apoi dispăru numaidecât. Auzi glasul ascuţit al bunicii lor care-i striga pe nume.

— I-ko! I-wan!

I-ko dădu din umeri şi ridică sprâncenele, dar nu răspunse la chemarea ei.

— Astă-seară voi lua masa împreună cu Tse-li, murmură el. Prin urmare nu am vreme de pierdut cu baba.

— De ce vorbeşti în felul acesta despre ea, când nu e de faţă? întrebă I-wan furios.

În aceeaşi clipă, nu din cauză că s-ar fi simţit îndemnat, ci din cauză că nu putea suferi privirea indiferentă cu care I-ko se uita la el, se întoarse în loc şi intră din nou în camera bunicii lui.

Dar nu întârzie decât un singur minut şi după ce se întoarse în camera lui, se trânti pe pat. Tse-li… Tse-li! Cum se poate ca tinerii să-şi închipuie că au dreptul să se poarte cum se purta Tse-li, tocmai într-o vreme ca aceasta? Se va duce şi va întreba pe En-lan: „N-ar trebui oare să trecem şi numele lui Huan Tse-li, pe lista condamnaţilor la moarte?” Ura pe acest tânăr estet, pe care fratele lui îl adora.

Lista condamnaţilor la moarte era pentru grupul revoluţionarilor întocmai ca o armă. Niciunul dintre ei nu era în stare să-şi dea seama că această listă însemna un fel de masacru. Deocamdată ea nu reprezenta pentru ei altceva, decât un fel de nădejde, că vor putea să se răzbune împotriva oamenilor pe care astăzi puteau cel mult să-i urască. Dacă se întâmpla să-i supere cineva, un profesor sau un coleg de Universitate sau un funcţionar pe care nu l-au văzut niciodată, dar despre care aflau că a încheiat un tratat cu o ţară străină, un tratat cu care ei nu erau de acord, sau se întâmpla să afle despre cineva care şi-a însuşit bani publici, îl treceau numaidecât pe lista condamnaţilor la moarte. Peng Liu stăruise să treacă pe această listă chiar pe profesorul de ştiinţe, care era un tânăr englez, numai din cauză că acestuia nu-i plăcea Peng Liu şi nu încerca nici să-şi ascundă acest resentiment.

— Ridică-te în picioare, strigase el într-un rând lui Peng Liu. Nu te mai gudura cum se gudură un hindustan infect!

Peng Liu nu ştia ce înseamnă cuvintele *gudura* şi *infect*, dar le căută în dicţionar şi imediat după aceea ceru ca numele lui James Ranald să fie trecut pe listă. En-lan însă îi răspunsese supărat:

— Nu e nevoie să mai trecem pe listă numele străinilor, căci e

foarte firesc ca atunci când va sosi ceasul, toţi străinii să fie omorâţi.

Când trebuia să sosească ceasul acesta, nimeni nu bănuia, dar târziu în toamnă fiecare membru al grupului revoluţionar presimţea că ceasul este foarte aproape. Guvernul revoluţionar din Hankow se întărea tot mai mult în fiecare zi, şi nu peste mult Chiang Kai-shek trebuia să se apropie de fluviul Yangtse. Ceea ce va trebui să se întâmple, se va întâmpla. Dar nimeni nu vorbea despre amănuntele acestea cu glasul ridicat. I-wan însă auzise vorbindu-se despre toate acestea în mare taină, cu multă nădejde şi mulţumire de către membrii grupului, dar îl auzise şi pe tatăl său vorbind acasă supărat, despre acelaşi subiect. La întruniri En-lan le spusese că nu este de ajuns să vorbească. Fiecare dintre ei trebuie să contribuie cu partea lui de muncă la pregătirea revoluţiei. În tot oraşul existau grupări asemănătoare cu a lor, care se pregăteau:

— A se pregăti, spunea el, înseamnă să pregăteşti poporul, trupeşte şi sufleteşte. Noi cei care vorbim limba poporului, va trebui să-i pregătim sufleteşte. Dumneata I-wan, având în vedere că bunicul dumitale a fost general şi din cauză că ai învăţat meşteşugul militar, va trebui să organizezi şi brigada muncitorilor, la fabrica Ta Tuan.

I-wan rămase atât de mirat, încât în primul moment nu fu în stare să scoată niciun cuvânt. Vasăzică En-lan ştia, ştiuse întotdeauna. Dar cum de aflase că la ei acasă bunicul său adusese un tânăr ofiţer german care-l instruise timp de trei veri?

Pe urmă strigă cu glas puternic:

— O voi organiza!

Altceva n-a mai spus, dar după aceea într-un rând când s-a întâmplat să întâlnească pe En-lan pe coridor, l-a întrebat:

— De unde ştiai că eu am învăţat meşteşugul militar?

— Mi-a fost de ajuns să te văd cum umbli în rânduri, la exerciţiile pe care le fac studenţii în fiecare zi! a răspuns En-lan şi uitându-se la el i-a zâmbit, apoi şi-a văzut de drum.

Astfel s-a întâmplat cazul cu I-wan care a început organizarea armatei aceleia stranii şi secrete, formată din bărbaţii livizi la obraz care lucrau în fabrici. De două luni încoace se ducea în fiecare zi la fabrică. Nu era lucru tocmai uşor, căci nu avea voie să intre în clădirile uriaşe şi dărăpănate ale fabricii din care se desprăma mirosul greu al viermilor de mătase care putrezeau în mijlocul aburului fierbinte. Dar în jurul atelierelor erau o mulţime de bordeie

acoperite cu stuf, aşa că se apropia de ele şi aştepta să se întoarcă lucrătorii – bărbaţi, femei şi copii.

La început se simţea sfios şi stângaci în faţa lor. Aproape nici nu-i venea să creadă că fiinţele acestea erau oameni, fiinţe care se târau prin faţa lui, umbre palide, cu chipul livid, care tuşeau, cu ochii împăienjeniţi, cu mâinile umflate şi roşii. Mâinile femeilor şi ale fetelor erau mult mai îngrozitoare la vedere. Le ţineau întinse în faţa lor, înţepenite de durere. Când I-wan le văzu pentru întâia oară, nu se putu stăpâni să nu întrebe:

— Ce s-a întâmplat cu mâinile voastre?

Îi răspunse o fată, un copil firav care părea că nu are mai mult de doisprezece ani. Vorbea cu glasul blând şi plăcut.

— Asta vine din pricina apei fierbinţi.

— A apei fierbinţi? se miră el.

O femeie mai în vârstă se amestecă în vorbă:

— Coconii trebuie băgaţi în apă foarte fierbinte, tânărul meu stăpân, pentru ca să înmoaie gogoşile şi să omoare larva dinăuntru; pe urmă trebuie să o scoatem cu mâna şi să găsim capătul firului de mătase pe care l-a depănat viermele, aşa ca să nu se strice coconul. Apa este ţinută fierbinte cu ajutorul electricităţii pe care au adus-o străinii şi din cauza aceasta ne sunt mâinile umflate.

Nu fu în stare să mai spună nimic, ci simţi că i se face rău, văzând carnea crudă a mâinilor lor umflate şi cu pielea plesnită. În prima zi se întoarse acasă, fără să fi făcut nimic. După ce intră în casă, se gândi:

— Mai este un miros, mult mai greu decât opiul, care stăruieşte sub acoperişul acestei case – este mirosul mătăsurilor de la fabrică.

În aceeaşi seară spuse lui Peony:

— Dă-mi voie să-ţi miros parfumul pe care-l întrebuinţezi!

Fata îi trecu palmele parfumate ale mâinilor în lungul obrajilor şi peste ochi.

— Acesta este cel puţin un miros plăcut, murmură I-wan.

Fata îi puse palma pe gură şi câteva clipe el nu făcu nicio mişcare. Mâna aceasta mică şi parfumată, tresărea de recunoştinţă faţă de el.

— Parcă ar fi o floare – mâna ta – murmură I-wan.

N-o iubea deloc pe această Peony. Acum îşi dădea seama că el nu o iubeşte, că nu o va iubi niciodată, dar mâna aceasta era mâna delicată şi plăcută a unei fete, şi parfumul acestei mâini catifelate care i se oprise pe buze, era prevestitorul unei clipe de extaz şi

înfiorare ce va veni mai târziu, cum venea pentru fiecare tânăr, totuşi datorită unei alte mâini care nu era a lui Peony. O clipă se simţi înfiorat de dorinţa apropierii acestei clipe, dar alungă numaidecât acest gând tulbure. Nici cel puţin în gândurile lui nu putea fi loc pentru o fată, căci toate preocupările lui trebuiau puse în slujba poporului său.

Dar de unde era Peony să ştie aşa ceva, şi cum ar fi el în stare să-i spună?

Se sprijini uşor de el, fără ca I-wan să se împotrivească, şi-i simţi inima bătând sfioasă alături de umărul său, cum sta la masă, în faţa cărţilor sale. O clipă nu se mai gândi la ea şi la nimic altceva, afară de oamenii pe care îi văzuse în după-amiaza aceea. Pentru el amintirea lor era mult mai reală, decât mâna oricărei fete, chiar decât mâna lui Peony pe care o simţise pe buze.

— Nu te duci încă să te culci? îl întrebă Peony.

Din seara aceea când o scosese afară din camera lui şi încuiase uşa, venea la el foarte devreme cu ceaiul şi pleca îndată. I-wan clătină din cap.

— Nu sta prea mult de veghe, zise fata. Lucrezi prea mult... ori dumneata nu ai nevoie să lucrezi, căci nu eşti fiul unui om sărac.

— Nu pot dormi! răspunse el şi se gândi: „Acesta este motivul pentru care nu pot dormi... eu sunt fiul unui om bogat” şi simţi dorinţa să se facă ziuă cât mai repede, ca să poată vedea din nou pe oamenii aceia de la fabrică şi să îi poată ajuta cu ceva.

— Haide, pleacă, zise el lui Peony. Trebuie să încep să lucrez.

Fata oftă şi plecă din cameră, fără să-l mai necăjească, cum făcea până acum. În faţa uşii se opri, dar el nu se mai întoarse să se uite la ea, aşa că deschise uşa şi ieşi. După plecarea ei, întinse mâna şi dădu la o parte cărţile de pe masă, apoi se ridică în picioare şi apropiindu-se de fereastră, stătu multă vreme cu privirile pierdute în adâncul întunericului ce învelise grădina. Cunoştea fiecare colţişor al acestei grădini, căci era o grădină celebră pentru frumuseţea ei. Bunicul şi tatăl lui cheltuiseră sume însemnate de bani cu întreţinerea ei. Aduseseră stânci uriaşe de dincolo de Peking pe care le aşezaseră aici pe pietriş mărunt şi colorat de la poalele dealurilor Pagodei Albastre de Porţelan din apropierea oraşului Nanking, şi cu acesta aşternuseră cărările întortocheate dintre straturile de flori. Mai erau şuviţe de apă şi poduri, iar pe marginea unui lac erau căsuţe de vară şi bărci mici. În jurul grădinii era un zid atât de înalt, încât chiar de la fereastra

camerei sale ar fi fost peste putinţă să vadă peste streaşina lui. Din grădină nu ieşea nicio poartă, afară de una mică de bârne, pe unde intra grădinarul care sta dincolo de zidul ce o împrejmuia. Poarta aceasta era întotdeauna încuiată şi cheia o purta la el.

„Acesta a fost felul meu de viaţă de până acum, gândi I-wan, în mijlocul unei grădini împrejmuite de ziduri.”

Şi în timp ce scruta cu privirea întunericul adânc, se hotărî să renunţe la toate preocupările lui de până acum şi la plăcerile lui însuşi, pentru a se devota în întregime lucrătorilor de la fabrică.

*

* *

Nu trecu multă vreme şi în viaţa lucrătorilor de la fabrică nu se mai găsea nimic, despre care el să nu aibă cunoştinţă. Oamenii aceştia veniseră aci la Shanghai, din toate părţile Chinei. Veniseră alungaţi de foamete, de sărăcie şi de războaiele civile. Soarta lor nu era acum cu nimic mai bună decât acasă, doar că aici puteau spune că nu sunt tocmai ameninţaţi să moară de foame şi cel puţin nu mai existau soldaţi care să-i pândească din umbră şi să se repeadă asupra lor. Îşi duceau traiul ticălos în bordeiele lor de stuf.

Felul în care ar putea să ajute oamenii aceştia, deveni gândul cel mai de căpetenie al lui I-wan. La şcoală abia mai învăţa atât ca să evite mustrările profesorilor, iar acasă avea întotdeauna de grijă, să-şi facă datoria cât mai repede, pentru a putea trece fără să-l bage nimeni în seamă. Totul împrejurul lui devenise ca un vis, afară de gândul real care-l îndrepta spre oamenii aceştia.

Nu putea să-i ajute decât cu foarte puţin, iar când îşi dădu seama de acest amănunt, nevoile lor începură să-l preocupe mai mult decât întotdeauna. Lucrătorii aceştia îi arătau multă recunoştinţă şi păreau copleşiţi de deznădejde. Se aşeza alături de ei pe aşternuturile de rogojini din bordeiele lor sărace, bătute de ploile reci ale toamnei târzii. Se uitau unul la altul, pe urmă la el şi clătinau din cap, apoi unul dintre ei spunea:

— Ne vorbeşti din toată bunătatea inimii dumitale, dar cu toate acestea este zadarnic. Pe noi nu ne poate ajuta nimeni. Adevărul este că pentru noi ar fi peste putinţă să se găsească vreun alt mijloc, pentru a ne câştiga hrana de toate zilele. Cine are nevoie de noi? Nimeni şi nicăieri. Cine se sinchiseşte de noi, dacă mai trăim sau dacă am murit şi cine s-a gândit vreodată la aşa ceva?

— Atunci va trebui să vă gândiţi voi înşivă, răspundea el.

— Ce putem noi face? răspundeau ei. Nu putem face nimic şi ştim limpede că ar fi peste putinţă să putem face ceva.

Încetul cu încetul începu să-i obişnuiască cu gândul că au şi ei o însemnătate.

— Va trebui să fiţi destul de tari, pentru ca să aveţi credinţă şi nădejde, spunea el. Dacă nu veţi avea nădejde, înseamnă că renunţaţi nu numai la ce vă poate da ziua de mâine, ci şi la ce vă poate da cea de astăzi.

Dar îi trebui foarte lungă vreme, pentru a-i putea încredinţa, că au tot dreptul să nădăjduiască la o îndreptare în mai bine a sorţii lor. Încetul cu încetul, săptămâni de-a rândul, reuşi să convingă un grup de lucrători, ca să iasă în câmp deschis, dincolo de bordeiele în care trăiau şi aici începu să-i înveţe exerciţii militare, aşa cum învăţase el. Oamenii îşi târau picioarele grele şi umblau cu capetele plecate, dar el îi silea să umble drept şi-i certa.

— Ridicaţi frunţile, poruncea el. În curând va veni ziua când va trebui să luptaţi pentru drepturile voastre.

Până acum le explicase de mai multe ori întregul plan al zilelor ce vor trebui să vină, când armata revoluţionară va trece fluviul, când se va declara greva generală în toate fabricile – în toate părţile se făceau pregătiri pentru această grevă – şi la fiecare fabrică va trebui să fie gata o brigadă de lucrători care să pornească atacul dinăuntru, în timp ce armata revoluţionară va porni la atac din afară. Oamenii îl ascultau şi se îndoiau de tot ce le spunea.

— Noi suntem întocmai ca oamenii care fug din calea unui balaur şi în drum întâlnesc un tigru, spunea unul dintre lucrători.

— Atunci să nu mai rămână, decât cei care cred în cuvintele mele şi care vor să înveţe, strigase I-wan, scos din fire.

Cât ai clipi oamenii cei mai în vârstă se întoarseră la bordeiele lor, preferând să trăiască în mijlocul mizeriei pe care o cunoşteau şi cu care erau obişnuiţi. Dar mai rămaseră şaptesprezece tineri cu care I-wan puse temeiul brigăzii lui. Dar până şi aceştia păreau că nu prea cred în ce spune, până în ziua când împărţi fiecăruia dintre ei câte o puşcă. Planurile lor de pregătire începeau să ia formă aievea, pe măsură ce toamna făcea loc iernii apropiate. La un magazin al cărui stăpân fusese năimit, sosiră un număr de arme pentru revoluţionari; nu toate dintr-odată, ci câte zece. I-wan ceruse să i se dea optsprezece, dintre care una pentru el şi restul pentru cei şaptesprezece tineri. Armele fură împărţite în timpul

nopţii, una într-un bordei, cealaltă într-altul şi oamenii le ascunseră în grămada de paie pe care dormeau şi între zdrenţele cu care se acopereau. Unul câte unul, învăţă pe fiecare tânăr de sub comanda lui, cum trebuie să tragă cu puşca, ieşind departe în largul câmpurilor dincolo de oraş. Dacă se întâmpla să-i întrebe cineva, ce fac pe câmp, îi răspundeau că au venit să vâneze.

Pe terenul din apropierea bordeielor, făceau exerciţii fără arme şi marşuri. Dar acum umblau cu totul altfel decât înainte. În trupul lor simţeau vigoare nouă, căci fiecare dintre ei se gândea la arma pe care o are.

În timpul nopţii I-wan pleca şi se întorcea pe ascuns, prin portiţa grădinii. Plătise grădinarul, iar acesta îi întinsese râzând o cheie de la poartă.

— A-haaa! Vasăzică şi dumneata eşti ca şi I-ko, tânărul meu stăpân, răspunsese grădinarul.

I-wan zâmbise. E mai bine ca bătrânul grădinar să-şi închipuie despre el că se duce tot la fetele frumoase şi casele cu flori, cum făcea fratele său I-ko.

*

* *

Cât fu toamna de lungă şi iarna care veni după aceea, fiecare dintre ei lucră cu toată tragerea de inimă la însărcinarea pe care o primise. En-lan ştia despre fiecare din grupul de sub comanda lui ce face, dar dincolo de activitatea acestora, nici el nu mai ştia nimic altceva, afară doar de faptul că în oraş mai erau o mulţime de grupări revoluţionare ca a lor şi că toate acestea îşi îndeplineau însărcinările primite. Undeva se găseau cei care erau la curent cu toate amănuntele, dar cine erau aceştia şi unde puteau fi găsiţi, asta nu o ştia niciunul dintre ei. I-wan se simţea întocmai ca o parte infimă din organismul unei fiinţe secrete, prin trupul căreia zvâcneşte sângele dătător de viaţă, a cărei inimă o simţeau cum bate, a cărei minte le dădea îndrumări şi totuşi niciunul dintre ei nu era în stare să afle ceva mai mult.

Tot ce în viaţa lui de până acum i se păruse că are vreo însemnătate, devenise astăzi cu totul lipsit de valoare. La familia lui aproape că nici nu se mai gândea, ştiind dinainte că se apropie ziua când va trebui să renunţe cu totul la ai săi şi să nu zică nimic, atunci când le va auzi numele chemat între cei ce sunt trecuţi pe lista condamnaţilor la moarte. Se simţea destul de tare, pentru a

putea înfrunta această zi inevitabilă. Când începea să lucreze şi se simţea prins în vârtejul vieţii secrete, ca membru al acestei uriaşe energii specifice care avea menirea să îndrepte toate neajunsurile de care suferea poporul, îşi zicea:

„De ce ar trebui adică să cruţ însăşi viaţa tatălui meu, când ştiu dinainte că el ar fi în stare să condamne la moarte oameni ca En-lan, dacă i-ar cunoaşte? Ar fi în stare să mă condamne şi pe mine – până şi pe mine”.

Acum treceau printr-o vreme când legături mult mai adânci decât legăturile de sânge, legau oamenii unul de altul. Acum erau timpuri când sângele despărţea oamenii unul de altul; oamenii aceştia se despărţeau în două grupuri şi între acestea nu mai rămânea nicio punte de legătură: cei care merg înainte pe drumurile cunoscute şi cei care trebuie să-şi deschidă drumuri noi. După alergăturile acestea zilnice pe care le făcea, simţea cum se adânceşte tot mai mult prăpastia dintre el şi trecut. Uneori, în nopţile de iarnă, înconjurat de tăcere, sta întins în patul său cu perdelele lăsate şi se gândea. I se părea că Oceanul începe să-şi despartă apele, pornind din adâncurile fundurilor, aşa că deşi la suprafaţă nu se vedea nimic, în adâncurile nevăzute, printre bolţile întunecate, spărtura începea să se lărgească tot mai mult, până când aceasta va deveni într-o zi prăpastia peste care nu va exista nicio punte de trecere, între cele două clase de oameni. Nu va fi neam împotriva altui neam. Nu, va fi cu totul altceva, căci domnul Ranald şi domnişoara Maitland, nu vor fi într-o tabără alături de neamul lor de oameni albi. Domnul Ranald şi tatăl său, va fi într-o tabără, iar domnişoara Maitland şi En-lan va fi în cealaltă. I-ko va fi împreună cu tatăl său, deoarece alături de mama şi bunica, se va simţi în mai multă siguranţă. Iar fiinţele firave – cum era Peony – ar fi fost o simplă întâmplare, ca atunci când va bate ceasul, să se găsească într-o tabără sau în cealaltă. În răsărit şi apus, tot furnicarul acesta de oameni va fi amestecat, în cele două tabere ce se vor înfrunta una pe alta în ceasul de spaimă.

El va fi împreună cu En-lan şi cu ei vor fi toţi ceilalţi, cei din gruparea lor şi cei pe care el nu-i cunoaşte, din celelalte grupări. Şi cu ei vor fi toţi cei săraci, ţăranii şi lucrătorii din fabrici, ucenicii de la ateliere şi magazine – şi din toate depărtările pământului vor veni la ei tineri şi fete a căror limbă ei nu o vor putea înţelege, dar a căror inimi şi gânduri vor fi una cu inima şi gândurile lui şi ale lui En-lan. În ziua când se va înfăptui această uriaşă înfrăţire, de ce să

se simtă legat de oameni care au acelaşi sânge ca şi el, dar numai datorită întâmplării? Aceasta va fi ziua când vechile obiceiuri de viaţă vor înceta să mai existe. Şi după astfel de gânduri, I-wan se trezea în fiecare dimineaţă întocmai ca o sabie pe care ai scos-o din teacă şi făcea şi pe tinerii din brigada organizată de el, să gândească în acelaşi fel.

În timpul iernii, cu toate că băteau vânturi de gheaţă şi ploua destul de des, brigada condusă de el crescu la treizeci şi şapte de oameni. Îi cunoştea pe toţi după nume şi ştia bordeiele în care se adăpostesc, din grămada celorlalte bordeie care se aşterneau în jurul fabricilor, întocmai ca solzii unui peşte uriaş. La început i se păruseră că nu se deosebesc cu nimic unul de altul. Toţi erau palizi şi cu obrazul scofâlcit, cu aceiaşi ochi căzuţi adânc în orbite şi gurile strâmbate de durere. Până şi cuvintele lor i se păreau asemănătoare, căci deşi erau născuţi în toate părţile ţării, veniseră mânaţi de aceleaşi nevoi şi nenorociri – războaiele şi foametea, birurile grele, slujbaşi ticăloşi şi necinstiţi – prin urmare aceeaşi poveste la care nu se mai adăuga nimic nou. Când unul îi spunea: „Eu sunt fiul cel mai mic al unui agricultor, care n-avea decât două prăjini de pământ, prin urmare cum era să mă mai hrănească şi pe mine? Ceilalţi fraţi ai mei nu puteau să nu mănânce, din cauză că mă născusem şi eu…”, asta în linii generale era cam aceeaşi poveste pe care o auzise de la toţi. Toţi aceştia coborâseră în jos spre litoralul mării, urmând cursul fluviului, dar la gurile lui, oraşul Shanghai se întindea în calea lor, întocmai ca un năvod. Când ajungeau la Shanghai, aici erau pe ţărmul mării şi asta însemna că nu se poate să meargă mai departe. Şi aşa se întâmpla că trebuiau să se ducă să-şi găsească de lucru în fabrici.

Când I-wan află cât li se plăteşte pentru munca ce dura dinainte de revărsatul zorilor până târziu, în serile de iarnă, iar vara până când soarele cădea dincolo de asfinţit, începu să înjure, cuprins de revoltă.

— Vom avea noi grijă ca această situaţie să se schimbe! strigă el.

— Dar cum se vor putea învoi să ne plătească mai mult pentru munca noastră, când sunt atâţia care ar fi gata să primească, chiar atât cât ni se plăteşte nouă? declară unul dintre ei. Cred că aşa ceva nu se va putea.

Aceasta era şi ea o slăbiciune înnăscută a lor, împotriva căreia trebuia să lupte cu toată ardoarea. Erau oameni grosolani la vorbă

şi niciunul dintre ei nu ştia nici să scrie, nici să citească, iar viaţa pe care o duceau, era tot atât de primitivă ca şi viaţa animalelor, aşa că până şi nevoile şi le făceau fără să se mai ascundă unul de altul. Dar se înjoseau şi se umileau în faţa oamenilor bogaţi, nu atât de teamă, cât mai mult din proprie sfială, căci erau convinşi că zeii pe ei nu-i făcuseră pe o formă cu cei bogaţi. I-wan îşi da toată silinţa ca să înlăture această credinţă.

— Sunteţi tot atât de buni ca oricare alt om de seama voastră, striga el indignat. Şi aveţi aceleaşi drepturi pe care le au şi ceilalţi oameni.

La cuvintele acestea ale lui, oamenii râdeau cu bunătate şi-i răspundeau atât de liniştiţi, încât lui I-wan îi venea să scrâşnească din dinţi, când se uita la ei.

— Toate aceste cuvinte ni le spui numai din bunătate, răspundeau ei sfioşi, căci dumneata ştii foarte bine că noi nu însemnăm nimic.

Totuşi i-ar fi fost peste putinţă să nu-i fie dragi oamenii aceştia, când îi vedea cât se străduiau, ca să înveţe de la el tot ce se putea învăţa; veneau în grupuri de câte doi şi trei inşi, iar în timpul acesta tovarăşii lor lucrau două sau trei ore în plus pentru ei. Se străduiau din toată inima şi pe la sfârşitul iernii făceau marşuri destul de bine şi fiecare dintre ei, era în stare să tragă cu arma. I-wan cumpărase cartuşe din banii lui proprii, ca să poată face exerciţii şi constată că erau buni ţintaşi. Dar după aceea, întocmai ca nişte copii, începură să-i spună că le-ar plăcea să aibă uniforme când vin la exerciţii. Îi pipăiau uniforma grosolană de student şi-l întrebau:

— Va veni oare şi pentru noi ziua, când vom putea purta haine tot atât de călduroase ca acestea pe care le ai dumneata?

— Da, răspundea I-wan, vă făgăduiesc că această zi va veni. Veţi fi cu toţii îmbrăcaţi în haine călduroase şi veţi putea mânca tot ce veţi dori, până vă veţi sătura.

În noaptea aceea rece de iarnă, la lumina lunii, se adunară cu toţii în jurul lui. Se simţea ruşinat din cauză că-şi îmbrăcase giubeaua de iarnă. Ar fi preferat să n-o fi avut, aşa ca să se zgribulească şi el de frig, ca lucrătorii aceştia. Sta în mijlocul lor şi-i era cald şi era bine îmbrăcat, cu pântecele îngreunat de mâncarea bună, cum ei nu văzuseră în viaţa lor niciodată, dar cu care el se hrănea în fiecare zi, şi-şi simţi ochii plini de lacrimi. Acum când se întâmpla să stea de vorbă cu ei, le vedea ochii strălucind de nădejdi. Dar chipurile lor supte de suferinţă îi frângeau inima, şi

vânturile care făceau să se zbuciume zdrenţele cu care erau îmbrăcaţi, îi îngheţau măduva din propriile lui oase. În adâncul sufletului său simţea cum se ridică strigătul: „Dacă ar fi a mea casa pe care o are tatăl meu, i-aş deschide porţile şi i-aş lua la mine!” Pe urmă îşi zicea: „Dar asta n-ar folosi la nimic, ar veni, ar veni mereu şi ar intra în casă, până când n-ar mai fi loc unde să-i ocroteşti, dar totuşi ei ar continua să vină, milioane de oameni flămânzi şi fără adăpost”. „Nu, ar fi peste putinţă; chiar dacă ai deschide toate casele bogaţilor pentru primirea lor, tot n-ar fi de ajuns, gândea el, ca să poată cuprinde pe toţi săracii. Căci întreg pământul este plin de oameni săraci”.

— Când va veni ziua cea mare? întrebă unul dintre ei.

I-wan îl cunoştea destul de bine; era un tânăr slab care tuşea răguşit şi nu mai avea multe zile de trăit. Pentru el niciodată nu putea fi destul de curând, oricât de curând ar fi venit ziua mult aşteptată.

— Curând, răspunse el, foarte curând. Poate la primăvară.

Nu, singurul mijloc pentru a putea mântui oamenii aceştia, ar fi fost să creezi o nouă lume pentru ei, o lume care să fie a săracilor şi nu a oamenilor bogaţi, o lume ale cărei legi să fie făcute pentru cei mici, ale cărei case să fie făcute pentru ei, ale cărei gânduri şi forme să fie adaptată nevoilor lor, aşa ca într-însa să nu se mai găsească nici oameni săraci şi nici puternici, pentru a-i putea împila.

— Nu mai întârziaţi aici în câmp, porunci el oamenilor. Mergeţi şi întindeţi-vă în aşternuturile voastre.

— Când începi să vorbeşti, se auzi un glas din întuneric, parcă ne este mai cald şi ni se pare că am mâncat ceva.

— Noapte bună – noapte bună! strigă I-wan.

Nu era în stare să mai suporte – îşi simţea sufletul prea încărcat, aşa că trebui să plece.

În aceeaşi noapte, oricât de târziu ar fi fost, îi fu peste putinţă să se rupă de lângă nevoile în care se zbăteau oamenii aceştia şi să se întoarcă în casa lui unde toate se găseau din belşug şi se făcea şi risipă. Rătăci prin noaptea îngheţată, în lungul străzilor aproape pustii din această parte a oraşului şi se îndreptă spre şcoală. Avea de gând să se ducă şi să vorbească cu En-lan.

Îl găsi în cămăruţa lui, dar nu în faţa cărţilor deschise, ci descifrând o foaie de hârtie cu scrisul mărunt. Când intră I-wan, ascunse hârtia sub o carte.

— Haide, intră, zise En-lan. De ce eşti atât de întunecat?

En-lan nu arăta niciodată întunecat. Ochii lui negri străluceau şi părea mereu că nu este în stare să-şi stăpânească râsul. De fapt în timpul din urmă spusese că îi vine să râdă de orice, ca şi când sufletul i-ar fi fost atât de încărcat de mulţumire, încât nu o mai putea stăpâni şi trebuia să se reverse în afară.

— M-am întors de la… începu I-wan.

Nu vorbeau niciodată cu glasul ridicat despre ceea ce făceau ei acum. Se aşeză pe marginea mindirului de fier şi întinzând mâna, luă de pe masă un petec de hârtie pe care scrise: „Când crezi că va veni cu adevărat ziua cea mare?”

— „Nu se poate să fie mai târziu decât în a treia lună ce va urma după Anul Nou”, răspunse En-lan, scriind ca şi el pe hârtie.

Pe urmă luă un chibrit şi aprinse cele două petece de hârtie, iar cenuşa o răspândi prin cămăruţă.

— E lună plină – nu vrei să ieşim la plimbare? întrebă I-wan.

Prezenţa lui En-lan îi da ceva din siguranţa şi din vigoarea lui. En-lan era o fire neînduplecată şi sigură care nu putea fi mişcat de nimic. Se ridică în picioare şi-şi îmbrăcă gheba, iar în cap îşi puse căciula de blană de iepure, aşa cum obişnuiau ţăranii din partea de miazănoapte. Pe urmă întinse mâna după hârtia pe care o ascunsese sub carte şi împăturind-o, ca să n-o vadă I-wan, îi dădu foc şi suflă cenuşa prin casă. Apoi ieşiră împreună în stradă.

— Hai să apucăm în partea asta, ca să nu ne bată vântul, zise En-lan. Pe o noapte ca aceasta vântul îţi duce vorbele departe, aşa că le pot auzi şi alte urechi.

Apucară pe o străduţă unde mai stătuseră şi altădată de vorbă împreună, ascunşi în umbra zidurilor. I-wan începu numaidecât. En-lan avea calitatea să determine oamenii să vorbească, înainte de a se gândi limpede la ce-i preocupă:

— Cum voi reuşi să conving pe cei de sub conducerea mea, că au şi ei o valoare? întrebă el. Toată viaţa am trăit în mijlocul unor oameni care şi-au închipuit că sunt oameni de valoare şi au dreptul la toate. Făcu o pauză şi se gândi la I-ko. Toată viaţa lui de până acum I-ko fusese un nevrednic. Nu făcuse până acum nimic, decât mâncase şi cheltuise, dar cu toate acestea I-ko îşi închipuia că el are dreptul la tot ce poate fi mai bun. Oamenii aceştia săraci, continuă I-wan, îşi închipuie despre ei înşişi, că ei nu merită altceva, decât să trăiască în sărăcie. Mi-e peste putinţă să-i fac să creadă că au şi ei dreptul să trăiască. Nu sunt în stare să-i fac nici

să urască pe cei bogaţi. Îmi răspund fără înconjur: „Unul e făcut să fie bogat – altul sărac, aşa cum este el sortit”.

Aşteptă să audă hohotul de râs al lui En-lan. Dar En-lan nu râse. În lumina lunii obrazul lui părea brăzdat de griji şi glasul lui vibră adânc, în clipa când începu să vorbească.

— Mi se pare că ai pus degetul tocmai pe rana cea mai dureroasă. Adevăratele greutăţi împotriva cărora avem noi de luptat, nu sunt oamenii bogaţi. Aceştia pot fi omorâţi şi averile lor confiscate. Greutatea cea mare este cu cei care s-au născut în mijlocul unei sărăcii atât de cumplite, încât ar fi peste putinţă ca în sufletele lor să mai tresară o scânteie de nădejde. Oamenii aceştia vor să simtă ceva în palmă – mâncare, bani – ceva ce se poate pipăi şi despre care să ştie că le aparţine, înainte de a putea crede în ceea ce le spui. Se opri, apoi adăugă: Dumneata I-wan eşti un idealist şi tocmai aceasta este slăbiciunea dumitale. Oamenii săraci nu sunt cu nimic mai buni decât cei bogaţi.

I-wan se uită la el. Ce însemnau vorbele acestea pe care i le spunea En-lan?

— Atunci care poate fi justificarea că noi lucrăm în interesul sărăcimii? întrebă el.

Aceasta fu clipa când En-lan începu să râdă.

— Îţi închipui dumneata că dacă s-ar întâmpla ca vreunul dintre oamenii aceştia săraci să poată pătrunde în casa tatălui dumitale, ar fi în stare să împartă cu ceilalţi ceea ce are? Nu, dragul meu! En-lan scutură din cap, ca să-şi arunce părul pe spate. Ar fi mult mai răi decât tatăl dumitale, din cauză că el n-a avut niciodată nevoie să trăiască viaţă animalică. Pregăteşte-te, I-wan!

— Pentru ce să mă pregătesc?

— Pentru ziua când sărăcimea va reuşi să pună mâna pe ceea ce n-a avut niciodată în viaţa ei, răspunse En-lan în şoaptă.

— De ce? întrebă I-wan tot aşa.

— Pentru că săracii vor fi mai sângeroşi decât fiarele sălbatice, răspunse En-lan. În ziua când le vom spune că oraşul este al lor, vor omorî nu numai pe cei bogaţi, ci vor începe să se ucidă şi între ei. Partea cea mai mare a lucrurilor jefuite de ei, vor fi distruse, în lupta pe care o vor da între ei, pentru a le stăpâni. Noi va trebui să stăm deoparte. Furia aceasta va trece.

— Şi pe urmă? întrebă I-wan.

— După ce totul va fi terminat şi ei se vor speria, constatând că n-a mai rămas nimic ce ar putea fi distrus, atunci vom veni noi şi-i

vom sili să asculte şi să se supună şi să primească noua rânduială.

— Îi vom sili? se miră I-wan. Eu credeam că atunci toată lumea va fi liberă.

— Liberă! repetă En-lan cu violenţă. O astfel de libertate este cea mai mare prostie. Nimeni nu este liber. Noi nu suntem liberi, nici dumneata nici eu. Noi lucrăm pentru un sistem dinainte conceput. Tot aşa şi ei. Este un singur om…

— Cine? întrebă el. Conversaţiile lor de până acum nu merseseră niciodată atât de departe.

— Unul, răspunse En-lan, un bărbat, un om mare.

— Cine? întrebă I-wan a doua oară.

En-lan se plecă spre el. Îi simţi respiraţia fierbinte pe obraji, când îi suflă abia simţit:

— Chiang Kai-shek!

Acesta era numele celui care comanda armata revoluţionară.

— Când va intra în oraş, şi respiraţia grăbită a lui En-lan îi susură la ureche, atunci va veni ziua. Planurile sunt gata. Peste douăzeci de zile se va declara greva generală. Aceasta va da timp de ajuns lucrătorilor, pentru a se întruni şi a face ultimele pregătiri ce au mai rămas în vederea organizării. Ei vor porni lupta dinăuntru, iar el va ataca din afară. Toate aceste ordine secrete erau scrise pe foaia de hârtie pe care am ars-o în faţa ta. Tot ce am făcut noi până acum, începe să se închege într-o singură acţiune – al cărei scop a fost dinainte urmărit şi studiat – o ţară nouă – ţara noastră cea nouă.

Se opriră şi începură să tremure din cauza frigului de afară şi a căldurii care clocotea într-înşii. Luna coborâse în marginea zării, aşa că zidurile începuseră să arunce umbre prelungi şi puteau sta ascunşi în întuneric. Privirile lor erau îndreptate spre strălucirea ce trebuia să vină, spre ziua când toate relele de acum vor fi îndreptate. I-wan era în stare să vadă totul, cât se poate de limpede… armata în slujba binelui. Aceasta era adunată şi aştepta gata.

Văzuse o fotografie a lui Chiang Kai-shek în uniforma lui simplă de revoluţionar. Pe vremea aceea îşi zisese: „Arată întocmai ca micul En-lan”. Avea aceeaşi ochi îndrăzneţi ca şi En-lan şi aceeaşi faţă puternică de ţăran. Gândindu-se la amănuntul acesta, tot elanul lui de idealist se concentră asupra acestui chip de bărbat. Un astfel de bărbat, atât de tânăr şi de puternic, animat de o forţă atât de nobilă, care va conduce o armată de tineri puternici… Respiră adânc şi simţi că-l îneacă ceva – un hohot de lacrimi sau un hohot

de râs. Se ridică repede în picioare.

— Îmi pare bine că mi-ai spus cuvintele acestea, declară el. De aici înainte voi lucra cu şi mai multă râvnă. Vom fi gata pentru ziua aceasta.

En-lan nu zise nimic. Se ridică şi el în picioare şi începură să coboare strada, ţinându-se de mână.

— Cât de moale este mâna dumitale, se miră En-lan. Se vede că până acum nu ai lucrat nimic.

— N-am lucrat, răspunse I-wan şi se simţi ruşinat din cauza mâinii aspre a prietenului său, dar după câţiva paşi îşi desprinse mâna din mâna lui şi adăugă: Dar cu toate acestea sunt destul de voinic.

În faţa porţii Universităţii, se despărţi de En-lan şi se îndreptă spre casă. I se părea straniu, când se gândea, cât îi fusese de greu sufletul în seara aceasta, când se dusese la En-lan şi cât de uşurat se simţea acum. Prezenţa lui En-lan îl făcea întotdeauna să se simtă mai uşurat. Marele lui neajuns este, îşi zicea el, că se lasă întotdeauna târât de amărăciunile prezentului, ceea ce lui En-lan nu i se întâmpla niciodată. Pentru En-lan prezentul nu era altceva decât clipa trecătoare şi în faţa lui nu putea să aibă valoare decât viitorul. En-lan îi deschidea porţile prezentului şi-i arăta ce este dincolo de ele, ca să-l facă să înţeleagă pentru ce lucrează ei acum. Acum se putea gândi la oamenii aceia pe care-i bătuse vântul rece în mijlocul câmpului, şi se putea gândi cu milă, fără să se mai simtă îndurerat din pricina lor.

„Bieţii de ei, gândi el. Sunt mulţumit că vor fi liberi cel puţin pentru o durată cât de scurtă şi vor putea să ia tot ce le place.”

Deschise portiţa grădinii şi după ce intră în casă, începu să urce scara. I se va părea straniu când încăperile acestea impunătoare se vor umple de oameni săraci care vor smulge draperiile de la ferestre, vor sfâşia covoarele şi vor rupe încuietorile uşilor. Se va supăra oare?

„Nu, îşi zise el trufaş. De ce să mă supăr? Pe mine nu m-au interesat niciodată astfel de lucruri.”

Pe urmă auzi pe cineva plângând. Se opri şi ascultă. Era I-ko, fratele lui care plângea ca un copil mic. Prin grătarul de la uşa bunicului său se strecura o dâră de lumină şi înainte de a-şi da seama de ceea ce se petrece, văzu că se deschide uşa de la camera lui şi Peony iese cu paşi uşori.

— Te-am aşteptat, zise fata cu glasul stins. Trebuie să te duci

îndată la bunicul dumitale. I-ko a făcut o faptă urâtă.

*
* *

Când intră în camera bunicului, i se păru că intră din nou în celula închisorii. Aerul era cald şi stătut. Erau adunaţi cu toţii, afară de bunica lui. Văzu că mama lui plânge încetişor şi că obrazul ei rotund este umflat şi tremură cutremurat de suspine. Bunicul sta drept în fotoliul său uriaş, între arătător şi degetul mare ţinând o ţigară dintre cele care lui îi plăcea să le fumeze. I-ko sta lângă masă, sprijinit în palme şi cu capul plecat. Înainte de a deschide uşa, auzi pe tatăl său strigând. Dar când intră, glasul lui se domoli. Toţi se uitară la el, afară de I-ko care nu se mişcă. Tatăl lui însă începu, îndată ce văzu că cel care venise este I-wan.

— Vasăzică ai venit – ai venit şi tu – unde ai fost până acum? A trecut demult miezul nopţii. Dar nu ştiu ce mă face să cred că fiul meu cel mai tânăr ar putea să fie cu ceva mai bun, decât fratele său mai mare! Unde ai fost?

— Am fost la un coleg de facultate, răspunse I-wan. Putea să vadă pe I-ko în faţa lui. Acum când atenţia tatălui său nu mai era concentrată asupra lui, I-ko îşi scoase batista şi după ce îşi şterse ochii, îşi suflă nasul. Odată cu sila pe care i-o pricinuia această vedere, I-wan simţea şi un fel de milă faţă de fratele său mai mare. I se părea îngrozitor ca un tânăr să fie atât de slăbănog şi de plângăreţ. I-ko fusese crescut aşa fel, încât nu mai era bun de nimic, dar vina nu o purta numai el. Se gândi ca să atragă atenţia tatălui său asupra lui însuşi, pentru a fi de folos lui I-ko: Luna este atât de frumoasă, adăugă el. Prietenul meu a ieşit din camera pe care o are în dormitorul facultăţii şi am plecat împreună pe stradă.

— Cred că n-ai de gând să-mi spui că s-a terminat numai cu atâta? strigă tatăl lui.

— Am stat un timp de vorbă, pe urmă l-am condus acasă şi eu m-am întors, adăugă I-wan foarte liniştit.

— Cred că ar trebui să crezi ceea ce spune I-wan, se grăbi mama lui să adauge, cum avea întotdeauna obiceiul. Trebuie să crezi ce spune I-wan, căci el este un băiat bun.

— Întotdeauna îmi spui că fiii tăi sunt băieţi buni, se răsti tatăl său la ea. Acum două luni am băgat de seamă că la bancă ceva nu se poate să fie în regulă. Dar nu… tu spuneai că I-ko e băiat bun… nu se poate ca I-ko să fie rău. Aşa că toată lumea ştia ce s-a

întâmplat, numai eu nu ştiam… Pe mine m-a făcut propriul meu fiu de râs.

În timp ce vorbea, începu să imite glasul piţigăiat al soţiei lui, iar ea începu să plângă şi I-ko plecă din nou fruntea.

— I-ko, strigă bunicul său, stai jos.

I-ko se aşeză la masă, fără să ridice privirea.

— Îţi dai seama de fapta ta? întrebă bunicul său. Mi se pare că tu nu eşti în stare să-ţi dai seama limpede de fapta pe care ai săvârşit-o.

— Nu cred că este o faptă atât de urâtă, răspunse I-ko îmbufnat şi cu glasul mai mult în şoaptă.

— Vasăzică nu crezi, începu tatăl său din nou.

— Stai liniştit, porunci bătrânul. Eu sunt cel care vorbeşte. I-ko, ai luat o mare sumă de bani care nu erau ai tăi.

I-ko nu răspunse numaidecât, pe urmă declară cu glasul tot atât de îmbufnat:

— Vorbeşti ca şi când nu tatăl meu ar fi preşedintele acestei bănci.

I-wan constată că tatăl său strânge din fălci, fără să zică nimic.

Pe urmă bătrânul îşi duse mâna la cap.

— Tu ştii ai cui sunt banii de la bancă? întrebă bătrânul. Sunt banii altor oameni – oameni foarte mulţi. În bancă sunt şi bani de ai guvernului. Lumea are încredere în tatăl tău. A avut încredere în fiul său.

În largul camerei nu se auzea nicio mişcare, afară de glasul supărat al bătrânului.

„Vasăzică I-ko a făcut aşa ceva?” se miră I-wan.

— De ce ai făcut o astfel de faptă, I-ko? întrebă el, fără să se mai poată stăpâni. Tu ai avut întotdeauna bani de cheltuială.

Băgă de seamă că I-ko întoarce privirea furişă spre el, dar fratele său nu-i răspunse nimic.

— De ce ai făcut o astfel de faptă, strigă tatăl său la el. Te-am întrebat cu toţii, acum te întreabă şi I-wan. Ţi-am refuzat eu vreodată ceva? N-aveai decât să vii la mine şi să-mi spui.

— N-am vrut să vin să-ţi mai cer, răspunse I-ko înţepat.

După răspunsul acesta se făcu tăcere. Toţi se uitau la el. El se uita de la unul la altul, pe rând.

— Eu… eu… începu el din nou. Se opri, ca apoi să continue dintr-o răsuflare: Ce vă uitaţi aşa la mine? Nu… eu… nu am luat banii aceştia… toţi dintr-odată – pentru ceva anume. Tse-li îmi spunea,

„hai să facem cutare – sau cutare”, un lucru de nimic – dar el nu avea parale şi spunea, „I-ko, tu ai parale de nu mai ştii ce să faci cu ele”. Toţi prietenii mei spuneau ca şi el şi-mi era ruşine să le spun, că nu am deloc atâtea parale câte îşi închipuiau ei... Era gata din nou să plângă. Părul lui îngrijit îi căzuse peste ochi. Pe urmă se întoarse spre tatăl său: Dumneata spui, că de ce nu ţi-am cerut dumitale – nu ţi-am cerut din cauză că dumneata mă ocărăşti – mai ocărât întotdeauna – de când sunt în stare să-mi aduc aminte. Am preferat să iau singur banii, decât să ţi-i mai cer şi să te aud ţipând la mine, cum faci mereu: „Iară... iară ai venit să ceri!”

— Este adevărat, ţipă doamna Wu, adresându-se soţului ei. Ai fost întotdeauna foarte sever cu el!

— Şi cine era să aibă grijă de el în toată casa aceasta? strigă tatăl său la ea. O adunătură de femei care l-au răsfăţat, care l-au învăţat să înşele şi să mintă, prefăcându-se că ascultă de mine când sunt acasă! Numai tu porţi vina – femei ca tine poartă vina pentru corupţia ce bântuie această ţară. Crezi că eu nu sunt în stare să-mi dau seama de realitate? Am fost şi eu fiul unui om bogat – şi am crescut într-o casă plină de femei şi de roabe!

I-wan nu scoase nicio vorbă. Viaţa lui era acum în altă parte şi cu toate că astăzi casa lor ameninţa să se năruiască, el nu se va prăbuşi odată cu ea. Dar după ce tatăl său spuse aceste cuvinte, I-wan se gândi la el în calitate de bărbat, cu un fel de curiozitate şi se întrebă cum de el nu a ieşit un tânăr rău nărăvit, aşa cum era I-ko. Ceva intervenise la timp pentru salvarea tatălui său, exact cum fusese el însuşi salvat, datorită faptului că întâlnise anumite cărţi pe care le citise, apoi pe En-lan şi grupul din care făcea parte, lucrătorii de la fabrică şi datorită acestora, epoca revoluţionară ce se apropia. Dintr-un anumit punct de vedere revoluţia contribuise la salvarea lui.

— Spune I-ko, ce pot face eu acum cu tine? întrebă tatăl său. Glasul i se schimbase şi părea că sună mai trist. Ce poate face un părinte cu fiul său care este un netrebnic?

Bunicul său luă cuvântul:

— Totuşi este fiul tău şi nepotul meu, indiferent de ceea ce a făcut. Va trebui să plătim banii pentru el. Şi să-l trimitem la o şcoală din străinătate, unde va trebui să lucreze şi astfel să-l despărţim de tovarăşii săi netrebnici de acum.

I-ko nu răspunse nimic. Dar I-wan băgă de seamă că aştepta să vadă ce va spune tatăl său.

— Cred că acesta este cel mai cuminte lucru ce l-am putea face, interveni mama lor, cu acelaşi glas grăbit şi domol, cum făcea întotdeauna. Nu va afla nimeni de ceea ce s-a întâmplat şi în ziua de astăzi sunt atâţia tineri care pleacă la învăţătură în străinătate. Este exact ceea ce trebuie făcut.

— Cu alte cuvinte să-l acopăr – să mă fac că nu ştiu nimic, adăugă tatăl său cu amărăciune. Aceasta este calea cea mai bună de ales – nu trebuie să afle nimeni şi aşa niciodată nu va învăţa să facă deosebire între bine şi rău.

— Nu voi mai face niciodată astfel de fapte, declară I-ko în şoaptă. Acum m-am învăţat minte. Voi face tot ce-mi veţi spune.

Tatăl său se ridică pe neaşteptate în picioare.

— Pleacă să nu te mai văd, zise el lui I-ko, fără să se răstească la el, dar glasul lui părea stins şi rece. Adună-ţi lucrurile pe care le ai. Vei pleca în Germania la o şcoală militară şi vom vedea ce vor fi în stare să scoată din tine. Îţi voi cumpăra biletul de drum, căci altfel ai fi în stare să cheltuieşti banii.

— Da, tocmai ceea ce trebuie făcut, se învoi bătrânul, aceasta este cea mai bună alegere. Germanii vor scoate om din el.

— Piei din faţa ochilor mei, zise tatăl său, întorcându-se spre I-ko.

Fără să mai spună nimic, I-ko se ridică de la masă şi ieşi din cameră. Îl auziră traversând holul, pe urmă auziră cum se deschide şi se închide uşa de la camera lui.

Cei de faţă nu mai spuseră niciunul nimic. Pe urmă bunicul său scoase un chibrit şi-şi aprinse în sfârşit ţigara, din care trase de câteva ori. Până când va vorbi el mai întâi, nimeni nu putea spune nimic.

— Eu mă duc să mă culc, declară bătrânul şi se ridică în picioare.

— Îmi dai voie să te însoţesc? întrebă fiul său.

— Nu, răspunse bătrânul. Mă pot duce şi singur…

După ce uşa se închise pe urma lui, tatăl lui I-wan se adresă soţiei sale:

— Vrei să te retragi în camera dumitale? întrebă el.

Doamna Wu înţelese că aceste cuvinte ale lui erau un ordin, aşa că se ridică în picioare, îşi şterse ochii şi trecu în camera de alături.

I-wan rămase numai el singur cu tatăl său. Când bunicul şi mama lui plecaseră din cameră, el se ridicase în picioare.

— Stai pe scaun, porunci tatăl său.

Se aşeză pe scaun şi tatăl său se uită la el.

— Vrei să iei locul fratelui tău mai mare? întrebă el pe neaşteptate.

În mână ţinea o jucărie, un prespapier în formă de pagodă, făcut din metal, cu care se juca fără încetare. Ochii lui I-wan se opriră pe mâinile puternice şi fine ale tatălui său. Avea mâinile puternice, deşi pielea şi muşchii mâinilor lui erau tot atât de catifelaţi ca şi obrajii lui Peony.

Simţea pe tatăl său atât de aproape de el, cum nu-l mai simţise niciodată până acum. Presimţea adâncurile întunecate ale dezamăgirii pricinuite în sufletul tatălui său de purtarea fiului său I-ko şi înţelegea că are nevoie de o îmbărbătare. „Ar fi bine să pot spune tatălui meu, tot ce am pe suflet”, gândi el. Dar teama şi sfiala ce stăruie între oamenii care se deosebesc între ei ca vârstă, sfiala obişnuită între cele două generaţii, îl împiedica. Îi era peste putinţă să nu-şi aducă aminte că tatăl său era acelaşi bărbat care fusese întotdeauna, şi dacă se întâmpla să nu-i placă ceva, ar fi fost peste putinţă să înţeleagă acest ceva, indiferent cât de echitabil şi la locul lui ar fi fost. Prin urmare îşi stăpâni dorinţa de a se spovedi în faţa lui, dar totuşi îi era peste putinţă să refuze pe tatăl său în mod definitiv. Prin urmare îi răspunse:

— Vrei tată, să mă îngădui, până la terminarea anului şcolar?

„Înainte de terminarea anului acestuia de studii, îşi zise el, va fi cu totul altă lume”.

Tatăl său se uită la el şi dădu din cap.

— Bine, fie aşa, răspunse el. Acum te poftesc să pleci şi tu. Nu ştiu care este pricina că în zilele acestea, bărbaţii mai doresc să aibă fii. Mai demult părinţii îşi doreau fii, pentru ca la bătrâneţe să aibă pe cineva care să-i îngrijească. Dar astăzi cine mai îndrăzneşte să-şi închipuie că tinerii se vor îngriji de el la bătrâneţe!

Se ridică în picioare şi fără să se mai uite la I-wan, ieşi şi el din cameră. După ce I-wan rămase singur, se întoarse în camera lui. Tatăl său, despre care-şi închipuise întotdeauna că este un bărbat mândru care-şi poate permite tot ce pofteşte, vedea că nu este astăzi nici mândru, nici mulţumit şi nici nu putea să aibă ceea ce ar fi dorit. Se gândi îndelung la acest amănunt şi-şi zise: „Vasăzică nu este de ajuns ca să hrăneşti oamenii şi să le dai banii de care au nevoie, pentru a fi mulţumiţi”. Lucrătorii din fabrici nu doreau altceva decât hrană şi un acoperământ sigur, pentru ca să poată fi mulţumiţi. Totuşi mai erau o mulţime de oameni care aveau de amândouă şi totuşi nu erau mulţumiţi. În ce fel va putea revoluţia

soluţiona această problemă? Gândindu-se adânc la această întrebare, deschise uşa de la camera lui şi când dădu să intre, văzu pe roaba Peony că-l aşteaptă aşezată la masă. Obrazul ei frumos şi prelung părea solemn.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea în şoaptă. Nu cumva I-ko a omorât pe cineva?

— Nu, răspunse el, nu este vorba de aşa ceva.

— Atunci ce este? stărui ea. Presimt că este o faptă urâtă. Bunica dumitale a început să plângă. Spunea că tatăl dumitale îl va omorî pe I-ko în bătaie.

— Da de unde, nu este vorba de aşa ceva, răspunse I-wan supărat. Dar îl va trimite în străinătate.

— În străinătate! strigă Peony mulţumită. Şi imediat!

I-wan dădu din cap.

— Prin urmare a omorât pe cineva! ţipă roaba. Sunt sigură că asta trebuie să fie pricina.

— Nu, n-a omorât pe nimeni, răspunse I-wan. Dar a luat o sumă de bani.

— De la bancă? se miră fata.

— Da, zise I-wan. Care este pricina că-l urăşti atât de mult?

— Nu-ţi pot spune, răspunse fata. Nu vreau să-ţi spun. Dumneata nici nu-ţi închipui cât este de greu să fii roabă într-o casă ca aceasta – cu un tânăr ca I-ko care a crescut şi care niciodată n-a lipsit de acasă, ca să se ducă la şcoală.

Fata întoarse capul şi se uită în altă parte.

— În casa aceasta n-ai fost tratată ca o roabă, declară I-wan.

— Dumneata nu ştii! ţipă fata cu patimă. Dumneata nu ştii nimic despre mine.

Spre mirarea lui, văzu că fata îşi acoperă obrazul cu palmele şi începe să plângă cu hohote.

Rămase încremenit şi se uită la ea, fără să ştie ce să facă.

— Nu plânge Peony, îngână el. Te rog, nu plânge.

Dar fata începu să-i spună, printre lacrimi:

— Eu n-am fost altceva decât o roabă – una căreia o femeie bătrână îi porunceşte să facă cutare şi cutare – care mă trezeşte în timpul nopţii, ca să o frec pe picioarele uscate ca nişte surcele şi să-i pregătesc opiul. Mi se face rău de mirosul acesta…

— Vasăzică nici tu nu-i poţi suferi mirosul? întrebă el.

— Da, răspunse fata înecată de plâns. Fugeam în camera mea, căci mi se făcea rău – dar trebuia să mă întorc din nou la lulelele de

opiu – şi mama dumitale îmi spunea…

— Cum se poate? întrebă I-wan. Prin faţa ochilor lui începea să se desfăşoare întreaga viaţă a casei acesteia, despre care el n-avusese până acum nicio cunoştinţă.

Peony se opri din plâns.

— Din cauza lui I-ko, adăugă ea cu glasul stins şi supărată. Spunea că trebuie să fac ceea ce spune I-ko – cine sunt eu, spunea ea, decât o roabă.

— Mama a spus aşa ceva? întrebă I-wan şi se uită la ea mirat, simţindu-şi inima că a început să-i bată încet şi neregulat.

Fata dădu din cap.

— Dar n-ai făcut ce ţi-a cerut? întrebă I-wan.

Peony scutură din cap.

— M-am gândit că ar fi bine să înghit o bucată de opiu şi să mă omor, răspunse ea. M-am gândit de multe ori la fapta aceasta, I-wan, căci eu nu am pentru ce să mai trăiesc. Nu sunt nici slujnică, pentru ca să pot fi şi eu veselă, împreună cu celelalte slujnice de seama mea. Am fost învăţată să mă consider ceva mai mult decât o slujnică – dar totuşi nu e de ajuns pentru a fi liberă. Cred că acum îţi vei închipui despre mine că ar fi trebuit să fiu recunoscătoare mamei dumitale, din cauză că m-a lăsat să învăţ să scriu şi să citesc pe vremea când ai învăţat dumneata. Odinioară i-am fost recunoscătoare, dar astăzi nu-i mai sunt. Aş fi preferat să fi rămas o femeie care nu ştie nimic – dacă nu m-au lăsat să fiu mai mult decât atâta cât sunt astăzi. În cazul acesta m-aş fi putut mărita – cu cineva care mi-ar fi plăcut – şi aş fi trăit mulţumită. Ce faptă nesăbuită! continuă ea plângând. Ce răutate, să laşi oamenii să bănuiască, aşa cum m-au lăsat pe mine, că în viaţă mai sunt şi lucruri frumoase, dar să nu-i laşi să se bucure de ele.

Nu fu în stare să-i spună nicio vorbă. Peony trăia de ani de zile în felul acesta şi el nu ştiuse nimic. Îşi închipuise că e mulţumită şi că cei din casă se poartă bine cu ea. Îşi închipuise că dacă este obligată să-i servească, asta nu este altceva, decât un fel de răsplată pentru purtarea lor faţă de ea. Dar acum înţelegea ce vrea fata aceasta să spună. Ea nu era liberă. Casa aceasta în care ea avea hrană de ajuns şi haine de mătase, ca să se îmbrace, nu era pentru ea altceva decât o închisoare. „Are şi ea nevoie de revoluţie, pentru ca s-o elibereze”, îşi zise el.

În clipa aceasta se hotărî să-i spună lui Peony tot ce avea pe suflet.

— Peony… zise el. Inima începuse să-i bată în piept, întocmai ca un ceasornic.

Fata se uită la el.

— Vreau să-ţi spun ceva, continuă el.

— Da? întrebă ea. Ce este?

— Peony, tu ai auzit vreodată despre revoluţie?

— Sigur că am auzit! răspunse fata. Dar asta nu este ceva bun. Am auzit pe tatăl dumitale vorbind despre ea. Spunea că revoluţionarii sunt ca şi bandiţii.

— Nu, nu sunt ca bandiţii! exclamă I-wan.

— De unde ştii? întrebă ea.

Acum putea începe să-i spună fără niciun înconjur.

— Pentru că sunt şi eu unul dintre ei.

Se uitară unul la altul, dar niciunul nu făcu nicio mişcare.

— I-wan! strigă fata cu glasul stins.

El dădu din cap.

— Dacă ar şti tatăl dumitale! Te-ar crede mult mai ticălos decât este I-ko!

Cuvintele ei îl făcură să tresară.

— Cred că ai dreptate, se învoi el.

— Să nu-i spui niciodată aşa ceva, protestă fata. Aş fi preferat să nu-mi spui nici mie. Mi se pare acum, ca şi când viaţa dumitale ar fi în mâinile mele. I-wan, vei fi omorât! Cum ai putut să faci aşa ceva?

Pe urmă începu să-i povestească în toate amănuntele, cum aflase din cărţi că mintea omenească începuse să se gândească şi să viseze o lume nouă. Îi povesti despre En-lan şi despre grupul revoluţionarilor din fabrici. Fata îi sorbea cuvintele, fără să facă vreo mişcare sau să spună ceva. Vorbi cu ea, cum până acum nu vorbise încă cu nimeni, nici chiar cu En-lan, din cauză că faţă de Peony nu simţea niciun fel de sfială. Partea stranie însă era, că nu vorbea numai cu ea, ci vorbea cu sine însuşi. Începea să dea formă tuturor gândurilor lui şi credinţei în ceea ce trebuia să vină, şi tuturor nădejdilor lui.

— Când se vor întâmpla toate acestea? îl întrerupse Peony.

— În curând, răspunse el în şoaptă. Imediat ce va sosi Chiang Kai-shek.

O clipă se uită drept la el. Pe urmă dădu din umeri.

— Eu nu cred în aşa ceva, declară fata.

— Nu crezi… Peony! ţipă el. Ţi-am spus numai adevărul adevărat.

— Ştiu, dumneata crezi că este adevărat, ripostă fata, dar dumneata eşti un copil. Eu nu pot crede că oamenii ar fi în stare să facă ceva pentru semenii lor, fără să li se dea şi lor ceva în schimb. Afară de asta, toţi revoluţionarii dumitale nu sunt nici ei altceva decât oameni ca oricare alţii?

— Tu nu-i cunoşti, stărui el. Tu nu ai cunoscut decât oameni ca cei din familia mea. Fireşte, îţi închipui că toată lumea trebuie să fie egoistă. Dar asta numai din cauză că aceştia sunt capitalişti.

— Nu ştiu ce vrei să spui cu acest cuvânt *capitalist*, răspunse ea nemulţumită. Ştiu însă un lucru, că dacă se întâmplă ca oamenii să aibă bani, nu sunt împotrivă să cheltuiască o parte din aceştia, dar cine a mai auzit până acum spunându-se despre oameni săraci, că nu ar fi egoişti. Aceştia vor să acapareze totul numai pentru ei.

— Dar nu înţelegi, ţipă I-wan la ea, că de aici înainte nu vor mai fi oameni bogaţi şi săraci!

— O, te rog, nu fi caraghios! ripostă fata.

Era atât de revoltat împotriva ei, încât ar fi fost gata s-o pălmuiască.

— Ar fi fost mai bine să nu-ţi spun nimic, declară el supărat. Ţi-am povestit toate acestea, convins că-ţi va face plăcere – şi ca să-ţi dau de ştire că în curând vei putea fi liberă. După ce va veni Chiang Kai-shek, nu vor mai fi niciun fel de robi.

— O, cât despre el!… răspunse fata râzând. El nu este altceva decât un bărbat, nu-i aşa? Pe urmă se întristă din nou. Nu, continuă ea, unde m-aş putea duce, chiar dacă se va întâmpla să devin liberă. Nu cunosc şi nu ştiu nimic, în afară de casa aceasta. Unde aş putea eu găsi adăpost? Nu, eu m-am născut să fiu roabă şi sunt o roabă.

Era exact aceeaşi deznădejde pe care o constatase şi între lucrătorii de la fabrică; aceleaşi cuvinte care scăpau de pe buzele rumene ale lui Peony, fetiţa aceasta mică, îmbrăcată în haina ei de satin şi aşezată pe scaunul din faţa mesei lui. Mâinile ei frumoase, cu podoabe de jad şi de aur, se jucau cu obiectele de pe masa lui. Oare afară de el şi cei de seama lui, erau toţi atât de deznădăjduiţi? În timp ce se uita la mâinile ei, privirile i se tulburară de tristeţe. Se gândi din nou că sâmburele acestor revoluţii nu se poate să fie numai hrănirea şi îmbrăcarea săracilor, ci ceva mai mult. Mult mai mult decât atâta. De pildă ce răspuns ar putea să dea acum lui Peony, când îl întreba, unde va putea găsi un adăpost, după ce va fi liberă? Nu-i putea da niciunul, deoarece el însuşi nu ştia ce i-ar

putea răspunde.

— Cred, zise el cu glasul ridicat şi cu oarecare sfială, că într-un fel sau altul, hrana se va găsi pentru toată lumea. Evident, în timpul unei revoluţii, nimeni nu va fi lăsat să moară de foame, şi e de la sine înţeles că pentru toate acestea se va face o anumită organizare.

Fata nu zise nimic. Când începu din nou să vorbească, el nici nu se aştepta la aşa ceva din partea ei. Ridică privirea luminoasă, ca şi când şi-ar fi uitat cu totul de ce vorbiseră până acum şi-l întrebă cu glasul şăgalnic, plin de entuziasm şi de curiozitate.

— Haide, povesteşte-mi despre En-lan acesta – e băiat frumos?

Îi fu silă să-i răspundă. Ca să te gândeşti la En-lan în felul acesta, însemna să-l insulţi. Fetele... cum se poate ca cineva să-şi închipuie că fetele ar fi în stare să aibă şi minte? Peony nu era pregătită pentru revoluţie. Ea era, cum spunea singură, născută să fie roabă – o fată care nu se gândea la nimic altceva decât...

— Nu ştiu, răspunse el întunecat, apoi se ridică în picioare. Aş vrea să mă culc, Peony. Trebuie să fie aproape ziuă.

Fata se ridică în picioare, încercând să-şi ascundă un căscat în dosul mâinii cu palma trandafirie, întoarsă în afară. Ea nu înţelesese nimic din importanţa faptelor pe care i le povestise el. Era de asemenea adevărat că el îşi pusese viaţa în mâinile ei.

Dar fata se plecă spre el şi-l atinse cu degetul pe obraz.

— Să nu crezi că voi uita ceva din ceea ce mi-ai spus, declară ea. Eu nu uit niciodată nimic din ceea ce-mi spui. Toate cuvintele dumitale le închid în adâncul sufletului şi nu le scot de acolo, decât atunci când sunt singură, ca să mă gândesc şi să cântăresc toate cuvintele dumitale. Asta este comoara mea... O, dar te rog I-wan, bagă de seamă, să nu te prindă, sfârşi Peony şi-şi împreună mâinile strâns una într-alta.

— Nu, sigur că nu mă vor prinde, răspunse el. Afară de asta mai este foarte puţin de aşteptat până atunci.

— Eu nu cred în revoluţiile acestea, adăugă ea. Pe mine mă înspăimântă, nimic altceva. Aş fi preferat să nu-mi spui nimic – doar că ceea ce mi-ai spus – mă face să înţeleg ceva.

— Ce anume? Pe chipul ei se vedea acum cu totul altă expresie, ceva de linişte.

— Mă face să te înţeleg pe dumneata, răspunse fata, şi motivele pentru care ar fi peste putinţă ca cineva să se apropie de inima dumitale. Câteva clipe nu mai zise nimic, pe urmă continuă: I-wan,

dumneata eşti întocmai ca un preot tânăr. Am băgat de seamă acest amănunt, adineauri când îmi povesteai. Aceasta îmi explică totul.

Ajunsese acum la uşă şi se uită la el zâmbind, o scăpărare de zâmbet trecător.

— Noapte bună! zise fata şi închise uşa care-i despărţi unul de altul.

Nu înţelegea câtuşi de puţin ce a vrut să spună, şi-şi uită imediat de vorbele ei, din cauză că ar fi fost peste putinţă să aibă vreo însemnătate.

*

* *

Când îi spusese Peony că el este întocmai ca un preot tânăr, el nu o auzise, n-ar fi auzit-o, chiar dacă i-ar fi repetat aceste cuvinte cu glasul ridicat, deoarece gândurile lui erau concentrate asupra celor ce-i spunea el. Dar dacă s-ar fi întâmplat să înţeleagă ce i-a spus, el s-ar fi supărat, deoarece planul revoluţionarilor era să alunge pe toţi preoţii din temple, din cauză că aceştia amăgeau poporul. I-wan încercase el însuşi să-i alunge din mintea oamenilor care făceau parte din brigada lui. De câte ori i se întâmpla să-i audă spunând: „Cerul ne va ocroti”, cum spun oamenii săraci întotdeauna, el protesta: „Cerul nu vă va ocroti niciodată, deoarece nu există cer!”

Întâia dată când i se întâmplă să spună aceste cuvinte, nu-i răspunse nimeni. Era tocmai o sărbătoare, cele trei zile de sărbători ale Anului Nou, care sunt libere chiar şi pentru cei săraci, şi se adunaseră cu toţii pe câmpul care era în afară de oraş. I-wan le cumpărase din banii lui ceai şi plăcinte cu anis, cum se obişnuieşte într-o astfel de împrejurare, de la o ceainărie chinezească, şi pe urmă ieşiseră dincolo de zidurile oraşului.

— Dacă nu există cer, atunci ce este ceea ce se vede deasupra noastră? întrebă unul dintre oameni şi întinse mâna în sus.

— Aer şi nori, răspunse I-wan.

— Şi dincolo de aceştia? stărui omul.

— Nu mai este nimic, răspunse I-wan.

Oamenii nu mai ziseră nimic, ci începură să se gândească.

— Vasăzică tot ce ne-au spus preoţii din temple au fost numai minciuni? întrebă omul din nou.

— Da! declară I-wan. Dar văzând că nimeni nu mai spune nimic,

îi întrebă şi el. Aţi putea să-mi spuneţi un singur caz, dacă s-a întâmplat vreodată, ca atunci când aţi cheltuit bani în faţa altarelor din temple, zeii să vă fi dat ceea ce aţi cerut de la ei?

Începură să se gândească din nou, cum făceau întotdeauna când le spunea câte ceva ce nu mai auziseră de la nimeni altul, înainte de el.

— E adevărat, răspunse unul dintre ei, un tânăr care se uita cruciş. De fiecare dată la Anul Nou, m-am rugat zeilor să devin şi eu bogat – dar uitaţi-vă la mine, cât sunt de sărac.

— Nici chiar zeii nu pot face pe nimeni bogat, când el este născut să fie sărac, adăugă un glas trist din mijlocul lor.

— Atunci ce nevoie mai avem de ei? întrebă cel cu ochii crucişi, fără să mai stea pe gânduri. Dacă revoluţia aceasta ne va ajuta să devenim şi noi bogaţi, atunci nu mai avem nevoie de zei.

La cuvintele acestea începură cu toţii să râdă şi fiecare dintre ei parcă se simţea mai vesel şi mai îndrăzneţ, acum când îşi simţeau pântecele îngreunat de mâncarea bună. I-wan se obişnuise de mai înainte, ca atunci când voia ca oamenii aceştia să-l creadă ce spune, îi va fi mult mai uşor să-i convingă, dându-le înainte de toate să mănânce. De fiecare dată când îi hrănea, oamenii începeau să creadă tot mai mult în revoluţie.

— De ce şi-ar cheltui banii în felul acesta, ziceau ei, dacă n-ar fi cu gânduri curate şi nu ne-ar spune adevărul? Este un tânăr cumsecade.

Oamenii aceştia îl ajutau şi pe el să creadă în propriile lui cuvinte. De fiecare dată când vorbea cu ei, pleca mult mai încredinţat de temeinicia afirmaţiilor lui, că după revoluţie nu vor mai fi nici griji, nici pricini de supărare. De câte ori trecea pe stradă, pe lângă un cerşetor, îi întindea câte un ban şi se gândea: „Să mai treacă vreo câteva luni şi nu vor mai fi cerşetori – căci nimeni nu va mai duce lipsă”. Astfel trecu iarna aceea.

Într-o noapte fu trezit de un zgomot ce se auzea din casă şi sub fereastra lui se vedeau luminile aprinse în grădină, iar tatăl său striga din toate puterile:

— Legaţi-l – legaţi-l! Am trimis să cheme poliţia!

Sări repede din pat şi după ce-şi puse haina pe el şi ieşi în hol unde aştepta mama lui, care era prea speriată, pentru ca să îndrăznească să mai coboare.

— Au prins un hoţ, murmură ea, în grădină! şi tremura toată.

Coborî în grădină şi în mijlocul întunericului îngheţat, găsi pe

tatăl său şi slugile care se îngrămădiseră în jurul unui omuleţ amărât, îmbrăcat în zdrenţe care cine ştie cum, reuşise să sară peste zidul înalt al grădinii; un om slab ca o surcea şi mort de foame care tremura de frică să nu-l omoare. Era în genunchi şi plângea şi gemea, iar grădinarul îl ţinea de coada lungă de păr.

— L-am auzit, zbiera grădinarul care făcea pe voinicosul. Am auzit olanele pârâind pe streaşina zidului şi una a căzut pe stâncile din grădină, aşa că am spus soţiei mele: „Asta pare să fie ceva mai mult decât ceea ce poate face vântul”, aşa că…

— Aveţi milă, stăpâne, gemea omul. N-am mâncat nimic de două zile. Mă gândeam că poate voi găsi ceva mâncare, pe care au aruncat-o de la bucătărie. Vă jur că nu aş fi intrat în casă.

I-wan era gata să strige:

„Tată, sunt sigur că omul acesta este flămând”, dar întâlni privirea plină de răutate a omului acestuia care se uita la el cu atâta dispreţ, încât îi pieri glasul şi nu mai îndrăzni să zică nimic. În aceeaşi clipă sosi şi poliţia şi-l luară la închisoare. Se depărtă întunecat, ca şi când ar fi fost obişnuit cu astfel de întâmplări.

— Ar fi putut să ne asasineze, declară tatăl său, după ce intrară din nou în casă. Toată lumea se trezise, bunicii şi slugile şi Peony, şi cu toţi începură să vorbească pe întrecute.

I-wan însă se urcă în pat, dar nu ca să doarmă, ci ca să se gândească, de ce or fi fost oare ochii omului acestuia atât de plini de dispreţ. Mai văzuse pe cineva înainte de asta, uitându-se tot aşa, şi acum îşi aducea aminte. Aşa se uitase acum câteva zile şi I-ko, înainte de a se îmbarca pe vaporul cu care plecase. Se duseseră şi ei cu el până în port şi a aşteptat împreună cu tatăl său, ca să vadă vaporul cum ridică ancora şi părăseşte cheiul.

— Ar fi peste putinţă să am încredere în I-ko, declarase tatăl său. E în stare să părăsească vaporul pe ascuns şi să înceapă să vagabondeze prin oraş…

I-ko, singur pe bordul acestui vapor şi obligat să plece numai el singur în ţări străine, arăta întocmai ca hoţul pe care-l prinseseră, cu ochii negri plini de dispreţ şi deznădejde. I-wan se simţi din nou cuprins de sfială. Ce se va întâmpla dacă totuşi hrana şi belşugul nu vor fi de ajuns ca să mulţumească pe toată lumea? Încerca să nu se mai gândească la acest amănunt şi se ferea de fiecare dată să dea vreun răspuns, când gândul acesta îi trecea prin minte. Trebuia să admită că după revoluţie într-un fel oarecare, toţi vor trebui să se simtă mai bine decât înainte. Trebuia să creadă că

Chiang Kai-shek va fi în stare să facă ordine. Totul era atât de simplu ca şi deosebirea dintre întuneric şi lumină. Când soarele răsărea pe cer, asta însemna că s-a făcut ziuă.

El şi Peony nu mai discutară despre această chestiune. Din noaptea aceea fata începuse să se ferească de el, şi nu mai intra niciodată în camera lui, când el era acasă. De schimbat nu se schimbase nimic, doar atât că nu mai venea la el. Patul era aşternut, ceaiul era fierbinte, în cutia de pe masă erau prăjiturile care lui îi plăceau, în fereastră sau pe masă întotdeauna flori proaspete, dar toate acestea se făceau înainte de întoarcerea lui. Într-un rând, întâlnindu-se cu el pe scară, fata se plecă spre el şi-i simţi mireasma florilor de toporaşi.

— Visezi mereu? întrebă ea şi pe buze îi tremură zâmbetul sfios şi trist. Când te vei trezi? întrebă fata cu glasul stins şi-şi văzu de drum.

Nu-i părea rău că se spovedise în faţa ei; nu-i părea deloc, deoarece fata asta avea dreptul să ştie că se apropie fericirea, chiar dacă nu credea într-însa, şi mai ştia că viaţa lui era în siguranţă, cu toată mărturisirea pe care i-o făcuse. Ea nu-l va trăda niciodată.

Afară de asta timpul ce mai rămăsese era foarte scurt. Erau în a doua lună pe la mijloc, şi cu toate că proprietarii fabricilor nu bănuiau nimic până acum, grevele trebuiau să izbucnească peste cinsprezece zile. Nimeni nu ştia cât de departe vor merge aceste greve, deoarece nimeni nu bănuia câţi revoluţionari sunt în oraş. În gruparea lor fiecare se ridica în picioare în timpul consfătuirilor şi făcea raport despre însărcinarea ce i s-a dat, exprimându-se în cifre; aşa că dacă s-ar fi întâmplat ca pereţii să aibă urechi, ar fi putut auzi, dar de înţeles nu puteau înţelege nimic. O fată se ridica în picioare şi spunea: „Referitor la femeile la care m-aţi trimis, şaizeci şi trei, gata optsprezece”.

Aceasta însemna că în grupare sunt şaizeci şi trei de femei şi dintre acestea optsprezece aveau arme şi ştiau cum trebuie să le mânuiască. În mişcarea lor nu se făcea nicio deosebire între bărbaţi şi femei, căci femeile trebuiau să fie şi ele înrolate ca soldaţi şi să facă serviciu militar.

Două zile înainte de declararea grevei, îşi ţinură ultima consfătuire. Aşa hotărâse En-lan.

— Va trebui să nu ne mai întâlnim, declarase el. Poliţia a început să devină atât de vigilentă, încât nu mai putem să ne simţim în

siguranţă. Nu mai este nici nevoie de consfătuiri. Cunoaştem drumul ce va trebui să-l urmăm, ceas de ceas. Dacă se va întâmpla ca cineva dintre voi să aibă nevoie să vorbească cu mine, face-ţi un cerc plin pe o hârtie, pe care mi-o veţi strecura în palmă şi vă voi indica ceasul şi locul unde vom putea vorbi. Încolo nu e necesar să ne mai întâlnim şi nici să ne dăm semne că ne-am cunoaşte unul pe altul, până când va trece ziua. Fiecare să fie la locul ce i s-a indicat şi în ziua hotărâtă voinţa noastră trebuie să ia viaţă. Până atunci fiecare dintre noi va umbla numai singur.

Dar a doua zi, la cursurile de limba engleză, în timpul cărora En-lan şi el stăteau alături, En-lan făcu un cerc întreg pe carnetul din faţa lui şi sub acesta scrise o oră. Astfel se duse cu el în camera lui şi En-lan îi deschise uşa de la intrare. După ce intră, En-lan declară numaidecât:

— Mi-e mai teamă de dumneata decât de oricare altul. Vreau să te previn în mod special, ca nu cumva să sufli vreo vorbă cuiva în casa aceea a dumneavoastră. Zilele acestea ce ne-au mai rămas, sunt cele mai primejdioase. Şi tatăl dumitale este un om puternic. Viaţa noastră a tuturor atârnă de păstrarea tainei noastre.

— De mine? întrebă I-wan impetuos. Bine dar eu...

— Dumneata eşti atât de inocent, încât ai fi în stare să divulgi taina noastră fără să-ţi dai seama, adăugă En-lan. Dumneata nu ştii cum trebuie să te prefaci.

Era gata să protesteze, dar îşi aduse aminte că vorbele prietenului său erau adevărate. Vorbise cu Peony. Se uită la En-lan şi rămase cu gura căscată.

— Mi se pare că ai şi vorbit, declară En-lan. Se vede după faţa dumitale. Haide să ieşim împreună afară, unde vom putea vorbi liniştiţi.

Astfel ieşiră pe stradă şi se opreau să cumpere alune şi dulciuri, sau ca să se uite după actorii ambulanţi şi să râdă cu copiii care treceau prin faţa lor. En-lan îi punea tot felul de întrebări, când vedea că nu e nimeni prin apropierea lor şi aşa află de la el toate amănuntele în legătură cu Peony şi tot ce-i spusese.

Până acum nu văzuse niciodată pe En-lan atât de supărat.

— O femeie şi o roabă! murmură En-lan cu glasul stins, dar ochii lui vărsau flăcări, întocmai ca ochii unui tigru. Unde s-a mai pomenit un prost ca dumneata!

— Ascultă-mă ce-ţi spun, dumneata nu cunoşti pe Peony, se grăbi I-wan să-i răspundă. Pentru mine este ca şi o soră. Ezită

câteva clipe, ca apoi să adauge: înţelege... fata aceasta pe mine... pe mine mă iubeşte!

— Nu este sora dumitale, se răsti En-lan, şi este cu atât mai rău dacă te iubeşte. Va încerca să te rănească, din cauză că dumneata nu o iubeşti – chiar dacă ar fi vorba să te omoare.

— Peony nu este o astfel de fată, protestă I-wan.

O bucată de vreme En-lan nu mai zise nimic. Pe urmă oftă:

— În sfârşit; acum s-a făcut! Pe urmă tăcu şi oftă din nou. Mi-e peste putinţă să mă liniştesc. Eu sunt responsabil pentru dumneavoastră toţi. N-ai putea să-mi trimiţi pe fata asta, să mă întâlnesc cu ea undeva, ca să văd ce fel de fiinţă este şi să o oblig într-un fel sau altul să nu vorbească?

— Nu ştiu ce să zic, murmură I-wan. Dar nu cred că va vrea să vină – cred că i-ar fi ruşine să se întâlnească cu dumneata.

— O roabă? întrebă En-lan supărat.

— Nu este tocmai o roabă, ripostă I-wan. Noi nu am tratat-o ca pe o roabă.

— Roag-o să vină, stărui En-lan, apoi adăugă: Aci este vorba de ceva mai mult decât viaţa dumitale, ţine minte ce-ţi spun. S-ar putea să fim cu toţii arestaţi şi executaţi.

Era adevărat că acum nu se întâmpla să treacă o singură zi ca poliţia să nu aresteze şi să împuşte pe cei care erau revoluţionari. Numele condamnaţilor nu se publica şi oamenii nu mai auzeau nimic despre ei. Dar de la şcoală şi din casele lor erau scoşi tineri şi fete pe care le ducea poliţia şi soldaţii apăruţi pe neaşteptate ca să-i ridice, iar pe aceştia nu-i mai vedea nimeni şi nici nu se putea face nimic pentru a-i salva, după ce îi luau cu ei.

— Bine, o voi ruga, declară I-wan.

Dar în seara aceea Peony nu se arătă în faţa lui şi când îi trimise vorbă să vină la el, fata îi răspunse că bunica lui are nevoie de ea şi nu o poate părăsi.

A doua zi fu declarată greva generală. În timpul mesei I-wan auzi pe tatăl său strigând, când începu să-şi citească ziarul.

— Ce se va întâmpla acum? Fabricile de mătase au fost închise.

I-wan lăsă din mână beţişoarele de fildeş cu care mânca. Tatăl său continuă să citească cu glas tare, furios şi încruntând din sprâncene.

— La fabricile Ta Tuan trei sute de lucrători sunt în grevă. La fabricile Ling I, patru sute douăzeci şi cinci, la Sang Ren... şi lovi cu pumnul în ziarul aşternut pe masă. Am împrumutat bani fiecăreia

dintre aceste fabrici. Cum se poate ca guvernul să admită aşa ceva? Mi se pare că aici este mâna studenţilor – ei au pus la cale grevele acestea!

— Se vede că guvernul nu execută un număr destul de mare de tulburători, declară bunicul său.

— Ce este comunismul acesta? întrebă mama lui. Până acum n-am auzit vorbindu-se de el. Este vreo religie străină?

Peony care tocmai atunci aducea castronul de ciorbă fierbinte şi ouăle, se legănă pe picioare şi stropi puţină ciorbă pe jos.

— Eşti o fată nepăsătoare, o certă mama lui. Zi de zi devii tot mai nepăsătoare.

I-wan întâlni privirea lui Peony, încărcată de spaimă şi presimţiri, dar încercă să-i zâmbească. Va trebui să-i spună ce însărcinare a primit de la En-lan. Încercă să găsească prilejul, pentru a-i putea vorbi între patru ochi. Tatăl său se ridicase de la masă, fără să fi terminat cu mâncarea.

— Trebuie să mă duc numaidecât la birou, declară el. De unde pot şti ce se întâmplă acolo? S-ar putea să găsesc totul cu fundul în sus. În orice caz va trebui să ne adresăm guvernului. Întrucât mă priveşte pe mine, eu voi refuza noul împrumut cerut de Ministerul Educaţiei Naţionale, dacă nu sunt în stare să stăpânească mişcările studenţeşti.

— Nu mai vrei puţin ceai fierbinte? întrebă Peony, apropiindu-se de el cu ceainicul în mână. Dar el continuă să vorbească, fără să-i dea atenţie.

— Staţi să vedeţi, ce se va întâmpla, când va sosi Chiang Kai-shek, strigă el înfuriat.

I-wan ridică privirea. Peony trecu în jurul mesei şi umplu cu ceai ceştile din faţa fiecăruia.

— Ce vrei să spui? întrebă I-wan.

Tatăl său râse violent, îşi bău ceaiul, feri scaunul şi ieşi din cameră.

„Vorbeşte, ca şi când ei ar fi în stare să facă ceva lui Chiang!” îşi zise el mulţumit. Chiang nu se temea de nimeni. Omul acesta îşi croise drumul victorios, venind din miazăzi şi era o fire îmbibată de forţa propriei lui integrităţi. „Lui nici nu-i pasă de bancheri!” gândi I-wan cu mândrie. Pe urmă îşi aduse aminte din nou de Peony. O uitase aproape cu totul. Dar fata plecase şi când se duse să o caute, fu peste putinţă să o găsească în casă. Într-un târziu îi auzi glasul în bucătărie. Deschise uşa şi se uită înăuntru. Era aici şi sta

plecată peste un coş de peşti pe care tocmai atunci îi adusese un negustor.

— Peony! strigă el.

Ridică privirea şi se uită la el.

— Unde mi-ai pus bereta?

Nu o putuse găsi, dar nici nu căutase cu de-amănuntul, ca să aibă un motiv ca s-o caute.

— Este în cârligul al treilea din dulapul dumitale, răspunse fata şi se aplecă din nou asupra coşului cu peşte.

Nu fu în stare să inventeze nimic altceva, aşa că trebui să se întoarcă şi să plece la şcoală. În timpul cursului de limba engleză, se uită la En-lan şi clătină încet din cap.

*

* *

După cât ştia el, grevele trebuiau să dureze douăzeci şi una de zile. Ziua a douăzeci şi una era ziua cea mare. Oraşul îşi continua viaţa obişnuită, ca şi când totul s-ar fi desfăşurat ca înainte de asta, dar totuşi nimic nu mai era cum fusese până acum. Toţi se prefăceau că sunt liniştiţi şi alergau după treburile lor, cum făceau de obicei, dar greva îşi făcu loc în redacţiile ziarelor, în marile magazine şi în localurile afacerilor. Lucrătorii erau veseli, deoarece primiseră de undeva anumite sume de bani, aşa că pentru prima dată în viaţa lor, de când erau copii, puteau să se ducă şi ei la petreceri în timpul zilei, ca să vadă minunăţiile de animale învăţate să facă tot felul de giumbuşlucuri şi filmele străine de la cinematograf, despre care până acum auziseră numai vorbindu-se. Noaptea umblau prin ceainării şi spelunci de joc. I-wan nu reuşi decât cu mare greutate să-şi adune oamenii din brigada lui. În timpul zilelor acestora când din cauza emoţiei nu mai era nici el în stare să doarmă, decât pe apucate şi trezindu-se mereu în timpul nopţilor, oamenii pe care-i instruise el, deveniseră un fel de copii care nu mai aveau nicio preocupare. Cât era ziua de lungă, trândăveau, iar noaptea nu era în stare să-i adune laolaltă. Într-un rând veniră câţiva inşi, iar când îi întrebă unde sunt ceilalţi, lucrătorii începură să râdă şi făcură semn cu mâna spre oraş.

— Am văzut cu toţii ceea ce n-am mai văzut niciodată până acum, declară unul dintre ei.

— Cât despre mine, adăugă un altul, mie puţin îmi pasă, dacă după asta va mai veni ceva sau nu ştii ce-am văzut astăzi? Trei

maimuţe care erau învăţate să se poarte întocmai ca nişte pitici. Am râs de m-a apucat durerea de pântece.

Îi fu peste putinţă să-i determine să-l asculte, aşa că nu-i mai rămase altceva de făcut, decât să se întoarcă acasă şi să aştepte. Era atât de lipsit de orice autoritate în faţa lor, încât începu să se teamă, nu cumva în ziua când vor trebui să se adune şi să-şi facă datoria, ei să refuze să-l asculte. Astfel într-o zi făcu semn lui En-lan şi acesta veni să se întâlnească cu el pe terenurile de joc, dar la o oră când majoritatea studenţilor erau în sălile de cursuri, şi I-wan îi spuse:

— Nu ştiu ce s-a întâmplat cu oamenii din brigada mea. Din ziua când nu se mai duc la lucru, au devenit întocmai ca nişte copii fără minte.

Pe urmă continuă să-i spună tot ce a constatat şi că oamenii aceştia par să fi uitat cu totul de revoluţie. En-lan se uită la el şi începu să râdă.

— Ce ţi-am spus eu? Dumneata eşti un idealist, răspunse el. I-wan, dumneata nu cunoşti nimic din viaţă. Îţi închipui că oamenii aceştia care toată viaţa lor au lucrat, nu vor încerca şi ei să petreacă atunci când li se dă prilejul? Lasă-i în pace. În ziua cea mare şi aşa nu va fi ordine. Va veni întocmai ca o furtună. Nimeni nu-ţi va putea spune dinainte, ce putere va avea, ce formă va lua şi nici cât de mari vor fi distrugerile ce vor fi pricinuite. Abia după ce toate acestea vor trece, ne vom putea gândi şi la ordine. Pe urmă adăugă cu glasul în şoaptă: Ce este cu fata aceea? O singură vorbă scăpată în timpul zilelor ce ne-au mai rămas şi vom fi cu toţii pierduţi.

— N-am avut prilej să vorbesc cu ea... încercă I-wan să-i spună.

— Încearcă... încearcă şi găseşte acest prilej, zise En-lan poruncitor. Ce drept ai dumneata să pui în primejdie vieţile noastre?

Pe urmă îşi văzu de drum şi lăsă pe I-wan să se întoarcă singur acasă.

Dar nici de astă dată I-wan nu putu face nimic altceva, decât să aştepte. Aerul începuse să se îmbibe de miresmele primăverii şi aşteptarea era cu atât mai grea. Intră în casă şi auzi pe bunica lui că-l strigă, aşa că se duse în camera ei, cu gândurile tulburi şi se opri în faţa bătrânei.

— Ce este bunico? întrebă el, cum întreba întotdeauna.

— Pe unde ai umblat?

Glasul ei subţire şi slăbit, era exact cum fusese înainte de asta; totul părea că este exact cum fusese şi până acum, dar cu toate acestea viaţa dimprejurul lui i se părea tot atât de nesubstanţială ca şi un vis din care este pe cale să se trezească.

— Am fost la şcoală, răspunse I-wan.

Bunica lui începu să tuşească, pe urmă să scâncească, ca şi când nu i-ar fi răspuns nimic la întrebarea pe care i-a pus-o.

— Durerea asta pe care o simt în încheieturi începe să devină zi de zi tot mai grea. Dar nimănui nu-i mai pasă de mine. Toţi pleacă şi mă lasă... fără să se mai gândească. Ce folos de fii şi de nepoţi? Pe tine nu te mai interesează, dacă eu mai trăiesc sau am murit.

„En-lan ar râde – gândi el – şi i-ar răspunde: Ai dreptate, nu ne interesează.”

Lui însă îi lipsea violenţa vorbelor pe care le întrebuinţa En-lan. De aceea îi răspunse cu blândeţe:

— Ba ne gândim foarte mult la dumneata, bunico.

Se uită îndelung la el. Pe urmă întinse braţul.

— Lasă-mă să-ţi pipăi mâna, micul meu I-wan.

Dar deşi nu putea suferi gestul acesta, întinse mâna spre ea şi bătrâna i-o apucă în amândouă mâinile ei uscate ca nişte gheare.

— Ce mână tânără şi fierbinte, murmură ea.

Nu putea suferi să-l atingă cu mâinile, dar cu toate acestea datorită imaginaţiei lui vii, era în stare să-şi dea seama într-o singură clipită, ce înseamnă să fii bătrân şi singur şi să-ţi simţi trupul îngheţat şi slăbit, ca apoi să întinzi mâinile spre cineva despre care ştii că are trupul tânăr şi fierbinte. Aşa că-i fu peste putinţă să se smulgă din mâinile ei, cu toate că ar fi preferat să plece.

— Nu-i aşa că tu nu vrei ca eu să mor? murmură bătrâna.

— Nu, bunico! răspunse el. Dar cu toate acestea îşi da seama că n-ar fi fost nicio pagubă, dacă ar fi murit. Toţi bătrânii trebuie să moară, ca să facă loc tineretului, şi i se părea că e foarte bine să fie o astfel de rânduială.

La gândul acesta al morţii, îşi smulse mâna din mâinile ei.

— Bunico, trebuie să mă duc să-mi fac lecţiile, îi spuse el, cum făcea întotdeauna.

Nu putea suporta mirosul acestei camere care sta zăvorâtă din calea primăverii.

Dar după ce se întoarse şi se îndreptă spre uşă, când o deschise, pe coridor era Peony care tocmai atunci aducea un castron cu supă

fierbinte pentru bunica. Îşi aduse aminte că trebuie să vorbească cu ea.

— Peony, zise el, vino astă-seară la mine în cameră. Am să-ţi spun ceva.

Fata se uită la el, dădu din cap şi intră în cameră.

*

* *

— Fireşte, prevăd că nu te vei duce să te întâlneşti cu el, îi spuse I-wan.

Peony îşi făcuse de lucru în jurul patului şi în timp ce vorbea cu ea, începu să desfacă păturile cu îndemânare, netezi salteaua şi asculta la vorbele lui. Pe urmă trase un sertar şi scoţând o bucată de mătase, începu să şteargă masa.

— I-ai spus că nu mă voi duce la întâlnire? întrebă ea, fără să se întoarcă spre el.

— Da, i-am spus, răspunse I-wan.

Se aşezase în fotoliul străin pe care-l avea. În toată casa aceasta numai paturile erau chinezeşti, dar şi asta numai din cauză că bunicul lui declarase că ar fi peste putinţă să doarmă pe somiere cu arcuri şi în puf, cum dormeau străinii. El avea nevoie să-şi simtă trupul întins pe scânduri şi sub cap o pernă de lemn.

— Nu voi spune nimănui despre ceea ce mi-ai povestit, declară Peony, pe urmă stătu câteva clipe şi adăugă: Dar totuşi cred că mă voi duce la întâlnirea cu el.

I-wan se uită mirat la ea. Lui Peony îi fugiseră colţurile gurii în sus şi ochii îi străluceau vicleni.

— De ce? întrebă el.

— O... pentru că... şi începu să-i şteargă cărţile. S-ar putea, declară fata, să fiu curioasă să văd şi eu această revoluţie despre care mi-ai vorbit – sau probabil din cauză că doresc şi eu să se întâmple ceva nou. În casa aceasta pentru mine nu se întâmplă niciodată nimic.

Simţi că este cuprins de o tulburare neaşteptată. Peony era o fată din familia lui şi ar fi fost peste putinţă să se ducă să se întâlnească cu un bărbat străin. O astfel de purtare ar fi fost împotriva tradiţiilor. Dar oare ei toţi nu porniseră războiul tocmai împotriva acestor tradiţii? Câteva clipe i se păru că se îndoieşte de el însuşi. Oare când revoluţia va lovi şi casa lor, va fi el destul de tare, ca să nu ridice mâna împotriva ei? Dar căută să alunge gândul

acesta.

— Îi voi spune mâine lui En-lan că m-am înşelat, declară el. Aşa că îţi va indica ora şi locul unde să vă puteţi întâlni.

— De ce să nu ne întâlnim aici? întrebă ea. De ce să nu vină colegul dumitale în casa aceasta? Şi de ce să nu vin şi eu aici în cameră, ca să vă servesc câte un ceai? Cred că aceasta este datoria mea!

Nu-i răspunse nimic. En-lan în casa aceasta! Nu se gândise până acum niciodată să aducă la el acasă, pe unul dintre colegii lui de şcoală. Într-un rând Peng Liu venise cu el până în faţa porţii, dar nu voise să-l poftească înăuntru. Tot aşa din ziua aceea Peng Liu nu mai ţinea la el ca mai înainte şi se întâlniseră foarte rar. Peng Liu acesta părea să fie un caracter josnic. Toată lumea era de aceeaşi părere şi En-lan nu-i dădea nicio însărcinare mai de seamă, dar cu toate acestea ar fi fost peste putinţă să-l elimine din gruparea lor. Venea şi pleca împreună cu ei, deşi toţi căutau să-l ocolească. Cum se poate ca fiul unui om sărac să devină o creatură atât de respingătoare şi de josnică, şi în acelaşi timp fiul unui alt sărac să devină atât de neînfricat şi de bun ca En-lan? Dar mai era şi josnicia lui I-ko, ori el era fiul unui om bogat. De la I-ko primiseră o scrisoare în care spunea că nu poate suferi marea şi că n-ajunsese mai departe de Bombay. Tatăl lui însă îi telegrafiase: „Continuă-ţi drumul spre Germania. Banii ţi i-am trimis acolo”. Astfel I-ko plecase acolo unde-l aşteptau banii. De câte ori se gândea la josnicia oamenilor în legătură cu Peng Liu, ar fi fost peste putinţă să nu se gândească şi la I-ko. Oamenii aceştia doi se asemănau oarecum între ei.

Şirul gândurilor lui fu întrerupt de cuvintele roabei Peony.

— Până acum nu mi-ai spus niciodată, dacă En-lan acesta este sau nu, un tânăr frumos.

— Nu ştiu dacă este frumos, răspunse I-wan nemulţumit. Pe urmă se gândi: „Cât am fost de prost, când mi-am descărcat sufletul în faţa ei”.

— Ei bine, în cazul acesta mă voi putea convinge singură, declară Peony.

Fata ieşi din cameră murmurând o frântură de cântec, iar I-wan îşi zise: „Ea nu se gândeşte deloc la revoluţie”. Astăzi mai mult decât oricând ar fi preferat să nu-i fi spus nimic. Dar aşteptarea aceasta fără sfârşit, i se părea că face ca toate să i se pară aşa cum n-ar fi trebuit să fie.

Totuşi a doua zi, fără să se mai lase în seama întâmplării, profită de ocazie, ca după lecţii, când copiau împreună raportul anual al unei întreprinderi, să-i spună ce-a zis Peony.

En-lan îl ascultă ce spune şi continuă să copieze raportul, ca şi când n-ar fi vorbit cu el.

— Fata asta nu este deloc proastă, declară el. Pe urmă zâmbi: Până acum nu am văzut niciodată cum arată pe dinăuntru o casă de oameni bogaţi. Iar după revoluţie aşa ceva nici nu se va mai putea vedea. Apoi văzându-şi de lucru, adăugă: Prin urmare te voi aştepta la orele patru în faţa porţii. După cum spunea şi ea, nu e nimic extraordinar să te duci să-ţi vezi un coleg de şcoală. Din partea unei roabe, cuvintele acestea sunt foarte la locul lor. Apoi închise caietul: Eu am terminat, declară el şi ridicându-se, ieşi din sala de cursuri.

*

* *

În ziua aceea I-wan nu se simţi deloc la îndemână. Iar acum când ajunseseră în casa lor, se simţea şi mai stânjenit decât înainte de asta. Ochii lucitori ai lui En-lan se uitau în toate părţile, examinând cu atenţie şi toată liniştea ceea ce vedea împrejurul lui. Îmbrăcase o uniformă de şcoală, curată, şi-şi netezise părul, iar în buzunar îşi pusese o batistă albastră de pânză. Uniforma intrase puţin la apă şi i se vedeau încheieturile mâinilor puternice, iar doi nasturi de pe piept nu se puteau încheia, aşa că i se vedea cămaşa albastră. Dar şi asta era curată. După ce trecură pragul, se opri şi se uită la covorul roşu şi gros de pe parchet.

— Trebuie să calc pe el? întrebă En-lan.

— Ţi se va părea caraghios, dar cu toate acestea trebuie să calci, răspunse I-wan râzând.

Se simţea enervat şi înspăimântat de ceea ce va zice En-lan despre ce vede în jurul lui, în casa aceasta.

— Dacă ar fi al meu, eu m-aş acoperi cu el când mă culc, zise En-lan, apoi întinse piciorul şi călcă pe covor.

În aceeaşi dimineaţă I-wan spusese lui Peony:

— Dacă se va întâmpla ca într-o zi să-l aduc în casa noastră, potriveşte lucrurile aşa fel, ca să nu trebuiască să mă duc la bunica.

Peony îl ascultase, căci din camera bunicii lui nu se auzi niciun zgomot. Fără îndoială bătrâna adormise, toropită de opiu. Îi simţea mirosul. En-lan se opri în loc, cu nările în vânt.

— Ce este asta? întrebă el cu amabilitate. Mirosul acesta l-am simţit şi în satul meu.

— Oamenii de acolo îl întrebuinţează şi ei? întrebă I-wan mirat. Până acum el îşi închipuise că ţăranii vând opiul, pentru a-şi cumpăra hrană.

— Nu ţi-am spus, că atât bogaţii cât şi săracii sunt toţi la fel? răspunse En-lan liniştit.

Acum ajunseseră la scară şi începură să urce împreună. I-wan spusese lui Peony:

— Dacă se va întâmpla să-l aduc chiar astăzi în casa noastră, potriveşte aşa fel ca să nu trebuiască să intru în camera bunicului sau a părinţilor mei…

Nu-l strigă nimeni, aşa că se îndreptă numaidecât spre camera lui, urmat de En-lan.

— Am ajuns! zise I-wan şi închise uşa. Aci suntem liberi şi poţi vorbi despre tot ce pofteşti. Slugile nu intră niciodată în camera aceasta, decât atunci când sun. Peony ne va aduce ea însăşi ceaiul, nu peste mult timp.

Vorbea repede, din cauză că nu se simţea deloc la îndemână, văzând pe En-lan aici la el în cameră. Îi era ruşine de lucrurile pe care le vedea la el.

En-lan nu zise nimic. Se oprise într-un colţ al parchetului care era gol şi se uita în largul camerei.

— Aceasta este camera pe care dumneata o părăseşti în fiecare zi, ca să vii la cursuri? întrebă el mirat.

I-wan era incapabil să suporte mirarea întipărită pe faţa prietenului său.

— Eu sunt atât de obişnuit cu camera aceasta, încât nici nu mă gândesc la ea, îngână el.

— În camera aceasta ar intra casa întreagă pe care o au părinţii mei, declară En-lan. Pe urmă făcu un pas şi se urcă pe covor. Eu voi rămâne întotdeauna convins, că e greşeală să calci în picioare un covor, zise el. Coborî privirea şi se uită la ţesătura grea, albastră şi catifelată de sub picioare. Cât costă aşa ceva?

— Nu ştiu, murmură I-wan. Nu l-am cumpărat eu – a fost întotdeauna în camera aceasta. Pe urmă se întoarse şi-şi scoase haina şi boneta din cap. En-lan continuă să se uite împrejurul lui.

— Acesta este patul dumitale? întrebă el.

— Da! răspunse I-wan.

— Până acum n-am văzut încă niciodată un astfel de pat, declară

En-lan în şoaptă. N-am văzut până acum niciodată ceea ce văd aici – toate mătăsurile acestea – la ce le foloseşti?

— Sunt perdele, răspunse I-wan întunecat. Pe urmă protestă: Ce vrei să fac! Eu m-am născut în casa aceasta. Nu am văzut până acum altfel de case.

En-lan se aşează pe un scăunel şi se propti cu palmele în genunchi.

— Eu nu te condamn deloc, zise el cu glasul domol. Dar mă întreb – dacă m-aş fi născut eu într-o astfel de casă – aş fi fost oare în stare să plec şi să devin revoluţionar? Nu ştiu zău. Mi-e peste putinţă să-mi închipui altfel de viaţă, decât cea pe care am dus-o eu – o viaţă de muncă chinuitoare, fără să ai niciodată de ajuns ca să te poţi hrăni. Dacă aş fi fost în locul dumitale - nu ştiu ce să zic. Se uită la I-wan mişcat: Ascultă, I-wan, acum sunt în stare să te apreciez mai mult, decât înainte de asta.

— O, nu… te rog, protestă I-wan ruşinat. Adevărul este… eu sunt obişnuit cu ceea ce vezi aici… viaţa pe care o duci dumneata, este mult mai interesantă pentru mine, decât aceasta de aici.

— Dumneata ai din naştere tot ceea ce noi urmărim să câştigăm prin luptă, adăugă En-lan. Prin urmare ce te determină să lupţi alături de noi?

I-wan nu-şi pusese până acum niciodată o astfel de întrebare. Avea oare tot ce-i trebuia? De fapt ce-l determina pe el să lupte alături de camarazii lui?

— Ai tot ce doreşti… repetă En-lan. Totul, nu-ţi lipseşte nimic!

— Mă simt neliniştit, declară I-wan. Mi-e peste putinţă să-ţi spun ce simt. Când sunt împreună cu lucrătorii din brigada mea, aş vrea să-i pot aduce aici. Dar cred că nici aici nu s-ar simţi bine. Dumitale En-lan, îţi place casa aceasta?

Se uitară amândoi în largul camerei. Pentru întâia oară I-wan se uită la camera lui ca la ceva care face parte din viaţă, nu numai ca la un loc în care să poţi dormi şi lucra.

— Nu ştiu ce să zic, răspunse En-lan cu glasul stins. E frumoasă, dar cu toate acestea nu ştiu nici eu ce să zic despre ea. Covorul acesta moale pe care-l calc în picioare tot timpul – este ceva care te face să nu te simţi bine. Dar trebuie să admit că eu nu m-am născut între astfel de lucruri.

— Ai prefera să te fi născut între ele? stărui I-wan.

Câteva clipe En-lan nu-i răspunse. Pe urmă clătină din cap.

— Nu! declară el categoric. Nu! Căci sunt mulţumit că m-am

născut aşa cum m-am născut. Ce aş avea de făcut aici? Mie-mi place să-mi scot haina de pe mine şi să scuip pe jos.

Lui I-wan i se păru ca şi când în faţa lui s-ar fi închis o uşă. Simţi ca şi când ceva l-ar fi despărţit definitiv de En-lan şi de toţi cei pe care-i reprezenta el. Se simţea exact ca un copil pe care l-au închis într-o grădină, numai el singur, iar afară în colbul străzii sunt alţi copii care râd şi strigă cât îi ţineau gura, jucându-se împreună. Dar înainte de a putea spune ceva, uşa se deschise şi Peony intră, în mână cu o tavă pe care se vedeau aburind ceştile de ceai. Nu ridică ochii, ca să se uite la ei. Se îndreptă spre masă şi după ce dădu la o parte cărţile şi hârtiile, aşeză ceştile şi beţişoarele de fildeş, iar între ele, o farfurie cu pârjoale de carne de porc şi una în care era un bulgăre de orez într-un sirop de zahăr ars.

— Sper că dumitale şi prietenului dumitale vă vor plăcea mâncărurile acestea, zise ea cu glasul stins.

I-wan nu se aştepta la aşa ceva din partea ei şi-i răspunse plin de recunoştinţă:

— Îţi mulţumesc Peony. Pe urmă întorcându-se spre En-lan adăugă: Aceasta este Peony despre care ţi-am vorbit, iar fetei îi spuse: Dumnealui este En-lan.

Se uitară unul la altul, pe urmă En-lan se ridică în picioare şi începu să-şi învârtească şapca în mână, apoi Peony îi spuse cu totul pe neaşteptate, cu glasul rece şi gâlgâind, ca sunetul unor clopoţei de argint:

— Nu e nevoie să te ridici în picioare în faţa mea. Eu nu fac parte din familie. Sunt numai cameristă.

— Cât despre asta, interveni En-lan, va trebui să-ţi spun că nici eu nu sunt altceva decât un fiu de ţăran. Dar până acum n-am intrat într-o astfel de casă.

Se uitară unul la altul şi din nou I-wan se simţi, poate mai mult decât înainte de asta, ca un copil care a fost închis singur într-o grădină.

— Ţi-ai închipuit despre mine că eu aş fi în stare să vă vând, zise Peony cu glasul domolit, dar eu nu voi spune nimănui nimic.

En-lan se uită la ea şi-i răspunse cu acelaşi glas domolit şi încet, ca şi al ei:

— Nu ştiu ce m-a făcut să cred că ai putea vorbi.

— Poate din cauză că nu te cunoşteam.

Pe urmă Peony se reculese. Îşi feri privirea din calea lui şi se adresă lui I-wan pe acelaşi ton ca de obicei:

— I-wan, aşează-te şi mănâncă, până când mâncărurile sunt calde. Luaţi loc, amândoi.

— De ce să nu luăm toţi trei, zise En-lan vesel.

Dar în anii de când Peony era în casa aceasta, nu mâncase niciodată la aceeaşi masă cu I-wan. El nu se gândise niciodată la aşa ceva, aşa că rămase mirat şi Peony constată imediat starea lui sufletească. De aceea răspunse repede:

— O, eu sunt obişnuită numai să servesc la masă şi nu să mă aşez alături de stăpânii mei.

— Eu nu mă voi aşeza la masă, declară En-lan cu toată căldura, până când nu te vei aşeza şi dumneata împreună cu noi. În timpul revoluţiei nu se pomeneşte de aşa ceva, ca unul să fie servit şi celălalt să servească, ce zici I-wan? Suntem cu toţii egali?

În mintea lui I-wan se produse o scăpărare de lumină. Cum de nu se gândise la asta mai demult? Se gândise la revoluţie, când era plecat de acasă, dar nu se pricepuse cum să o introducă aici, în propria lui cameră. Alungă numaidecât sfiala fără temei pe care o simţise cu totul pe neaşteptate, aici de faţă cu Peony.

— Da Peony, încuviinţă el, stai la masă cu noi. De ce să nu stai?

Mişcându-se printre ei şi uitându-se când la unul când la altul, fata se aprinse la faţă şi deveni tot atât de rumenă ca şi floarea al cărei nume îl purta. Pe urmă se adresă lui I-wan:

— Dar ce se va întâmpla, dacă tatăl sau mama dumitale vor deschide uşa şi mă vor vedea că stau cu dumneata la masă? Ar fi peste putinţă ca faţă de ei să proclamăm revoluţia!

En-lan se duse până la uşă şi întoarse cheia în broască.

— Ia loc, porunci el.

Se aşeză la masă în faţa lor, dar era tot rumenă la obraz şi începu, cu gesturi stângace şi cam rigide, să le întindă castroanele pline de pârjoale.

— Aşa, zise En-lan uitându-se la ei mulţumit, ce spectacol plăcut! Sunt flămând ca un câine fără stăpân.

Câteva minute I-wan se simţi foarte sfios şi încerca din toate puterile să-şi stăpânească o pornire stranie, pricinuită de prezenţa lui Peony, pe care până acum n-o văzuse încă niciodată, stând la masă cu el. Pe urmă îşi uită de neliniştea aceasta. Îşi uită şi de gândul că el este întocmai ca un copil singur pe care l-au închis într-o grădină, căci începuseră să mănânce împreună şi-i era şi lui foame. Iar Peony umbla foarte delicat cu beţişoarele. Îi lăsă să mănânce un timp, apoi se plecă spre En-lan.

— Mai spune-mi ceva despre revoluţie, zise ea cu glasul grav. Aş vrea să cred în această posibilitate.

Aşa că En-lan începu să-i povestească şi ascultându-l ce spune, în timp ce examina pe Peony care-i asculta cuvintele, I-wan se gândi: „Acum cred şi eu în revoluţie... mai mult decât credeam până acum”.

I se părea că revoluţia s-a şi produs, i se părea că este aici la el în cameră.

*

* *

După plecarea lui En-lan, Peony se aşează din nou pentru câteva clipe.

— Până acum nu mi-ai explicat niciodată destul de limpede, ca să pot înţelege despre ce este vorba, declară ea.

— Tot nu m-ai fi crezut, ripostă el.

— Probabil nu te-aş fi crezut, răspunse ea râzând. E foarte greu să crezi în lucruri atât de mari, pe care ţi le spune un copil pe care l-ai cunoscut de pe vremea când era mic de tot. Dar En-lan acesta – are calitatea să te facă să-l crezi ce spune.

Câteva clipe I-wan stătu pe gânduri şi expresia obrazului i se schimbă, după felul în care se gândea. Îi fu peste putinţă să ghicească la ce se gândeşte şi se simţi înfiorat de o uşoară gelozie.

— În orice caz îmi pare bine că ai crezut, declară el. Acum vom putea sta de vorbă împreună. Nu-mi va mai părea atât de grea aşteptarea.

Peony se ridică în picioare:

— Totuşi va trebui să ne purtăm unul faţă de altul ca şi până acum, răspunse ea. Probabil bunica dumitale s-o fi trezit.

Începu să adune castroanele de pe masă.

— L-ai văzut cum mânca! Zise fata. Îmi place să văd un tânăr când este atât de bine dispus.

— Să vii din nou, o rugă el. Aş vrea să mai stăm de vorbă.

Când erau împreună totul i se părea real şi inevitabil şi nimic din ceea ce trebuia să se întâmple, nu putea fi înlăturat nici oprit. Dar fata clătină din cap.

— Nu... astă-seară nu voi veni, răspunse ea categoric.

*

* *

Nimic nu era în stare să oprească marşul triumfal al impunătorului Chiang Kai-shek. Plecase din Hankow şi cobora încet în josul fluviului, în fruntea marii lui armate. Kiukiang, Anking, Wuhu – oraşele care erau situate pe ţărmul fluviului, îi căzură în braţe, întocmai ca nişte poame pârguite. Oraşul Shanghai se frământa chinuit de aşteptare şi de teamă. Oamenii pe stradă deveniseră îndrăzneţi şi gălăgioşi. Cei care trăgeau la ricşe trândăveau şi nu voiau să stea de vorbă cu clienţii, iar vânzătorilor puţin le păsa, dacă vor vinde ceva sau nu. Aruncau cu zarurile pe trotuare şi stăteau toată ziua de vorbă.

— La ce să mai lucrăm, dacă vine Chiang Kai-shek? spuneau ei.

Era o veselie generală, ca în zi de sărbătoare. Până şi la I-wan acasă servitorii deveniseră neruşinaţi şi leneşi. Lipseau ceasuri întregi din casă, iar când doamna Wu îi certa, ei răspundeau numaidecât:

— Ne-am înscris şi noi în Uniunea Muncitorească, aşa că putem face tot ce ne place.

Se duse să se plângă tatălui lui I-wan şi acesta-i răspunse:

— Aşa se întâmplă acum în toate părţile. Dar nu se poate să mai continue – noi nu vom tolera aşa ceva.

— Cum crezi, tată, că vei putea să faci ceva împotriva lor? întrebă I-wan.

În realitate se simţea puţin ruşinat, deoarece în intimitatea sufletului său, era şi el nemulţumit, când vedea că cina nu este gata, deşi el ştia că în timpul revoluţiei, au şi slugile drepturile lor şi că înainte de asta cu câteva luni el însuşi participase la discutarea proiectului Uniunii despre care vorbeau.

— Aşa ceva nu se poate tolera, răspundea tatăl său supărat. Cum ar putea să prospere o naţiune, dacă s-ar admite ca oamenii ignoranţi să facă tot ce le place?

Ar fi vrut să discute cu tatăl său. Dar simţi mâna roabei Peony că i se aşază pe umăr, ca să-l prevină.

În atmosferă parcă se simţea apropierea furtunii. Poporul începuse să se frământe în adânc, întocmai ca cea dintâi răbufneală de vânt care goneşte în largul câmpurilor şi înfioară oglinda mării, ca după aceea să urmeze tăcere adâncă şi liniştea ce precede oricărei prăbuşiri. I-wan se simţi din nou despărţit de toată lumea. La cererea Primăriei oraşului şcolile se închiseră, ca astfel studenţimea să se împrăştie şi să nu mai poată ţine întruniri. Greva din fabrici continua. En-lan îi spusese să nu se mai apropie, până

când comanda oraşului nu i se va da lui, căci acum sunt cu toţii supravegheaţi. Nu mai avea deci altceva de făcut, decât să aştepte în mijlocul casei acesteia liniştite şi prin grădină. Dar presimţea că sfârşitul acestei aşteptări este foarte aproape. Acum era foarte mulţumit că Peony este la curent cu ce se va întâmpla. Din când în când puteau sta de vorbă împreună, în câte un colţ, când nu era nimeni prin apropiere, ca să-i vadă. Când se întâmpla să cadă câte un oraş şi lumea începea să poarte ştirea din gură în gură pe stradă, iar numele acestor oraşe erau tipărite cu litere mari pe paginile ziarelor, el se uita la ea triumfător.

Dar niciodată nu putea fi deplin sigur de sentimentele lui Peony. Într-o zi o întrebă pe faţă. Fata ieşise în grădina unde toate florile dăduseră boboci. El tocmai se dusese să vadă un spinişor care începuse să înflorească.

— Spune, Peony, eşti o revoluţionară sinceră? întrebă el blând şi întinse mâna după o ramură încărcată de boboci.

— Nu ştiu nici eu, răspunse fata. Voi mai aştepta să vedem ce este revoluţia. Apoi întinse mâna spre o floare roşie.

— Eu aş fi vrut să ştiu ce crezi? stărui el. Cred că ai o părere, fie că e bine fie că e rău.

— Eu nu sunt o fire de preot ca dumneata, declară fata, uitându-se la el. Dumneata crezi în Chiang Kai-shek, ca şi când ar fi un zeu. Dar eu ştiu că şi el este un om ca oricare altul.

— Nu, Peony, eu nu cred în el în felul acesta. Eu nu cred în niciun fel de zei. Dar cred în revoluţie.

— Nici revoluţia nu este altceva, decât tot o faptă săvârşită de oameni, ripostă fata. Dacă revoluţia va aduce ceva bun, atunci voi fi şi eu de partea lor.

Presimţea că Peony face o greşeală. Căci este o greşeală să pui credinţa ta alături de faptele oamenilor.

O faptă poate fi bună sau rea, prin firea ei însăşi. Dar îi va fi peste putinţă să uite cuvintele pe care i le spusese acum. În aceeaşi noapte îşi încuie uşa de la cameră şi dintr-un colţ ascuns al sertarului, scoase o fotografie pe care odinioară o tăiase dintr-o revistă. Era fotografia tânărului Chiang Kai-shek. Se aşeză la birou şi se uită la ea. Semăna puţin cu En-lan. Avea o privire îndrăzneaţă, dar în acelaşi timp blândă, severă şi visătoare.

„Eu nu-l ador, îşi zise I-wan, dar cred într-însul.”

*

* *

Toţi credeau ca şi el, mii de tineri şi fete intelectuale, mii de bărbaţi şi femei care nu ştiau carte şi erau săraci. Trecuse foarte multă vreme de când nu mai avuseseră nimic în ce ar fi putut să creadă şi în ce şi-ar fi putut pune nădejdea. De când cea din urmă dinastie imperială coruptă de la Peking se stinsese, nu mai aveau nimic. Dar mai ales tineretul, de la moartea lui Sun Yat-sen, nu mai avea nimic. Înainte ca numele lui să poată ajunge la cunoştinţa lor, acest nume nu mai era altceva, decât o amintire. Prin urmare toate nădejdile lor erau acum legate de acest tânăr conducător al armatei revoluţionare.

Astăzi nu mai rămăsese decât cel din urmă oraş care trebuia să cadă în mâinile lui, înainte de a intra în Shanghai. Era străvechiul oraş Nanking, unde stăpâniseră odinioară cu atâta putere şi strălucire împăraţii din dinastia Ming şi unde aceştia îşi dormeau acum somnul de veci. Porţile oraşului din zidurile uriaşe care-l înconjurau, erau zăvorâte şi soldaţii guvernului le apărau cu îndârjire. Dar cu toate acestea oraşul trebuia să cadă, deoarece în interiorul zidurilor de apărare poporul partizan al revoluţiei, mişuna întocmai ca un furnicar.

În timpul acestor ultime zile I-wan trăia ca într-un fel de extaz, trepidând de emoţia în care durerea alterna cu mulţumirea. Îşi dădea limpede seama, că tot ce face acum, va face pentru ultima dată. Ştia dinainte ce se va întâmpla. Imediat ce va sosi ştirea despre izbânda lui Chiang, el va părăsi casa aceasta pentru totdeauna. Se va duce la cartierul general al revoluţionarilor, unde se va întâlni cu En-lan şi ceilalţi camarazi, pentru a-şi face datoria. Toate acestea le spusese şi lui Peony, într-o seară, vorbind cu ea în şoaptă, când venise în camera lui. Fata îl asculta, fără să se mişte. În timpul ultimelor zile parcă ar fi fost cu totul altfel decât până acum. Începuse să-i fie mult mai dragă decât înainte de asta. Acum nu mai punea mâna pe el, nici nu-l mai necăjea şi nici nu mai trezea într-însul plăcuta nelinişte de care se temea întotdeauna. Părea liniştită şi mereu ocupată cu câte ceva, aşa că prezenţa ei nu-l mai supăra când intra la el în cameră.

— Peony, va trebui să vii cu mine, îi spuse el într-un rând.

— Spune-mi locul unde va trebui să mă duc, răspunse fata. Probabil…

Îi scrise locul pe un petec de hârtie şi fata se uită la el, pe urmă arse hârtia.

— Nu-ţi făgăduiesc că mă voi duce, declară ea. Nu-ţi făgăduiesc

nimic.

Dar citise numele scris pe hârtie şi el ştia că ar fi peste putinţă ca ea să uite locul de întâlnire.

Se gândea mereu la propria lui plecare din casă. Ar fi vrut să fie sigur că e demult plecat, în clipa când furia poporului se va dezlănţui, ca să nu fie de faţă. Acum îşi dădea seama că nu ar fi în stare să vadă revoluţionarii intrând în casa lor. Uneori se trezea noaptea şi sta tremurând în aşternut, ispitit de gândul să se ducă şi să prevină pe tatăl său. Dar de fiecare dată când voia să spună ceva tatălui său, se oprea la gândul că tatăl său va stărui să afle toate amănuntele în legătură cu revoluţia, şi în cazul acesta En-lan şi ceilalţi camarazi ai lui ar fi fost pierduţi. Prin urmare trebuia să tacă, deşi era foarte greu să taci într-o astfel de împrejurare.

Pe urmă într-o noapte care urmă la trei zile după chinuitoarea aşteptare, în oraş se răspândi vestea că oraşul Nanking a căzut. Se culcă foarte devreme, ca să nu fie obligat să asculte ce va spune tatăl său, dar îi fu peste putinţă să adoarmă. Aceasta era ultima noapte pe care o petrecea în casa lor. Mâine nici el nu ştia unde va fi. Zvârcolindu-se în aşternut, luă hotărârea – sau poate nici de astă dată nu în mod definitiv – ca înainte de plecare – dar va fi mult mai bine să dea această însărcinare lui Peony – să prevină pe părinţii lui despre ce se va întâmpla, dar după ce el va fi plecat din casă, ca astfel să se poată salva. Înainte de amiază ar fi peste putinţă să se întâmple ceva. Fusese dinainte hotărât ca revoluţia să fie proclamată la amiază. Din zorii zilei, când el va părăsi casa, şi până la amiază, vor avea timp de ajuns ca să poată scăpa. Câteva minute începu să se lupte cu propria lui conştiinţă. Prevenindu-i de ce-i aşteaptă, nu înseamnă oare că el trădează revoluţia? Bine, dar nu-i va preveni el, ci roaba Peony! Târziu după miezul nopţii, căzu într-un fel de somnolenţă, zbuciumată de vise. Peste câteva ceasuri!...

Se trezi înainte de revărsatul zorilor şi văzu pe tatăl său care-l apucase de umeri şi-l scutura furios. Deschise ochii şi în mijlocul tulburelii de lumină din cameră văzu chipul conturat de umbre negre şi albe al tatălui său, care sta plecat asupra lui.

— Scoală-te! porunci bătrânul. Glasul lui era rece ca un sloi de gheaţă, aşa că I-wan se trezi.

— Îmbracă-te numaidecât, se auzi din nou glasul răstit al tatălui său.

I-wan se dădu jos din pat.

— Ce este? Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Fiu tâmpit şi netrebnic! strigă tatăl său. Fecior ticălos şi făţarnic!

I-wan nu răspunse nimic. Chiar din vremea copilăriei lui se temea de tatăl său dar îl şi iubea. I-ko însă nu avea motive decât să se teamă de el. Dar I-wan ştia că tatăl său este un om bun şi încerca întotdeauna să-i facă pe voie, chiar atunci când bunica lui şi slugile îi spuneau: „N-avea nicio grijă – tatăl tău nu este acasă!”

— Tată, ce s-a întâmplat? întrebă el din nou, deşi ştia foarte bine despre ce este vorba.

Tatăl său scoase din sân o hârtie. Era o foaie lungă, împăturită mărunt. O întinse lui I-wan. Pe hârtia aceasta erau trecute sute de nume. I-wan le citi unul după altul. Toate erau trecute sub titlul şcolilor din care făceau parte, iar între acestea era şi al său şi al lui En-lan şi al celorlalţi care făceau parte din gruparea revoluţionară. Nu, mai lipsea unul singur – numele lui Peng Liu. Cu totul pe neaşteptate îşi aduse aminte că nu mai văzuse de multă vreme pe Peng Liu. Fusese bolnav şi le trimisese vorbă că nu mai poate veni la întrunirile lor. Pe urmă cineva le spusese că s-a întors la el acasă, din cauză că nu mai avea bani ca să-şi continue studiile. Dar nimeni nu s-a mai interesat de el, căci nu era nimănui simpatic. Totuşi numele lui – numele lui nu era trecut pe listă.

— Ştii ce este asta? întrebă tatăl său.

Ridică privirea şi-l văzu că se uită la el întunecat.

— Asta n-are importanţă, răspunse el.

— Îmbracă-te repede. Soldaţii pot sosi în orice clipă, ca să te ridice. Chiang Kai-shek este în oraş.

I-wan îşi simţea tot trupul îngheţat şi i se păru că nu-l mai ţin picioarele.

— Chiang Kai-shek… bâlbâi el.

— Este aci în oraş, repetă tatăl său. A venit de ieri.

— Dar Nanking… încercă I-wan să întrebe.

— Nankingul l-a lăsat în grija subalternilor lui, răspunse tatăl său. El a venit de-a dreptul la Shanghai. N-auzi, să te îmbraci!

— Nu pot… tată, de unde ştii tu toate acestea? întrebă I-wan.

Inima îi bătea în piept ca un ciocan. Cum se poate ca tatăl său să ştie ştirile acestea în legătură cu Chiang Kai-shek? El nu putea să ştie…

— Am vorbit cu el ieri, declară tatăl său.

Îşi simţi creierul tresărind de groază, întocmai ca atunci când l-ar fi pătruns o scânteie electrică. Vasăzică tatăl său şi Chiang Kai-shek...

— A avut o întâlnire cu noi – cu toţi bancherii, continuă tatăl său cu glasul grăbit şi întretăiat. I-am spus că oraşul Shanghai nu trebuie tulburat – afacerile noastre – iar dacă are nevoie de bani, va trebui să se împace cu guvernul de acum. Vrei să te îmbraci sau vrei să fii asasinat?

— Nu se poate ca el să primească o astfel de condiţie! îngână el. (Cum să dea de ştire lui En-lan şi prietenilor săi – fiecăruia dintre camarazii care...?)

— Sigur c-a primit-o, ripostă tatăl său. Omul acesta nu e prost. M-a impresionat şi pe mine – este un bărbat inteligent, puternic şi plin de cumpăt. Totul este aranjat. Va curăţa oraşul de comunişti.

Sângele care-i fugise de la inimă, acum se repezi cu toată violenţa înapoi. I-wan se simţi din nou tare şi cutremurat de o furie neaşteptată.

— Ne-a trădat, ţipă el cu scârbă, pe urmă se întoarse cu spatele spre tatăl său şi începu să plângă cu hohote. Ne-a trădat pe toţi, fără alegere – tocmai pe noi care am crezut într-însul! Se repezi şi-şi luă hainele: Trebuie să plec repede, să mă duc să le dau de ştire – să găsesc pe En-lan – toţi vor fi asasinaţi!

Tatăl său sări în calea lui şi-l apucă de braţ.

— Nu te vei duce nicăieri, decât de-a dreptul la docuri, şi te vei îmbarca pe un vapor care pleacă în Japonia, declară el. Automobilul te aşteaptă – gata...

— Nu voi pleca! protestă I-wan înecat în hohotul plânsului.

În clipa aceasta ar fi dorit să-şi stăpânească plânsul acesta... căci vedea că se poartă ca un copil.

— Vei pleca! răspunse tatăl său furios. Vei pleca imediat. Nu e vorba numai de tine – ci de toată familia. Mi-am dat cuvântul, că dacă îţi vor şterge numele de pe listă, vei părăsi ţara, chiar în cursul acestei zile.

Se uită la tatăl său, ca şi când i-ar fi pierit glasul.

— Dumneata vrei să mă faci trădător! ţipă el şi începu să se zbată, dar tatăl său îl ţinea strâns. Îi simţea degetele ca nişte cângi de oţel, încleştate pe umerii lui.

— Tu eşti demult trădător, ripostă tatăl său. Guvernul a osândit toţi comuniştii la moarte. Revoluţia va fi reprimată. Sunt mii de oameni condamnaţi la moarte...

Camera începu să se învârtească încet prin faţa ochilor lui, vedea ochii negri ai tatălui său îndreptaţi spre el. Acum era zadarnic... totul era zadarnic.

— Peony! auzi el pe tatăl său strigând. Peony, vino încoace, repede!

Părea că toate încheieturile trupului i se muiaseră şi căzu în braţele tatălui său.

— Unde este Peony?

Glasul tatălui său tremura în jurul lui, întocmai ca nişte valuri de larmă, venită de departe. Şi ca un ecou stins al depărtărilor auzi un slujitor răspunzând:

— A plecat! Nu o găsim nicăieri – Peony a plecat!

PARTEA A DOUA

Vaporul înainta pe lângă măruntele insule, spulberate ca o spuzeală verde împrejurul lui, croindu-şi încet drumul prin scăpărarea de unde albastre şi clipiri de soare. Aerul era fierbinte şi nemişcat, numai la proră se auzea susurul apei care bătea în pieptul vaporului, şi în timp ce se strecurau printre insule, vedea flotilele micilor vase de pescari ale japonezilor, cu pânzele albe profilate pe cerul albastru. Sta întins în fotoliul său şi se uita la ele, fără să fie în stare să se gândească la ceva. Acesta era singurul mijloc, pentru a putea suporta neagra deznădejde ce pusese stăpânire pe sufletul lui – să nu se gândească la nimic, să nu-şi mai aducă aminte de nimic.

Uneori, zbătându-se în mijlocul pustiului din sufletul său, prin minte îi tresărea vechea dorinţă, că cel puţin pe En-lan ar fi trebuit să-l prevină – dar numaidecât cobora din nou în mijlocul acestui pustiu, ca să alunge dorinţa vană. Nu exista niciun mijloc pentru a putea da de veste lui En-lan. Probabil En-lan era acum demult mort. Nu putea nici cel puţin să-i scrie lui Peony. Peony plecase. Se întreba nepăsător, unde s-o fi dus şi când. Îşi aducea aminte atât de limpede de ţipătul mirat al tatălui său: „Cum, Peony a plecat!” Apoi din nou cobora în adâncul pustiului, pentru a-şi alunga şi această amintire.

Acum totul se destrămase… toate nădejdile care-i legaseră unul de altul. Simţea o sângeroasă remuşcare, când îşi aducea aminte de brigada lucrătorilor lui. Fără îndoială se întorseseră cu toţii la fabrici, unde începuseră să lucreze, zbătându-se în mijlocul aceleaşi deznădejdi, ca şi până acum. Îşi vor închipui despre el că a fost un mincinos – probabil chiar vor crede că el i-a vândut. Dar poate nu-şi vor închipui decât că el a murit. Ar fi preferat să fie aşa cum credeau ei… că a murit. Nu dorea să-i mai vadă niciodată, niciodată de aci înainte.

Dar stând aşa, între golul dintre cer şi apă, urmărind cum insulele acestea visătoare trec pe lângă flancurile vaporului, reuşi în sfârşit să nu-l mai urască pe tatăl său. Începuse să-şi dea seama că i-ar fi fost peste putinţă să mai stea la Shanghai, chiar dacă n-ar fi fost executat; mai ales dacă n-ar fi fost executat. Să fie obligat să ducă aceeaşi viaţă ca înainte, despuiat de planurile lui, condamnat să facă acelaşi drum dintre şcoală şi casa părintească, fără nădejde că va putea interveni ceva nou; să fie condamnat să se întoarcă la bunica lui şi la mirosul acela stătut de opiu – nu, aşa ceva ar fi fost

peste putinţă. Pe urmă şi Peony plecată. În casa lor nimeni nu se va gândi să afle unde este Peony. Tatăl lui se va mulţumi să spună: „Las’o să plece, nu e altceva decât o roabă. Cumpăraţi alta, ca să-i ţină locul”.

Era cu totul peste putinţă să se gândească. Închise ochii şi simţi că-l ustură pleoapele. Îşi simţea inima zdrobită de deznădejde. Erau atâtea feluri, în care omul poate să-şi simtă inima zdrobită. În toate părţile auzeai vorbindu-se de oameni care sunt cu inima zdrobită, dar ceea ce poate zdrobi cu adevărat inima unui om, este să-i smulgi toate visurile – indiferent ce fel de visuri ar fi.

Sta întins în mijlocul pustiului, resemnat şi fără împotrivire. Aerul cald al mării flutura pe deasupra lui. Auzi undeva un marinar care striga şi glasul lui răsuna ca o muzică în mijlocul acestei tăceri. Acum nimic nu mai putea să aibă semnificaţie. Închise ochii din nou. Nopţile se vor scutura pe deasupra lui şi zilele vor trece pe lângă el, fără să le bage în seamă.

*

* *

Ar fi preferat ca toată viaţa să rămână pe vapor, dar fireşte, aşa ceva nu era cu putinţă. Peste câteva minute vaporul trebuia să ancoreze în docurile de la Nagasaki şi biletul lui nu era valabil mai departe de atâta. Avea în buzunar instrucţiunile scrise ale tatălui său şi le scoase, ca să le citească din nou. Acum, când nimic nu-l mai putea interesa, îi era foarte uşor să le urmeze. La docuri, spunea scrisoarea tatălui său, va fi aşteptat şi dus în casa negustorului Muraki. „Domnul Muraki este un vechi prieten”, spunea tatăl său, „şi te va primi în casa lui. L-am rugat să-ţi dea o slujbă în întreprinderea lui. Fireşte, nu vei fi obligat să trăieşti numai din ce vei câştiga. Să-mi scrii când vei avea nevoie, după ce vei cheltui ce ţi-am dat la drum. Dar vreau să te aşterni pe lucru şi când voi constata că nu mai e nicio primejdie, te vei putea întoarce acasă”.

„Nu mă voi mai întoarce niciodată”, îşi zise I-wan stând singur în cabina lui. Dacă nu se va putea întoarce într-o ţară, aşa cum a visat-o el, va rămâne pentru toată viaţa un surghiunit. Nu mai avea patrie. Îşi închise geamantanul şi luându-l în mână, se urcă pe covertă. Era aproape de amiază şi vaporul îşi încetinise mersul, ca să ancoreze în apele golfului.

Ţara aceasta i se părea stranie. Un şir prăpăstios de munţi se

repezea până aproape de apele mării, dar la poalele lor se întindea un orăşel, prelung şi îngust. Casele erau colţuroase şi pitice. Acoperişurile joase de olane străluceau în soare, şi pe deasupra crestelor atârnau nori grei şi negri de ploaie. Împrejurul vaporului începură să mişune bărcile de cărbuni, şi culacii japonezi mici de statură şi groşi, bărbaţi şi femei, se înşiraseră ca să-şi treacă de pe umăr pe umăr, sacii de cărbuni. Îi putea auzi cum vorbesc între ei, dar nu i se părea deloc straniu, din cauză că era incapabil să înţeleagă ce spun. Acum nimic nu i se mai părea straniu – i se întâmplaseră atâtea până acum şi trecuse prin toate încercările.

Îşi luă geamantanul în mână şi începu să coboare împreună cu ceilalţi, scara şubredă, în şalupa acostată la flancurile vaporului. Pe vapor nu vorbise cu nimeni şi nu cunoştea pe nimeni. Majoritatea călătorilor erau americani, veniţi în excursie. Felul lor de a vorbi englezeşte îi era aproape necunoscut, deoarece el era obişnuit cu felul în care vorbea domnişoara Maitland şi domnul Ranald. Când îşi aduse aminte de domnul Ranald, se gândi la Peng Liu care într-un rând stăruise ca numele domnului Ranald să fie trecut pe lista celor condamnaţi la moarte. Lista aceea, cu numele celor care trebuiau executaţi. Dar în orice caz lista fusese modificată şi înlocuită cu numele altor oameni. Se gândi cu indiferenţă: „Peng Liu este cel care ne-a vândut”. Pe urmă încercă din nou să tragă zidul de pustietate în jurul său. Peng Liu nu avea nicio însemnătate. Fără îndoială domnişoara Maitland şi domnul Ranald îşi continuau lecţiile, ca de obicei, doar că acum în sala de cursuri erau câteva locuri neocupate... En-lan o fi oare mort? Nu va putea afla niciodată.

Şalupa luneca pe oglinda liniştită a apei. Apoi cu totul pe neaşteptate şi deşi soarele strălucea pe cer, începu o răpăială de ploaie argintie şi rece.

— Adevărată vreme de Nagasaki, se auzi glasul unui american.

— Ce importanţă are aşa ceva, când aici se găsesc cele mai măreţe grădini din lume, răspunse un altul.

Pe deasupra lor norii întinseseră braţele întunecate spre soare. Peste câteva clipe soarele dispăru şi ploaia încetă. Şalupa intrase în docuri şi I-wan coborî împreună cu ceilalţi călători. Pământul i se păru că-i tremură sub picioare. Se opri în loc şi se uită împrejurul său. Pe urmă văzu un tânăr japonez, îmbrăcat europeneşte, venind spre el, şi-i auzi glasul vorbind pe chinezeşte, cu un puternic accent:

— Dumneata eşti Wu I-wan?

— Da, vă rog, răspunse I-wan, eu sunt umilul care poartă acest nume.

— Eu sunt fiul domnului Muraki, adăugă tânărul şi mă cheamă Bunji. Tatăl meu te invită în casa lui.

Zâmbi arătându-şi dinţii albi şi ochii lui luceau de o lumină plăcută la vedere. Îşi scoase pălăria din cap şi părul aspru i se văzu ridicat în jurul frunţii, ca o perie zbârlită, în formă de semicerc.

— Uite ce, zise tânărul, n-ar fi mai bine să vorbim englezeşte? Pentru mine e mult mai uşor, deşi chiar această limbă o vorbesc destul de prost.

— Da, poftim, răspunse I-wan, dacă-ţi face plăcere.

Pe urmă se urcă într-o maşină mică, alături de Bunji Muraki, şi se gândi că de aci înainte nu doreşte să mai vorbească niciodată limba lui. Ar fi vrut să se rupă cu totul de viaţa lui din trecut şi să înceapă alta nouă. Nu va mai visa visuri despre lumea aceasta, nu va mai nădăjdui nimic şi nu va mai avea încredere în nimeni. Va trăi pentru clipa care trece şi dincolo de aceasta nu se va mai gândi la nimic. Cu gândurile acestea se aşează alături de Bunji Muraki şi plecară împreună.

Se opriră în faţa unei porţi acoperite cu papură, tăiată într-un zid scund de cărămidă. Bunji deschise uşa maşinii şi coborî. Mişcările lui păreau de o precizie calculată, ca şi când muşchii i-ar fi fost obişnuiţi să se mişte ritmic ca la numărătoare: unu-doi-trei-patru.

— Noi stăm în casa aceasta, zise el şi din nou dinţii îi luciră, şi zâmbi, uitându-se la el. Pe urmă întinse mâna după geamantanul lui I-wan.

— Nu, te rog, îl voi duce eu, protestă I-wan.

— Nu-nu-nu, e datoria mea, răspunse Bunji.

Sfârşiră prin a-l duce amândoi, ţinând unul dintr-o parte, celălalt din cealaltă, până în faţa unei porţi unde un bătrân pipernicit, îmbrăcat într-o haină scurtă de pânză, li-l luă din mână.

— Acesta este grădinarul nostru, zise Bunji. Lasă-l să-l ducă el.

Apucă înaintea lui printr-o grădină care era un fel de peisaj de lacuri şi dealuri în miniatură. Un podeţ şubred, vopsit în roşu, îi trecu peste un mic pârâu şi apucară pe o alee de la cotitura căreia, tocmai în fund, se vedea casa. Era o clădire joasă ale cărei ferestre cu grătare acoperite de hârtie albă, luminau prin frunzişul întunecat al copacilor în floare. Totul în grădina aceasta era atât de desăvârşit, încât ar fi fost peste putinţă să nu-ţi facă plăcere ceea

ce vedeai. Pe muşchiul de sub copaci nu se vedea nicio frunză scuturată, şi niciun colţ de stâncă din albia râuleţului cu apele gâlgâind peste cascade artificiale, nu părea să fie nelalocul lui.

— S-ar putea spune că grădina tatălui meu este celebră, declară Bunji. Apoi făcu un semn cu mâna: Iată şi pe tatăl meu.

I-wan văzu în depărtare un bătrân zvelt, îmbrăcat într-un kimono de mătase de culoarea argintului, stând sub ramurile unui cireş înflorit. Plecase o ramură spre el şi se uita la boboci. După ce se mai apropiară, se întoarse spre ei.

— Hah! se adresă el fiului său. Ai sosit! Vorbea limba japoneză. Dar când Bunji îl lămuri: „Acesta este musafirul nostru”, bătrânul începu să vorbească o limbă chinezească veche şi greoaie, probabil aşa cum o învăţase din cărţi: În această căsuţă, fiul vechiului meu prieten este mai bine venit decât oricare.

Lui I-wan îi plăcu omul acesta, de la prima vedere. În cealaltă viaţă a lui, înainte de a fi stăpânit de pustiul ce-l apăsa acum, En-lan spusese: „După ce vom crea lumea noastră cea nouă, va trebui să luptăm împotriva japonezilor, pentru a intra din nou în stăpânirea bunurilor pe care le-au luat de la noi”. Din ziua când fuseseră formulate cele Douăzeci şi Unu de Puncte, era un fel de datorie să urăşti pe japonezi şi să vorbeşti despre războiul împotriva lor, care într-o bună zi va trebui să vină. Totuşi îi era peste putinţă să urască pe acest bătrân gentilom. Obrazul lui era palid ca aurul, sub cununa de păr alb. Dar ochii lui erau negri şi lucitori, ca ai unui tânăr. Era atât de mic, încât I-wan trebuia să se uite la el de sus în jos, ca la un copil. Cine ar fi putut să fie împotriva unui astfel de om?

— E foarte amabil din partea dumneavoastră, să mă primiţi în această casă. Eu nu sunt vrednic de cinstea pe care mi-o faceţi, zise el.

— Da de unde... tatăl dumitale mi-e prieten şi tot ce avem noi aici, este şi al dumitale, răspunse domnul Muraki care mai ţinea şi acum în mână ramura de cireş, pe care o aplecase spre el. Ia te uită, adăugă el, cireşii vor începe să înflorească în curând. Ai sosit tocmai la timp. Peste şase zile toată Japonia va fi în floare.

— În fiecare primăvară tatăl meu trăieşte în aşteptarea florilor de cireş, declară Bunji, şi în fiecare toamnă, pentru florile de crizanteme.

Stătură câteva clipe sfioşi şi nu mai ziseră nimic. Domnul Muraki se uita zâmbind la fiul său.

— Eh, adăugă bătrânul şi respiră încet şi adânc, va fi mai bine Bunji, să-l pofteşti în casă să se răcorească.

Dădu din cap şi se întoarse spre cireşul său, ceea ce însemna că pot să plece.

— Tatăl meu, zise Bunji apucând din nou pe alee, s-a retras din afaceri. Întreprinderea lui este acum condusă de cei doi fraţi ai mei, care sunt mai în vârstă.

— Dar dumneata? întrebă I-wan.

— O, eu nu sunt decât funcţionar, răspunse Bunji râzând. Controlez expediţia şi facturările. Afacerea pe care o avem noi este de import şi export.

Ajunseră în faţa uşii largi şi văzură două servitoare drăguţe, îmbrăcate în kimonouri cu flori luminoase, care tocmai ieşeau. Bunji se opri şi întinse un picior. Una dintre fete se lăsă în genunchi şi începu să-i desfacă şireturile de la ghete. I-wan auzise de obiceiul acesta şi când văzu pe cealaltă fată că îngenunchează în faţa lui, încercă să nu i se mai pară straniu, că este servit de o femeie. Simţi că-i scoate ghetele din picioare şi-l încalţă cu papuci moi de paie. Pe urmă urcă scara împreună cu Bunji şi intră în casă. Până acum nu văzuse nicio casă de felul acesteia. Erau o mulţime de camere, dar nu erau toate despărţite între ele, de uşi făcute din grătare de şipci acoperite cu hârtie albă, care în realitate erau numai paravane. Ţi se părea că ai intrat în interiorul unui uriaş stup de albine. De sub rogojinile peste care treceau se simţea un miros, ce se desprindea din mireasma lemnului nevopsit. Şi prin toate camerele simţeai răcoarea parfumată a grădinii care se îmbrăca în strai de primăvară.

— Tatălui meu îi place să trăiască în întregime după vechile obiceiuri japoneze, declară Bunji. Prin urmare – după cum vezi – în camera dumitale am aşezat şi un scaun. Tot aşa am un scaun şi eu. Totuşi fratele meu Shio, care este căsătorit, are scaune în fiecare cameră a casei lui din Yokohama. El este om modern.

Bunji râse înveselit, iar I-wan începu să zâmbească. Sufleteşte se simţea mereu şi cu desăvârşire absent. Încetul cu încetul începea acum să se învioreze din nou. Situaţia aceasta nouă i se părea plină de haz, dar nimic nu-l mai putea impresiona, oricât de straniu ar fi fost.

— Aceasta este camera dumitale, zise Bunji. Este alături de a mea şi dă spre grădină!

Dădu la o parte un paravan cu grătar şi I-wan văzu o cameră

mică, de formă pătrată. În cameră nu era pat, nimic altceva decât un scaun de bambus şi o masă, iar într-un alcov era atârnat un rulou de papirus pe care era scris un poem şi la picioarele acestuia o ramură de spinişor înflorit, într-un vas verde. Alte podoabe nu mai erau, dar tânărul Bunji dădu la o parte alt paravan şi descoperi un colţ de grădină. Peretele zidului era abia la câţiva metri, şi la poala lui, un frasin cu mugurii roşii, iar sub ramuri, o dulbină de cel mult doi metri pătraţi, sub un colţ de stâncă.

— Pe aici nu trece nimeni, decât grădinarul, declară Bunji. Grădina este numai a dumitale. Când vei vrea să te culci, bate din palme şi va veni o servitoare, ca să-ţi întindă aşternutul pe rogojină. Prânzul dumitale va fi gata peste jumătate de ceas şi o servitoare îţi va aduce apă să te speli. Eu plec, dar mă voi întoarce.

Cu o mişcare grăbită, cum fac străinii, întinse braţul şi I-wan îl întinse pe al lui, ca să-şi strângă mâna.

După plecarea lui Bunji, se aşeză pe scaun şi se uită în jurul său. Casa era tăcută. Totul părea adormit. I se păru că undeva departe se aude fâşâitul uşor al unui paravan pe care cineva îl fereşte din cale, şi un murmur de glasuri ce trebuiau să fie undeva nu prea aproape. Casa era îngrijită ca o grădină. În nicio parte nu se vedeau urme de praf. Colţişorul de grădină părea că face parte din casă. Petecul de iarbă era verde şi tuns şi părea un covor lucitor, întins ca o continuare a duşumelelor lustruite, dincolo de prag. Se simţea învelit de linişte. Viaţa de aici avea formele ei, dinainte stabilite. Era lumină, limpezime şi curăţenie absolută, şi cu toată fragilitatea din jurul său, un sentiment straniu de străveche stabilitate i se furişa în suflet. Se vedea limpede, că până acum generaţii întregi trăiseră aceeaşi viaţă pe care o trăia el aici.

Se simţea mulţumit că venise. Acum nu mai avea niciun plan al său deosebit. Probabil nu va mai avea niciodată, de aici înainte. La ce bun să mai aibă planuri, când toate planurile şi toate nădejdile pot fi spulberate într-o singură noapte, de parcă ar fi trâmbe de neguri? Se simţea foarte obosit şi se aşeză pe marginea pragului, cu picioarele pe aşternutul de iarbă verde, cu privirea îndreptată spre apa dulbinei, cu gândurile pribege şi sufletul liniştit.

Într-un târziu auzi o tuse uşoară în dosul paravanului, şi după ce strigă „intră”, văzu pe Bunji, îmbrăcat într-un kimono uşor, de mătase întunecată. Părea cu totul altul decât cel de adineauri, mai distins şi oarecum mai indicat să fie fiul domnului Muraki. Pe braţ aducea o bucată de mătase de culoarea purpurei.

— M-am gândit că poate ţi-ar face plăcere să îmbraci haina asta, zise el.

Desfăcu bucata de mătase şi I-wan constată că este tot un kimono. Dar I-wan nu dorea să-l îmbrace.

— Dacă nu te va supăra grosolănia purtării mele, aş vrea să îmbrac o haină pe care am adus-o cu mine.

— Te rog, răspunse Bunji. Eu am vrut numai să te scutesc de rigiditatea hainelor străine, care sunt bune atunci când eşti la lucru, dar nu sunt bune, pentru a te simţi la îndemână, şi începu să râdă. Pe urmă se întoarse şi se uită în grădină, în timpul cât I-wan îşi îmbrăcă halatul de mătase albastră, pe care-l adusese cu el. Ultima dată îmbrăcase halatul acesta în casa lor.

— Haide, c-am terminat, zise el.

Bunji se întoarse. Se uitau unul la altul, doi tineri care semănau unul cu altul, care aveau acelaşi păr şi ochi negri, dar totuşi erau atât de deosebiţi. I-wan era mai înalt cu un cap decât Bunji, era mai zvelt, avea obrazul mai oval, mâinile şi picioarele mult mai delicate. Dar trupul lui Bunji era mai puternic şi mai rezistent.

— În realitate îmbrăcămintea noastră, zise Bunji, nu se deosebeşte prea mult. Haina cu care sunt eu îmbrăcat este îmbrăcămintea străveche a poporului nostru. A dumitale este haina modernă care se poartă astăzi. Dar eu n-am văzut până acum aşa ceva. Este plăcută la port? Da, văd că este. Ţi se potriveşte strâns pe trup şi nu are mânecile atât de largi. Mie tocmai amănuntul acesta nu-mi place – mânecile prea largi pe care le purtăm noi. Dar în orice caz hainele noastre sunt foarte frumoase, când le îmbracă fetele. Stai să vezi pe sora mea. Ea este *moga* – asta vasăzică fată modernă – dar numai sufleteşte, căci tatăl meu nu este de acord cu aşa ceva. Sunt şi eu de părere că în haine străine nu este atât de drăguţă. Haide – trebuie să fii flămând. Eu sunt flămând întotdeauna.

Bunji acesta, orice ar fi spus, trebuia să sfârşească râzând. Apucă înainte şi intrară într-o cameră mare, tot de formă pătrată, care da în grădina principală. În dreptul uşii se opri şi se prosternă în faţa părinţilor săi, care erau deja prezenţi.

— Mamă, acesta este I-wan, zise el.

I-wan se prosternă în faţa doamnei Muraki şi se gândi: „Până acum n-am văzut nicio femeie atât de frumoasă”. Nu semăna deloc cu mama lui care părea greoaie. Era zveltă, cu chipul trist şi cu ochii luminaţi de o stranie îngăduinţă resemnată. Deşi era trecută

de cinzeci de ani şi părul ei pieptănat pe creştetul capului era cărunt, obrazul îi era neted şi era îmbrăcată într-o haină suplă de mătase grea, de culoarea purpurei. Când îşi plecă trupul delicat, păru că se frânge din mijloc peste apele mai întunecate ale eşarfei de la cingătoare, ca apoi să se îndrepte din nou, întocmai ca o floare pe care a bătut-o vântul.

— Ah, murmură doamna Muraki, sunt foarte mulţumită că ai venit. Vrei să iei loc? Şi treci cu vederea felul meu stângaci de a vorbi englezeşte, căci eu n-am avut ocazie să învăţ limba chineză.

— Cred că eu voi reuşi să învăţ foarte curând limba japoneză, declară I-wan. Pe urmă doamnă, voi putea vorbi în limba dumneavoastră.

— Hah! exclamă ea şi zâmbi. Era un fel de aprobare şi un fel de ecou.

Se aşezară pe rogojinile de culoare argintie, la o masă joasă, întinsă în faţa grădinii. Nici în camera aceasta nu erau podoabe, afară de paravanele cu grătare, de sulul de papirus dintr-un alcov la picioarele căruia era un vas prelung şi scund, plin de narcise. Aerul răcoros şi proaspăt şi toată atmosfera camerei părea luminoasă şi tremurând de veselie. O fată tânără cu obrazul ca un trandafir, intră în cameră cu o tavă plină de castroane. Nimeni nu vorbi cu ea. Fata puse în faţa fiecăruia câte un castron şi plecă. Imediat ce plecă, Bunji izbucni într-un hohot de râs care făcu pe părinţii săi să zâmbească.

— Aceasta este sora mea, declară el. Este sfioasă, şi astăzi nu va mânca la masă cu noi. Dar se va obişnui.

— Pot să vorbesc cu sora dumitale? Aici este acest obicei? întrebă I-wan zâmbind, căci pentru a fi politicos, nici nu se uitase la ea.

Doamna Muraki spuse câteva cuvinte cu glasul catifelat, pe care I-wan nu le putu înţelege, dar Bunji i le traduse.

— Mama spune: „Aşteaptă până mai târziu. Va trebui să vină din nou”. Pe sora mea o cheamă Tama.

Dar fata nu se mai arătă. Bunji râse din nou, când o altă fată aduse al doilea fel de mâncare, de peşte.

— Tama ştie că ţi-am spus cine este, aşa că nu va mai veni.

Începură să râdă cu toţii şi cu totul pe neaşteptate I-wan se simţi liniştit. Va încerca să nu se mai gândească. Nu mai are de ce să-şi aducă aminte. Aerul din casa aceasta era plăcut şi curat, lumina năpădea din toate părţile, iar din lemnăria lustruită de vreme şi

nevopsită, se desprindea o subtilă mireasmă pe care o simţeai în fiecare cameră. Totul era deschis şi curat şi fiecare dintre ei râdea mulţumit, ca şi când n-ar fi avut nicio grijă.

— Îţi place mâncarea noastră săracă? întrebă doamna Muraki întorcându-se spre el.

— Îmi plac toate cele, răspunse I-wan. Pe urmă se aprinse la faţă, gândindu-se că probabil a răspuns prea entuziasmat.

— Hah, interveni domnul Muraki, acesta este felul în care trebuie să simtă tineretul.

Domnul şi doamna Muraki zâmbiră din nou cu blândeţe şi-i simţi că se uită la el cu drag. Constatarea aceasta îi făcu plăcere.

Cu toate că la masă se vorbea puţin, totuşi nimeni nu se simţea intimidat. Se părea că fiecare în parte ştie dinainte ce trebuie să facă şi făcea exact ce trebuia. Masa se termină cu castroanele de orez, pe care-l scoteau dintr-un vas de lac, pe urmă ceai şi după aceea doamna Muraki se plecă în faţa celor prezenţi, înclinându-se întocmai ca un fluture când îşi închide aripile, şi plecă din cameră. Ca şi când Bunji ar fi prevăzut dinainte această plecare, se întoarse spre tatăl său şi domnul Muraki se adresă lui I-wan.

— Tatăl dumitale mi-a scris că dumneata ai vrea să înveţi felul afacerilor noastre. Dacă îţi va face plăcere, m-am gândit ca dumneata să-ţi petreci jumătate din timpul pe care-l ai, în biroul acestei afaceri. Dimineaţa vei avea un loc alături de Bunji. El te va ajuta. După-amiază poţi să studiezi sau să te distrezi.

— Vă sunt foarte recunoscător, răspunse I-wan.

Da, era foarte mulţumit să constate că viaţa lui i-a fost luată din mână de către altcineva, care se va gândi în locul lui, ce va trebui să facă ceas de ceas. Acesta era exact felul în care ar fi dorit să trăiască de aci înainte.

Domnul Muraki se ridică în picioare.

— Vasăzică ne-am înţeles, declară el. Dacă nu te vei simţi mulţumit, îmi vei spune.

Cuvintele lui erau pe jumătate întrebare, pe jumătate ordin, dar părură foarte blânde.

— Totuşi sunt convins, domnul meu, că voi fi mulţumit, răspunse I-wan.

— Îmi place ca toţi cei din casa mea să fie mulţumiţi, murmură domnul Muraki. Pe urmă se îndreptă spre grădină, ezită o clipă şi murmură din nou: Stânjeneii aceştia ar trebui răriţi, căci sunt prea deşi. Coborî pe aşternutul de muşchi, coti pe alee şi dispăru din

vedere.

— Acum, zise Bunji şi ochii lui luciră şireţi, Tama va intra din nou. Cum te vei purta faţă de ea, I-wan? Ca un *mobo* – asta vasăzică tânăr modern – sau ca un tânăr de modă veche?

I-wan se simţi pe jumătate speriat, pe jumătate sfios.

— Ea cum ar prefera să mă port? întrebă el.

Dar fără să ştie de ce, nu se simţea deloc emoţionat din cauza acestei tinere fete. Nici nu ridicase privirea când apăruse în cameră.

— Nu, eu nu-ţi voi spune, răspunse Bunji. Va trebui să ghiceşti singur. Dar să începem să vorbim.

Câteva clipe niciunul nu zise nimic, pe urmă Bunji începu din nou să râdă.

— Despre ce să vorbim? întrebă el.

— Nu sunt în stare să mă gândesc la nimic, răspunse I-wan şi fără să se mai poată stăpâni, începu să râdă şi el împreună cu Bunji.

— O, cât suntem de caraghioşi! declară Bunji, ştergându-şi ochii. Haide, să încercăm să fim serioşi.

— Îi va plăcea să ne vadă serioşi? întrebă I-wan.

Îşi simţea inima zburdând la aceste nebunii. Nu mai fusese atât de vesel din ziua când el şi Peony râdeau împreună, cu mult înainte de a auzi pomenindu-se despre revoluţie.

— Şâât, făcu Bunji. O aud venind. Îşi drese puţin glasul şi deveni serios. Problema schimburilor străine, prin ea însăşi – începu el – este o chestiune foarte serioasă. Uite cum vine. Când se întâmplă să primim o comandă mai mare, hai să zicem din Statele Unite, va trebui să ne asigurăm împotriva riscului scăderii cursurilor care ne-ar măcina toată posibilitatea de câştig.

Paravanul se dădu într-o parte şi Tama apăru în faţa lor, sfioasă. I-wan ridică privirea. Văzu o fată îmbrăcată într-un kimono trandafiriu, încălţată în papuci japonezi şi ciorapi albi imaculaţi. În jurul mijlocului avea o eşarfă de brocart cu fir de aur. Dar părul ei nu era pieptănat pe creştet, după obiceiul japonez, nici dat cu ulei. Era pieptănat strâns spre ceafă, fără să fie uns deloc, descoperindu-i obrazul rotund şi trandafiriu, şi era strâns într-un coc. Se înclină în faţa lor, ca un fluture oprit din zbor, întocmai cum făcuse şi mama ei. Doamna Muraki ţinea fruntea întotdeauna în jos, dar Tama, după ce se înclină în faţa lor, rămase dreaptă.

— Bunji, te rog, începu ea în englezeşte.

— Dumneaei este sora mea Tama, zise Bunji şi ochii începură să-i lucească şireţi. Şi dumnealui, Tama, este domnul I-wan.

I-wan se ridică în picioare, ca să se încline în faţa ei, dar Tama se apropie de el cu mâna întinsă.

— Să ne strângem mâna, nu-i aşa? întrebă ea cu glasul catifelat şi grăbit. Bunji mi-a spus că dumneata eşti *mobo* – nu-i aşa? Îmi place şi mie să fiu modernă, deşi tatăl meu nu este de acord cu aşa ceva. Eu urmez cursurile Universităţii din Kyushu.

Îi luă mâna mică şi puternică în mâna lui şi după ce i-o strânse, o lăsă să cadă. Fata nu mai părea acum sfioasă, dar cu atât mai sfios părea el. Nu se uită la ea în timp ce se apropie graţioasă de masă şi pipăi ceainicul.

— Acum vom bea împreună un ceai fierbinte, zise ea şăgalnică. Ce spuneai adineauri, Bunji? Înainte de asta nu te-am auzit niciodată vorbind despre schimburi!

Începură toţi trei să râdă.

— O vezi cum este, zise Bunji adresându-se lui I-wan. Dar trebuie să ştii că Tama reprezintă două fete, într-una singură. În faţa părinţilor noştri este foarte cuviincioasă şi timidă...

— Bunji! murmură fata. Nu trebuie...

— Iar cealaltă Tama, continuă Bunji, fără să ţină seamă de ea, este o *moga* îndrăzneaţă, neruşinată care vorbeşte cu tinerii de la Universitate...

— Nu-i adevărat... nu sunt! protestă fata. Să nu-l crezi ce-ţi spune!

— Nu voi crede decât ceea ce-mi spui dumneata şi nimeni altul, declară I-wan.

Se simţea încântat de veselia aceasta şi de prezenţa acestei fete frumoase, care se aprindea la faţă şi era atât de firească, aşa că pentru moment îşi uită de toate grijile pe care le avea. Până acum nu stătuse niciodată cu o fată tânără într-o cameră – afară de Peony, dar aceasta fusese numai cameristă.

— Sunt un om cu noroc! declară el. Mă simt foarte mulţumit că am venit în casa dumneavoastră. Mi-ar fi peste putinţă să vă spun cât mă simţeam de deznădăjduit – îmi închipuiam că în viaţă nimic nu poate să mai aibă preţ. Iar acum singur faptul că mă găsesc în casa aceasta, mă face să mă simt fericit.

Îl ascultară cu delicată înţelegere. Tama oftă.

— Ştiu – uneori mi se întâmplă şi mie să fiu copleşită de melancolie. Dar nu pentru lungă durată.

— Cred că aici ar fi peste putinţă ca cineva să fie melancolic, declară I-wan.

Îi văzu că amândoi se uită unul la altul, preocupaţi de acelaşi gând. Bunji îi răspunse, dar după chipul său, lui I-wan i se păru că este mult mai îngândurat decât până acum:

— E adevărat că în casa aceasta, noi suntem fericiţi, declară el. Nu este aşa, Tama?

— Da, răspunse Tama şi dădu din cap, apoi adăugă: Dar în orice caz nu există casă unde femeile să fie atât de fericite ca bărbaţii.

— Tu eşti mai fericită decât multe femei, ripostă Bunji. Ai mare noroc, fiindcă eşti singura fată din familie şi toată lumea te alintă.

— Tocmai acesta este motivul pentru care sunt uneori melancolică, răspunse Tama şi oftă.

Timp de o clipă, niciunul dintre ei nu mai spuse nimic. Asupra lor păru că s-a lăsat un fel de umbră, ceva ca un fel de ceaţă care se cernea încet, ceva ce ştiau amândoi, dar niciunul n-ar fi vrut să spună nimic lui I-wan. Apoi cu totul pe neaşteptate Bunji declară:

— Tama, cred că ar fi timpul ca noi să plecăm. Akio mă aşteaptă la birou şi eu am lipsit toată dimineaţa. Akio este fratele meu al doilea, zise el, întorcându-se spre I-wan.

— A... da! exclamă Tama şi se ridică în picioare, în semn de încuviinţare.

— Vom avea timp destul ca să putem sta de vorbă, căci I-wan va locui la noi, continuă Bunji.

— Şi eu am să-ţi pun o mulţime de întrebări, în legătură cu ţara dumitale uriaşă, zise Tama, adresându-se lui I-wan. Parcă atitudinea ei se schimbase într-un fel de politeţe elegantă. Noi japonezii, datorăm ţării dumneavoastră tot ce avem.

I-wan nu zise nimic, dar se gândi: „Nu vreau să vorbesc despre ţara mea”, totuşi nu răspunse la cuvintele fetei. Umbrele dintre ei parcă deveniseră mai vizibile. Râsul se stinsese. Păreau foarte politicoşi.

— Eşti gata? întrebă Bunji.

— Da... dar costumul? răspunse I-wan.

— Trebuie să mă schimb şi eu, zise Bunji.

— Vasăzică la revedere, când vă veţi întoarce acasă, încuviinţă Tama.

Se înclină, cum avea obiceiul, şi mai curând dispăru, decât plecă. Uitându-se la ea, I-wan îşi zise că n-a văzut până acum nimic mai frumos, decât felul în care se înclinase fata asta, afară doar de felul

cum îşi purta capul, când şi-l ridica.

Bunji însă nu se uitase la ea, iar acum se întoarse spre el şi-i spuse repede:

— Ei, acum la lucru!

Părea cu totul alt om, probabil din cauză că atunci când vorbea de lucru, nu mai râdea.

*

* *

În biroul firmei Muraki Sons, nu se râdea. Clădirea lungă şi joasă de beton armat, care se ocupa de activitatea a şase magazine de curiozităţi din principalele oraşe ale Japoniei, era atât de aproape de ţărmul mării, cum nici nu s-ar fi putut să fie mai aproape, pentru a fi în vecinătatea docurilor. I-wan trecu pragul porţii împreună cu Bunji şi traversară o curte betonată.

— Am încercat să convingem pe tatăl meu să plece la Yokohama, zise Bunji, dar nu l-am putut convinge decât cel mult să trimită în oraşul acela pe fratele meu mai mare, Shio. Tatăl meu a fost născut în casa în care locuim, tot acolo a fost născut şi bunicul său şi nu vrea să plece din insula Kyushu. Este foarte neplăcut, mai ales de când vapoarele de mare tonaj au început să ardă păcură, aşa că nu se mai opresc aici pentru încărcătura de cărbuni, cum făceau înainte de asta. Acum aproape nu mai facem afaceri cu turişti, deşi înainte făceam afaceri foarte bune cu americanii. Dar ce ar putea să facă fratele meu şi eu? Nu vrea să plece. Aşa că noi facem toate afacerile ce se pot face aici, afară de vânzarea în magazine.

Deschise uşa şi intrară. Interiorul clădirii era foarte curat şi foarte urât. Pe jos, în toate părţile era numai ciment. Nu se vedea să fie nicăieri vreo rogojină, nici altceva ce ar fi putut acoperi podeaua şi pereţii cenuşii, cu excepţia câtorva hărţi. Într-o sală mare douăzeci de tineri lucrau la birouri, înconjuraţi de completă tăcere. Toţi erau îmbrăcaţi după moda apuseană.

— Serviciul nostru de contabilitate şi înregistrări, declară Bunji. Aci e şi biroul meu şi un timp va fi şi al dumitale. Dar înainte de toate, va trebui să te duc la fratele meu mai mare, Akio.

Bătu la o uşă închisă şi ascultă.

— Intră! se auzi un glas.

Bunji deschise larg uşa.

— Akio, acesta este Wu I-wan, zise el.

Un bărbat îmbrăcat în costum japonez, sta aşezat în faţa unui birou jos. În tot biroul acesta era singurul bărbat pe care I-wan nu-l văzuse îmbrăcat în haine străine, afară de curierii care erau îmbrăcaţi în costume de culaci. Ridică privirea şi fără să zâmbească, dădu din cap; I-wan văzu obrazul unui om straniu, melancolic şi foarte vioi. Avea tâmplele căzute şi umerii obrazului repeziţi înainte, o gură foarte frumoasă şi tristă. Nu semăna câtuşi de puţin cu Bunji.

— Poftim înăuntru, zise el pe englezeşte. Îmi pare rău că nu vorbesc limba chineză. Dar dumneata vei învăţa foarte curând japoneza.

Glasul lui era plin de vibraţii, ca şi când ar fi trezit ecouri.

— Sper că voi reuşi, domnul meu, răspunse I-wan.

— Fără îndoială, murmură Akio.

Stătură câteva minute, fără să mai spună nimic.

— Să-l duc şi să-i arăt biroul său? întrebă Bunji cu îndoială.

— Da, cred că ar fi foarte bine, răspunse Akio. Pe urmă ca şi când s-ar fi temut că a fost nepoliticos, se ridică în picioare şi se înclină: Sper că totul va fi aşa cum vă va place dumneavoastră, zise el cu sfială.

— Cred că este chiar de pe acum, aşa cum am dorit, răspunse I-wan.

Dar Akio părea că nu-l mai aude. Se aşezase din nou la birou şi privirile lui parcă se stinseseră.

— Haide, zise Bunji şi după ce închiseră uşa biroului, îşi continuară drumul. În timp ce treceau în lungul coridorului, oftă şi-i spuse cu glasul încet: Fratele meu are o nemulţumire – el şi tata nu se prea înţeleg. Într-o bună zi, după ce ne vei cunoaşte mai bine, îţi voi spune ce s-a întâmplat.

I-wan nu ştia ce să-i răspundă, aşa că tăcu. În orice caz, Akio părea că nu face parte din casa aceea veselă.

— Aici este biroul nostru, zise Bunji.

Intrară într-o cameră pătrată şi cam pustie, în care erau două mese şi câteva scaune cu spătarul drept. Dar pe una dintre mese era o ramură de spinişor.

— Masa dumitale este cea de colo, declară Bunji. Am aşezat-o în aşa fel ca să ai vederea spre mare.

I-wan se uită pe fereastră şi la o mică distanţă văzu linia stâncoasă a mării care făcea o cotitură ascuţită în interior. Pe coama stâncilor erau câţiva pini, cu ramurile răsucite şi repezite în

jos din cauza vânturilor.

— Dacă ai putea vedea departe în linie dreaptă, de la această fereastră s-ar vedea ţara dumitale, adăugă Bunji.

I-wan întoarse capul. Ţara aceea n-a fost niciodată şi nu va fi nici de aci înainte a lui. El se despărţise de ea pentru totdeauna.

— Ce am eu de făcut aici? întrebă el întunecat.

Pe birou se vedeau o mulţime de dosare.

— Aici sunt dosare, răspunse Bunji. La dorinţa tatălui meu le-am adus aici ca să le examinezi. Se referă la afacerile încheiate în ultimii zece ani. Dacă vei vrea să le cercetezi timp de câteva zile, vei înţelege numaidecât principiile pe care se întemeiază afacerea noastră şi felul cum s-a dezvoltat. Fratele meu Akio, continuă el, este cel mai bun om de afaceri dintre noi. Cu toate că şeful titular al afacerii tatălui meu, este Shio, fratele meu cel mai mare, totuşi Akio este cel mai activ. Shio este mai mult artist. El este expertul mărfurilor noastre şi cel care este însărcinat cu achiziţionarea antichităţilor. Uneori se întâmplă să nu mai vrea să le vândă şi atunci Akio se duce să vadă ce s-a întâmplat. Ei, eşti gata?

— Da, răspunse I-wan – căci îi era indiferent fie că face asta, fie că face altceva.

Îşi scoase pălăria şi haina, şi începu să examineze primul dosar. Un om de serviciu îi aduse nişte mânecare de hârtie şi-i arătă cum să şi le pună. Bunji şi le pusese şi el. Se aşezase la birou, cu un umbrar peste ochi şi în faţă cu un abac de calculat, pe partea dreaptă, iar cu stânga urmărea o coloană de cifre. Părea îndemânatic şi foarte atent, iar buzele i se mişcau, în timp ce repeta cifrele. Chipul lui nu mai părea acum zâmbitor. În magazinele din Shanghai I-wan avusese destule ocazii să vadă abace pe vergelele cărora erau înşirate bilele de calculat şi se pricepea şi el cum trebuie întrebuinţate. Dar până acum nu i se întâmplase să vadă la cineva atâta îndemânare ca la Bunji. Mâna lui mică şi grasă alerga cu o iuţeală ameţitoare, mânuind bilele. Pe urmă lua stiloul şi scria cifrele care ajungeau la mii de yeni.

I-wan dădu deoparte dosarele de pe masă şi începu să citească încet primele scrisori. La început îşi zisese: „Asta este o treabă de tâmpit”. Pe urmă se adânci în descrierile foarte amănunţite ale tuturor afacerilor încheiate de casa Muraki – tablouri şi mătăsuri, mobilier de lux şi porţelanuri, broderii şi lucrări în fildeş, obiecte de argint filigranat şi vase încrustate, bronzuri şi lacuri şi covoare.

Afacerea aceasta era tocmai ca un năvod uriaş pe care-l aruncai

departe, ca pe urmă să-l aduni şi să-l ridici cu toate comorile dintr-însul în localul acestei clădiri, unde comorile erau alese, vândute şi expediate. Deveni foarte curios şi începu să răsfoiască dosar după dosar, pentru a se convinge de felul în care se lucrează. Năvodul acesta era aruncat departe asupra Indiei, a Chinei şi a Mărilor din Miazăzi, iar mărfurile se revărsau din nou spre apus, dar mai ales în America. Citea şi în minte încerca să reţină numele chinezeşti pe care le cunoştea – fildeş de Canton, abanos şi lemn de tek de Canton, argint şi jad de Canton, aripi albastre de pescăruşi din Foochow, tablouri şi icoane vechi din Fukien, olărie de Kiangsi şi curiozităţi din Szechuan, suluri cu inscripţii din palatele imperiale de la Peking.

Rămase înspăimântat. „Cum pot să obţină astfel de obiecte?” se miră el. Cine vinde sulurile cu inscripţiile pe mătase din palatele imperiale? Acestea erau tezaure naţionale şi nu puteau să fie vândute. „După ce voi cunoaşte pe Bunji mai bine, îl voi întreba”, îşi zise el.

Se simţea oarecum indignat. Dar cu toate acestea i-ar fi fost peste putinţă să condamne întreprinderea lui Muraki. Ei plăteau mărfurile pe care le primeau, chiar dacă se întâmpla să le vândă cu câştiguri mari. Era gata să înceapă cercetarea problemei câştigurilor realizate, când auzi pe Bunji spunând:

— I-wan, e timpul să ne întoarcem acasă. Ai stat vreme de trei ceasuri la masă, fără să te mişti. Te interesează dosarele?

— Mi-am uitat cu totul de timp.

Ridică privirea. Bunji avea dreptate. Razele prelungi ale luminii de soare tremurau acum deasupra apelor mării. Se întoarseră împreună pe jos şi intrară în grădină. În depărtare văzu o fată îmbrăcată într-un kimono albastru, stând în picioare pe podeţul aruncat peste o dulbină mică. Se uita în apă.

— Tama s-a întors înaintea noastră, zise Bunji, O strigă, dar fata nu-l auzi. De, zise el liniştit, probabil se gândeşte la ceva.

Intră cel dintâi în casă şi I-wan îl urmă îndeaproape. Fără să-şi poată da seama de motive, îşi simţi sufletul mai înviorat, şi după ce intră în camera lui, se întinse pe rogojini şi începu să se uite în grădină. Fiecare pietricică din grădina aceasta era pusă la locul ei. Şuviţa de apă fusese îndreptată spre o lespede, ca să cadă în şopot ritmic, tocmai în dulbina minusculă. Oglinda apei era atât de redusă şi totuşi comparată cu proporţiile celorlalte obiecte din apropiere, îţi dădea iluzia că este destul de mare. Stătu întins şi se gândi la

ea.

I se părea straniu când îşi aducea aminte că după ce petrecuse aici abia câteva ceasuri, reuşise să se simtă ca în casa lui proprie. Aici era un fel de siguranţă calmă în mijlocul căreia ar fi dorit să se acomodeze şi el. Era o lume de basme – nu ceea ce ar fi visat el, dar ceva destul de delicat, dacă se întâmpla să renunţi la propriile visuri exagerate pe care le făureşti. Ori el era tocmai omul care renunţase la toate visurile lui.

*

* *

Camera aceasta a lui deveni pentru el un fel de refugiu. Se gândea cu plăcere la ea, în timpul cât lucra la birou. După terminarea lucrului, se întorcea aici, ca să stea singur şi mulţumit. Îşi cumpărase câteva cărţi, dintre acelea cum el nu citise niciodată înainte de asta: poeme şi romane în limba engleză. În prăvălioara anticarului la care le găsise, nu căutase niciodată cărţi în genul celor pe care el şi En-lan erau obişnuiţi să le citească. Dar de fapt nici nu se găseau. Anticarul n-ar fi îndrăznit să le vândă, deoarece vânzarea acestor cărţi era oprită.

Astfel se întâmplă că în locul acelor cărţi, I-wan citi pentru întâia dată în viaţa lui, povestiri de dragoste şi pasiune, oferită şi primită făţiş. Sta întins pe rogojina din camera lui şi citea, pe urmă se uita în grădină şi se gândea la ce a citit. Mai era şi o altfel de lume decât cea pe care o visase el şi En-lan. Se gândi la I-ko. Dar I-ko ar fi fost incapabil de o dragoste atât de pură şi nestăvilită, ca cea din cărţile acestea. Se simţea încântat de cărţile lui.

Pe urmă într-o zi de vară, fără să ştie de ce, începu să se simtă neliniştit. Era de patru luni în Japonia şi se obişnuise cu obligaţiile zilnice. În ziua aceasta era aproape timpul cinei şi după ce se ridică, îşi schimbă hainele de pe el şi se duse în sufragerie.

Văzu că în cameră mai este cineva, care aşeza nişte flori în vase. Când se întoarse, constată că era Tama.

— O, mi se pare că am venit prea devreme, murmură el şi-şi simţi tot trupul scăldat de o sudoare rece de spaimă.

Fata îşi va închipui că a venit anume mai devreme, ca să o găsească singură. Făcu o mişcare stângace şi vru să se retragă din cameră.

— Nu, te rog, nu face nimic, se grăbi fata să-i spună. De ce să-ţi fie teamă că ai venit?

I-wan constată mirat, că fata era mult mai liniştită decât el şi nu se sfia deloc din cauza prezenţei lui. Dar despre ce vor putea vorbi împreună, dacă vor sta numai ei singuri? Nu era în stare să se gândească la nimic. La ce s-o fi gândind oare o fată? Nu era în stare să bănuiască. De fapt în viaţa lui de până acum nu vorbise cu nicio fată, afară de Peony, dar de Peony ar fi fost peste putinţă să ţină seamă.

Fata luă o ramură înmugurită şi o aşeză într-un vas verde.

— Cât este de frumoasă! murmură I-wan.

Luă o pereche de foarfeci şi tăie câteva rămurele.

— Pe noi, fetele japoneze, ne învaţă toate aceste amănunte, zise ea. Pe urmă adăugă nemulţumită: Dar nimeni nu mă învaţă ceea ce aş vrea eu să ştiu cu adevărat.

Era gata s-o întrebe: „Ce anume?”, când un paravan se dădu la o parte şi apăru domnul Muraki care se uită la ei.

— Hah! exclamă el uşor şi se opri mirat.

Fata se înclină în faţa lui, cu o mişcare repede, puţin cam rigidă şi făcu semn spre vasul de flori.

— Tată, e bine aşa? întrebă ea.

Chipul domnului Muraki se întoarse şi-şi uită de mirarea lui. Luă foarfecele şi începu să taie repede rămurelele, în timp ce ei doi se uitau la el. După ce termină, din ramura încărcată de muguri nu mai rămase decât un fel de surcea despuiată şi grotescă pe care se vedeau câteva flori, întocmai ca nişte ornamente extrem de delicate.

— Hah! oftă el şi privirile lui străluceau de mulţumire. Poftim; aşa trebuie să fie… fără niciun fel de exuberanţă, Tama. Aceasta este o lege a artei şi a vieţii.

„Nu s-a întâmplat nimic, îşi zicea I-wan în seara aceea, după ce se întoarse în cameră – ceva mai puţin decât o clipă trecătoare”.

Dar pentru el fusese tocmai de ajuns, ca să-şi simtă inima bătând repede, cuprinsă de un sentiment necunoscut înainte – un sentiment sfios şi încântător. Îi venea şi lui să râdă, când îşi aducea aminte.

„Probabil asta vine din pricina povestirilor de dragoste, gândi el. „Am citit prea mult.”

Totuşi mulţumirea era reală. Aceasta stărui şi era aproape împăcat cu gândul că va continua în felul acesta.

*

* *

Da, această mulţumire continua şi în timpul zilelor şi făcea ca totul să i se pară plăcut. Nu era nicio legătură între această mulţumire şi Tama, dar ştiind că ea face parte din viaţa casei acesteia, mulţumirea lui începea să prindă adâncime.

O întâlnea rareori, dar niciodată nu o mai văzu singură şi n-ar fi vrut nici să abuzeze de dreptul ospitalităţii, încercând să se întâlnească cu ea. Partea cea mai mare a zilelor ea o petrecea la şcoală şi se întâmpla de multe ori ca el, cu Bunji şi domnul Muraki să mănânce seara numai ei singuri. Totuşi uneori venea şi doamna Muraki şi în astfel de cazuri venea şi Tama cu ea.

Astfel lunile se înşirau tihnite una după alta, ca să facă anul. Iwan începea să-şi dea seama că acum cunoaşte destul de bine acest oraş pe care-l văzuse în timp de o vară şi o toamnă, dar mai ales în timpul înfăţişării lui celei mai frumoase, acoperit de aşternutul subţire de zăpadă ce se topea foarte repede. În locul străzilor aglomerate din Shanghai, aci erau potecile înguste şi curate, care şerpuiau în jurul dealurilor stâncoase, trecând peste poduri pe deasupra râpelor, ca apoi să iasă din nou la lumină, în faţa Insulelor. Potecile acestea urcau în sus pe munte, spre temple şi parcurile publice, sau coborau spre ţărmul mării. Nicăieri nu era îngrămădire de lume. Oamenii îşi vedeau de treburile lor şi aveau loc de ajuns şi totul împrejur era curat.

Trebuia să admită o mulţime de lucruri. Înainte de toate, ţara aceasta era foarte curată, mult mai curată decât ţara lui. Nu întâlnea cerşetori şi nici oameni care să pară extrem de săraci. Sau poate aici şi oamenii care erau foarte săraci, umblau foarte curat îmbrăcaţi. Un kimono de pânză, înflorat ca o grădină primăvara, costa numai câţiva gologani. Nimeni nu părea să fie sărac şi nimeni nu părea să fie bogat. Până şi bogaţii umblau cu picioarele goale în papuci de lemn, când zilele erau blânde. Într-o zi, când tocmai se aşternuse zăpada, văzu ceva ce nu văzuse încă în viaţa lui. Doi băieţi de la restaurant, încălecaţi pe biciclete, trecând repede unul pe lângă altul, se ciocniră cu atâta violenţă încât coşurile în care erau castroanele cu mâncăruri şi pe care le purtau pe creştetul capului, se duseră de-a dura. Aştepta să-i audă înjurându-se şi luându-se la ceartă, cum s-ar fi întâmplat în orice parte. Dar aceştia doi se prosternară unul în faţa altuia şi încleştând din dinţi, respirară încetişor, fără să zică nimic.

— Eu sunt vinovat, zise unul dintre ei.

— Nu-nu, nu se poate să admit aşa ceva; vina este numai a mea, răspunse celălalt.

Se opriră amândoi şi fiecare începu să adune coşul celuilalt, ca pe urmă să-şi continue drumul. I-wan stătu în loc şi se miră. Până acum nu i se întâmplase să vadă o purtare atât de curtenitoare.

Adevărul era că el începea să se simtă atras de această mică ţară care părea simplă şi ordonată, până în cele mai mici amănunte. Începuse să îndrăgească totul – nopţile când dormea pe o rogojină groasă şi curată din camera lui, învelit în pătura curată de mătase, dimineţile când se trezea în aerul proaspăt al mării şi auzea susurul molcom al paravanelor ferite din calea uşilor. Prânzul îl lua numai el singur în camera lui, după ce se spăla. Pe urmă se ducea la birou.

După-amiaza, de două trei ori pe săptămână, după ce se făcu din nou primăvară, se ducea împreună cu Bunji la baie, şi înotau într-un uriaş bazin de formă pătrată, după ce mai întâi erau frecaţi şi săpuniţi de un om care turna găleţi întregi de apă pe ei. În bazin erau şi femei, amănunt care lui I-wan i se păruse nesuferit. Tocmai de aceea îi spuse lui Bunji:

— Aşa ceva nu s-ar putea întâmpla în nicio altă ţară.

Bunji făcu ochii mari şi se uită la el.

— Cum adică? se miră el. Un gentilom nu se uită niciodată la o femeie, când se întâmplă să facă baie. Dacă eu m-aş uita aici la o femeie, ea ar considera fapta mea drept o insultă.

I-wan nu zise nimic. Oamenii aceştia erau stranii. Trebuie să fie un neam de oameni robuşti şi buni, care s-au ridicat mai presus de pornirile trupului, gândi el; capabili să-şi stăpânească pornirile dezlănţuite, care pe el acum începuseră să-l tulbure mai mult decât oricând, după ce neliniştea din sufletul său se potolise.

Cu toate acestea mai era şi Akio. Akio venea şi pleca în fiecare zi, tot atât de liniştit, ca şi când n-ar fi aparţinut acestei familii. La cină era întotdeauna de faţă, foarte solemn, tăcut şi răspunzând numai la întrebările ce i se puneau, dar fără să vorbească niciodată cel dintâi. Totuşi trecură luni întregi, până când Bunji începu să-i spună povestea lui Akio.

— Akio, spunea el cu glasul liniştit, s-a îndrăgostit de o curtezană, şi tatăl meu este supărat din cauză că el vrea să se căsătorească cu ea. Akio este foarte încăpăţânat – s-au împlinit aproape cinci ani de la întâmplarea asta. Tatăl meu l-a logodit de multă vreme cu fiica unui prieten. Aşa că acum se simte foarte

stânjenit. Akio însă nu vrea să audă de nicio fată care să-i fie soţie, afară de Sumie. E adevărat că Sumie este o femeie foarte bună acolo unde este, dar nu o femeie care să poată intra în casa noastră. Cred că tatăl meu are dreptate. A sosit timpul ca Akio să se căsătorească. Dar nu vrea. Mi se pare caraghios... Îţi spun toate acestea, adăugă Bunji, ca să nu te miri, din cauză că Akio este atât de melancolic şi că nu-ţi dă nicio atenţie. El nu dă atenţie niciunuia dintre noi. Mi se pare atât de straniu, când îl ştiu cât munceşte la birou, cât de priceput este în afaceri şi de ascultător faţă de tatăl nostru în toate acelea, afară de căsătorie.

— Dumneata ai văzut-o? întrebă I-wan.

Dragoste... Akio îndrăgostit! Da, Akio ar fi în stare să iubească, aşa cum scria în cărţile pe care le citise el.

— Da, răspunse Bunji. Pentru situaţia ei este o femeie destul de corespunzătoare. Dar eu nu mă prea pricep la aşa ceva. Deşi sunt destul de mare, eu încă n-am început să mă gândesc la astfel de lucruri. Asta înseamnă pierdere de timp şi de bani. Pe urmă eu sunt *mobo* şi foarte mulţi *mobo*, nu se gândesc la aşa ceva. Probabil mă voi căsători cu o *moga* şi ei nu-i va plăcea să afle despre mine aşa ceva. Evident femeile de modă veche nu se supără din cauza asta. Începu să râdă: Tocmai acesta este motivul pentru care tatăl meu este supărat pe Akio. El este logodit cu o fată care nu este *moga*. Pentru ea este o ruşine că Akio nu vrea să se căsătorească.

Începând din ziua aceea de fiecare dată când I-wan vedea obrazul liniştit şi ochii trişti ai lui Akio, îşi aducea aminte de ceea ce-i spusese Bunji. Se simţea oarecum fascinat de acest Akio, mai aproape de el şi totuşi mai departe, deoarece Akio nu făcea parte din lumea lui. În casa aceasta era un amestec straniu de severitate şi stăpânire. Dintr-un anumit punct de vedere Akio îşi avea felul lui de a se purta şi de multe ori lipsea de acasă, dar nimeni nu-l întreba unde a fost. Nu se întâmpla însă niciodată, cel puţin pentru o privire străină, să poată constata că între el şi părintele său ar putea să fie o lipsă de curtoazie cât de mică. Fiecare dintre ei înţelegea că ei nu se înţeleg şi nici nu se vor putea înţelege niciodată. Orice şi-ar fi spus unul altuia, fusese demult spus, aşa că nu mai era nevoie să-şi spună încă o dată. Viaţa îşi continua mersul ei.

Cât despre I-wan, chiar în mijlocul acestei mulţumiri, era incapabil să-şi dea seama de golul vieţii lui interioare. Nici noutatea vieţii lui de acum nu putea să-l facă să-şi dea seama de ea, şi avea

momente când presimţea că toată lectura şi visurile lui nu fac altceva decât să-i intensifice dorinţele nelămurite. I-wan era din fire un temperament care simţea nevoia să adore pe cineva, dar astăzi nu avea pe cine adora. Viaţa lui de până acum fusese plină de lucruri importante, prietenia cu En-lan, rolul pe care-l avusese în pregătirea revoluţiei, nădejdea care-l lega de Chiang Kai-shek, conducătorul mişcării – dar toate acestea îi fuseseră luate. Nu-i era cu putinţă nici să-şi închipuie că En-lan mai este în viaţă. Se cerceta pe sine cu toată superstiţia, ca să se convingă, dacă are vreo presimţire în legătură cu En-lan. Dar nu simţea nimic şi acest nimic era o indicaţie că En-lan trebuie să fie mort.

Până şi Peony fusese probabil cuprinsă în vârtejul morţii. Ziarele de aici din Nagasaki erau pline de ştirile relative la represiune. Nu se publica numele executaţilor ci numai numere. Mii de tineri şi fete fuseseră executaţi. Între aceştia era şi el; ar fi trebuit să fie şi el mort demult. Fusese salvat numai datorită influenţei tatălui său, influenţă pe care el o dispreţuise cu atâta înverşunare, din cauză că era influenţa banului. Trădase revoluţia, împotriva voinţei lui, aşa cum fusese şi el trădat. Ce va fi cu făgăduinţele pe care le făcuse lucrătorilor din fabrici? Parcă-i vedea că s-au întors din nou la munca lor chinuitoare, împăcându-se cu soarta ce le-a fost hărăzită şi spunându-şi unul altuia în şoaptă, că după cele ce-au văzut acum, pentru ei nu poate să existe nicio schimbare în mai bine.

Nu-i mai rămăsese nimic de adorat. La suprafaţă zilele pe care le trăia, puteau să-i aducă o emoţie, datorită ţării acesteia noi şi obiceiurilor pe care le vedea, râsului nestăpânit al lui Bunji, ocupaţiei lui de la birou şi adevărata mulţumire pe care i-o pricinuia casa aceasta. Dar totuşi marele gol din sufletul său, era prezent şi nu ştia ce ar trebui să facă. Când era numai el singur, ar fi fost peste putinţă să nu se gândească la el. La ce i-ar putea folosi aceste visuri treze pe care continua să le însăileze, după ce termina cu lectura cărţilor lui? Şi ce ar putea să reprezinte pentru el o nouă nădejde în situaţia lui de acum?

Presimţea că de aici înainte nu-i va fi cu putinţă să mai nădăjduiască nimic cu adevărat, pentru el însuşi. Scrisorile tatălui său le citea cuprins de o neînţeleasă tristeţe, ca şi când ar fi fost scrise demult şi de cineva care era mort. Veneau în mod regulat, o dată pe lună, dar nimic într-însele nu i se părea real, deşi tatăl său îi spunea că totul revine încet la starea în care a fost mai înainte. Afacerile se îmbunătăţeau văzând cu ochii, mai ales acum după ce

se aflase că noul guvern nu va face schimbări prea mari. Creditul în străinătate fusese restabilit. Străinii erau dispuşi să acorde împrumuturi în vederea refacerii. Socialiştii fugiseră în debandadă, începuseră să se acorde şi să se plătească despăgubiri pentru cei câţiva străini care fuseseră ucişi anul trecut, în timpul luptelor de stradă din Nanking. Totul începe să se liniştească; vechea linişte şi ordine va fi restaurată în curând. Familia este ca de obicei. I-ko e tot în Germania. Luase măsuri de prudenţă, ca I-ko să nu poată obţine banii pe care-i trimite, decât de la şcoala militară. Mama lui se simte singură, departe de fiii ei, dar sunt foarte mulţumiţi că mai sunt amândoi în viaţă, când te gândeşti că atâţia tineri au murit. Bunicul său e bine şi sănătos. Numai bunica nu se simte bine, din cauză că nu găsesc pe nimeni care să ia locul lui Peony. Servitoarele de acum erau leneşe şi neruşinate. Cât despre el, I-wan, va trebui să înveţe meşteşugul afacerilor şi într-o bună zi tatăl său va interveni pe lângă guvern, ca să-i permită să se întoarcă în patrie. Dar înainte de toate va trebui să se convingă că s-a vindecat definitiv de ideile lui socialiste.

Împăturea scrisorile acestea şi le rupea în bucăţele mici, apoi le arunca.

— Nu vreau să mă mai întorc acasă, scria el tatălui său. Ţara aceasta îmi place de ajuns, pentru ca să pot sta aici.

În cazul acesta va deveni cel puţin un om de afaceri priceput. Pe la începutul anului al doilea de slujbă, trebui să lucreze toată ziua la birou, cum făcea şi Bunji şi nu era liber decât în timpul sărbătorilor, exact ca şi ceilalţi funcţionari. Într-o seară domnul Muraki îi spuse în timpul mesei:

— I-am scris tatălui dumitale cât de bine reuşeşti în slujba pe care o ai.

Se prosternă în faţa lui, şi-i mulţumi, dar în acelaşi timp simţi ochii cuiva îndreptaţi asupra lui. În seara aceea era şi Tama de faţă. Din partea cealaltă a mesei, fata se uită la el şi-i văzu ochii negri şi limpezi. Fata se feri din calea privirilor lui, şi băgă de seamă că gândurile lui încep să se desfăşoare mai încet. Pe tatăl său nu-l mai ura acum.

Nu, căci începuse să-şi dea seama că probabil tatăl său şi domnul Muraki au dreptate. Pe domnul Muraki nimic nu-l putea scoate mai mult din fire decât chestiunile comuniste. Când citea în ziare că guvernul a arestat vreun student comunist, I-wan respira printre dinţi cu dispreţ: „Visători!” Domnul Muraki însă murmura:

„Vorbeşti ca şi când s-ar putea îndeplini ceva cu ajutorul visurilor!” Probabil el şi En-lan greşiseră. Totuşi gândul acesta nu putea linişti pe I-wan. Dimpotrivă, poate contribuia la deznădejdea lui şi-l făcea să nu mai aibă încredere în realitatea pentru care odinioară îşi riscase viaţa. Dar îi era peste putinţă să vadă limpede situaţia, aşa că sfârşi prin a nu se mai gândi la această problemă. Încerca din toate puterile să-şi urmeze drumul cel nou. Zilele acestea pe care le trăia acum, erau şi ele un fel de viaţă pentru el.

„Viaţa, îşi zicea I-wan, în înlănţuirea statornică a zilelor pe care le trăia, îşi urmează cursul ei firesc. Dacă se întâmplă ca cineva să i se împotrivească, nu viaţa va fi înfrântă, ci acel care îi stă împotrivă.”

Uneori în timpul lucrului, când era numai el singur, sau în timpul lecturii sau al plimbărilor, căci viaţa lui avea numeroase clipe de singurătate, în mijlocul acestei case liniştite, i se părea că tot ce s-a întâmplat înainte de venirea lui aici, a fost ceva ce n-a existat în realitate, ci numai a visat.

Şi scrisorile tatălui său continuau să vină. Totul era aşa cum fusese şi înainte, îi scria tatăl său mereu. Chiang Kai-shek era un bărbat cu foarte mult bun simţ şi a rupt toate relaţiile lui cu revoluţionarii care vor fi respinşi în interiorul ţării şi nu vor avea voie să se apropie de oraşele prospere de pe malurile fluviului, în orice caz nu vor avea voie să se apropie de Shanghai. Tocmai din cauza aceasta bancherii erau din toate puterile sprijinitori ai guvernului. Totul era pe cale să ia o întorsătură fericită, chiar mult mai fericită decât se crezuse la început, deoarece acest Chiang, cu strania lui putere pe care o avea în mijlocul poporului, preferase să aleagă drumul înţelepciunii, în loc de cel al nebuniei.

*

* *

I-wan spuse lui Bunji de două sau trei ori:

— Cred că n-ar trebui să stau mereu în casa aceasta. Acum s-au împlinit doi ani de când sunt aici. Ar trebui să-mi caut un apartament în oraş.

Dar de fiecare dată Bunji protestase şi spusese tatălui său, aşa că domnul Muraki profită de ocazie să vorbească cu I-wan între patru ochi şi-i spuse foarte delicat, cum avea obiceiul:

— Nu părăsi casa mea. Îmi place să văd pe fiul prietenului meu în casa mea.

Astfel I-wan îşi petrecu două ierni în casa lui. Se trezise în multe dimineţi, şi de sub păturile calde ale aşternutului său văzuse grădiniţa acoperită de zăpada moale şi groasă care părea că nu se poate să fie rece. Ceaţa mării oprea gheaţa şi gerul, aşa că dacă ningea, zăpada începea să se topească pe dedesubt, din cauza căldurii pe care o da pământul. Casa cu grătarele de şipci la ferestre, care în timpul verii ţinea răcoare, putea ţine şi căldură în timpul iernii. În mijlocul camerei, în duşumele, era o adâncitură şi în aceasta se punea o oală sau o căldare cu jăratic peste care se aşternea un strat de cenuşă, peste aceasta se punea un grătar, iar pe deasupra o saltea groasă, pe care se aşeza seara, când nu pleca împreună cu Bunji la vreun local de distracţii, aşa că-şi simţea picioarele şi tot trupul cuprins de o căldură binefăcătoare. Uneori seara venea şi Bunji şi-şi băga picioarele sub saltea, apoi începeau să citească sau să stea de vorbă împreună. Altădată în camera cea mare era aşezată o căldare mare cu cărbuni şi toţi se aşezau cu picioarele sub saltea, ca în jurul unei mese, şi stăteau de vorbă. Numai Tama se întâmpla să nu fie întotdeauna de faţă. Spunea mereu că are lecţii de învăţat, mai ales că acesta era ultimul an ce-l mai făcea la şcoala de fete.

Dar câteodată se întâmpla să vină şi ea şi în astfel de cazuri I-wan sta mult mai liniştit, decât atunci când se întâmpla să nu fie de faţă. Nu se uita la ea, dar totuşi o vedea în timp ce întorcea capul spre domnul Muraki sau spre Bunji, când vorbeau. De aşezat nu se aşeza niciodată lângă el. Ştia că aşa ceva nu se poate. Tama se aşeza întotdeauna lângă mama ei, cu ochii lucitori şi îndrăzneţi, în mijlocul obrazului liniştit şi rumen de căldură. Acum ştia că este fată frumoasă, deşi nu se uita niciodată la ea. În toată această libertate aparentă, nu era totuşi libertate adevărată. Se obişnuise acum şi cu asta. Domnul Muraki îşi putea scoate hainele şi şi le putea schimba, de faţă cu ceilalţi. Dar se întorcea cu faţa la perete şi asta însemna că între el şi ceilalţi din cameră a fost trasă o perdea. Slujnicele şi ceilalţi membri ai familiei întorceau capul ca să nu-l vadă.

Tot aşa era şi cu Tama. Pleca şi venea când îi plăcea, sau cel puţin aşa se părea, dar acum I-wan ştia, fără să-i fi spus nimeni, că dacă datorită unui singur gest sau unui singur cuvânt, ar da cuiva să înţeleagă că o consideră liberă să poată vorbi sau să poată pune mâna pe ea, va trebui să părăsească imediat această casă, unde el putea veni şi pleca în toată libertatea, dar numai atâta timp, cât nu-

şi permite niciun fel de libertate.

Pe la începutul verii din acelaşi an, Tama părăsi şcoala. Lui I-wan nu-i spusese nimeni despre asta, dar o vedea că e toată ziua acasă. Dimineaţa avea obiceiul ca înainte de a pleca la şcoală, să îmbrace o rochie simplă după moda străină. Dar acum umbla toată ziua în rochia ei suplă de mătase, făcută după moda japoneză. Tot aşa când I-wan venea de la birou, nu o găsea niciodată acasă, căci ea nu se întorcea înainte de a se însera. Acum însă era întotdeauna acasă la întoarcerea lui, dar fără să-l aştepte sau să-i dea ocazie să poată vorbi cu ea.

Totuşi ştia că este acasă. O vedea uneori în grădină, tăind o ramură înfloritǎ, sau o vedea aşezând flori într-un vas sau câte un tablou în alcovul unei camere. Dacă se întâmpla să se întâlnească în cale, fata îi zâmbea, dar i se părea că zâmbetul ei este trist. Evident părea mult mai liniştită acum, când nu se mai ducea la şcoală şi mult mai amabilă decât înainte de asta. Era foarte mulţumit că o ştia acasă, dar nu înţelegea care să fie motivul că este atât de liniştită. Nimeni nu-i spunea nimic. Totuşi părea că este de la sine înţeles, că pe el nu-l interesează, dacă Tama se mai duce la şcoală sau stă acasă. Nu era o chestiune în care ar fi putut să se amestece el. Dar îi fu peste putinţă să nu întrebe pe Bunji, într-o zi ploioasă, când plecară de acasă împreună:

— De ce Tama pare atât de schimbată, de când a terminat şcoala?

Bunji nu se opri, ci-şi continuă drumul, stropind cu noroi împrejurul lui.

— Acum stă acasă şi-şi face pregătirile pentru căsătorie, răspunse el cu indiferenţă.

— Pentru căsătorie! se miră I-wan. Are de gând să se căsătorească?

Până acum nu se gândise niciodată că Tama s-ar putea căsători. Dar era evident că fata trebuia să se căsătorească – era aproape de vârsta lui, deşi părea atât de tânără.

— O, încă nu s-a hotărât nimic, răspunse Bunji. Vântul care bătea cu furie îi întorsese umbrela neagră de bumbac şi se lupta cu ea. Dar la noi este obiceiul ca după ce o fată a terminat şcoala, rămâne acasă şi-şi face pregătirile ca să se mărite – cred că ştii şi dumneata – gospodăria, gătitul, cusutul, felul în care trebuie aşezate florile prin casă – cu un cuvânt tot ce poate fi în legătură cu casa şi soţul. Închise umbrela şi o strânse, stropindu-se cu apa de

ploaie pe obraz: Ce umbrelă! exclamă el nemulţumit. Umbrelele cele vechi, de hârtie cerată, erau mult mai bune decât acestea moderne.

— Tama se va mărita? întrebă I-wan şi în aceeaşi clipă îşi simţi cerul gurii uscat ca o iască.

— Sigur că da! răspunse Bunji. Dar nu imediat. Mai are foarte multe de învăţat, cred că înţelegi, mai ales în legătură cu bărbaţii. Asta este marea nenorocire a unei *moga*. Astfel de fete nu cunosc propriu zis aproape deloc bărbaţii. Uite de pildă Sumie – ea este în stare să facă pe Akio să se simtă pe deplin fericit. Şi este foarte mulţumită să-l asculte şi să-i satisfacă dorinţele. Tama are o mulţime de idei *moga* – dar tata spune că va uita de toate acestea, înainte de a fi pe deplin pregătită pentru a se căsători. Va lua lecţii de la vreo gheişă mai în vârstă, care nu mai iese în lume. Aceasta face parte din educaţia ce trebuie să o aibă orice fată.

I-wan ascultă cuvintele acestea, cu un sentiment de groază care-l sperie şi pe el. Ce-l interesa pe el aşa ceva? Şi totuşi i se părea peste putinţă ca Tama să se devoteze cu totul exclusiv preocupării de a distra, de a mângâia un bărbat, un oarecare bărbat... ce fel de bărbat? Acum începea să-şi dea seama, că deşi el nu o vedea aproape deloc, totuşi ea făcea parte din viaţa acestei case şi prin urmare din viaţa lui. Îşi aduse aminte de obrazul ei rotund şi frumos, de purtările ei atât de plăcute şi de gesturile delicate pe care până acum i-ar fi fost peste putinţă să ştie că el le-a băgat în seamă. Acum însă vedea limpede că el cunoştea toate aceste amănunte în legătură cu ea.

— Eşti sigur că nu e logodită? întrebă el, deşi ştia că n-ar fi trebuit să pună o astfel de întrebare, şi că până şi Bunji îşi va da seama că nu ar trebui să-l întrebe aşa ceva.

— Nu este o chestiune care să mă intereseze pe mine, răspunse Bunji. Pe urmă se întoarse şi se uită la I-wan. Ploaia curgea şiroaie în lungul obrazului său bucălat, pe gulerul ridicat şi în lungul pelerinei lui de muşama. Totuşi îţi voi răspunde, I-wan. Dumneata îmi eşti ca şi un frate. Tatăl meu doreşte ca ea să se căsătorească cu generalul Seki.

I-wan era acum de vreme destul de lungă în oraşul acesta, pentru ca să poată şti cine este acest general Seki. Era cunoscut de toată lumea pe această insulă, deoarece Kyushu era oraşul său natal şi toată lumea era mândră de el, deşi nimeni nu s-ar fi gândit să-l şi iubească. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, a cărui

soţie murise acum doi ani şi-i făcuse o înmormântare impunătoare. Puţin după sosirea lui, I-wan avusese ocazia să vadă convoiul funerar. Înmormântarea o văzuse toată lumea, deoarece până acum nu se întâmplase ca străzile oraşului să fie parcurse de un astfel de cortegiu de îngropare. Generalul Seki mergea în frunte, condus într-un automobil care înainta încet, acoperit de trandafiri şi steguleţe de pânză groasă. Sta chircit şi gras, întocmai ca un broscoi, cu capul ras, intrat în gulerul tunicii şi pieptul plin de panglici şi de decoraţii. Toată lumea se uita la el, iar în urma lui venea o maşină mai mică, cu o slujnică în vârstă care ducea în braţe o urnă. În urnă era o mână de cenuşă omenească. Aceasta fusese credincioasa lui soţie.

— Nu cred că fetele tinere ar trebui să se mărite cu oameni în vârstă şi graşi, murmură I-wan, aducându-şi aminte de spectacolul acesta. I se făcea rău, când se gândea că Tama va fi obligată să înveţe cum să distreze şi să îngrijească de un bărbat bătrân şi gras.

— Generalul Seki este un vechi prieten al tatălui meu, ripostă Bunji. Pe urmă începu să râdă. I-wan nu te mai gândi la astfel de lucruri, stărui el. Aşa ceva nu se poate să facă bine nimănui. Şi nu te lăsa robit de dragoste… gândeşte-te la Akio!

— Eu nu mă gândesc la dragoste, răspunse I-wan cu glasul stins. Mă gândesc la Tama.

Şi se gândi pentru întâia oară, ce ar fi dacă aceste două noţiuni ar fi una şi aceeaşi? Dar până în clipa aceasta nu se gândise cu adevărat, că el ar putea să fie îndrăgostit de Tama.

*

* *

Evident, ar fi fost peste putinţă ca s-o iubească, îşi zicea el. Nu trăise alături de ea în aceeaşi casă, timp mai bine de doi ani, fără să se fi gândit la aşa ceva? De fiecare dată când se întâmpla să o vadă, se uita la ea pe ascuns, ca să se convingă despre temeinicia acestui fapt. Cât fu vara de lungă, îşi zise mereu că ea este prea scundă, cu umerii prea colţuroşi şi că are buzele prea pline. Nu era nici cel puţin atât de frumoasă ca Peony.

Nu, dar mai era oarecare deosebire. Nu dorise niciodată să pună mâna pe Peony. Totuşi tânjea de dorinţa de a pune mâna pe Tama. În fiecare zi când se uita la ea, îşi uita tot mai mult de defectele obrazului ei, ale trupului, ale mâinilor şi nu dorea altceva, decât să poată pune mâna pe ea. Ochii ei erau atât de luminoşi, în adâncul

lor de alb şi negru, şi buzele ei prea groase, atât de roşii.

Într-un rând când se gândi la ea, i se păru, că în toată lumea aceasta nu se mai găseşte nimic la ce ar merita să se gândească. Lucrările lui de la birou, cărţile pe care le citea, totul i se părea lipsit de importanţă, în raport cu gândul ce-l preocupa acum: iubeşte oare pe Tama? La început se gândi să lase această întrebare, pentru a fi judecată şi cântărită în toată liniştea. Pe Tama ar putea-o sau n-ar putea-o iubi. Dacă o iubeşte, atunci va trebui să se căsătorească cu ea. Căsătoria era ceva foarte serios. Să se căsătorească cu Tama – dar de ce să nu se căsătorească? El nu dorise niciodată să se mai întoarcă acasă. Îşi va putea clădi un cămin al lui, în ţara aceasta plăcută, unde fusese îngrijit cu atâta bunăvoinţă. El şi Tama îşi vor clădi un cămin nou.

Începu să viseze treaz. Dar dacă Tama face pregătirile acestea pentru el? Când se gândi la acest amănunt, totul i se păru schimbat. Dacă este vorba de el, atunci e foarte firesc ca Tama să părăsească şcoala, ca să înveţe cum trebuie să prepare mâncarea, să aşeze florile în vase, pentru a le da o semnificaţie, cum să cânte din guzlă pentru soţul ei şi cum să-l alinte. Văzu, undeva în adâncul norilor tulburi, o căsuţă mică nouă şi pe el însuşi împreună cu Tama în casa aceasta.

La început această căsătorie nu va fi pe placul tatălui său. Dar pe urmă probabil se va împăca, deoarece el şi domnul Muraki sunt vechi prieteni. Domnul Muraki îi vorbea mereu despre tatăl său:

— Este un bărbat cu voinţă de fier – un bărbat distins, murmura el când se pomenea numele domnului Wu. Acesta este felul bărbaţilor de care China are nevoie – de care orice ţară are nevoie – un prieten al Japoniei.

Domnul Muraki va fi fericit să aibă de ginere pe fiul unui astfel de bărbat. Cât despre Tama, era indignat până şi de posibilitatea gândului unei căsătorii între ea şi generalul Seki. Dar fireşte, ea nici nu se gândea la posibilitatea unei astfel de căsătorii. Probabil nici nu ştia despre planul acesta. Primejdia cea mare ar fi, dacă ar considera că este datoria ei să se căsătorească eu el. Fata asta era un amestec atât de ciudat, de încăpăţânare şi simţ al datoriei.

Cât fu vara de lungă şi toamna ce urmă după aceea, I-wan se zbătu fără încetare în mijlocul acestor îndoieli. Uneori era convins că o iubeşte pe Tama şi lua hotărârea categorică să vorbească el însuşi cu domnul Muraki, despre fiică-sa, în felul în care i-ar vorbi un om modern, dar de fiecare dată când se întâmpla să vadă pe

domnul Muraki, îşi dădea seama că nu va fi în stare niciodată să facă aşa ceva. În omuleţul acesta era atâta demnitate, încât te înspăimânta. Prea multă îndrăzneală, ar fi însemnat să strice totul şi imediat. Dar cum ar fi putut de altfel să vorbească cu el, când el nu ştia nimic în legătură cu sentimentele lui Tama? Pentru ea s-ar putea ca el să fie un om nesuferit. Uneori, stând în faţa oglinzii pe care o avea în camera lui, şi examinându-şi chipul, îşi zicea că trebuie să fie respingător la vedere. Obrazul lui era prelung şi întotdeauna palid. Nu făcea destulă mişcare. Nu-i plăcea să umble pe jos, cum îi plăcea lui Bunji, dar va trebui să se plimbe mai mult decât până acum. Pe urmă speriindu-se de sine însuşi, nu prea ştia nici el singur dacă o iubeşte – dacă ea nu-l iubeşte pe el, atunci cu siguranţă nici el nu o va iubi pe ea. Dar fie că el o va iubi sau nu o va iubi pe Tama, era hotărât să-i spună cel puţin că ea nu trebuie să se căsătorească cu generalul Seki. Va găsi probabil prilejul ca să-i poată spune cel puţin atâta, şi după ce-i va spune, se va simţi mult mai uşurat.

Un astfel de prilej însă nu era tocmai uşor de găsit. O vedea, după cât i se păruse până acum, cu multă uşurinţă, pentru câte o clipă, dar de fiecare dată când voia să vorbească ceva cu ea mai pe îndelete, constata că e peste putinţă. Se întâmpla ca întotdeauna să fie şi o servitoare de faţă, sau doamna Muraki apărea ca din întâmplare şi se oprea ca să spună câteva cuvinte amabile, ca apoi la plecare să ia şi pe Tama cu ea, pentru cine ştie ce motive neprevăzute. Sau o vedea când toată familia era de faţă şi atunci el era întotdeauna primul care pleca.

Totul i se părea că este simplă întâmplare, dar după săptămâni întregi de încercări, ca să poată vorbi cu ea, începu să-şi dea seama că ar fi peste putinţă ca toate acestea să fie simplă întâmplare. Nu doreau ca Tama să vorbească numai ea singură cu el. La început, când îşi dădu seama de acest amănunt, începu să se frământe. Nu cumva oamenii aceştia nu aveau încredere în el? Până acum situaţia părea că nu s-a schimbat deloc. Toată lumea se purta faţă de el ca şi înainte de asta, aşa că se putea foarte bine ca el să-şi fi închipuit numai, că ei nu doresc să-l vadă vorbind cu Tama.

Se întâmplă ca venind acasă într-o după-amiază, să o găsească aplecată peste colţul unei stânci din marginea unei dulbine din grădină. Începuse din nou să fie frig şi pe deasupra apei se prinsese o pojghiţă de gheaţă. Se apropie repede de ea. Acum o găsise

stând singură. A doua oară nu i se va mai oferi o astfel de ocazie.

— Vreau să-ţi spun… îngână el. Acum putea vorbi destul de bine limba japoneză. Aş vrea să-ţi spun…

Se întoarse spre el şi-l privi cu ochii negri şi miraţi, cu mâna mereu proptită de colţul stâncii şi potrivind o bucată de piatră în aşternutul ei de gheaţă. N-ar trebui să stea cu mâna în apă rece – îşi zise el – apoi continuă, îndemnat de privirile ei catifelate şi blânde.

— Nu trebuie să te măriţi cu un om bătrân, zise el în şoaptă. Ascultă-mă, Tama, te rog…

Înainte de a mai putea scoate o singură vorbă, văzu pe doamna Muraki ieşind din casă cu un şal pe umeri şi apropiindu-se de ei, mult mai grăbită decât o văzuse umblând până acum. Era gata să plece, dar se opri în loc. De ce să plece? Nu făcea niciun rău. Dar Tama văzând pe mama ei, se ridică şi se apropie de ea. Înainte de plecare, mai avu timp de ajuns, ca să-i poată răspunde:

— Nu eşti de părere că am dreptul să mă mărit cu cine-mi place?

Chipul ei blând şi privirea duioasă, i se întunecaseră. Îşi simţi sufletul inundat de o fericire neaşteptată, întocmai ca un val de lumină.

O văzu că se opreşte în faţa mamei ei şi stau câteva clipe de vorbă. Nu putea auzi nimic, dar o văzu pe Tama clătinând din cap, o dată, de două ori, de trei ori, privitor la ce-i spunea mama ei. Se întoarse în camera lui şi-i venea să râdă, simţindu-se mulţumit, fără niciun motiv anume, doar cel mult din cauză că putuse constata încăpăţânarea fetei.

Educaţia femeilor era un amănunt de mare folos. Era convins de utilitatea ei. Le făcea să fie autoritare. Intră în camera lui şi se aşeză, fără să-şi fi scos pălăria din cap. Zâmbea şi se gândea la chipul ei, cum o văzuse aplecată peste dulbină. Nu se putea spune că ar fi o fată cu adevărat frumoasă. Asta o putea constata şi el. Nu era de o frumuseţe delicată, cum fusese Peony. Erau zile – şi-şi aducea aminte de ele – când văzuse limpede că rochiile pe care le purta Tama la şcoală, nu erau deloc drăguţe, în culorile simple şi liniile drepte, după moda străină. Dar astăzi nu mai purta rochiile acelea. Acum umbla îmbrăcată în rochiile ei japoneze de mătase, luminos înflorite, cu cingători late şi din gulerul suplu al acestora, chipul ei rumen şi tineresc apărea tot atât de frumos, cât i-ar fi dorit inima. Dar afară de asta pentru o căsătorie mai trebuie ceva, nu numai frumuseţe. Auzise pe mama lui vorbind despre nurori.

— Femeile trebuie să fie frumoase, dar nu prea de tot frumoase, spunea ea întocmai ca un oracol. Extremităţile nu sunt bune niciodată, iar o femeie prea frumoasă, este o nenorocire pentru toată lumea şi chiar pentru ea.

Repetase aceste cuvinte de nenumărate ori, în faţa lui I-ko, pentru motive pe care I-wan nu şi le putea explica. Acum însă vedea ce a înţeles mama lui pe vremea aceea. Un bărbat trebuie să poată avea încredere în soţia lui. Acesta era amănuntul care se ascundea dincolo de frumuseţea lui Tama, ceva în care putea să aibă încredere – dacă o iubea.

Oare era el cu adevărat îndrăgostit sau nu era? Simţea dorinţa să fie aproape de ea – asta se numeşte iubire? Când se întorcea acasă, ar fi vrut să o găsească şi pe ea – oare asta era iubirea?

„Dacă aş putea sta cu ea de vorbă, numai eu singur – fie chiar şi numai pentru un ceas, m-aş convinge numaidecât”, îşi zicea el.

Pentru aşa ceva însă nu se oferea niciun prilej. Era întocmai ca o pasăre cu picioruşul legat de un fir nevăzut, care putea zbura de colo până colo. Dar numai în lungimea firului cu care era legată.

Se ridică în picioare şi după ce-şi scoase pălăria şi haina de pe el, îşi aprinse luleaua japoneză. Începuse de curând să fumeze lulea. Auzise pe domnul Muraki spunând că obiceiul acesta este liniştitor. Coborî în grădiniţa lui din faţa camerei şi se opri să se uite la ochiul de apă al dulbinei. Totul în grădiniţa asta i se părea atât de odihnitor şi de curat. Era obişnuit cu felul acesta de a o vedea. Dar de astă dată constată că de la ultima ploaie care trecuse, a venit cineva şi a spălat pietrele. Fuseseră ridicate din albie, spălate şi puse la locul lor. Scoase una dintre pietre din învelişul ei de gheaţă şi se uită la ea. Până şi partea de dedesubt era curată. Se mai vedeau pe ea câteva firicele din nisipul în care fusese aşezată. O aşeză cu multă grijă la locul ei. În casa aceasta s-ar fi băgat de seamă numaidecât, chiar dacă ai fi schimbat numai poziţia în care era aşternută o piatră într-o dulbină. Se hotărî să aştepte. Va aştepta până în ziua când îşi va putea cunoaşte adevăratele sentimente faţă de Tama.

*

* *

— Aş vrea să mă duc în munţi, zise Bunji pe neaşteptate, într-o zi de primăvară, ridicând privirea de pe registrul din faţa lui. Crezi că am putea pleca? De la Anul Nou n-am mai avut nicio zi de vacanţă.

Simt că au început să mi se înmoaie picioarele.

I-wan era acum obişnuit cu dispoziţiile acestea neaşteptate ale lui Bunji. Săptămâni şi luni întregi Bunji robotea, ca şi când în viaţa lui n-ar mai fi existat nicio altă preocupare, decât munca. Pe urmă într-o bună zi, tocmai atunci când nici nu te aşteptai, lăsa tocul din mână şi începea să bată cu pumnii în birou.

— O plimbare în munţi, striga el, exact pe acelaşi ton pe care-l întrebuinţase şi altădată.

I-wan se uită la el şi zâmbi. Îi trebuise foarte mult timp, ca să se poată obişnui să se urce în munţi, împreună cu Bunji, chiar după ce se hotărâse să plece cu el. Cu picioarele lui grosolane, strânse în pulpare şi încălţate în bocanci grei, era în stare să urce pereţii muntelui, cu o iuţeală de care I-wan ar fi fost incapabil, oricât ar fi încercat. Se obişnuise să-l vadă urcându-se în patru labe şi să se oprească departe în faţa lui, pe câte un colţ de stâncă, pentru a-l aştepta.

— Mâine, zise Bunji categoric, azaleele vor fi încărcate de flori. Vom pleca la Unzen. Se opri şi zâmbi lui I-wan, pe urmă adăugă, ca şi când ar fi fost un lucru de nimic: Ce zici, să luăm şi pe Tama cu noi? Înainte de venirea dumitale, avea obiceiul să plece de fiecare dată cu mine.

I-wan întinse mâna după lulea: nu trebuia să se trădeze că este emoţionat. Când o ţinea între dinţi, avea şi mâinile ocupate. Şi-o putea aprinde şi se prefăcea că se gândeşte la ceva.

— Crezi că va veni? întrebă el cu indiferenţă. Trecuseră atâtea luni de aşteptare, aşa că astăzi era în stare să-şi stăpânească atât glasul cât şi privirile.

— Nu ştiu, răspunse Bunji. Se uită la I-wan cu priviri şirete. Depinde dacă ei îi va face plăcere. (I-wan nu zise nimic şi Bunji continuă). Vreau să spun, dacă-i face plăcere să înfrunte furtuna ce va urma după aceea.

— Ce vrei să spui... Ar fi fost peste putinţă ca I-wan să nu-l întrebe.

— Tatăl meu, zise Bunji, fără să mai adauge nimic.

— Ooo! murmură I-wan.

— Să vedem, zise Bunji liniştit. În orice caz eu o voi invita. Ea poate să facă tot ce pofteşte.

Apoi începu să râdă cu hohote.

— De ce râzi? întrebă I-wan, cu toate că ştia motivul.

— Fără niciun motiv, răspunse Bunji şiret. Mie nu-mi place

generalul Seki, asta-i, şi nimic mai mult.

I-wan îi întoarse spatele şi nu mai zise nimic, apoi începu să fluiere, fără nicio melodie. Se apucară din nou de lucru şi nu mai ziseră nimic. Dar căldura asta, îşi zise I-wan, pe care o simt aci în piept, nu poate fi altceva decât dragoste. Apoi dintr-odată îşi dădu seama că ziua de mâine i se va părea îngrozitoare, dacă se va întâmpla să nu vină şi Tama cu ei. Dacă nu va veni, va inventa vreun motiv, pentru a spune că nu se duce nici el, din cauză că nu se simte bine. Va sta în camera lui şi cine ştie, stând toată ziua împreună cu ea acasă... Dar s-ar putea să vină şi ea.

Continuă să lucreze cu toată râvna. Ar fi fost peste putinţă să spună sau să facă ceva, cu care să grăbească sosirea zilei următoare. Va veni sau nu va veni. Nu, ceea ce simţea el acum în inima lui era nădejde. Nădăjduia din tot sufletul – dar nădejdea aceasta era nebunească. Va veni sau nu va veni. S-ar putea să şi plouă. Ploaia nu va opri pe Bunji, dar pe o fată ar putea-o opri. El o cunoştea foarte puţin pe Tama. Era ea oare o fată care după ce s-a hotărât să plece în munţi, va pleca fie că plouă, fie că nu?

Gândul că ar putea ploua, deveni pentru el un fel de obsesie. I se păru că în timpul celor trei ani pe care-i petrecuse în casa Muraki, aşteptase mereu numai ziua aceasta care era mâine. După ce termină cu lucrul, plecă de la birou şi se plimbă pe malul mării. Ploile veneau dinspre mare – adică atunci când nu veneau dinspre munte. Se uită în zarea munţilor. Fie de pe mare, fie din munţi, dar în orice caz nu se vedea urmă de nor din nicio parte. Se întoarse acasă, ceva mai liniştit.

În timpul nopţii însă se trezi, convins că a auzit ploaia ciocănind pe acoperiş. Se uită în partea unde era grădina. Dar nu se vedea nici urmă de ploaie. Lumina lunii de primăvară tremura în spaţiul îngust al grădinii şi ceea ce auzise el, era murmurul neostenit al micii cascade, murmur care în visurile lui chinuite de teamă i se păruse că e ploaie. Se cutremură de un oftat şi se duse din nou să se culce.

Totuşi a doua zi dimineaţa, când se întâlni cu ea, i se păru că tot timpul zilei din ajun, el ştiuse dinainte că va veni. Părea foarte drăguţă şi amabilă, cum o văzuse de atâtea ori până acum. Era îmbrăcată tot în rochie japoneză, dar de astă dată era o rochie de pânză, cu flori albastre şi albe, ca rochia unei fete de ţăran. Dintre clinurile de la piept i se vedea gâtul delicat şi când îl văzu, obrazul ei fu inundat de o culoare caldă, trandafirie, şi ochii îi luciră de

plăcere.

„Vrea să vină şi ea”, îşi zise el şi se simţi atât de emoţionat, încât nu fu în stare să spună nimic. Dar după ce se salutară, fata părea destul de liniştită, aşa că se linişti şi el. La urma urmelor erau prieteni, căci trăiseră un timp atât de îndelungat în casa aceasta împreună.

— Bunji, unde sunt bastoanele? întrebă fata. Am luat de mâncare şi câteva perechi de tălpi de pâslă, pe care să ni le legăm peste ghetele de piele, ca să nu alunecăm pe stânci.

Plecară, întocmai ca doi fraţi şi o soră, aşa că lui I-wan toate gândurile care-l zbuciumaseră în timpul ultimelor zile, în legătură cu ea, i se părură nebuneşti şi lipsite de realitate. Fata aceasta era prea viguroasă, prea firească şi stăpână pe tot ce făcea, pentru a putea fi îndrăgostită de el. Fete îndrăgostite – fără să vrea îşi aduse aminte de ceea ce-i spusese I-ko despre fetele îndrăgostite. Ea nici nu se gândea la el.

Din cauza aceasta se simţi câteva clipe foarte abătut. Dacă l-ar fi iubit, nu trebuia să fie atât de veselă şi de sprintenă.

Dar pe o zi ca asta, ar fi fost peste putinţă să se simtă abătut pentru un timp mai îndelungat. Oamenii ieşiseră la lucrul câmpului şi le strigau veseli în cale, iar copiii le zâmbeau văzându-i trecând pe costişele verzi ale dealurilor ce străluceau în soare.

— De când am venit în Japonia, n-am avut încă parte de o zi ca aceasta, declară I-wan.

— În Japonia nu se întâmplă să fie multe zile ca aceasta, răspunse Tama, şi cred că nu sunt multe nici în restul lumii.

Era o zi în timpul căreia tot ce vedeau împrejurul lor li se părea desăvârşit şi frumos, anume făcut să fie acolo unde se găseşte şi să se potrivească în limpedele netulburat de vânturi al zilei însorite. Era încă destul de dimineaţă, când ajunseră la picioarele munţilor, după ce trecuseră departe dincolo de holdele cu semănături. Puţin după aceea ajunseră la o cotitură unde poteca intra între dealuri şi aici dădură de o şuviţă de apă care se repezea peste muchia stâncilor într-o dulbină, unde găsiră o fată de ţăran care se scălda. Era goală şi apa îi ajungea numai până la glezne; începuse să se spele şi părul negru şi-l răsucise pe creştetul capului. I-wan o văzu cu totul pe neaşteptate şi fără să vrea, o privi drept în luminile ochilor, înainte de a se putea stăpâni. Dar deşi el se simţi ruşinat de această apariţie, fata nu păru deloc sfioasă şi nici în luminile ochilor ei negri nu tremură nicio umbră de spaimă. Se uită la ei

foarte inocentă şi le strigă un salut obişnuit în timpul primăverii. Bunji nu scoase nicio vorbă, dar Tama îi răspunse la urare.

— Unde vă duceţi? strigă fata după ei.

— La izvoarele calde, răspunse Tama.

— Aţi nimerit o zi frumoasă, adăugă fata.

Îşi continuară drumul şi I-wan începu să se simtă ruşinat în faţa lui Tama. Dar fata continuă să vorbească încântată:

— Cât era de frumoasă, cu picioarele în apă, până la glezne şi cu trupul ud.

— Da, era drăguţă, încuviinţă Bunji.

Pe urmă spectacolul acesta i se păru şi lui I-wan că a fost frumos şi indicat pentru frumuseţea acestei zile, deşi el nu-l putea înţelege destul de limpede.

Pe la amiază ajunseră în vârful muntelui, unde era un han şi aici găsiră băile izvoarelor calde. I-wan se gândi: „Dacă Tama va face baie împreună cu noi…” Îşi aduse aminte de ţăranca aceea drăguţă şi goală şi fără să-şi dea seama, se lăsă în voia gândurilor. Acestea se repezeau spre el întocmai ca valurile unei muzici, în clipe când nici nu te aştepţi să auzi muzică, şi-şi simţi obrazul dogorând. Parcă dorea ca Tama să facă baie împreună cu ei, şi parcă tot nu ar fi dorit. Nu era în stare să întrebe nimic pe Bunji. Nici nu putea participa la conversaţia lui. Tama le făcu semn cu mâna şi apucă pe o potecă, iar Bunji se abătu în altă parte. Dacă ar putea vedea pe Tama în mijlocul dulbinei cu apa caldă, de un albastru limpede şi făcând băşicuţe argintii la suprafaţă, cum se repezea din pământ, acesta ar fi pentru el cel mai încântător spectacol din lume. Ar fi dorit să o vadă, dar se şi temea de gândul acesta. Se va putea stăpâni oare, ca să nu se uite la ea?

Când apăru împreună cu Bunji în mijlocul luminişului, cu trupul înfierbântat şi umed, constată că ea nu era nicăieri. Intrară în dulbină şi Bunji începu să ţipe de plăcere:

— Ai mai simţit vreodată ceva ce ar putea să se asemene cu această plăcere? Nu ţi se pare că eşti curat şi uşor ca un fulg?

— Este o senzaţie mai presus de tot ce am cunoscut eu până acum, răspunse I-wan. Începură să zburde în mijlocul apei limpezi, întocmai ca doi copii, stropindu-se unul pe altul şi alergând. Totuşi I-wan se simţea tremurând de aşteptare.

Tama nu se arătă. După ce ieşiră din apă şi se îmbrăcară, se duseră în grădină şi o găsiră acolo. Era rumenă la faţă şi cu părul ud.

— Ai făcut o baie bună? întrebă Bunji.

— Da, răspunse fata. Am găsit o mică dulbină, unde eram numai eu singură.

Da, exact aşa trebuia să fie. I-wan era mulţumit că se întâmplase aşa. Îi părea bine că nu făcuse baie împreună cu ei. La urma urmelor, el nu era japonez. Se simţea purificat, plin de sănătate şi stăpânit de o mulţumire neaşteptată. Totuşi nu ştia nici el motivul acestei mulţumiri. Mai fuseseră şi alte zile până acum, zile pline de soare şi tot atât de luminoase, când se simţise tot atât de bine şi gata să zburde. Dar astăzi, totul i se părea mult mai desăvârşit decât până acum, mai desăvârşit decât tot ce văzuse. Aerul de munte era limpede, hanul curat şi bătrânul hangiu desculţ, foarte politicos.

— Veseliţi-vă, stăpânii mei – zise bătrânul – până când eu vă voi pregăti de mâncare. Stâncile acestea ciudate pe care le vedeţi, le-am adus eu cu mâna mea, de pe ţărmul mării.

Astfel, până să se aşeze la masă, începură să alerge printre colţurile de stânci din grădină şi se minunau ca nişte copii, văzând formele stranii, roase de ape ale acestor pietre. Le venea să râdă de tot ce vedeau; de stâncile roase, în formă de obraze vărgate de creţuri, de racul din dulbină care încerca să se ascundă, când îi simţi că se apropie şi se uită la el, dar mai ales le venea să râdă de tot ce spunea Bunji. Şi de fiecare dată Tama şi I-wan începeau să râdă când se uitau unul la altul. La început ochii lor se întâlniră întrebători, ca şi când ar fi vrut să spună: „Cât e de caraghios!” Dar de fiecare dată când privirile lor se întâlneau, senzaţia era atât de plăcută, încât I-wan profita de orice ocazie, pentru a se uita în adâncul ochilor ei negri, şi i se părea că de fiecare dată când se uită la ea, ziua aceasta i se pare tot mai desăvârşită.

Pe urmă auziră un glas care-i chema şi se întoarseră la han, ca să se aşeze la masă. Hangiul aşezase o masă joasă în marginea camerei şi luară loc împrejurul ei. Bătrânul stătu câteva clipe şi se uită la ei, pe urmă le spuse.

— V-am aşteptat să veniţi de bună voie, declară el, ca în timpul acesta eu să pot termina cu împodobirea camerei. Ia uitaţi-vă la ea!

Aşteptă până când văzu că se întorc spre el, apoi dădu la o parte paravanul. În faţa lor, întocmai ca un tablou, se vedea coasta muntelui cu frasinii parcă încinşi de flăcări şi trunchiurile de un roşu blând, profilat pe cerul albastru. Privirile lui I-wan se întoarseră spre Tama şi constată că ochii ei îi aşteptau pe ai lui. Privirile fetei nu

mai scăpărau acum de veselia râsului. Erau catifelate şi sfioase. Părea adorabilă! Îşi simţi inima zvâcnind pe neaşteptate, parcă ar fi sărit din loc şi sângele îi năvăli în obraz. Ca să-şi ascundă emoţia, încercă să vorbească:

— Haide Tama, aşează-te aici, ca să poţi vedea mai bine, zise el şi-i împinse perna spre locul de unde putea vedea coasta muntelui.

— Voi sta unde vrei, răspunse fata.

O văzu că este supusă şi se simţi uşor ameţit de senzaţia aceasta. De obicei Tama nu se purta niciodată în felul acesta. Obiceiul ei era să se poarte aşa cum înţelegea şi cum dorea şi să aranjeze chiar şi cele mai mici lucruri aşa cum îi plăcea. Când îi văzu capul cu părul netezit şi negru curgând în jos, cum sta îngenuncheată, nu se mai simţi în stare să spună nicio vorbă.

Bunji începuse să facă tot felul de caraghioslâcuri. Luă în mână beţişoarele şi se prefăcea că-i este foame, apoi le întindea castronul şi cerea de mâncare, întocmai cum fac cerşetorii. Dar I-wan nu mai era în stare să râdă. Începuse să tremure din cauza lui Tama. Sta îngenuncheată şi-şi făcea de lucru cu castroanele şi ceştile, întorcându-se din când în când, ca să se uite la coasta muntelui. Ar fi vrut să-i treacă ceva prin minte, ce să le poată spune, un vers pe care să-l citeze, sau vreun proverb străvechi, dintre cele pe care le învăţase. Dar nu-şi aducea aminte de nimic. Toate gândurile lui se destrămaseră ca fumul, afară de unul singur care se concentrase asupra felului în care Tama îi umplea clipa aceasta. Se pomeni spunând, fără nicio legătură:

— Nu e aşa Tama, că spectacolul e măreţ? (Cât sunt de tâmpit! îşi zise el. Mă va dispreţui din pricina tâmpeniei mele. Ce s-a întâmplat cu mine?)

Toată dimineaţa vorbiseră unul cu altul, fără să se simtă deloc intimidaţi.

Dar văzu pe Tama că dă repede şi mulţumită din cap, şi pentru o clipă, privirile lor se întâlniră din nou. Pe urmă îi luă castronul şi i-l umplu cu orezul fierbinte şi alb, apoi i-l întinse. Îl luă cu amândouă mâinile şi i se păru că această clipă este plină de semnificaţie pentru amândoi. Dar nu ştia ce fel de semnificaţie ar putea avea.

— Tama… începu el.

Şi când îi pronunţă numele, i se păru că o rachetă măreaţă s-a repezit spre cer şi începe să împrăştie puzderie de stele. Evident, prezenţa ei făcea ca ziua aceasta să i se pară atât de frumoasă, căci prezenţa acestei fete era în stare să înfrumuseţeze totul. Când

îşi dădu seama de acest amănunt, deveni serios. Se simţea aproape înspăimântat de această constatare. Dar totuşi, nu era oare tocmai această certitudine, ceea ce el aşteptase cu atâta nerăbdare?

Tot drumul spre casă Bunji încercă să-l distreze.

— Ce s-a întâmplat cu dumneata, I-wan? Ai devenit atât de tăcut, de parcă eşti un moşneag. Tama, mi se pare că bătrânul hangiu din munte l-a vrăjit.

— Bunji, nu spune astfel de vorbe, zise Tama. Ştii bine că în munte sunt duhuri.

Coborau repede coastele de stâncă ale muntelui, pe cărarea ce se repezea în vale. Tama mergea în frunte. Mergea în faţa lor mereu, de când părăsiseră hanul. O urmărea cum înaintează cu paşi repezi. Picioarele ei erau atât de sigure, încât nu i se întâmpla niciodată să alunece. Bunji aluneca mereu peste bucăţile de stâncă presărate în lungul potecii. Era încălţat cu bocancii grei milităreşti pe care-i întrebuinţase la marşuri, pe vremea când îşi făcea armata.

— Singurul lucru bun cu care m-am ales din timpul serviciului militar, sunt bocancii aceştia, spusese el în dimineaţa aceea, când plecaseră la drum.

— Bunji, protestă Tama. Te rog, ştii foarte bine că datoria fiecărui bărbat este să lupte pentru ţara lui, la caz de nevoie.

— Eu nu voi lupta niciodată, împotriva nimănui, răspunse el categoric.

— Vei lupta, dacă va trebui, zise Tama, cu blândeţe. Pe urmă începu să le spună despre duhurile munţilor.

— Nu se poate să crezi aşa ceva, Tama, interveni I-wan.

Se întoarse spre el şi-şi feri părul negru de pe frunte. Vântul şi soarele făcuseră ca obrazul ei să pară de un roşu întunecat.

— Dimpotrivă, eu cred, răspunse ea.

— Totuşi asta nu te împiedică să afirmi că eşti *moga*, adăugă Bunji şi începu să râdă.

— Da, sunt *moga*, declară fata. Dar cred şi în duhuri.

— În cazul acesta nu mai eşti *moga*, stărui Bunji.

— Ba sunt… să ştii că sunt! protestă fata şi o luă la fugă, ca să se depărteze de ei. Cobora în goană pe poteca repezită şi rochia îi flutura în vânt, apoi fără să-şi dea seama ce face, I-wan se repezi după ea, pe mijlocul acestei strălucitoare lumini de după-amiază. Pe urma lui putea auzi paşii grei ai lui Bunji. Dar în clipa aceasta I-

wan se simţea tot atât de uşor şi de sigur pe picioare, ca şi Tama. Alerga, apropiindu-se tot mai mult de ea, cu fiecare salt. Când băgă de seamă că aleargă după ea, fata se întoarse spre el şi se opri. Dar I-wan trecu pe lângă ea ca vântul, fără să fie în stare să se oprească, aşa că fata întinse braţul după el şi I-wan o apucă din toate puterile.

— De ce alergaţi aşa? zise Bunji apropiindu-se de ei gâfâind.

Începură să râdă toţi trei şi din cauza râsului acestuia, crezu că poate ţine pe Tama câteva clipe de mână, fără să-i dea drumul. Până astăzi nu i se întâmplase niciodată să pună mâna pe ea. Acum, cu toate că râdeau împreună, el nu era în stare să se gândească la altceva, decât la mâna ei pe care o simţea puternică şi totuşi catifelată, în mâna lui. Fără să vrea, îşi aduse aminte de Peony, care din când în când îşi aşeza mâna în mâna lui. Era o mână prelungă, mică şi delicată, cu palma fierbinte şi cu degetele tremurând. Într-un rând îi spusese: „Peony, mâna ta mă face să mă gândesc la o păsărică pe care o ţin în palmă şi o simt cum tremură”.

Dar mâna lui Tama era puternică şi rece. Când o ţinea în mâna lui, nici nu tremura, nici nu se zbătea. Mâna ei se încleştă şi ea pe mâna lui. Înainte de a încerca să se gândească mai limpede la acest amănunt, ea îşi retrase mâna şi începură cu toţii să alerge din nou. Apoi cu totul pe neaşteptate se pomeniră c-au ajuns la poala muntelui şi în faţa lor era linia de autobuze, aşa că aşteptară să treacă primul autobuz.

— Mi-e foame din nou, zise Bunji şi începu să caşte. Uf, cum mă dor picioarele!

— Pe dumneata te dor, Tama? întrebă I-wan.

Fata clătină din cap:

— Eu sunt obişnuită să umblu pe jos, răspunse ea. Glasul ei părea calm, dar totuşi trepida din tot trupul de nerăbdare. Simţea că sufletul fetei este încărcat de o mulţumire ascunsă pe care nu o putea înţelege.

— Ţi-a făcut plăcere ziua de astăzi? întrebă el.

— Da! răspunse fata, fără să mai stea pe gânduri.

— A fost cea mai frumoasă zi din viaţa mea, declară el. Aşteptă să o audă spunând ceva, dar după ce văzu că nu zice nimic, adăugă: Dar pentru dumneata?

— Nu ştiu ce ar putea însemna ziua aceasta pentru viaţa mea, răspunse Tama, dar n-a fost asemănătoare cu niciuna dintre

celelalte zile.

Înainte de a mai putea răspunde ceva, autobuzul apăru cu zgomot la cotitura drumului şi se urcară toţi trei. Ajunseră din nou acasă. Aici era casa lor, casa aceea de lemn lustruit, fără vopsea, în mijlocul pinilor din grădina lor. Când intrară, lumina se vedea clipind prin grătarele acoperite cu hârtie de orez de la ferestre.

Ziua se terminase. Şi cu toate acestea ar fi fost peste putinţă ca vreodată să se termine. În camera lui găsi o scrisoare care-l aştepta. O dădu la o parte, căci nu se simţea îndemnat să o citească. Nu era ceva care să facă parte din ziua aceasta. Astăzi reuşise să se cunoască pe sine însuşi. Iubea pe Tama şi ar fi vrut să se căsătorească cu ea. Acum când îşi dădea seama de acest amănunt, începu să se mire de prostia lui şi se revolta împotriva propriei lui nehotărâri. Cum de nu a fost în stare să înţeleagă din primul moment când a văzut-o?

*

* *

— Tatăl meu e supărat pe Tama, îi spuse Bunji a doua zi.

I-wan sta în faţa biroului său, cuprins de vraja visului din ajun. În timpul nopţii fusese trezit de ploaia care ciocănea pe acoperişul casei. Las’ să plouă, îşi zise el, stând întins în mijlocul întunericului. „O aude şi ea”, gândi el şi ascultând mulţumit răpăitul ploii, adormi. Când se trezi, văzu grădina din faţa casei, verde şi proaspătă, cu ierburile şi frunzele picurând de ploaie. „O vede şi ea”, îşi zise el. Abia aştepta să o poată vedea din nou.

Nu se putea să întrebe de ea. Ar fi fost o purtare lipsită de bunăcuviinţă. „O fi obosită şi doarme”, gândi el. I se părea că-i vede chipul ars de soare şi adormit sub păturile înflorate de mătase. Când plecă de acasă, împreună cu Bunji, ploaia mai stăruia încă, cernându-se mărunt, aşa că o slujitoare veni şi după ce se prosternă în faţa lor, le dădu câte o umbrelă mare de muşama. Visul de ieri nu se destrămase încă. Acum va trebui să-şi facă planul, cum să procedeze. Va trebui să vorbească domnului Muraki, nu el însuşi, ci unul care să fie un fel de mijlocitor între ei.

Stând la biroul său, tocmai se gândea că poate ar fi bine să vorbească chiar cu Bunji, dar în aceeaşi clipă îl auzi vorbind. I-wan ridică privirea şi tresări, auzindu-l că pomeneşte de numele lui Tama.

— E supărat pe Tama? repetă el.

— Da, răspunse Bunji. Dar să ştii că eu mă aşteptam la aşa ceva. Maşina cu bilele de calculat se auzea ţăcănind şi degetele îi lunecau în josul unei coloane de cifre. E nemulţumit, din cauză că ieri a plecat împreună cu noi, continuă Bunji. A certat-o… hah, ce a mai certat-o noaptea trecută. Ochii lui Bunji străluceau: Astăzi sunt în stare să râd, dar aseară nu-mi venea deloc. Spunea că eu trebuia să-mi dau seama mai bine decât ea. Tânărul îşi ţuguie buzele: înţeleg foarte bine ce voia să spună, adăugă el.

— Ce anume? întrebă I-wan şi-şi simţi trupul inundat de o sudoare fierbinte.

— Acum este hotărât ca Tama să se căsătorească cu generalul Seki, declară Bunji şi adăugă: Seki spune că nu vrea să mai aştepte.

I-wan simţi că a început să-i vâjâie capul.

— Dar nu se va căsători cu el nici peste o mie de ani, declară Bunji liniştit. Aduna cifre de mii şi le trecea în registru: Jucăriile acelea mici de fildeş… pe care le-am trimis în America, zise el, cinsprezece mii de bucăţi.

— Ea nu vrea să se căsătorească cu el? întrebă I-wan şi-şi simţi gura uscată ca o iască.

— O, asta este o poveste veche, răspunse Bunji. Niciunuia dintre noi nu-i place. Nici chiar mamei mele nu-i este pe plac, dar ea fiind o femeie de modă veche, nu se poate împotrivi. Se mulţumeşte să amâne răspunsul, de fiecare dată. Când tatăl meu începe să-i spună: „Acum va trebui să luăm o hotărâre în această chestiune”, ea găseşte de fiecare dată câte ceva şi-i răspunde: „Acum sunt foarte ocupată – toate mobilele familiei trebuie curăţite, aşa că va fi mai bine să aşteptăm până luna viitoare”. Dar el a început să-şi piardă răbdarea.

— Vasăzică luna viitoare! murmură I-wan.

— O, Tama nu se va învoi niciodată – cu siguranţă va prefera să se sinucidă, zise Bunji înveselit. Noi ştim cu toţii că acesta va fi sfârşitul, dar tatăl meu nu vrea să creadă că s-ar putea şi aşa ceva. Deşi pare un om atât de amabil, este foarte încăpăţânat. Dar ea este tot atât de încăpăţânată ca şi el, deşi tatăl meu nu crede.

Bunji deschise un sertar şi scoase un alt registru.

— Cum adică – vrei să spui că toate acestea se întâmplă sub ochii dumneavoastră – şi dumneata… bâlbâi I-wan.

— În ziua de astăzi neînţelegerile în familii, din cauza dragostei, sunt foarte obişnuite, răspunse Bunji râzând. Astăzi aproape fiecare

tânăr are de luptat împotriva dificultăţilor pricinuite de dragoste. Bătrânii ţin la păstrarea obiceiurilor şi respectul voinţei lor – tineretul vrea dragostea pe care şi-o alege. Numai eu, şi începu din nou să râdă, eu nu am nicio grijă, căci nu sunt îndrăgostit de nimeni.

Dar de astă dată I-wan nu se simţi în stare să râdă împreună cu el.

— Cum se poate ca acest Seki, dintre toate femeile, să nu dorească decât pe Tama? întrebă el.

— O, generalul este un om puternic şi bogat, răspunse Bunji, ţăcănind cu bilele aparatului de calculat. Din neam de Samurai – ca şi tatăl meu – care reprezintă tradiţiile de măreţie ale Japoniei. Vrea o femeie tânără care să-i nască fii. Tama este o fată atât de robustă – şi tocmai din cauza aceasta vrea să se căsătorească cu ea. Iar tatăl meu spune că ţara are nevoie de sângele bătrânului Seki şi sănătatea lui Tama. Crede-mă, generaţia tatălui meu adoră ţara şi pe împărat.

— Crezi, vasăzică… întrebă I-wan în şoaptă.

— Eu nu cred, răspunse Bunji repede. Ţi-am spus I-wan că eu nu cred nimic. Nu face să mă gândesc la aşa ceva. Pe vremea când eram la şcoală, o parte dintre colegii mei începuseră să se gândească şi ei la anumite probleme, dar după aceea nu i-am mai văzut niciodată. Într-o zi au intrat soldaţii în şcoală – şi aceştia erau soldaţi de-ai lui Seki – şi i-au ridicat. Seki nu admite să se întâmple nimic în teritoriul pe care trăieşte el. Prin urmare eu sunt hotărât să mă bucur de viaţă.

I-wan se gândi că studenţii pe care-i întâlnea în fiecare zi pe stradă, nu păreau să ascundă nimic dincolo de obrajii cu înfăţişare tâmpită şi cu ochelari de os.

— Vrei să spui că aici sunt revoluţionari? întrebă el.

— Sâât! făcu Bunji speriat. Nu pronunţa acest cuvânt, căci te-ar putea auzi cineva!

Uşa era închisă; totuşi se ridică de la birou, se duse până la uşă, o deschise şi se uită afară. Dar prin faţa uşii nu se vedea nimeni trecând.

— Eu nu vorbesc despre astfel de lucruri, adăugă el grăbit. Nici nu vreau să ascult la aşa ceva. Trebuie să termin lucrul pe care-l am.

Se întoarse din nou la birou şi se aşternu pe lucru, iar I-wan se întoarse cu spatele şi se plecă zăpăcit asupra registrelor lui.

Gândurile începuseră să i se învălmăşească. Se ridică dintr-odată în picioare, gândindu-se să inventeze un pretext, pentru a se putea întoarce acasă la Tama – să-i spună – cum de nu se gândise ieri ca să-i spună ceva mai mult? Dar se simţise atât de fericit, încât îşi uitase de toate. Se gândi să se adreseze din nou lui Bunji.

— Ascultă Bunji, aş putea… n-ai putea să mă ajuţi ca să o văd astăzi?… Trebuie să vorbesc cu ea…

Bunji ridică privirea şi se uită la el.

— Cu Tama? întrebă Bunji. Tatăl meu i-a poruncit să nu mai iasă din camera ei timp de trei zile.

— Trei zile! repetă I-wan. Vasăzică nu va mai putea vedea pe Tama trei zile!

— S-a mai întâmplat odată înainte de asta, că i-a poruncit să stea în camera ei, trei zile la rând, adăugă Bunji. Asta a fost iarna trecută, când a declarat că se va căsători cu generalul Seki, pentru a nu se împotrivi dorinţei tatălui nostru, dar că după aceea se va sinucide cu un pumnal. A crezut-o că va fi în stare să se sinucidă, dar era atât de supărat, încât a trebuit să o pedepsească.

— Asta s-a întâmplat pe vremea când îmi spuneai că este bolnavă? întrebă I-wan, căci îşi aducea aminte că s-a întâmplat într-un rând şi aşa ceva.

— Da, acesta a fost motivul, răspunse Bunji. Tama nu se împotriveşte, când este vorba de lucruri mărunte – ci numai când e vorba de ceva important, cum ar fi de pildă când nu se învoieşte să se căsătorească cu generalul Seki.

Uşa biroului se deschise şi apăru Akio. Părea obosit şi trist, cum era aproape întotdeauna.

— A venit o scrisoare de la un client al nostru din Paris, zise el adresându-se lui Bunji. Se plânge că piedestalurile de abanos, pentru căluşeii aceia de teracotă, au fost sfărâmate în timpul drumului făcut cu vaporul. Le-ai împachetat aşa cum ţi-am spus?

— În paie de orez, măcinate, răspunse Bunji şi sări în picioare.

— Ţi-am spus că înainte de a le pune în paie, va trebui să le înveleşti în hârtie undulată, zise Akio.

— De asta mi-am uitat, răspunse Bunji, cutremurat de spaimă.

— Ah, exclamă Akio, mi-am închipuit numaidecât – va trebui să le înlocuim. Asta va costa sute de yeni.

— Aş fi în stare să mă împuşc, ţipă Bunji cu glasul stins. Nu sunt bun de nimic!

— Prea ai multă poftă de râs, răspunse Akio.

Ieşi din birou şi închise uşa. Bunji se aşează pe scaun şi-şi plecă fruntea în palme.

— Nu voi reuşi niciodată să devin şi eu bun de ceva, declară Bunji mâhnit. Întotdeauna mi se întâmplă să uit tocmai partea cea mai importantă. Akio mi-a spus, dar se vede că eu mă gândeam tocmai atunci la altceva.

— Crezi că ar fi vreun mijloc, pentru ca să o pot vedea pe Tama? întrebă I-wan cu sfială.

Bunji făcu ochii mari şi se uită la el.

— Ce înseamnă asta? întrebă el.

— Trebuie să o văd, repetă I-wan.

— De ce? întrebă Bunji mirat.

I-wan nu răspunse, ci continuă să se uite la Bunji, fără să clipească şi-şi simţea sângele cum i se urcă în grumaz şi de aici în obraz. Bunji se uita mirat la el.

— Cred că nu… aşa ceva nu se poate… cum adică.. bâlbâi el.

— Sunt convins că da, răspunse I-wan.

Bunji rămase cu gura căscată. Pe urmă începu să râdă pe neaşteptate şi din toată inima. I-wan aştepta.

— De ce râzi? întrebă el nemulţumit.

— Oh… mi se pare atât de caraghios, îngână Bunji. Grozav de caraghios! Casa noastră a devenit – un cuib de îndrăgostiţi – Akio – Tama – dumneata – şi bietul tata amestecat în toate acestea – încearcă să… joace rolul de dictator…

— Nu este deloc caraghios, răspunse I-wan cu glasul rece şi aşteptă ca Bunji să se liniştească.

— În sfârşit, declară Bunji, dacă vrei să te amesteci în afacerile lui Seki, încearcă şi vorbeşte cu Tama, căci altceva nu-ţi mai rămâne de făcut.

I-wan ezită, dar privirea cu care se uita Bunji la el, îi tăie curajul de a mai adăuga ceva.

Dincolo de fereastra lui vedea valurile cenuşii ale mării care se frământa sub cerul şi mai cenuşiu. Va trebui să se mai gândească… Dar deşi stătu toată ziua şi se gândi, nu reuşi decât să ajungă la concluzia că acum este îndrăgostit de Tama şi că nu mai avea niciun motiv să se îndoiască de acest sentiment.

*

* *

Erau în sufragerie, exact în aceleaşi atitudini ca în orice seară de

până acum; totuşi părea că e altfel, deoarece şi sentimentele lor unul faţă de celălalt, erau altele. I-wan presimţea că se poartă cu totul altfel faţă de el. Până şi Bunji parcă era mai rezervat. În timpul mesei parcă pe deasupra celor de faţă se lăsase o linişte stranie. Doamna Muraki se scuză şi se retrase foarte devreme. Pe urmă se ridică şi Akio ca să plece.

— Akio, ai terminat cu inventarul ce se face în fiecare lună? întrebă domnul Muraki puţin cam răstit.

Toată seara nu spusese nimic. Din cauză că noaptea era răcoroasă şi umedă, poruncise să i se aducă un cazan deschis, cu cărbuni aprinşi şi se aşezase în apropiere, ca să fumeze din luleaua lui scurtă de bambus.

— Da, tată, răspunse Akio cu glasul liniştit.

Tatăl şi fiul se uitară unul la altul, îndelung şi fără să clipească. Domnul Muraki întoarse capul.

— Foarte bine, zise el într-un târziu şi Akio ieşi din cameră.

I-wan şi Bunji rămaseră numai ei singuri cu el. De obicei lui I-wan îi plăcea să audă pe domnul Muraki vorbind, iar când se întâmpla să nu spună nimic, era adevărată plăcere să te uiţi la el şi să-l vezi cum stă liniştit şi fumează. Până acum i se păruse bunătatea întrupată. Dar astă-seară I-wan nu ştia ce să creadă despre el. Bătrânul acesta cu înfăţişare blândă îi ţinea dragostea în captivitate. Undeva în casa aceasta, în propria ei casă, Tama era ţinută în dosul uşilor încuiate. Dar nu, casa aceasta n-avea uşi care să poată fi încuiate. Paravanele sunt deschise în partea dinspre grădină. Dar din ordinul tatălui ei, uşile acestea erau tot atât de bine zăvorâte pentru Tama, ca şi când ar fi fost zidite. Apoi cu totul pe neaşteptate se auzi glasul domnului Muraki:

— Bunji, du-te în camera ta, porunci el. Vreau să vorbesc cu I-wan. Am primit ştiri de la tatăl său.

Bunji tresări şi se uită la I-wan. Dar nu-i rămânea altceva de făcut, decât să se prosterneze în faţa tatălui său şi să plece, astfel că I-wan rămase numai el singur cu bătrânul. Simţi că inima a început să-i bată grăbită.

În timp ce se uita la chipul indiferent al domnului Muraki, încercă să-şi facă curaj: „Nu trebuie să-mi fie frică de el”. Dar simţea că a început să-i fie frică. Chipul omului acesta părea atât de sigur de sine şi pe el se vedea o încăpăţânare de parcă ar fi fost tăiată în stâncă, şi hotărârea de a duce înainte felul de viaţă cu care era obişnuit. El nu va lua niciodată cunoştinţă de altă viaţă care ar

putea să existe dincolo de a lui. Odinioară îşi închipuise că va putea vorbi cu domnul Muraki. Dar de astă dată renunţă pentru totdeauna la gândul acesta. Trebuia să se apropie de sufletul omului acestuia, în conformitate cu tradiţiile pe care le cunoştea bătrânul acesta, sau altfel nu va avea niciodată ocazie să se apropie de el. Va trebui din nou să aştepte. Rămase nemişcat şi tăcut.

— Tatăl dumitale este încântat de progresul pe care-l faci, declară domnul Muraki cu glasul domolit. I-am scris că reuşeşti foarte bine în slujba pe care o ai. Făcu o pauză, ca şi când ar fi vrut să-şi aprindă din nou luleaua cu o bucăţică de jăratic pe care o apucă cu un cleşte.

— Vă mulţumesc, domnule, răspunse I-wan.

— Tatăl dumitale îmi scrie, continuă domnul Muraki, că în China a început o îmbunătăţire simţitoare a situaţiei. Elementele revoluţionare au fost stârpite. Comuniştii au fost alungaţi în provinciile din interiorul ţării. Ordinea a fost aproape restaurată.

I-wan nu răspunse. Nu era sigur dacă domnul Muraki cunoaşte sau nu motivul pentru care tatăl său îl trimisese în străinătate.

— Ordinea trebuie să fie întotdeauna mai presus de orice, continuă domnul Muraki pe acelaşi ton calm şi uniform. Acesta este amănuntul pe care trebuie să-l înveţe şi tinerii – nu dorinţe, nici încăpăţânare, nici porniri nebune. Acestea trebuiesc împiedicate. Drumul dreptei orânduieli trebuie urmat cu severitate... pe urmă după câteva clipe adăugă: pentru binele tuturor. Apoi îşi drese glasul şi continuă ceva mai tare: Astfel I-wan, după ce ai reuşit atât de bine şi ai învăţat aici atât de multe, am hotărât să te trimit la Yokohama, pentru a fi de ajutor fiului meu Shio care este în birourile de acolo. A sosit timpul ca să cunoşti şi restul afacerii noastre. Afară de asta la Yokohama este o Universitate bună şi probabil vei avea poftă să mai studiezi. Nu vei locui în casa lui Shio, ci într-o pensiune unde locuiesc şi ceilalţi tineri funcţionari.

— Da, domnul meu, răspunse I-wan în şoaptă. Îi venea să strige în gura mare: „Ştiu ce urmăreşti – vrei să mă trimiţi departe de Tama!” Dar în acelaşi timp îi venea să strige: „Dar de ce să nu ne căsătorim împreună?”

Dar nu fu în stare să spună niciun cuvânt. În atitudinea acestui bătrân care sta alături de cazanul cu cărbunii aprinşi, era atâta demnitate, încât nu fu în stare să facă altceva, decât să se învoiască – să murmure deocamdată un fel de consimţământ.

— De vreme ce eu am obiceiul ca imediat după ce hotărăsc

ceva, să pun în practică ceea ce am hotărât, declară domnul Muraki, mâine dumneata vei pleca. Tocmai acum Akio se întâmplă să se ducă la Yokohama, pentru consfătuirea lunară ce o are cu fratele său. Ai mai făcut vreun drum cu aeroplanul? întrebă domnul Muraki şi ridică sprâncenele ca să se uite la I-wan.

— Nu, domnule, murmură I-wan. Vasăzică mâine!

— Ah, în cazul acesta îţi va face plăcere să zbori, declară domnul Muraki. Aeroplanele japoneze sunt foarte bune. Aşa… hah!

Ultima lui exclamaţie făcută cu glasul blând, ar fi vrut să-i spună că poate pleca. Dădu din cap şi I-wan vru să răspundă ceva. Ar fi vrut ca într-un fel sau altul să-şi exprime mulţumirea, dar nu se simţea în stare. Cuvintele de recunoştinţă l-ar fi înecat.

— Noapte bună, domnul meu, zise el.

— Noapte bună, răspunse domnul Muraki.

În faţa uşii văzu că-l aşteaptă Bunji.

— Ce ţi-a spus? întrebă el.

— Va trebui să plec la Yokohama, răspunse I-wan.

Se uitară unul la altul.

— Mi-am închipuit imediat că trebuie să se întâmple ceva, declară Bunji. În clipa când am intrat astă-seară în casă – totul era atât de desăvârşit şi la timp făcut – dar până şi servitoarele presimţeau că tata este supărat. Toată lumea se teme de el.

I-wan nu zise nimic. Împotriva propriului său tată se putea revolta. Patria lui era plină de revoltaţi – copiii împotriva părinţilor, poporul împotriva stăpânirii. China era obişnuită cu încălcările de lege şi tulburările poporului care era dornic de libertate. Dar în ţara asta nici frunzele în grădini nu puteau să crească, acolo unde prezenţa lor nu era dorită de nimeni. Foarfecele neostenite le ciunteau şi le potriveau până în cele mai mici amănunte, pentru ca să ia forma dinainte calculată. Începu să-şi dea seama că marea mulţumire a acestei case, aleasa ordine a fiecărui lucru cât de mic, era rezultatul unei cruzimi care nu cunoştea hotar.

— Ce să facem acum? întrebă Bunji.

— Nu ştiu. Dar mi-e peste putinţă să mă duc la culcare…

— A început să plouă, căci altfel ne-am putea duce să ne plimbăm, zise Bunji.

— Puţin mă interesează ploaia, răspunse I-wan deznădăjduit. (Tama nu va putea să iasă din camera ei, înainte de poimâine. El va trebui să plece, fără să o mai poată vedea).

— Pune-ţi pelerina aceasta de ploaie, zise Bunji.

Îşi luară pelerinele de muşama din dosul unui paravan şi ieşiră amândoi în ploaia liniştită de afară. Străzile inundate erau pustii şi nu se vedea nimeni, afară de o servitoare care plecase de acasă pentru ceva şi o ricşă luptând împotriva şuvoiului de ploaie. Coborâră spre ţărmul mării, trecând prin băltoace. Prin întuneric auzeau mugetul valurilor frângându-se în diguri. Dar tumultul era oprit şi în mijlocul portului apele mării erau tot atât de liniştite, ca şi apa unei dulbine.

Până acum nu schimbaseră nicio vorbă, dar aici Bunji începu să vorbească.

— Aproape nici nu-ţi vine să crezi că într-o zi, în timpul fluxului, un val de douăzeci de metri înălţime a trecut peste diguri şi repezindu-se în port, a făcut câteva vase uriaşe să se ciocnească între ele, iar pe cele mai mici le-a smuls şi le-a aruncat în largul mării.

— Digurile nu pot opri valurile? întrebă I-wan distrat.

— Când marea e furioasă, nu le mai pot opri, răspunse Bunji. În astfel de cazuri nimic nu poate opri furia dezlănţuită a mării.

— Aproape nu-ţi vine să crezi, declară I-wan cu indiferenţă.

Îşi continuară drumul, fără o ţintă dinainte stabilită. I-wan simţea ploaia bătându-l în obraz. Părul îi era ud şi simţi o dâră de apă lunecându-i în lungul spinării. Dar se gândea: „Probabil nu o voi mai revedea niciodată”. Pe urmă se întrebă: „Ce se va alege oare de ea?”

Bunji se opri în faţa unei căsuţe de formă pătrată, aşezată exact în mijlocul unei grădini de aceeaşi formă.

— I-wan, zise el.

— Da, ce este? întrebă I-wan.

— Aceasta este casa lui Akio, zise Bunji.

— A lui Akio?

— Casa în care trăieşte Sumie, lămuri Bunji.

Din adâncul gândurilor sale, lui I-wan îi apăru o clipă la lumină. Akio, omul acela misterios, atât de straniu şi de stăpânit, aproape ca o maşină, trăieşte în casa aceasta.

— N-ai vrea să intrăm? întrebă Bunji.

— Putem intra? întrebă I-wan. Casa aceasta era ceva ce el nu văzuse până acum niciodată. Astfel de lucruri e adevărat că puteau să existe, dar nimeni nu bănuia existenţa lor şi nici nu-şi dădea seama când le întâlnea.

— Sigur că da, răspunse Bunji şi-şi scutură apa de pe pelerină.

Eu vin de multe ori aici. Eu şi Sumie suntem foarte buni prieteni. Ea e o femeie cumsecade. A vizitat-o şi mama.

— Cum vrei, răspunse I-wan cu îndoială, şi se gândi cum se va purta acum, de faţă cu Akio? Cât despre Sumie – abstracţie făcând de vârsta lui – nu avusese până acum ocazie să vadă o astfel de femeie. Tatăl său îi spusese: „Fereşte-te de astfel de femei!” Dintr-un anumit punct de vedere femeile acestea purtau vina destrăbălării lui I-ko. Dar pe vremea aceea el se ocupa de mişcarea revoluţionară şi nu avea timp pentru altceva. Iar de când venise în Japonia – nu dorise să se apropie de nicio japoneză. Toate dorinţele lui erau numai pentru Tama.

Bunji bătu în faţa unei uşi şi paravanul se feri numaidecât la o parte.

— Bunji, dumneata eşti? se auzi un glas din mijlocul întunericului.

— Eu sunt şi cu prietenul meu chinezul, răspunse Bunji.

O flacără de lumină jucă pe mâinile lor şi I-wan văzu o femeie scundă şi grasă, care nu mai era tânără, dar părea şi acum destul de frumoasă, stând în faţa lor şi uitându-se la ploaia de afară.

— Intră, intră, stărui ea şi apucă pe Bunji de mâneca hainei.

— Oh, cât eşti de ud! se miră femeia. Acesta este I-wan? Mi-a spus Akio. Îmi pare bine. Scoateţi-vă pelerinele. Da, şi ghetele din picioare. V-aţi udat la picioare? întrebă ea şi după ce Bunji îşi scoase ghetele, se aplecă şi-i pipăi picioarele: Oh, cât eşti de ud! Am în casă o mulţime de ciorapi de ai lui Akio. Va trebui să vă schimbaţi – băieţi răutăcioşi ce sunteţi.

Glasul ei era atât de stăruitor, de blând şi de firesc, încât trebuia să admiţi că este o femeie încântătoare. I-wan se simţi mai uşurat şi pentru întâia oară în ziua aceasta îşi simţi sufletul mai împăcat. Intrară cu ea într-o cameră luminată, în care ardea un cazan cu jăratic. Alături de cazan era Akio şi citea un ziar. Dar era un Akio pe care I-wan nu-l văzuse niciodată, un Akio înveselit care ridică privirea ca să le spună:

— Intră Bunji! Şi dumneata I-wan, eşti binevenit.

Se ridică în picioare, ca în faţa unor musafiri:

— Sumie, te rog mai adu două ceşti!

Femeia trecuse în camera de alături şi-i auziră glasul blând răspunzând:

— Da, da, vin numaidecât! Aduc tot ce trebuie, nerăbdătorule!

Akio începu să râdă. Până acum I-wan nu avusese niciodată

ocazie să-l vadă râzând.

Cât ai clipi, apăru în fugă, dar cu paşi nesimţiţi pe rogojinile groase, în mână cu două cupe de vin şi pe un braţ cu două perechi de ciorapi uscaţi şi curaţi. Aici în plină lumină părea mult mai frumoasă, îmbrăcată în kimonoul ei de mătase, de culoarea caiselor şi cu flori albe pe păr. Părul ei era şi acum negru şi pieptănat după vechea modă japoneză, în forma aripelor de fluture. Obrajii ei erau rotunzi şi buzele moi şi roşii.

— Ei, v-am adus tot ce trebuie. Haide Akio, grăbeşte-te şi toarnă-le *sake*, iar voi doi, schimbaţi-vă ciorapii, înainte de a răci.

Peste câteva minute erau toţi aşezaţi în jurul vasului cu cărbuni aprinşi şi sorbeau *sake* fierbinte, le era cald, se simţeau în siguranţă şi liberi. Între pereţii acestei case, indiferent de ceea ce era ea, simţeai un fel de libertate. Akio începuse să vorbească, el care acasă nu vorbea niciodată. Bunji îl asculta, cu toată atenţia şi fără să mai râdă. Sumie se ridică foarte liniştită şi aduse o cutioară de lac din care scoase o broderie de mătase şi după ce-şi puse un degetar, se aşeză din nou, ceva mai la o parte, şi începu să brodeze. Din când în când se uita la Akio, îi umplea cupa sau vedea de foc.

La început I-wan nu fu în stare să spună nimic, simţindu-se stăpânit de viaţa aceasta tăinuită a cărei uşă i-o deschisese Bunji. Camera era japoneză. Putea reprezenta interiorul oricărui japonez din clasa mijlocie – pe duşumele era o lădiţă de lemn lustruit în care erau câteva cărţi; în alcov atârna un sul de papirus, cu flori simple, iar dedesubtul lui, un vas cu doi stânjenei roşii şi două frunze lungi care ieşeau din alt vas cu gâtul în formă de sticlă. Rogojinile pe care erau aşezaţi, străluceau de curate. Numai ziarul pe care-l citise Akio părea că este în dezordine. Când începuse să vorbească, îl lăsase din mână – ca să poată vorbi despre lucruri, care lui I-wan i se păreau acum foarte depărtate, în legătură cu războiul.

I-wan nu fu în stare să-şi mai aducă aminte după aceea, despre ce vorbise Akio. Dar n-avea importanţă. Minunea pe care o vedea, era însuşi Akio, care vorbea foarte liniştit şi liber, în mijlocul acestei camere încălzite şi luminate. În interiorul celulei despre care I-wan îşi închipuise că este Akio, mai era acest bărbat care trăia cu adevărat şi care era Akio el însuşi. Spunea ceva despre război şi despre nebunia lui, dar cu toate acestea sunt anumite împrejurări, când bărbaţii sunt obligaţi să facă şi lucruri nebuneşti, din cauză că

niciun om nu este în stare să judece, decât cel mult faptele în legătură cu el însuşi.

— Războiul? se auzi glasul mirat şi blând al lui Sumie. Noi n-avem de luptat împotriva nimănui. Se găsesc şi alte mijloace pentru a lupta împotriva cuiva.

De câte ori o auzea vorbind, Akio se oprea ca s-o audă ce spune şi zâmbea împăcat, ca şi când ceea ce spune ar avea puţină importanţă, de vreme ce el o poate auzi.

— Ai dreptate, Sumie, încuviinţă Bunji. Când se întâmplă să ajungi până aici, se găseşte întotdeauna un alt mijloc, la care ai putea să recurgi. Dar nu cred că cineva ar dori să se lupte cu noi.

Sumie se ridică în picioare şi luă ulciorul de *sake*.

— Acum vă rog să nu mai vorbiţi despre astfel de lucruri, zise ea în glumă. E urât să vorbiţi despre aşa ceva!. Nu, nu vorbiţi despre război. Bunicul a murit înainte de a mă naşte eu, în timpul războiului nostru din China, şi după moartea lui noi am sărăcit. Totuşi victoria a fost câştigată atât de repede, încât el nici n-a putut să ia parte la ea. Când toată lumea ieşise pe străzi, ca să ureze bun venit soldaţilor care se întorceau acasă, bunica mea a stat acasă şi a tras paravanele în faţa intrărilor casei, ca să poată plânge... Uite ce, eu am să vă cânt, în timpul cât voi veţi bea. E atât de bine să te simţi fericit!

Aşa că se duse şi aduse o mică guzlă, apoi se aşeză pe duşumele şi începu să cânte cu glas limpede şi plăcut, un cântec despre florile de prun, acoperite de zăpadă.

— L-am învăţat în satul în care am crescut eu, zise Sumie.

I-wan se simţea liniştit şi împăcat, în casa aceasta pe care domnul Muraki nu voia să o admită. Dar cu toate acestea, casa era aci şi o vedea în faţa lui.

Într-un târziu îşi luară rămas bun şi el se întoarse spre casă, împreună cu Bunji. Tot drumul I-wan se gândi la ultima clipă dinainte de plecare, când văzuse pe Sumie prosternându-se la intrare. Se gândea la simplitatea zâmbitoare, la neastâmpărul ei copilăresc şi la Akio care se oprise alături de ea şi părea atât de deosebit de Akio pe care îl cunoscuse înainte de asta.

— Este adevărată ruşine, murmură el, adresându-se lui Bunji.

— Da, dar n-ai ce-i face, încuviinţă Bunji.

— E o femeie cumsecade, stărui I-wan.

— Da! încuviinţă Bunji din nou. Ştim cu toţii, dar ea n-a fost ursită să se nască pentru a fi soţia lui Akio.

— Crezi că oamenii sunt sortiţi să se nască unul pentru altul? întrebă I-wan.

— O, sigur că da, răspunse Bunji cu convingere; aşa spune mama. Nu pentru a se iubi, fireşte, căci iubirea este altă chestiune. Dar e sigur că doi oameni se nasc sub aceleaşi stele şi sunt sortiţi să se căsătorească unul cu altul. Căsătoria lor în astfel de cazuri este reuşită şi folositoare. Vezi dumneata, tocmai aci este greşeala lui Akio. El nu vrea să se căsătorească cu fata care i-a fost sortită.

— O cunoşti cine este? întrebă I-wan.

— Desigur, ripostă Bunji. Este fiica unui prieten al tatălui meu. Toată lumea spune despre ea că este o fată bună şi credincioasă. Dar Akio încearcă să-şi înfrunte destinul. Tatăl meu spune că încăpăţânarea lui va aduce nenorocire asupra noastră a tuturor. O, la început a fost foarte greu, mai ales că Akio este un băiat atât de bun – tatăl meu a rămas mirat de neascultarea lui, mai mult decât de orice.

După ce ajunseră din nou în casa lor liniştită, îşi urară noapte bună şi I-wan se întoarse în camera lui. Paravanele fuseseră trase în faţa uşilor, ca să împiedice intrarea umezelii în timpul nopţii. Un sentiment neaşteptat îl făcu să i se pară că stă închis. Întinse braţul şi feri paravanul din faţa uşii. Grădina era plină de ceaţă, albă şi grea, de parcă ar fi fost ea însăşi o perdea care-l închidea aici, numai el singur, în camera lui.

*

* *

Nu ştia tocmai limpede când se gândise pentru întâia dată, în timpul nopţii, că ar trebui să vadă pe Tama. Adormise – sau mai bine zis, nu era pe deplin adormit. Dar după ce stătuse ceasuri lungi singur, începu să-şi dea seama că totul e numai deşertăciune şi prostie. Singur Akio era un înţelept, în neascultarea lui faţă de bătrânul său părinte.

— Adică de ce să nu mă duc la ea? se întrebă el. Se ridică pe marginea aşternutului. De ce? Dacă o va putea vedea pe Tama o singură clipă, se va duce mult mai liniştit la Yokohama.

În clipa când se gândi la această eventualitate, îşi dădu seama că va trebui să o vadă numaidecât. Ştia în ce parte este camera ei, deşi nu o văzuse niciodată. Era în cealaltă parte a casei, dincolo de camerele părinţilor ei. Ştia că domnului Muraki îi este teamă de aerul rece al nopţii. Vorbiseră într-un rând despre asta şi domnul

Muraki îi spusese că aerul nopţii este otrăvitor, mai ales pentru bătrâni. Dar Tama răspunsese: „Întrucât mă priveşte pe mine, eu noaptea deschid întotdeauna paravanele”, Doamna Muraki se întorsese spre ea şi-i spusese cu glasul blând: „Sâât, Tama! Nu se cade ca tu să vorbeşti despre noapte”. Într-un rând Tama îi spuse mai mult din întâmplare: „Anul trecut de ziua naşterii mele, tatăl meu m-a întrebat, ce aş vrea; i-am spus că-mi doresc mai presus de orice, camera care dă spre cascada cea mică. Astfel adorm şi mă trezesc în şopotul apei care trece peste colţurile de stâncă”.

I-wan se gândise la ea, cum stă şi ascultă căderea apei. Acum îşi zise, dacă va ieşi în grădină, şopotul apei de la această cascadă i-ar putea conduce paşii prin întuneric şi ceaţă, până sub fereastra camerei ei. Şi de ce să nu se ducă? Îşi aduse aminte de Akio care-şi vedea foarte liniştit de drumul său. În aceeaşi clipă înţelese că va trebui să se ducă la Tama.

Se ridică şi punându-şi halatul, ieşi în grădină. Iarba era moale şi udă, iar paşii lui erau uşori. Urmele lui nu se vor cunoaşte. Paravanele camerei domnului Muraki vor fi închise. Se va simţi în mai multă siguranţă. Trecu prin faţa lor, dar cu toate acestea după ce trecu pe după colţul casei şi coti la dreapta, se opri în mijlocul ceţii şi ascultă. Prin noapte se auzea şopotul cascadei. Îi putea auzi clipocitul melodic şi se îndreptă în partea aceea, cu mâinile întinse prin întuneric, pipăindu-şi drumul printre copaci şi tufe. Pe urmă simţi pietrele sub talpa picioarelor. Aceasta era cărarea care ducea de la casa de vară, până la cascadă – asta însemna că este aproape. Şopotul apei se auzea limpede. Ajunse în faţa ei şi întinzând mâna, simţi stropii de apă.

Acum se va întoarce cu spatele spre ea şi va fi cu faţa spre camera lui Tama. Nu se vedea nicio lumină. Dacă va fi adormită, va zgâria uşor cu unghia pe grătarul de la fereastră, pentru a o trezi. Dar va trebui să fie cu cea mai mare grijă, să meargă în linie dreaptă, altfel se va rătăci. Ce se va întâmpla, dacă va nimeri la ferestrele camerei domnului Muraki? Începu să numere:

— Unu, doi, trei… Marşul acesta tâmpit, ca de gâscă, îi va fi de astă dată de folos, căci îi va ajuta să meargă în linie dreaptă. De emoţie începu să râdă pe ascuns. Aceasta era o distracţie… dar probabil o distracţie cât se poate de primejdioasă. Fără îndoială ar părea foarte caraghios, dacă l-ar vedea Tama. Noroc că e ceaţă. Simţi că a călcat pe ceva şi întinse mâna. Era marginea terasei de lemn. Pipăi în sus cu amândouă mâinile şi i se păru că paravanele

sunt deschise.

Era gata să înceapă să zgârie, întocmai ca un şoarece, dar se gândi: „Va fi mai bine să mai ascult puţin”.

Da, cascada era exact în dosul lui. Prin urmare asta era camera lui Tama. Zgârie uşor paravanul. Noaptea era liniştită, aşa că nu îndrăzni nici să o cheme nici să tuşească.

Ce va zice Tama? Acum când era în faţa uşii, începuse să se îndoiască de ea. Să zicem că ea nu are câtuşi de puţin intenţia să nu asculte pe tatăl ei! Fata asta era un amestec atât de ciudat de lume veche şi lume nouă! Nimeni nu ţi-ar fi putut spune, când este Tama o japoneză de modă veche şi când este o *moga*.

La început nu auzi nimic. Odăiţa era atât de tăcută, încât părea că înăuntru nu e nimeni. Pe urmă auzi un oftat adânc şi un fâşâit, ca şi când prin întuneric cineva ar fi dat la o parte păturile unui aşternut. Probabil adormise. Dar nu se poate, căci auzi un geamăt uşor, pe urmă un oftat, dar de astă dată mai limpede.

Începu să bată de mai multe ori, bătăi ritmice pe marginea ferestrei. Pe urmă aşteptă câteva clipe şi bătu din nou. O flacără pâlpâi palid din dosul unui paravan interior care era întins în jurul patului ei. Dincolo de ţesătura subţire de mătase a acestuia văzu umbra lui Tama, cu părul lung lăsat pe umeri. Se ridică din patul aşternut pe duşumele şi ascultă. I-wan bătu din nou. Acum Tama înţelese că cineva este la fereastră. Îi vedea umbra mişcându-se nehotărâtă, făcând un pas în largul camerei. Probabil îi era teamă.

— Tama! zise el cu glasul stins, şi în clipa următoare fata răsări alături de el, strângându-şi haina lungă cu amândouă mâinile în jurul trupului.

— I-wan! suflă ea înspăimântată.

— Tama, stărui el, trebuia să vin – voi fi trimis la Yokohama – chiar mâine, Tama! Nu ştiu când mă voi întoarce. Bunji mi-a spus că tatăl dumitale e supărat pe dumneata. Cum aş putea pleca de aici în felul acesta?

— Bine, dar nu-ţi dai seama – tatăl meu te va trimite înapoi în China, dacă te va găsi aici!

— Nu mă va găsi, răspunse I-wan. Tama, te rog, ajută-mă!

— Să te ajut?

— Nu fi japoneză, Tama – să fim ce suntem noi, dumneata şi eu – doi prieteni buni. Nu-ţi aduci aminte ce bine am petrecut în munţi? Asta s-a întâmplat abia ieri.

— Da – da – am…

— Tama, astă-seară m-am dus în vizită la Akio – împreună cu Bunji – la Akio şi Sumie. Niciodată până acum n-am admirat pe Akio atât de mult. E atât de frumos din partea lui că iubeşte în felul acesta pe Sumie. Oamenii trebuie să aibă curaj, când ştiu că au dreptate.

Tama îşi adună părul cu o mână şi şi-l ţinea la ceafă. Sta şi se uita la el, îmbrăcată în halatul ei trandafiriu, şi-l asculta, fără să înţeleagă.

— Nu ţi se pare… nu ştiu nici eu ce să zic… începu ea să îngâne.

— Nu vreau să intru, răspunse I-wan repede. Voi sta aci. Dar vino până în marginea grădinii, ca să fii mai aproape de mine, să putem sta puţin de vorbă. Te rog… eu mâine va trebui să plec de aici.

Nu-i răspunse, dar în loc de răspuns, făcu o mişcare grăbită şi stinse lumânarea.

— Mă tem că ar putea să te vadă cineva, zise ea în şoaptă. Pe urmă o auzi mişcând alături de el. Se aşezase pe marginea terasei, aşa că întinzând braţul, îi atinse umărul.

— Tama, şopti el. Inima începuse să-i bată cu violenţă. Ar fi vrut să întindă braţul după ea şi să o cuprindă strâns. Dar fata se feri din calea lui, aşa că nu mai îndrăzni să facă nicio mişcare.

— Stai lângă mine, se auzi glasul ei, atât de stins, încât abia o putea înţelege. Nu, I-wan, ceva mai încolo. I-wan, dacă ne va auzi cineva, să ştii că mă aşteaptă o pedeapsă îngrozitoare. Trebuie să te grăbeşti.

— Da, mă voi grăbi, răspunse I-wan.

Ceea ce spunea fata, era adevărat. Dacă se va întâmpla ca cineva să dea de urma lor, pedeapsa cu care trebuia să fie loviţi, ar fi fost îngrozitoare. Într-un rând, chiar în China, auzise pe bunicul său spunând, că una dintre surorile lui fusese omorâtă la porunca tatălui său, din cauză că o găsiseră stând de vorbă – destul de inocent – cu iubitul ei în grădină. Iar domnul Muraki era mult mai sever, decât orice om din China.

— Tama, zise el grăbit. Vreau să-ţi vorbesc despre generalul Seki. Spune, nu-i aşa că nu te vei învoi niciodată?

— Niciodată! răspunse ea categoric. Acum era atât de aproape de ea, încât li se atingeau umerii unul de altul.

— Mi-ar fi peste putinţă să suport aşa ceva, Tama. Mă voi întoarce din nou, fie într-un fel, fie într-altul. Vei vedea…

— Eu voi fi tot aici, răspunse ea în şoaptă.

— Să nu te căsătoreşti… cu nimeni… înţelegi… o rugă el. Ar fi

vrut să adauge: „Să nu te căsătoreşti decât cu mine”, dar nu fu în stare să mai pronunţe aceste cuvinte.

I se părea că ar fi o declaraţie enorm de îndrăzneaţă. Ei doi erau atât de tineri şi în calea lor erau atâtea piedici. Iar declaraţia lui ar fi fost împotriva oricărei legiuiri obişnuite.

După câteva clipe îi auzi şopotul vorbelor fluturându-i la ureche.

— Nu doresc să mă căsătoresc cu nimeni.

Îşi simţi sufletul înecat de atâta fericire, încât numai cu mare greutate era în stare să stea liniştit lângă ea. Se plecă şi-i spuse la ureche.

— Ce minunată este ceaţa asta, şi glasul îi gâlgâi ca un hohot de râs. Este întocmai ca o perdea, în care ne putem ascunde.

— Ne-a trimis-o un duh al binelui, răspunse Tama tot în şoaptă.

— Îmi dai voie să-ţi scriu? întrebă I-wan. Aş avea să-ţi spun atât de multe. Dar cum să ţi le scriu – unde aş putea să-ţi trimit scrisorile?

— La Sumie, răspunse fata. Sumie mi le va păstra. Din când în când mă duc pe la ea. Îi spuse aceste cuvinte atât de repede, ca şi când s-ar fi gândit de mai demult la planul acesta.

— Cum se potrivesc toate! exclamă el mulţumit. Astă-seară nici nu m-am gândit care este motivul că m-am dus la Sumie. Nu plănuisem nimic dinainte!

— Asta aşa a fost sortit să se întâmple, răspunse fata cu glasul solemn. E soarta noastră.

— Mă întreb acum, cum va fi această soartă, zise I-wan.

— Nu putem şti dinainte, dar ea ne aşteaptă.

Îi venea să strige: „Eu ştiu cum va fi! Ne vom iubi unul pe altul!” Dar nu putea striga.

Până acum nu pronunţase niciodată în viaţa lui, acest cuvânt cu glasul ridicat şi nici nu-l auzise pronunţat de alţii, în legătură cu vâltoarea dragostei pe care o simţea acum ridicându-se din sufletul său. Era ceva atât de nou, de adânc şi de nemărginit, încât i-ar fi fost peste putinţă să vorbească despre acest sentiment, în grabă şi tocmai în aceste clipe atât de primejdioase. Va trebui să aibă timp, ca să poată vorbi despre aşa ceva. Acestea nu erau cuvinte care să poată fi spuse pe măsura clipelor ce treceau în goană.

— Nu se poate nici să grăbim, nici să ne ferim de soarta ce ne aşteaptă, continuă Tama.

— Crezi şi dumneata… că doi oameni trebuie să fie născuţi unul pentru altul… pentru a se căsători? întrebă el cu glasul sfios.

— Da! răspunse fata.

Tăcură amândoi. Stăteau unul lângă altul prin întuneric şi numai umerii li se atingeau. Simţi un fior cum îi fuge în lungul braţului, până jos la degetele mâinii, apoi mişcă mâna şi o apropie de a ei; în clipa următoare mâinile lor tresăriră şi se încleştară una-ntr-alta.

— Acum va trebui să pleci, zise fata cu glasul grăbit. Îţi voi scrie şi eu, îndată ce-mi vei da adresa – şi ne vom întâlni din nou – dacă va fi soarta noastră să ne mai întâlnim.

— Soarta noastră aşa va fi! declară el categoric.

Câteva clipe mâinile lor rămaseră încleştate. Pe urmă fata se ridică în picioare şi numaidecât după aceea se auziră paravanele cum lunecă încet la locul lor. Se ridică şi el şi începu să-şi pipăie drumul în mijlocul ceţii.

În sfârşit, acum putea să plece, chiar la Yokohama… Era atât de emoţionat, încât îi va fi peste putinţă să doarmă. Va sta treaz şi se va gândi la ea… Dar după ce se întinse în aşternut, adormi imediat.

*

* *

Era împreună cu Akio în aeroplan. Plecaseră din Nagasaki, luând un uriaş avion cu trei motoare. Akio spunea că imediat ce vor trece braţul de mare dintre insule, vor lua un aeroplan mai mic. Avionul acesta uriaş îl întrebuinţau numai pentru absoluta siguranţă în timpul trecerii peste mare. Din cabina lui se uită acum în jos spre insula Kyushu.

„Tama trebuie să fie acolo”, gândi el şi privirile îi fugiră în lungul insulei acoperite de verdeaţă.

În zorii zilei ceaţa se ridicase cu totul. Din somnul adânc şi plăcut, se trezi ca să constate că lumina soarelui începuse să-i inunde camera. Noaptea trecută se furişase tiptil, până la Tama, ocrotit de ceaţa care venise ca un dar de sus. Acum era dimineaţă şi nu mai aveau nevoie de ceaţă. Totul era limpede între ei.

Akio se uita în jos cu un binoclu.

— Vezi linia aceea de clădiri cenuşii şi de fortificaţii? Ia uită-te la ele, zise el şi-i întinse binoclul. Privind în jos, I-wan văzu o linie şerpuită de fortificaţii care se întindeau de la răsărit, spre miazăzi şi spre apus. Începu să râdă.

— S-ar părea că aşteptaţi sosirea duşmanilor, din toate părţile, declară el.

— Când se întâmplă să fie o naţiune mică, în mijlocul altor

naţiuni mai mari, trebuie să fie apărată din toate părţile, răspunse Akio.

— Bine, dar cred că nu vă aşteptaţi la un război? întrebă I-wan.

— Mi se pare, declară Akio cu oarecare sfială, că noi japonezii ne aşteptăm mereu la un război. Chipul lui devenise foarte grav: Cel puţin aşa ni s-a spus şi aşa am învăţat întotdeauna.

I-wan aproape că nu-l mai auzea. Cerceta insula cu binoclul, pentru a descoperi casa de unde plecase. Oamenii se mai puteau vedea... poate va reuşi să o vadă în grădină. Dar era peste putinţă, căci aparatul începuse să urce repede, zburând spre largul mării. Tama era undeva acolo, ascunsă în mijlocul insulei verzi, întocmai ca o podoabă de preţ, podoaba sufletului său. Se întoarse spre Akio şi-i întinse binoclul.

În dimineaţa aceasta Akio părea un tovarăş foarte plăcut. Niciunul dintre ei nu aduse vorba despre seara trecută, dar cu toate acestea tocmai din cauza serii acesteia, acum se cunoşteau unul pe altul, cum nu se cunoscuseră încă. Akio avea poftă de vorbă. Dar I-wan se lăsase în spătarul fotoliului din faţa ferestruicii şi-l asculta, uitându-se la strălucirea mării albastre ce fugea pe dedesubtul lor. Zburau atât de sus, încât un vapor uriaş de jos li se părea că se târăşte ca un melc, pe suprafaţa mării, cu dâra de spume după el fluturând întocmai ca o coadă. Akio ridică binoclul şi se uită curios.

— Este un vapor de război, declară el, un vapor japonez care se îndreaptă spre apus – probabil spre China, adăugă el.

— Spre ţara mea? întrebă I-wan cu indiferenţă.

Acum i se părea atât de lipsită de importanţă declaraţia pe care o făcuse odinioară En-lan: „Pentru ce să intre vapoarele de război ale străinilor în apele noastre? Noi nu trimitem astfel de vapoare în ţări străine!” I-wan nu se putuse împotrivi ispitei de a-i răspunde: „Noi n-avem astfel de vapoare!” „Asta este o altă chestiune care nu interesează. În orice caz, dacă noi am avea vapoare de război, nu le-am trimite în ape străine!”

Aducându-şi aminte de scena aceasta, I-wan se gândi distrat: „Oare dacă am avea, nu le-am trimite şi noi? Oare faptul că le avem, nu ne-ar îndemna să le şi întrebuinţăm?”

— De ce trimiteţi vapoare de război în China? întrebă el pe Akio cu glasul ridicat.

— Pentru protejarea conaţionalilor noştri, răspunse Akio, apoi adăugă: Cel puţin nouă aşa ni se spune.

— Aici eu nu sunt protejat de nimeni, declară I-wan şi încercă să

zâmbească.

— Ei bine, dar aici dumneata eşti în deplină siguranţă, răspunse Akio. Noi te tratăm bine – tratăm pe toată lumea bine – apoi după o clipă de ezitare, continuă: mai bine zis, mie uneori îmi vine să cred că pe toată lumea o tratăm mai bine, decât tratăm pe japonezi. Noi japonezii suntem foarte brutali faţă de noi înşine. Fiinţa noastră este măcinată de sentimentul datoriei.

Dar cuvintele acestea aproape nu trezeau niciun ecou în mintea lui I-wan. Tocmai se gândea: „Ce drăguţă era noaptea trecută, cum sta cu lumânarea în mână şi cu cealaltă ţinându-şi părul adunat pe creştetul capului!”

I se părea că ar fi în stare să se gândească o veşnicie la felul în care arătase Tama.

Începu să viseze cu ochii deschişi. Nu-i părea rău că a trebuit să plece – în orice caz nu-i părea prea rău – de vreme ce ea îi va scrie şi el îi va putea spune tot ce se zbate în sufletul său, în scrisorile pe care i le va trimite. Prin scrisori îşi vor putea spune mult mai multe, căci nu vor fi împiedicaţi de apropierea fizică, menită să le preocupe gândurile…

Timpul trecea foarte repede, cu visurile acestea ale lui. Aproape fără să-şi dea seama, aeroplanul începuse să coboare repede spre un colţ de ţărm care se vedea dedesubtul lor. Peste câteva minute aterizară şi fură îmbarcaţi de oameni voinici, îmbrăcaţi în haine albastre, în cabina unui aeroplan mai mic. Decolară cât ai clipi, dar de astă dată aparatul zbura atât de jos, încât puteau vedea ţăranii care ieşiseră să adune recolta aurie de orez de pe câmpurile care erau atât de strânse unele lângă altele, încât păreau că sunt bucăţele dintr-un joc de distracţie.

— Acesta este un aeroplan care poate fi transformat în aparat de vânătoare, declară Akio pe neaşteptate şi se întoarse spre el.

— Care este motivul că faceţi atâtea pregătiri de război? întrebă I-wan.

— Aceasta este filozofia vieţii noastre, răspunse Akio.

— Dumneavoastră urmăriţi provocarea unui război? întrebă I-wan curios.

— Nu, răspunse Akio, apoi ezită, cum făcea de obicei, îşi scoase ochelarii şi după ce şi-i şterse bine, şi-i puse din nou pe nas. — Eu sunt budist convins şi nu sunt adept al principiilor care propagă ridicarea vieţii, declară el.

— Dar dacă vei fi chemat să iei parte la un război?

— În această privinţă n-am luat încă nicio hotărâre, răspunse Akio şi se uită la el atât de tulburat, încât I-wan se grăbi să-i spună:

— Nu e nevoie să iei vreo hotărâre; întrebarea mea a fost nelalocul ei.

Akio nu mai zise nimic şi nici I-wan nu băgă de seamă tăcerea lui. Întrebările lui erau simple motive pentru a lega o conversaţie, dar gândurile îi erau concentrate demult asupra primei scrisori ce o va trimite lui Tama.

Dacă îi va scrie în limba chineză, Tama va înţelege, deoarece limba clasică japoneză este identică cu chineza, iar Tama o vorbea admirabil – într-un rând o văzuse scriind un poem pe un evantai şi mânuia cu pricepere penelul cu păr de cămilă şi tuşul. În orice caz nu va întrebuinţa vechile formule ale stilului chinezesc pentru corespondenţă. Va începe foarte simplu: „În timp ce mă ridicam în sus, despicând albastrul cerului în zbor – inima mea întocmai ca o pasăre rănită, nu părăsise niciodată pragul camerei dumitale”. Va trebui să-şi scrie amândoi în felul acesta, cuvinte pornite de-a dreptul de la inimă…

Pe urmă aparatul începu din nou să se repeadă în jos, întocmai ca o frunză luată de vânturi, şi ajunseră deasupra oraşului Yokohama. Fu trezit imediat din adâncul visurilor lui…

Yokohama era un oraş zgomotos, care se frământa încontinuu. Aici nu era nicio grădină adormită şi nici casă umbrită de paravane. Se pomeni într-un autobuz plin de lume care se îndrepta repede spre oraş, în lungul străzilor pustii şi urâte, ca să se oprească în faţa unei case, întocmai ca un muşuroi de furnici, clădită din beton armat.

Geamantanele lor fură coborâte pe trotuar şi Akio împreună cu el, se opriră alături de ele. Un portar în uniformă ieşi din casă şi le luă în mână.

— Aci sunt birourile noastre, zise Akio. Probabil Shio ne aşteaptă.

Intră împreună cu Akio pe poarta deschisă.

— Până acum n-am văzut încă o astfel de casă.

— Este o clădire care poate rezista cutremurelor, îi răspunse Akio. Întreg oraşul Yokohama are acum astfel de clădiri, de când s-a întâmplat marele cutremur.

Intrară într-un birou pustiu şi nou. O tânără femeie le ieşi în cale.

— Domnul Shio Muraki vă pofteşte să luaţi loc, zise femeia care părea că şuieră puţin printre dinţii din faţă, când vorbeşte. Lui I-wan i se păru foarte urâtă, când o văzu îmbrăcată în fusta simplă

de culoare neagră şi bluza albă, ca o uniformă. Fusta era scurtă şi i se vedeau picioarele groase, îndoite în afară, cu ciorapii groşi de lână şi pantofii de piele neagră. Dar femeia asta urâtă şi cu ochelari părea că-şi dă toată silinţa pentru a fi cât mai amabilă.

— Vă rog, continuă ea şi din nou se auzi şuierând printre dinţi, dumnealui tocmai acum discută cu un domn din America.

Se aşezară pe scaune, ca şi când ar fi fost clienţi. Dar Akio părea că este obişnuit cu situaţia aceasta şi începu să vorbească:

— În anul când am fost în America, pentru o afacere – nu-mi mai aduc aminte ce a fost – a, da... era vorba de un dulăpior de lac aurit, din palatul Imperial de la Peking pe care un colecţionar american avea intenţia să-l cumpere, împreună cu alte obiecte. M-am dus personal şi l-am luat cu mine, căci tatăl meu se temea să trimită un obiect de valoarea acestuia. Avea în acelaşi timp şi alte motive, pentru care dorea ca să mă trimită pentru un timp departe de Japonia. După ce am plecat, m-am oprit la bastingajul vaporului şi m-am uitat la Yokohama. (Făcu o pauză de câteva clipe, apoi continuă). Sumie venise cu mine până în port. Am urmărit linia zării rămasă în urmă, foarte lungă vreme, după ce pe ea o pierdusem din vedere, şi puteam vedea clădirile care se profilau pe cer. Erau o mulţime de clădiri foarte frumoase şi înalte. Îşi aprinse o ţigară şi trase câteva fumuri. Pe urmă s-a produs cutremurul. M-am întors în mare grabă. Dar la sosire nu se mai vedea nicio linie a zării.

— Nicio linie a zării? se miră I-wan.

— Totul era neted ca în palmă, lămuri Akio. Toate clădirile se prăbuşiseră. Mă uitam cu ochii ieşiţi din orbite şi nu-mi venea să cred. Nu mai rămăsese nimic. Nu ştiam nimic nici despre Sumie care trebuia să mă aştepte la Yokohama.

Akio începu să râdă pe neaşteptate.

— Dar când vaporul s-a apropiat de ţărm, am văzut o femeie mică de statură şi grasă care sta în picioare printre dărâmăturile docurilor. Era Sumie! Restul nu mă interesa.

Începură să râdă amândoi.

— Imediat după aceea, continuă Akio, toată lumea a început să reclădească oraşul, aşa că avem din nou linia zării. Noi japonezii cunoaştem soarta care ne aşteaptă... noi nu suntem laşi.

Uşa se deschise şi apăru funcţionara:

— Acum poftiţi, vă rog!

Din cameră ieşi un american voinic şi în urma lui apăru un bărbat mai mic şi delicat, îmbrăcat într-un costum de lucru cenuşiu. Acesta

era Shio. Arăta întocmai cum ar fi arătat domnul Muraki, dacă ar fi putut deveni din nou tânăr.

— Foarte bine, Muraki, spunea americanul cu glasul sonor şi nestăpânit, fie aşa cum ai spus. Şaptezeci şi cinci de mii de dolari, bani buni U.S. – dar răspunzi de riscul transportului şi de spargeri.

— Obiectele nu se vor sparge, se auzi glasul limpede şi subţire al lui Shio.

— În sfârşit, asta este treaba dumitale, răspunse americanul. La revedere, mi-a făcut plăcere să pot încheia o afacere cu dumneata, crede-mă…

Întinse o mână enormă şi roşie, în care Shio împotriva voinţei lui, îşi lăsă mâna mică şi cafenie, pentru o singură clipă. După ce uşa se închise pe urma americanului, Shio făcu un gest furiş, ca să-şi şteargă mâna cu batista.

— Hah! exclamă el, adresându-se lui Akio şi zâmbetul lui descoperi un şir de dinţi strălucitor de albi, sub mustaţa lui mică-neagră.

— Dumnealui este Wu I-wan, zise Akio şi zâmbi şi el.

— Hah! făcu Shio mulţumit. Tatăl meu mi-a scris despre dumneata. Mi-a vorbit foarte frumos. Vă rog să mă iertaţi, din cauză că m-aţi găsit ocupat.

— Nu face nimic, răspunse I-wan cu amabilitate.

Cu totul pe neaşteptate, începu să se simtă intimidat.

Shio acesta semăna prea de aproape cu domnul Muraki.

— Vă rog, intraţi în birou, îi pofti Shio.

Intrară împreună cu el în biroul urât la vedere, cu pereţii cenuşii de beton şi mobilă incomodă de lemn, vopsită în galben, iar femeia de adineauri le turnă câte un ceai. Dar nu avu timp să se uite împrejurul lui. Shio începuse să despacheteze ceva dintr-o hârtie, pe biroul său.

— Ia uitaţi-vă încoace, zise el.

Era o statuetă de fildeş din China şi reprezenta Zeiţa Milei. Sta în picioare, dreaptă şi mândră şi din înfăţişarea ei liniştită, din privirile ochilor şi din faldurile rochiei ei de fildeş, se desprindea o împăcare desăvârşită. Statueta trebuia să fie foarte veche, deoarece fildeşul avea o patină gălbuie.

— Ah, în sfârşit! exclamă Akio.

— În sfârşit! repetă Shio şi se uită la statuia frumoasă din faţa lui. Niciunul dintre ei nu scoase nicio vorbă. Pe urmă se auzi glasul tremurând de părere de rău al lui Shio: Cel puţin dacă am putea-o

păstra! Dar va trebui să plece în America, împreună cu celelalte obiecte. Colecţia a fost cumpărată în întregime de un muzeu.

— Marea colecţie Li, din Peking? întrebă Akio mirat.

Shio dădu din cap. Pe urmă adăugă cu glasul scăzut:

— Spune-mi ce mai este în casa tatălui meu?

— Toate sunt destul de bine, răspunse Akio.

Ezită şi I-wan băgă de seamă că s-a întors spre el, ca şi când ar fi preferat ca el să nu fie de faţă. Aşa că întinse mâna după un ziar care era pe o măsuţă de alături de el şi începu să citească, ca să nu mai audă ce spune Akio fratelui său despre chestiunile lor familiare.

Dar în timpul cititului, fără să vrea îl auzi spunând:

— Aşa că acum este foarte supărat şi spune că va da de ştire generalului Seki, pentru ca nunta să se poată face fără întârziere.

I-wan auzi cuvintele acestea şi le înţelese imediat. Tresări şi se simţi zăpăcit, aşa că rămase uitându-se la zeiţa de pe birou, fără să fie în stare să mai scoată o singură vorbă. Statueta se uita la ei, binevoitoare, enigmatică, venită din altă lume, o zeitate eternă. Se uită la ea, căci acum era şi el deznădăjduit. Oamenii puteau să facă tot ce poftesc cu statueta acestei zeiţe. Dar aici în Japonia, în America, oriunde ar fi fost şi orice i s-ar fi întâmplat, ea va rămâne ce este şi neschimbată. „Sunt nebun, îşi zise el, să mă gândesc la zeităţi de fildeş... El vrea ca această căsătorie să se celebreze imediat...”

— Te vei duce înainte de toate în camera dumitale, ca să te odihneşti, auzi el pe Shio spunându-i cu blândeţe.

— Da, dacă-mi daţi voie, răspunse I-wan. Glasul său i se păru stins şi venind de foarte departe.

— Să nu te grăbeşti deloc, adăugă Shio. Ia masa, căci în timpul acesta eu vreau să stau de vorbă cu fratele meu. Mâine-ţi voi arăta biroul unde trebuie să lucrezi. Tocmai acum se întâmplă să avem foarte mult de lucru. Din partea de miazănoapte a Chinei au început să ne sosească adevărate tezaure.

„Ce vasăzică asta?” se întrebă I-wan.

— Pe aici, vă rog, se auzi glasul femeii.

Îşi luă geamantanul şi trecu strada, împreună cu ea, îndreptându-se spre o clădire lungă-cenuşie, cu un singur etaj. Aceasta era hotelul.

— Clădirea rezistă la cutremure, îi spuse femeia cu mândrie.

Îl conduse la un birou unde un funcţionar îi trecu numele pe o cartelă.

— Camera cinzeci şi unu, zise funcţionarul.

Ajunse în faţa numărului cinzeci şi unu şi după ce deschise uşa, se pomeni în mijlocul unei camere mici, ca o celulă. Avea un pat, un scaun, o masă şi un lighean. Podeaua şi pereţii erau de ciment cenuşiu.

Se aşeză pe scaun şi-şi propti fruntea în palme. Va trebui să-i scrie imediat lui Tama. Deschise geamantanul şi scoase hârtia şi tocul pe care le luase cu el azi dimineaţă. Casa lor liniştită i se părea că este la o mie de mile şi-l desparte de ea veşnicia de o mie de ani.

„Tama, începu el, *am auzit ceva îngrozitor. Akio spune...”*

Începu să scrie, fără alegere şi fără nicio legătură, încercând să-i spună ce să facă... dar în realitate ce ar fi putut el să-i spună?

„Amână... prefă-te că eşti bolnavă... încearcă totul. Spune Tama, nu s-ar putea să fugi de acasă? Caută şi găseşte ceva, şi scrie-mi. Nu voi fi în stare nici să mai dorm, nici să mai mănânc, până în ziua când voi primi veste de la tine.”

Sigilă scrisoarea în grabă, îi puse marca pentru poşta aeriană şi coborî repede la portar ca s-o expedieze. După ce o predă, se simţi sfârşit. Va trebui totuşi să mănânce ceva.

Intră într-un restaurant şi comandă o supă de mazăre şi o bucată de peşte. În timpul cât aşteptă să-i aducă mâncarea, îşi aduse aminte de scrisoarea la care se gândise să o scrie lui Tama, în timpul zborului. Cât de mult se deosebea de aceasta, scrisoarea pe care i-o trimisese acum şi care se îndrepta spre ea, probabil cu acelaşi aeroplan cu care venise el azi dimineaţă. Simţi o tresărire stranie, ca şi când ar fi fost înfiorat de groază. Îşi aduse aminte de tatăl său, cum îl văzuse plecat asupra patului, în dimineaţa aceea, scuturându-l de umeri. În clipa aceasta se simţi din nou, ca şi când cineva l-ar fi trezit din adâncul unui vis.

*

* *

A doua zi dimineaţa, când deschise ochii, pe coridorul din faţa uşii auzi hohote vesele de râs. Tineri funcţionari strigau şi râdeau. Îi auzi apropiindu-se de uşa lui şi trecând, iar râsul se stingea, pe măsură ce se depărtau. O maşină de piaţă se auzi cotind pe sub fereastră şi scârţâind din frâne. Un vânzător de raci striga:

— Hai la raci proaspeţi, de reflux, hai la raci!

Stătu câteva clipe şi se gândi la starea sufletească de seara trecută, când se culcase. Spaimele lui continuaseră şi în timpul somnului, când visă că se ducea să întâlnească pe Tama, dar nu era în stare să o găsească nicăieri. Dar nici temerile nici visurile nu sunt reale. Totul se va termina cu bine. Putea să aibă toată încrederea în ea… în încăpăţânarea ei calmă şi durabilă.

Razele soarelui, strecurate printre perdelele de bambus, jucau valuri de lumină pe peretele din faţa lui. Se dădu jos din pat. Va lucra cu atâta râvnă, încât Shio va trebui să spună tatălui său cât este de vrednic, aşa că probabil domnul Muraki tot se va învoi ca el să se căsătorească cu Tama. E adevărat că bunicul său ar fi preferat să se căsătorească cu o chinezoaică, dar auzise pe tatăl său spunând de multe ori, că China şi Japonia ar trebui să fie aliate şi prietene. În timp ce-şi pieptăna părul cu multă grijă în faţa oglinzii, începu să râdă încet. Era şi el cu totul de aceeaşi părere, ca şi tatăl său.

Tama va primi astăzi scrisoarea lui. Probabil nu se va aştepta să primească o scrisoare de la el, atât de repede, aşa că nu se va duce la Sumie, ca s-o ridice? Se opri cu mâna pe clanţa uşii, încercând să-şi formuleze în minte textul unei telegrame. Nu, ar fi fost peste putinţă să-i telegrafieze. Avea toată încrederea că se va duce la Sumie, ca să-i spună că îi vor sosi scrisori pe adresa ei. În Tama putea să aibă toată încrederea.

Se îndreptă spre restaurantul său, aproape înveselit. Dacă-i va răspunde tot cu o scrisoare expediată cu avionul, va putea primi răspunsul ei chiar mâine. Mâncă un orez şi un ou, câteva legume sărate şi bău un pahar de lapte bătut american, fără să ştie ce mănâncă şi ce bea, apoi se ridică de la masă, plăti socoteala şi trecu drumul, ca să intre în clădirea Muraki.

Uşa de la biroul lui Shio era deschisă, aşa că I-wan se opri în faţa ei şi tuşi încetişor.

— Intră! răspunse Shio.

Glasul lui semăna atât de bine cu glasul domnului Muraki încât I-wan se simţi uşor intimidat. Shio era la biroul său, un bărbat mic de statură, cu înfăţişare foarte îngrijită, cu ochelari şi o mustăcioară subţire neagră. Înainte de a-i vedea ochii, îţi făcea impresia unui mic funcţionar fără importanţă. Dar dincolo de lentilele groase ale ochelarilor, ochii lui erau destul de mari pentru un japonez, şi privirile lor erau tot atât de naive şi de blânde, ca şi ale unui copil.

Rigiditatea lui însă se manifesta numai la suprafaţă, din cauză că fusese la o şcoală militară, cum trebuie să facă orice japonez.

— Bună dimineaţa! zise el cu glasul blând. Dacă vrei să te adresezi secretarei mele, dumneaei îţi va arăta biroul în care trebuie să lucrezi. Te rog controlează listele de mărfuri pe care le găseşti anexate la facturile mărfurilor predate ce le aşteptăm să ne sosească astăzi din China. Pe urmă te rog, ajută la despachetarea obiectelor şi controlează-le din nou. Dacă nu vei înţelege ceva, te rog să vii la mine şi să-mi spui. Sunt gata să te ajut, cu toată plăcerea. După ce obiectele primite vor fi toate despachetate, voi veni chiar eu să le examinez cu de-amănuntul.

— Vă mulţumesc, domnul meu, murmură I-wan.

Omuleţul acesta trepida de o autoritate calmă, deşi ochii lui erau tot atât de inocenţi ca şi ai unui copil, aşa că fără să vrei, trebuia în mod instinctiv să-l asculţi. Shio întinse mâna spre sonerie şi funcţionara cea cu picioarele groase, cu fustă neagră şi bluză albă, apăru numaidecât. I-wan o urmă de aproape şi intră după ea într-o sală de formă pătrată în care lucrau zece funcţionari la birourile lor.

— Poftim aici, vă rog, zise funcţionara, susurând încet printre dinţi.

Se oprise în faţa unui birou din apropierea ferestrei şi după ce se înclină uşor, ieşi din sală.

I-wan se pomeni că se uită într-o stradă largă şi curată, fără niciun fel de verdeaţă, pe margini cu case pitice şi prăvălii deschise. Dincolo de acestea se vedea largul albastru al portului în care ancoraseră vapoare. În camera aceasta nimeni nu făcea nicio mişcare în jurul lui. Era linişte absolută. Când se uită împrejurul său, văzu priviri grăbite, îndreptate cu coada ochiului spre el. Se simţi pentru prima dată străin în mijlocul acestor japonezi şi absenţa lui Bunji începu să-l chinuiască.

Aici nu cunoştea pe nimeni. Toate frunţile erau plecate asupra registrelor. Nimeni nu se mişca, decât cel mult pentru a deschide un sertar sau pentru a întinde mâna după un toc. În sala aceasta domnea o atmosferă de disciplină rigidă. Câteva clipe stătu nemişcat, pe urmă privirile i se îndreptară spre uşa care era deschisă şi în faţa ei un bărbat care sta în picioare şi se uita la el.

— Ţi s-a spus care este însărcinarea dumitale, domnule Wu? întrebă străinul.

— Da, domnul meu, răspunse I-wan.

— Hah! făcu străinul.

Acesta era un ordin, pentru ca să se apuce de lucru şi I-wan deschise dosarul din faţa sa. În cameră niciunul dintre funcţionari nu întoarse capul.

*
* *

La trei zile după aceea, când intră în camera lui, găsi scrisoarea de la Tama.

„Aşteaptă, scria Tama, *va trebui să aşteptăm amândoi. Aşteptarea ne va arăta care va fi soarta noastră.”*

Da, gândi el, dar ce vor face cu graba tatălui ei, care ţinea numaidecât ca ea să se căsătorească. Ochii lui fugeau în lungul rândurilor din scrisoare:

„Mama ştie cum trebuie să procedeze, când vrea să amâne ceva ce nu-i este pe plac”, spunea Tama. *„A amânat căsătoria aceasta de multe ori şi o va amâna din nou – o va amâna mereu – până când...”*

Doamna Muraki, femeia aceasta atât de tăcută, care aproape nici nu se vedea... I se părea straniu ca tocmai ea să fie aceea de care depinde soarta lui şi a lui Tama. Cu toate acestea, când se gândea la ea, se simţea mai liniştit. Tama nu era singură în casa tatălui ei.

Îi scrise tot anul acela, de multe ori cu nerăbdare, uneori supărat, altădată în timpul zilelor mohorâte de iarnă, chinuit din cauza întârzierilor şi a deznădejdii. Acum ştia că nu-şi putea ridica întotdeauna scrisorile, după ce soseau la Sumie. Uneori spunea ea, se adunau câte cinci-şase, până când avea prilejul să se ducă după ele şi să le ridice din casa lui Akio, ca apoi să aştepte până se face noapte, şi să le poată citi. Scrisorile ei însă, erau întotdeauna la fel. Scurte, chiar atunci când ale lui erau lungi, dar de fiecare dată îi repeta aceleaşi cuvinte categorice:

„Vom afla care este soarta noastră. Şi mama amână mereu”.

Prin urmare va trebui să fie mulţumit, din cauza acestor amânări, îşi zicea el... Anul acesta pe care-l petrecu la Yokohama, fu cel mai lung din viaţa lui.

*
* *

Ceasuri întregi stătuse cu creionul în mână şi controlase obiectele pe care funcţionarii ceilalţi le scoteau cu multă grijă din rumeguşul de ferestrău şi paiele de orez în care erau împachetate – olărie şi obiecte de fildeş, agate cu sculpturi fine şi cuarţ trandafiriu, cristaluri şi vase încrustate, sculpturi de abanos şi acaju, obiecte de argint filigranat şi încrustate cu pene albastre de pescăruş regal. Dar nu da atenţie niciunuia dintre ele.

Cât durase primăvara şi vara, îşi dăduse toată silinţa să se mulţumească cu întârzierea pe care o mijlocea doamna Muraki, dar acum în primele zile ale acestui început de toamnă, se simţea chinuit din nou de grija pe care i-o pricinuia Tama.

Nu se mulţumea să constate că scrisorile ei au devenit foarte prudente. Era ceva mai mult decât atâta. Săptămâna trecută primise de la ea o scrisoare, în care îi spunea să nu-i mai scrie atât de des şi să fie mai prevăzător. Ce putea să însemne asta… decât cel mult că-i era frică de ceva şi că s-a schimbat? Îşi aduse aminte că ea nu-i spusese până acum niciodată, că se va căsători cu el, orice s-ar întâmpla, aşa că era hotărât să nu mai aştepte „soarta” despre care vorbea Tama. Trebuia să afle care este motivul că s-a schimbat faţă de el. Se aşezase la masă şi-i scrisese despre toate temerile lui, rugând-o să spună tatălui ei care este situaţia reală şi să-l roage să-i dea voie să se întoarcă. Îi spunea că va aştepta răspunsul ei timp de patru zile. Aceasta era a patra zi de când expediase scrisoarea. Dacă răspunsul nu va sosi nici astă-seară, mâine va pleca la Kyushu. Abia aştepta să vadă arătătoarele ceasornicului c-au ajuns să marcheze ora şase, dar când le văzu oprite asupra acestei ore mult aşteptate, nu-i venea să creadă.

Uşa se deschise şi apăru Shio.

Comorile sosite erau aşezate pe mese lungi. Shio le examină în extaz, una după alta.

— Hah! murmura el înduioşat, hah… toate acestea… aci în faţa mea…

Degetele lui grăsulii pipăiau, cu mişcări tot atât de uşoare ca şi o adiere, fiecare obiect în parte. Cunoştea toate obiectele, şi trecând pe lângă ele, murmura: „Acesta este un vas alb din epoca Sung – iar acesta este unul verde, cum nu s-a mai făcut de pe vremea dinastiei Ming

— Şi… da, iată-l şi peisajul de jad – oh, m-am zbătut timp de zece ani, ca să-l pot obţine!

Întinse mâna după o bucată de jad sculptată în forma unui

munte. Începu să râdă şi ochii îi erau plini de lacrimi, din cauza mulţumirii ce i-o pricinuia vederea lui.

— E aici! exclamă el. Nu sunt în stare să-ţi spun ce reprezintă acesta, pentru mine! Nu l-aş vinde niciunui american, chiar dacă mi-ar oferi pentru el un milion! Va rămâne aici în Japonia! Astfel de obiecte aparţin Japoniei. Numai noi suntem în stare să le apreciem…

I-wan se uita la el mirat. I se părea că Shio este ca şi nebun. Începuse să mângâie bucata de jad, să geamă şi să murmure.

„E revoltător, gândi I-wan; e oribil!” Pe urmă tresări şi prin minte îi trecu o întrebare, care i se păru că-l cutremură întocmai ca pocnetul unui bici pe care-l aude pe neaşteptate. De unde veneau obiectele acestea?

Stătu o clipă nemişcat, pe urmă se întoarse şi ieşi încet din depozit. Îşi făcu loc printre funcţionarii care tocmai începuseră să părăsească birourile, ca să se îndrepte spre autobuze. Toţi râdeau şi erau veseli, în timpul cât îşi dezbrăcau hainele de lucru şi-şi scoteau mânecarele de hârtie. Dar el plecă repede, trecu drumul, intră în hotel, traversă holul şi deschise uşa camerei sale… Dacă i-a sosit o scrisoare, o va găsi pe masă. Constată imediat că nu-l aşteaptă nicio scrisoare. Dar în patul lui văzu pe Bunji, întins şi dormind foarte liniştit.

Primul lui îndemn fu să strige: „Bunji, ce cauţi tu aici?” Dar se stăpâni. Până acum nu se gândise niciodată la felul în care arăta Bunji. Ştia doar atât, că Bunji nu este băiat frumos. Până şi el însuşi făcea haz de felul în care arăta.

— Eu arăt exact ca o paiaţă dintr-o panoramă de bâlci, spunea el, întotdeauna, înveselit. Dar ce vrei să fac? Din cauza asta nu-mi fac nicio grijă – fetele *moga* nu mă vor iubi niciodată – aşa că voi putea să mă căsătoresc cu o femeie liniştită.

Spunea mereu că el se va căsători cu cea mai urâtă fată pe care va fi în stare să o găsească, aşa că soţia lui fiind mai urâtă decât el, va fi foarte fericită când va putea constata, cât este el de frumos în comparaţie cu ea. Nimeni nu se gândea la felul în care arăta Bunji, când îl auzea râzând şi făcând glume, deoarece era adevărată plăcere să te uiţi la el, cu toate că avea nasul lat şi fără şa, ochii mici şi lucitori ca nişte mărgele şi gura largă, mereu zâmbitoare.

Dar trecuseră luni de zile, de când I-wan nu-l mai văzuse şi până astăzi nu i se întâmplase încă să-l vadă dormind. Bunji, cufundat în

somn adânc, părea cu totul alt om. Faţa lui părea că e cu fruntea prea îngustă, maxilarele prea puternice şi gura prea mare. Acum I-wan putea să-şi dea seama că Bunji este japonez adevărat. Trupul lui era scurt, braţele lungi, mâinile mici, dar foarte puternice. Până şi picioarele lui care acum erau fără încălţăminte, i se păreau scurte şi groase, afară de degetele care erau caracteristic japoneze. La Shanghai I-wan auzise copiii pe stradă strigând după un japonez: „Maimuţă – maimuţă!” Cuvântul acesta îi trecu acum prin minte. Dar Bunji deschise ochii, se uită la el şi sări în picioare, râzând.

— I-wan! strigă el.

— Cum de eşti aici? întrebă I-wan cu glasul liniştit. Îşi da toată silinţa să se convingă pe sine însuşi: „Este acelaşi Bunji, ca şi înainte de asta!”

Bunji începu să caşte zgomotos şi se freca la ochi cu pumnii.

— Nu ştiu nici eu, răspunse el vesel. Singurul amănunt pe care-l cunosc, este că lui Akio şi mie ni s-a poruncit să ne ducem la Tokio şi să ne prezentăm la cartierul general al armatei. Am sosit prea târziu, pentru a ne mai putea continua drumul astă-seară. Aşa că mi-am zis: „Eu mă duc să găsesc pe vechiul meu prieten I-wan, ca să ne mai distrăm odată împreună”.

— Unde este Akio? întrebă I-wan.

— Fireşte, a venit şi Sumie cu noi, aşa că ei trebuie să fie undeva împreună, probabil s-au dus să vadă Fuji-san pe lumină de lună, sau ceva asemănător! răspunse Bunji râzând. Îi ştii cum sunt ei doi. Dar afară de asta, lor le place Fuji. În fiecare vară fac amândoi câte o excursie, până la Fuji…

— Care este motivul că cei de la cartierul general din Tokio, au trimis după dumneavoastră? întrebă I-wan.

Bunji începuse să se încalţe.

— Tocmai această întrebare le-o voi pune şi eu, răspunse el vesel. În fiecare an, noi, ofiţerii de rezervă, suntem obligaţi să ne prezentăm, pentru cazul când s-ar declara un război… generalii sunt ca nişte babe care nu se gândesc la altceva, decât la război.

Acum era în picioare şi-şi trecea mâinile prin păr.

— La Yokohama sunt localuri foarte bune cu gheişe, declară el râzând. Haide, I-wan. La urma urmelor, au trecut luni de zile de când nu ne-am mai văzut.

I-wan stătu câteva clipe pe gânduri. Bunji ar fi putut să-i spună ceva despre Tama…

— Bine, vin, răspunse el.

Teatrul strălucea de lumina felinarelor şi toate locurile erau pline de lumea îmbrăcată în haine de sărbătoare; mâncau dulciuri şi privirile lor mulţumite şi senine erau îndreptate spre scena plină de lumină. Pe scenă se desfăşura un dans străvechi, plin de eleganţă, de pompă şi de semnificaţie istorică, un dans pe care I-wan nu era în stare să-l înţeleagă. Dar toţi ceilalţi din jurul lui, păreau că-l înţeleg. După ce se termină, lumea începu să aclame şi să strige mulţumită. Bunji se propti în spătarul scaunului, strălucind de mulţumire şi obrazul îi era scăldat de năduşeală din cauza plăcerii pricinuite de spectacol.

— Până acum n-am văzut dansul acesta niciodată atât de bine executat, exclamă el. Şi mica Haru San cea care era la mijloc – este o celebritate. Toată lumea o cunoaşte. Am auzit şi eu vorbindu-se de ea, dar până acum n-am văzut-o niciodată.

— Eu n-am prea ascultat, declară I-wan.

Toată lumea din jurul lor începuse să vorbească şi să râdă, iar unii se plimbară, până când cortina se ridică din nou.

— Este o poveste despre fata unui mare samurai, care s-a îmbrăcat în haine bărbăteşti şi a condus armata tatălui ei, în locul lui, îi explică Bunji. Pe generalul armatei duşmane îl prinde şi-l duce în robie, ca pe urmă să se îndrăgostească de el. Inima o îndeamnă să-i cruţe viaţa. Lupta ce se dă în sufletul ei, este cumplită. Dar dragostea de ţară este mai puternică şi-l omoară cu sabia tatălui ei. După ce-l vede mort, se sinucide şi ea. Bunji îşi şterse obrazul, dar cât ai clipi, fu din nou înecat de sudoarea pricinuită de emoţie: E admirabil… zise el oftând şi se uită împrejurul său. Este un spectacol celebru. Toată lumea îl cunoaşte, dar cu toate acestea vin să-l vadă mereu. Peste chipul lui rotund şi caraghios, păru că trece o umbră de sfială şi-l auzi spunând: Dacă aş avea curajul, declară el, m-aş duce la Haru San… ca să-i spun… cât sunt…

— De ce nu te duci? întrebă I-wan zâmbind.

Bunji se aprinse la faţă.

— Pentru că eu ştiu cum arată obrazul meu, răspunse el cu sfială. Mi-ar fi peste putinţă să-i cer să se uite la mine.

I-wan începu să râdă cu hohote. Fie că era maimuţă, fie că nu, ar fi fost peste putinţă ca acest Bunji să nu-ţi fie simpatic. Se simţi cuprins din nou de vechea lui afecţiune faţă de Bunji şi când se întoarseră acasă, îl întrebă ce ar fi vrut toată seara să-l întrebe, dar nu-l întrebase, din cauză că senzaţia stranie a acestei zile părea că

l-a despărţit cu totul de cei dimprejurul lui.

— Bunji, întrebă el, imediat ce ajunseră din nou în camera lui, ce este cu Tama?

Era la masă şi începuse să scrie. Bunji se aşeză pe marginea patului şi se uită la el mişcat.

— Îţi voi spune, zise el, şi începu să se scotocească în buzunar. Ţi-am adus şi o scrisoare pe care mi-a dat-o la plecare, dar mi-a spus: „Să nu i-o dai, până când nu-i vei spune mai întâi totul”. Bunji scoase din buzunar un plic prelung şi îngust, pe care se vedeau flori roşii, foarte delicate, cu care I-wan era acum obişnuit. Întinse mâna după el, dar Bunji o feri din calea lui. Mi-a spus… continuă el pe acelaşi ton.

— Lasă-mă numai să pun mâna pe ea, se grăbi I-wan să-i spună, când îl văzu că se uită la el cu îndoială.

— Bine, încuviinţă Bunji. Întinse lui I-wan plicul şi se uită câteva clipe la el. Îşi drese glasul, pe urmă începu: Uite ce este cu Tama. I-wan aştepta, căznindu-se din toate puterile, să-şi stăpânească nerăbdarea. Bunji era încet la gândire şi se va face ziuă, înainte să termine ce va avea de spus. Stai să vedem, începu Bunji îngândurat şi cu glas încet, acum două zile părea că este ca de obicei. Începuse să pună flori proaspete în vase şi să scuture prin camere. În sfârşit, după ce am rămas numai noi singuri, mi-a spus să duc vorbă lui Akio, că pe înserat se va duce la Sumie. S-a dus la Sumie. Nu ştiu din ce pricină, dar mi se pare că ele două au ceva împreună… Asta însă s-a întâmplat după aceea.

— Cum, după aceea? gemu I-wan.

— După ce a venit generalul Seki la tatăl meu, declară Bunji.

— A venit la tatăl dumitale? strigă I-wan.

Bunji dădu din cap.

— Tatăl meu a chemat-o pe Tama în camera lui şi au început să vorbească amândoi cu ea, şi vorbeau de credeam că nu mai sfârşesc. În seara aceea m-am întors şi eu târziu, din cauză că mă dusesem să văd un film american cu titlul – nu-mi mai aduc aminte cum îi zice.

— Pentru numele cerului, lasă filmul! gemu I-wan.

— Aşa e, ai dreptate, răspunse Bunji înveselit – n-are nicio importanţă, dar s-a întâmplat să-mi aduc aminte de el, era vorba de o fată drăguţă, în dormitorul căreia s-a ascuns un bandit, despre care constată mai târziu că este un tânăr pe care l-a cunoscut înainte de asta, aşa că se căsătoresc împreună – era – dar să revin

la Tama – când m-am întors eu acasă, în cameră mai ardea lumina şi ei vorbeau cu ea. Aşa că…

— Primise scrisoarea de la mine? interveni I-wan.

Bunji se uită la el şi ochii lui erau plini de întrebări. Dar I-wan nu avea acum timp să-i dea explicaţii. Rupse plicul scrisorii primite de la Tama.

— Încă nu ţi-am spus… începu Bunji.

— Nu mai pot aştepta, răspunse I-wan întunecat.

— În sfârşit, eram aproape pe terminate, adăugă Bunji zâmbind şi se trânti din nou pe pat. Toate nebuniile acestea cu dragostea… şi începu să râdă.

Dar I-wan nu-l mai auzea, căci toată fiinţa lui începuse să soarbă cuvintele de pe hârtia înflorată:

„I-wan, ţi-am spus că nu vreau să mă căsătoresc cu nimeni, îi scria Tama. *Dar tatăl meu mi-a spus că vom avea război cu China şi astfel totul se va schimba. Până şi mama îmi spune că acum este datoria mea să mă căsătoresc cu generalul Seki, deoarece el se duce să lupte pentru patria noastră. Acum nu mai stăruie nici ea să amâne. Văd că este datoria mea. Aceasta este soarta. Tama”*.

Tăiase un cuvânt pe care-l scrisese în faţa numelui ei. Dar el ştia care a fost cuvântul acesta, îi scrisese „A dumitale Tama”. Pe urmă tăiase cuvântul „a dumitale”. Datoria! Cuvântul acesta era un obstacol între ei, un fel de otravă cu care se hrăneau toţi. Dar dacă doamna Muraki… Nu mai are nicio clipă de pierdut.

— Cu ce aş putea ajunge mai repede, cu trenul sau cu aeroplanul? întrebă el pe Bunji.

Bunji se ridică de pe pat.

— Unde s-ajungi?

— La Kyushu! se răsti I-wan.

— Tatăl meu nu-ţi va da voie să vorbeşti cu ea, răspunse Bunji şi clătină din cap, uitându-se la el cu milă.

— Va trebui să găsesc un mijloc, pentru ca s-o pot vedea, zise I-wan scrâşnind din dinţi.

— De, adăugă Bunji, în orice caz trenul de seară a plecat şi cred că ai putea să ajungi mai repede cu aeroplanul, decât cu trenul care pleacă dimineaţa, dacă vei reuşi să-l mai prinzi. Dar se poate să fii apucat de furtună sau să ai vreun accident.

I-wan deschise fereastra de la cameră şi constată că pe cer nu se

vede nici urmă de nori şi noaptea era luminată de lună.

— Se vede Fuji-san! exclamă Bunji mirat.

— Voi pleca mâine cu aeroplanul, declară I-wan. Dar îi mai rămânea o parte din noaptea aceasta pe care nu ştia cum o va petrece.

— Eu mă voi culca, declară Bunji categoric.

— În cazul acesta n-ai decât să dormi în patul meu, căci mie mi-ar fi peste putinţă să dorm, ripostă I-wan.

Se aşeză la masă şi-şi plecă fruntea în palme. Ce să facă... ce să facă acum?

— Dacă aş putea, te-aş ajuta cu dragă inimă, adăugă Bunji cu bunătate, dar eu mâine trebuie să mă prezint la Marele Cartier.

— Aeroplanul care face legătura între insule, nu pleacă până la amiază, murmură I-wan abătut.

— Nu pleacă, răspunse Bunji. Dar de cumva Shio nu va avea nevoie de mine, după ce mă voi prezenta, aş putea să mă întorc şi eu cu dumneata. Dacă s-ar întâmpla să-i scrii o scrisoare sau să-i spui ceva şi dacă nu se va putea să o vezi, i-aş putea-o da eu.

— Da, exclamă I-wan ridicând privirea, ideea aceasta este foarte bună. Bunji, dumneata îmi eşti un prieten atât de bun!

— Hah! exclamă Bunji. Dar de... mie-mi placi... nu ştiai, sfârşi el şi începu să se dezbrace.

Dar I-wan scosese tocul şi cerneala. Va încerca să o vadă pe Tama, şi dacă-i va fi peste putinţă să vorbească împreună, Bunji îi va putea da această scrisoare. Îi scrisese până târziu, rugând-o, stăruind şi mărturisindu-şi dragostea în cuvinte înflăcărate.

„Draga mea Tama, chiar dacă ţările noastre vor porni război, una împotriva celeilalte, repeta el mereu, *asta nu are nicio legătură cu noi. Tu şi eu, suntem cu totul aparte. Noi ne aparţinem unul altuia. Este o simplă întâmplare, că guvernele*... (Faţă de guvernul care stăpânea acum China, nu se simţea obligat la niciun fel de supunere, căci nu era guvernul pe care l-ar fi dorit el).

Legănat de respiraţia tihnită a somnului sănătos în care se cufundase Bunji, scrise lui Tama tot ce găsi de cuviinţă. Pe urmă se apucă şi reciti tot ce scrisese. Când într-un târziu împături paginile scrisorii, luna apusese şi întunericul care precede zorile, puse stăpânire pe tot ce era în jurul lui. Stinse lumina din cameră şi se culcă aşa îmbrăcat cum era, alături de Bunji şi adormi întocmai ca un om trudit de drum care se împiedică şi cade în adâncul unei gropi întunecate.

*

* *

Se trezi imediat ce simţi pe Bunji că a început să se mişte.

— Cât e ceasul? întrebă Bunji somnoros.

În cameră îşi făcuseră loc cele dintâi raze de soare.

I-wan se uită zăpăcit la ceasornicul pe care-l avea la mână.

— A trecut de opt şi jumătate, răspunse el.

Bunji trecu peste el şi coborî din pat.

— Akio şi eu va trebui să luăm trenul care pleacă la orele nouă! exclamă el.

Începu să se îmbrace în grabă şi se repezi la ligheanul cu apă, apoi începu să se spele pe obraz şi-şi udă părul.

— Vom avea de făcut drum lung, aşa că va trebui să-mi cumpăr ceva de mâncare pentru drum.

În timp ce vorbea, începuse să-şi întindă părul cu o perie aspră.

— Mă voi întoarce imediat ce voi fi liber, declară el. Dacă se va întâmpla ca Shio să nu aibă nevoie de mine, voi pleca.

Îşi legă cravata, încheindu-şi haina cu cealaltă mână şi alergând să-şi găsească pălăria; toate acestea dintr-odată. Ajunsese în faţa uşii, unde se opri.

— Hah! vasăzică aşa; ne-am înţeles!

I-wan se ridică încet din pat, dar se simţea obosit, deşi dormise puţin. Se dezbrăcă şi după ce se spălă, îşi schimbă rufele. Pe urmă se aşeză pe scaun şi începu să recitească foarte atent scrisoarea pe care i-o scrisese în ajun şi cea pe care o primise de la ea. Apoi ca şi când ziua aceasta nu s-ar fi deosebit cu nimic de celelalte, se duse la restaurant, mâncă şi plecă la magazin.

Peisajul de jad pe care Shio îl admirase atât de mult, nu se vedea nicăieri. Fără îndoială Shio îl dusese la el acasă. Se simţi cuprins de o nemulţumire neaşteptată, ca şi când el însuşi ar fi pierdut o comoară. Dar cu toate acestea se aşternu pe lucru cu râvnă şi începu să controleze cifrele facturilor ce le avea în faţa lui. Acum nimic nu-l mai putea interesa, decât întrebarea: va putea oare să ajungă la timp, ca să vorbească cu Tama, şi dacă va ajunge, va reuşi oare să o convingă?... Pe urmă se întrebă: despre ce anume să o convingă? Ce va spune lui Tama să facă? Unde o va putea duce? Făcu o pauză şi se uită la o bucată de rădăcină veche de cireş, sculptată şi lustruită de vreme, care reprezenta un obraz cu trăsături diabolice. Când coborî ochii spre ea, i se păru că ochii

acestei sculpturi, se uită la el batjocoritori, întocmai ca ochii unui bătrân înveselit şi cinic. Unde va putea găsi în toată lumea aceasta, un locşor care să-l primească pe el şi pe Tama!

Dar înainte de a răspunde la această întrebare, auzi pe cineva plângând şi strigându-l pe nume. Era Bunji. Deschise uşa şi-l văzu că este cu ochii împăinjeniţi şi obrazul strâmbat din cauza plânsului.

— I-wan, gemu el. Shio… unde este Shio?

— Nu l-am văzut, răspunse I-wan speriat şi sculptura care reprezenta chipul bătrânului, îi scăpă din mână. Bunji… te rog… ce este…

— Akio… gemu Bunji. Akio… Akio…

Şi întinse lui I-wan un petec de hârtie. Pe aceasta se vedeau liniile delicate ale penelului lui Akio care scria:

„Aceasta este pentru părintele meu şi pentru fraţii mei: M-am gândit îndelung la pasul pe care-l fac acum. Ştiu de ce am fost chemat să mă prezint din nou la regiment. Vom fi trimişi ca să luptăm în China. Dar în viaţa aceasta pentru mine nu există nimic ce m-ar putea obliga să lupt. Şi înainte de orice, eu nu aş vrea să fiu părtaş la asasinarea oamenilor din niciun fel de rasă. Cu toate acestea ar fi peste putinţă să nu asculţi porunca Împăratului, afară doar de singurul mijloc de nesupunere pe care mi l-am ales eu acum. Când scrisoarea aceasta va ajunge acolo unde a fost sortită, eu mi-am dat trupul vulcanului Fuji-san. Iar cu mine, ca întotdeauna, este şi Sumie”.

— Când… când… îngână I-wan.

— Când am ajuns la gară şi m-am dus să-mi iau foaia de drum, gemu Bunji înecat de plâns, după ce le-am spus cum mă cheamă, mi-au dat scrisoarea asta şi mi-au spus că a lăsat-o cineva pentru mine. Am luat-o şi am citit-o, pe urmă am început să plâng… ofiţerul mi-a luat-o din mână şi a citit-o şi el – era foarte furios – spunea… spunea că Akio este un trădător… şi că n-avea acest drept… n-avea dreptul să se sinucidă… tocmai atunci când Împăratul are nevoie de oameni, sfârşi Bunji şi lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraz.

— Shio a aflat? întrebă I-wan cu glasul stins.

Bunji clătină din cap.

— Haide! zise I-wan.

Întinse mâna după Bunji şi-i simţi mâna mică şi puternică, în mâna lui delicată. Pe urmă, fără să mai zică nimic, intrară în biroul lui Shio. Îl găsiră în faţa mesei. Înainte de a face sau a spune ceva, I-wan îi întinse scrisoarea lui Akio. Shio o citi, începu să clipească din ochi, trăsăturile obrazului i se schimbară din mirare în spaimă şi pe urmă când înţelese despre ce este vorba, începu să tremure şi lăsă hârtia pe masă.

— Am bănuit întotdeauna, că într-o bună zi Akio va face o astfel de faptă, declară el cu glasul încet. Se zbătea mereu între viaţă şi moarte. Moartea i se părea tot atât de plăcută ca şi viaţa... făcu o pauză şi înghiţi în sec. Pe vremea când eram copii – dacă se întâmpla ca ceva să nu iasă aşa cum ar fi vrut – spunea întotdeauna că ar prefera să moară. (Pe urmă niciunul dintre ei nu mai zise nimic). Într-un târziu Shio continuă cu glasul grav: Bunji, va trebui să te întorci imediat acasă. Eu voi încerca să văd, poate se mai găseşte vreo urmă din trupurile lor. Se întâmplă câteodată... ca oamenii să nu poată sări din vârful stâncilor... de-a dreptul în crater...

— Eu nu pot să mă întorc, răspunse Bunji. Va trebui să mă prezint la datorie, chiar astăzi după-amiază. Mi s-a acordat numai câteva ceasuri de răgaz...

Se uitară amândoi speriaţi la el.

— Peste trei zile va trebui să mă îmbarc şi să plec în Manciuria.

Rămaseră încremeniţi şi se uitau unul la altul, fără să ştie ce să mai zică.

— În calitate de japonez, declară Bunji categoric, eu sunt obligat să plec.

— Ştiu, răspunse I-wan cu glasul stins. Înţeleg.

Se întoarse spre Shio. Chiar în clipa aceasta prin minte îi fulgerase un gând:

— Dacă vrei să ai încredere în mine, declară el, mă voi duce eu în locul lui Bunji şi voi da de ştire tatălui dumitale.

O stranie presimţire i se furişase în suflet şi i se părea că aci a intervenit soarta care pune lucrurile la cale în locul lui. Dar dacă totuşi s-ar putea să existe şi aşa ceva?

— În cazul acesta cred că va fi bine să te duci, răspunse Shio. Şi roagă-l pe tatăl meu să nu fie prea supărat pe Akio.

Astfel mâna morţii se întinse şi-i deschise porţile drumului care ducea spre Tama.

*

* *

Sta îngenuncheată şi tăcută, ceva mai încolo, în urma părinţilor ei, în timpul cât el le povesti ce s-a întâmplat. La început domnul Muraki îl primise fiind numai el singur în cameră. După ce-l ascultă şi după ce citi scrisoarea pe care i-o adusese, rămase o vreme fără să zică nimic. Împături scrisoarea cu grijă, făcând-o un pătrăţel mic pe care-l băgă în buzunarul mânecii de la haină. Pe urmă îi spuse:

— Cheamă pe fiica mea şi pe mama ei la mine!

I-wan ieşi din cameră şi găsind o slujitoare, îi spuse ce-a poruncit domnul Muraki, şi se întoarse din nou la el. Văzu că nu s-a mişcat din loc. În timpul cât I-wan se aşează din nou în faţa lui, bătrânul nu scoase nicio vorbă.

Peste câteva clipe uşa camerei se deschise şi apăru doamna Muraki. I-wan se ridică în picioare, fără să se uite la ea. Ar fi fost nepoliticos să se uite la ea, aşa că se întoarse puţin într-o parte. Dar ştia şi simţea că Tama este şi ea în cameră. Pe sub pleoapele coborâte îi putea vedea poala kimonoului. Cel puţin acum era aproape de el.

— Staţi jos, porunci domnul Muraki.

Se aşezară cu toţii pe duşumele. Domnul Muraki scoase din mâneca hainei scrisoarea lui Akio. Făcu o pauză, în timpul căreia i se auziră dinţii clănţănind şi-i tremurau muşchii obrazului. Pe urmă începu să citească liniştit şi limpede, tot ce scria Akio. După ce termină, împături din nou scrisoarea şi o băgă în buzunarul mânecii. Tăcură cu toţii. O singură clipă lui I-wan i se păru că aude un hohot de plâns, repede stăpânit. Dar înţelese imediat că plânsul acesta fusese al lui Tama. Ridică repede privirea. O văzu că-şi muşcă buzele şi mâinile îi erau încleştate strâns. Doamna Muraki sta nemişcată, numai lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraz. Ridică braţul şi cu mâneca kimonoului îşi şterse lacrimile, dar nu zise nimic.

— Pe un fiu care a fost neascultător faţă de împăratul şi faţă de tatăl său, nu avem nicio pricină să-l jelim, declară domnul Muraki pe acelaşi ton liniştit cu care le citise şi scrisoarea. Prin urmare nimeni nu va jeli în casa mea.

Mâinile lui, sprijinite pe genunchi cu palmele în sus, începură să tremure uşor şi tuşi.

— Atât este tot ce-am vrut să spun, adăugă el. Pe urmă se întoarse spre I-wan. Probabil înainte de a te întoarce, ai vrea să te

odihneşti o noapte, declară el. Camera dumitale te aşteaptă, ca întotdeauna.

— Vă mulţumesc, domnul meu, murmură I-wan.

Dincolo de mâhnirea aceasta stăpânită, îşi simţi inima bătând cu furie. Acum cunoştea drumul spre cascada care gâlgâia în faţa uşii lui Tama. Astfel că nu mai avea nevoie de scrisoarea pe care i-o făcuse.

— Vă rog să ne scuzaţi, domnul meu, zise doamna Muraki cu glasul stins.

Domnul Muraki dădu din cap şi I-wan se ridică din nou în picioare. Ridică repede pleoapele, o singură dată. Întâlni ochii plini de lacrimi ai lui Tama, şi ochii aceştia îl implorau cu toată căldura, aşa că-şi dădu seama că-l va aştepta.

*
* *

Puţin după miezul nopţii se opri în faţa uşii ei şi tupilându-se în umbra streaşinei largi, îi făcu semnul obişnuit, zgâriind cu unghia pe şipcile grătarului de la fereastră. Cât ai clipi paravanul se feri într-o parte şi o văzu că apare în faţa lui. Îi văzu obrazul palid în lumina de lună. Tama îşi duse un deget la buze, ca să nu facă zgomot şi simţi în jurul său mireasmă de trandafiri. Rămase nemişcat, aproape nici nu mai respira şi nu se mai gândi decât la ea.

— Intră în umbra terasei!

Murmurul ei părea mai uşor decât zvâcnirea nesimţită a aripilor unei păsări în zbor. Fără să se simtă, trecu de pe aşternutul de muşchi, pe rogojina întinsă de Tama în calea lui, ca să-i amuţească paşii. Se opriră faţă în faţă, uitându-se unul la altul şi fără să zică nimic. Pe urmă întinse braţele spre ea. În viaţa lui de până acum, nu i se întâmplase niciodată să întindă braţele după o femeie, ca s-o cuprindă. Nu ştia nici cum ar putea să fie forma trupului unei femei. Dar o ţinea strâns şi din adâncul negurilor dragostei lui, gândurile-i tremurau mirate, cum de se poate lipi atât de strâns trupul unei femei de trupul unui bărbat, aşa cum o simţea pe ea acum, şi cum se poate că deşi se deosebeşte atât de mult de el, totuşi se potrivesc unul cu altul şi fata asta parcă face parte din fiinţa lui. Rămaseră aşa, unul lângă altul, fără să facă nicio mişcare.

Pe urmă fata se despărţi de el.

— Oh! exclamă ea uşor. Şi eu care-mi ziceam, că nu voi... dacă

vei veni, nu voi admite să te văd.

— Te-aş fi găsit, oriunde te-ai fi dus, declară el solemn. Nicăieri nu se poate să te ascunzi de mine.

— Nu, I-wan, te rog.

— Da, Tama, te voi căuta în toate părţile.

— Ştii... că se va face război?

— Între noi doi nu se va face niciodată!

— Nu pot... nu sunt în stare... pentru noi nu este nicio posibilitate de scăpare. Eu trebuie să-mi fac datoria.

— Înainte de asta... la început... nu te-ai gândit niciodată... că ar fi datoria dumitale... să te căsătoreşti cu un om bătrân pe care nu-l poţi suferi! îi răspunse el în şoaptă.

— Nu m-am gândit înainte, dar astăzi totul s-a schimbat. În timpul unui război bărbaţii japonezi trebuie să se lupte şi femeile japoneze să nască şi ele copii, ripostă ea.

— Tama... tocmai dumneata, care eşti o fată modernă! protestă el.

— Da, dar totuşi aşa este... ce altceva ne-ar rămânea de făcut?

O strânse mai tare la piept şi simţi un junghi în inimă, din cauza bătăilor repezi.

— Nu se poate, răspunse el repede, dumneata nu poţi face aşa ceva. Noi doi, vom fugi împreună, undeva unde nu sunt războaie... unde nu ne va putea găsi nimeni... unde nimeni nu se va mai gândi că eu sunt chinez şi dumneata japoneză.

— În lumea aceasta nu se găseşte pentru noi un astfel de loc, gemu Tama.

— Se găseşte... îl vom găsi... declară I-wan. Numai să-mi făgăduieşti că nu te vei căsători cu el. Mă voi gândi şi voi face un plan de fugă... apoi te voi înştiinţa...

Prin noapte se simţi zgomot uşor de paşi. O ramură se auzi pârâind. Câteva clipe rămaseră îmbrăţişaţi, încremeniţi de spaimă. Văzură pe domnul Muraki cotind pe după colţul casei. Tama îl apucă de mâini şi-l trase după ea în cameră, fără să facă niciun zgomot. Rămaseră în picioare, în dosul paravanelor, la o depărtare de cel mult zece metri de tatăl ei. Bătrânul se oprise în faţa cascadei şi sta cu fruntea plecată în pământ. Îi puteau vedea părul alb cum străluceşte în lumina de lună. În mână ţinea o ramură încărcată de flori de myrt, pe care o rupsese, când trecuse pe lângă copacul din grădină. Întârzie atât de mult, încât cei doi tineri începuseră să-şi simtă trupurile înţepenite. Pe urmă domnul Muraki

se plecă şi aruncă ramura înflorită în dulbina de la picioarele cascadei. Îl auziră oftând şi-l văzură că pleacă încet şi se pierde în largul grădinii.

Nu îndrăzniră să mai întârzie. I-wan se plecă spre obrazul lui Tama. Mirosea întocmai ca o caisă proaspăt ruptă de pe ramură şi pe obrazul lui îi simţi obrazul catifelat, întocmai ca fulgul de piersică.

— Făgăduieşte-mi! stărui el în şoaptă.

— O, te rog… trebuie să pleci, suflă Tama.

— Făgăduieşte-mi numai că vei aştepta! o rugă el. Cel puţin până atunci, când vom putea afla, dacă se va face cu adevărat război sau nu. S-ar putea să nu fie nimic.

Îi simţi buzele mişcându-se moi şi fierbinţi, pe obrazul său.

— Pleacă… pleacă, zise fata în şoaptă. Mi se pare că aud ceva.

Ieşi în lumina lunii de afară şi se îndreptă spre camera lui.

Cu siguranţă, îşi zicea el, nu se poate ca în largul mării să nu se găsească vreo insulă, care să fie departe de toate războaiele şi tulburările pricinuite de oameni. Se întinse în aşternut şi rămase cu ochii deschişi. Nu se poate să nu se găsească astfel de insule. Pe urmă îşi aduse aminte că Tama nu-i făgăduise nimic.

*
* *

— Dumnealui este generalul Seki, zise domnul Muraki.

I-wan prânzise singur în camera lui şi pe urmă, fără să ştie dinainte care dintre planurile lui încă neformulate, va începe să ia fiinţă, intrase în camera pe care familia o numea salonul modern. Îi plăcea şi astăzi să se aşeze mai bucuros pe un scaun, decât pe o rogojină întinsă pe duşumele, şi în camera aceasta erau scaune rigide, tapiţate cu un pluş verde-deschis. Cu ani de zile în urmă, înainte de transferarea centralei lui la Yokohama, domnul Muraki văzuse mobilierul acestei camere la un magazin şi-l cumpărase în întregime, pentru a-şi aranja o cameră în care să poată primi clienţii americani şi europeni care veneau la el. Astăzi camera aceasta o foloseau foarte rar, şi uneori când I-wan simţea nevoia să citească sau să fie numai el singur, în casa aceasta cu paravanele ce se fereau din faţa uşilor, căci salonul acesta avea pereţi şi uşi după moda apuseană.

Dar în dimineaţa aceasta, abia se aşezase într-un fotoliu şi-şi aprinsese o ţigară, când văzu că uşa se deschide pe neaşteptate şi

apare domnul Muraki, iar pe urma lui un bărbat mic de statură şi gras, îmbrăcat în uniformă. I-wan se ridică în picioare. O clipă domnul Muraki păru foarte încurcat. I-wan se prosternă în faţa lor. I se păru că tot sângele i se repede spre creier şi începe să vâjâie frenetic, lăsându-i trupul rece şi moleşit.

— Iar dumnealui, adăugă domnul Muraki, este fiul bancherului chinez, Wu Yung Hsiu.

Generalul Seki dădu repede din cap şi se uită la I-wan.

— Tocmai mă pregăteam să plec, domnul meu, se adresă I-wan domnului Muraki.

— Nu, interveni generalul Seki. Vei rămâne cu noi.

Se aşeză cu greutate, din cauza uniformei lui rigide şi sabia i se lovi de picioarele scaunului.

— Cum doriţi, răspunse domnul Muraki, adresându-se generalului Seki.

Astfel I-wan trebui să se aşeze pe marginea unui scaun de lemn, foarte incomod şi cu spătarul drept. Din tumultul pe care-l simţea în creier, câteva gânduri începeau să i se limpezească. Ce dezgustător la vedere este omul acesta cu gâtul gros. Semăna foarte de aproape cu o broască ţestoasă, cu capul ca o ghiulea, fără gât, ascuns în gulerul larg al tunicii. Avea un obraz dreptunghiular şi lătăreţ, cu mustaţa ţepoasă şi căruntă.

„Totuşi nu pare să fie bătrân”, îşi zise I-wan şi începu să-l afurisească în gând. Deşi nu mai era tânăr, părea un bărbat viguros, crud şi autoritar.

— S-ar putea ca dumneata să-mi dai câteva informaţii, zise generalul Seki întorcându-se spre el. Poţi să-mi spui, în ce oraşe din Manciuria are sucursale banca tatălui dumitale?

I-wan se gândi imediat: „Nu-i voi spune nimic”. Îşi aduse aminte de En-lan care spunea că japonezii pun mereu tot felul de întrebări şi caută să afle chestiuni mărunte care de multe ori par fără nicio însemnătate. Ce prostie din partea lui să-şi închipuie…

— Eu nu ştiu, răspunse el.

— Mi se pare straniu, ca dumneata să nu ştii, declară generalul Seki după un moment de gândire. Se uită întunecat la I-wan: Dar n-are nicio importanţă. Informaţiile acestea le găsesc la cartierul meu general. Te-am întrebat numai ca un amănunt privitor la conversaţia ce o voi avea cu domnul Muraki. Probabil în cazul acesta vei putea să-mi spui, cam câte ceasuri de drum sunt de la Peking până la Harbin?

— Eu mi-am petrecut partea cea mai mare a vieţii în oraşul Shanghai, răspunse I-wan.

O vinişoară subţire şi roşie începu să zvâcnească repede pe tâmpla generalului Seki. Se întoarse spre domnul Muraki şi declară cu glas puternic:

— Să lăsăm planul aşa cum l-am stabilit. Nu va fi un război adevărat... trei săptămâni vor fi tocmai de ajuns pentru a zdrobi câţiva chinezi revoltaţi. Acum am foarte puţin timp. Trebuie să plec imediat. Dar când mă voi întoarce, îmi voi lua un concediu – şi făcând o pauză, rânji hidos – va fi cel mai fericit concediu din viaţa mea.

I-wan rămase nemişcat şi se uita la bărbatul acesta. Începea să-şi dea seama că generalul Seki vrea să-l pedepsească, din cauză că el era chinez, sau în orice caz vrea să-l sperie. Îşi simţi tot sufletul clocotind de revoltă. Apoi dintr-odată îşi simţi capul pe deplin limpezit. E oare posibil ca pentru aşa ceva să fie de ajuns trei săptămâni? Înainte de asta cu câteva minute ar fi fost gata să declare că i-ar fi peste putinţă să urască Japonia. Dar în clipa aceasta descoperise ceva în această Japonie care i se părea odios... amănuntul acesta era omul din faţa lui, militaristul acesta arogant, închipuit, individul acesta din faţa lui care-şi lua aere de tiran atotputernic şi care voia să se căsătorească cu Tama.

— Nu vă aşteptaţi la niciun fel de împotrivire? întrebă el cu glasul liniştit.

— În cazul când chinezii se vor împotrivi, răspunse el cu dispreţ, îi vom bate cu tunurile şi vom arunca bombe...

I-wan simţi că toată ura de care era capabil, i se repede spre inimă. Se ridică în picioare. Pentru el amănuntul cel mai important nu era ura care-l îneca, ci faptul că nu va fi război.

Se întoarse şi ieşi din cameră, legănându-se puţin pe picioare, apoi închise uşa. Câteva clipe se opri în faţa acestei uşi închise. I se părea că toată casa a început să se învârtească cu el şi i se tăia respiraţia. Totuşi gândurile i se limpeziseră pe deplin. Va trebui să găsească pe Tama şi să-i spună că însuşi Seki a declarat, că nu va fi un război adevărat.

Văzu o slujitoare trecând cu un vas de formă prelungă, plin cu flori.

— Unde este Tama-san? întrebă el.

Fata se uită la el mirată.

— Pe terasa de la răsărit; este ocupată cu aranjarea florilor,

răspunse slujitoarea şi-şi continuă drumul.

Până acum nu vizitase niciodată interiorul casei, deoarece nu era obiceiul ca bărbaţii să intre în camerele acestea. Dar de astă dată se îndreptă spre partea de răsărit, după ce trecu prin bucătărie. Dincolo de aceasta, în mijlocul unei terase pătrate şi mici, o găsi pe Tama numai ea singură, cu o mulţime de ierburi şi flori îngrămădite pe o masă din faţa ei. Alesese un mănunchi de ierburi cu frunzele argintii pe care le aşeza într-un vas, în jurul unor stânjenei roşii, tigraţi, dar când îl văzu se opri numaidecât.

— I-wan… dumneata… exclamă ea.

Dar el îi tăie vorba:

— Tama, ţipă el… Este un om îngrozitor la vedere.

O văzu că se opreşte cu frunzele argintii în mână şi pleacă ochii.

— Da, e un bărbat îngrozitor, răspunse ea în şoaptă. L-am văzut ieri, după ce…

— Nu va fi război! o întrerupse el din nou. Seki spune că nu va fi război! Îi spuse ce-a auzit, pe urmă se gândi la tatăl său şi-l condamnă fără ruşine: Bărbaţi ca tatăl meu, nu vor admite niciodată izbucnirea unui război cu Japonia. Şi tatăl meu, Tama, este un om puternic, enorm de puternic… puterea banului…

Simţi cum se ridică într-însul o umbră din vechea lui mândrie. Cât l-ar dispreţui En-lan pentru astfel de cuvinte. Dar En-lan n-ar fi niciodată în stare să înţeleagă sentimentele lui pentru această mică japoneză, nici cât o iubeşte. Lui En-lan i-ar fi peste putinţă să înţeleagă cum de cineva este în stare să iubească o japoneză.

— Evident, dacă se va întâmpla să nu fie război… declară Tama cu glasul stins, atunci totul se schimbă. Dacă va fi o simplă încercare, din partea tatălui meu care vrea să mă sileascâ…

— Îţi jur că nu va fi niciun război! declară el.

Slujitoarele începuseră să mişune în jurul lor, prefăcându-se că scutură şi şterg praful.

— Nu vreţi să vă ajut, stăpână? întrebară ele una după alta.

Se uită la ele întunecat.

— Fetele acestea îmi aduc aminte de un roi de viespi, zise el lui Tama. Se vede că sunt hotărâte să nu ne lase nicio clipă singuri. Dar nu te voi părăsi până când nu voi fi convins că eşti în siguranţă… Înţelegi, până când nu voi vedea că eşti pe deplin liniştită. Căci sunt sigur că dacă vei lua o hotărâre…

Se uită la el, cu ochii mari şi negri. Era grozav de palidă. Din cauza emoţiei nu băgase până acum de seamă.

— În cazul când nu va fi război, declară ea, atunci firește, eu nu mă voi căsători cu el.

În sfârşit, îi făgăduise!

— În cazul acesta eu mă voi adresa tatălui dumitale şi te voi cere în căsătorie. Te rog să ţii seamă de asta. Voi fi tot atât de om de modă veche, cât va vrea el. Voi căuta pe cineva care să-i vorbească în numele meu şi voi aduce darurile de cuviinţă. Până când totul va fi aranjat, nu vei mai afla nimic despre această chestiune.

Tama îşi duse frunzele de iarbă argintie la obraz şi nu zise nimic. Se înclină adânc în faţa ei, o privi în luminile ochilor şi plecă. Dar în faţa uşii se opri, ca să o mai vadă odată, după ce slujitoarele începură să foiască în jurul ei. Pe doamna Muraki o văzu trecând prin grădină atât de repede, încât rochia i se înfăşură în jurul picioarelor, de zorită ce era. Dar amănuntul acesta nu-l mai interesa. Tot ce trebuise spus, fusese spus şi restul n-avea nicio însemnătate.

Fără să-şi mai ia rămas bun şi fără să se mai întâlnească cu nimeni, părăsi casa şi se întoarse la Yokohama.

*

* *

Ziarele scriau şi lumea se auzea strigând pe străzi, că nu se va face război în Manciuria. Ziarele scriau – exact cum bănuise şi el – că se va încheia o „înţelegere”. Se spunea că a fost convocată Liga Naţiunilor. Asta însemna că Chiang Kai-shek nu doreşte să se bată. I se părea că îl vede pe tatăl său, trăgând sforile, în favoarea păcii.

Încercă să-şi alunge gândurile – n-avea niciun rost să se gândească la astfel de amănunte pe care el nu le putea nici înlătura, nici schimba. Pacea! Pentru el pacea însemna Tama – Tama şi anii lungi şi fericiţi pe care-i vor petrece împreună. Era foarte mulţumit că dragostea lui pentru Tama nu fusese năvalnică şi nici neaşteptată, ci că ajunsese să o iubească după patru ani de cunoştinţă, de prietenie şi de dragoste. Avusese tot timpul că se gândească la toate amănuntele, înainte de căsătoria lor. Acum, când aceasta va veni, şi fiind pace, va trebui să vină, căsătoria aceasta a lor va fi veşnică. Îşi va trăi viaţa lui cu totul aparte, lucrând, învăţând şi bucurându-se împreună cu Tama, ani de-a rândul, ani de mulţumire şi împăcare. Naţiunile n-au decât să se ocupe singure de soarta lor. În lumea de astăzi ar fi peste putinţă ca un om inteligent să poată crede în viaţă, decât cel mult atunci

când va trăi într-o lume cu totul aparte, o lume minusculă, pe care şi-a creat-o el singur.

Nu spuse nimănui nimic, ci începu să-şi limpezească planurile pe care şi le făcuse în legătură cu Tama. Găsise un vechi profesionist care se ocupa de căsătorii, aşa că se duse la el şi omul acesta consimţi ca în schimbul unei recompense, să se ducă la domnul Muraki şi să-i prezinte cererea lui.

— Va trebui să-mi dai şi fotografia! declară bătrânul.

I-wan era gata să-i răspundă: „Ei mă ştiu cum arăt”, dar tăcu. Mai bine să lase ca totul să-şi urmeze cursul, aşa cum era obiceiul. Prefăcându-se că se conformează obiceiurilor, însemna că este în mai multă siguranţă. În viaţa lui de până acum avusese destule cazuri de rebeliune. Dar toate acestea nu-i folosiseră la nimic. Ieşi în oraş şi se fotografie şi când fu gata – plătise pentru ca să i-o facă repede – se duse cu ea la omul său. Se gândi că nu este nimic neobişnuit în fotografia pe care i-o dăduse. În hainele lui străine, arăta palid, solemn şi banal, iar fotograful japonez încercând să o retuşeze, îi dăduse o foarte ciudată înfăţişare de japonez. Ochii lui păreau ieşiţi din orbite şi colţurile gurii repezite în jos, aşa că nu mai semăna cu ce a fost înainte, dar amănuntele acestea n-aveau nicio importanţă.

— Îţi voi aduce şi fotografia ei, declară bătrânul şi se uită la el şiret.

— Nu e nevoie, răspunse I-wan repede; eu am văzut-o cum arată.

— Nu e, dar ai dreptul la o fotografie, stărui bătrânul. Afară de asta, la o fotografie te poţi uita cât pofteşti. Şi e mult mai bine, decât dacă te-ai uita la ea.

Încerca să-l convingă în toate felurile, care sunt drepturile lui în calitate de client al său, aşa că I-wan îl ascultă cu bunăvoinţă şi pe urmă plecă.

Nu va fi război! Viaţa este foarte sucită, gândi el, în timp ce trecea în lungul străzilor, vesele şi înguste. Se opri şi cumpără un ziar, pe care-l citi pe drum, dar nu reuşi să înţeleagă nimic. Acum ştia că ziarele nu scriu altceva, decât ceea ce le dau voie să scrie oameni ca generalul Seki. Erau articole cu titluri care spuneau că sunt mai multe batalioane de renegaţi, un fel de bandiţi, care provoacă tulburări, din cauză că nu vor să se predea japonezilor. Dacă En-lan ar mai fi în viaţă, fără îndoială ar fi şi el printre aceştia. Dar cu siguranţă En-lan era demult mort. Din cauza acestor bandiţi,

spuneau ziarele, armata japoneză a reuşit numai cu mare greutate să restabilească ordinea şi siguranţa cetăţenilor săi. Ar fi fost peste putinţă să înţeleagă ce înseamnă aceste cuvinte: ordine şi siguranţă!

În orice caz ele trebuiau să însemne cel puţin pace, şi mai mult decât orice, el avea acum nevoie de pace şi de siguranţă. Avea nevoie ca Tama să devină soţia lui şi să facă împreună cu el un cămin. Renunţase la toate celelalte gânduri. Când totul va fi terminat, va scrie şi tatălui său. Aruncă ziarul pe care vântul îl prinse numaidecât şi începu să-l poarte ca pe un zmeu, târându-l în josul străzii.

*
* *

Nu se aştepta ca bătrânul său mandatar să termine repede, aşa că un timp aşteptă cu toată răbdarea. Noaptea când se trezea, sta şi se gândea prin întuneric, înfiorat de gândul că prea legase multe nădejdi de succesul acestei întreprinderi şi că poate Tama nici nu era atât de sigură de ea însăşi, cum i se păruse lui. Dar după ce se făcea ziuă, îşi aducea din nou aminte, cât de sigură fusese în ziua când se despărţise de ea. În purtarea ei nu era nimic din uşurinţa cu care proceda Peony, pentru a-l necăji. Dacă se întâmpla ca Tama să-i spună că va face ceva, atunci putea fi dinainte sigur, că va şi face ceea ce i-a spus. Îşi va face datoria, întocmai cum ar fi fost gata să se căsătorească şi cu generalul Seki, deoarece ea fusese crescută în simţul datoriei împlinite. Totuşi nu era câtuşi de puţin o femeie din vechea clasă japoneză, care acorda bărbatului putere neţărmurită asupra ei. Aceeaşi încăpăţânare care putea duce pe Tama într-o direcţie, o putea şi abate din drumul apucat, dacă se întâmpla ca ei să i se pară că e mai bine aşa. Avea toată încrederea în ea şi se simţea liniştit, aşa că-şi putea vedea de ocupaţiile lui de la birou.

În fiecare zi soseau transporturi noi şi altele plecau. Începuse să se obişnuiască, văzând cum se despachetează lăzile în care soseau tot felul de comori artistice din China. Se obişnuise cu Shio care se oprea în faţa obiectelor şi alegea pe cele care ar fi dorit să le păstreze. Shio avea un instinct sigur. Orice obiect care i se părea că e nepreţuit, îl reţinea pentru el.

— Oamenii aceştia albi, spunea el lui I-wan ca un fel de scuză, nu sunt în stare să facă deosebire între ceea ce este o raritate şi ceea

ce este unic şi desăvârşit. Tot ce este desăvârşit, voi păstra în Japonia. Aparţine acestei ţări şi aici este locul unde trebuie să rămână. Cu timpul tot ce se va găsi desăvârşit în lume, îşi va găsi locul aici la noi. Nimeni nu apreciază frumuseţea, în măsura în care o apreciem noi.

I-wan nu răspundea. El nu răspundea lui Shio niciodată. Era adevărat că până acum nu văzuse pe nimeni care să fie atât de ahtiat după obiecte frumoase, ca Shio. Părea că omul acesta ar fi în stare să trăiască şi să se hrănească numai admirând frumuseţea porţelanurilor şi a obiectelor de fildeş, a tablourilor şi covoarelor pe care le adora. Când se întâmpla să fie obosit, ori el obosea foarte uşor, deoarece lucra ceasuri multe, mânca puţin şi din fire era un om foarte şubred, îi era de ajuns să stea câteva clipe şi să mângâie un obiect de jad, să pipăie un vas de porţelan sau o cupă, ca apoi să se simtă liniştit şi înviorat, ca după o masă bună. În palma mâinii ţinea fără întrerupere o bucată de jad alb, poleit din cauza mâinilor care-l pipăiseră ani îndelungaţi, şi tot atât de cald ca şi trupul unui om viu. Când sta în faţa biroului, făcând socoteli şi repetând cifrele, îşi proptea obrazul în palma în care avea bucata de jad. Spunea că atingerea aceasta de o clipă, îl face să-i treacă durerea de cap.

Uitându-se acum la el cu o curiozitate necunoscută înainte, I-wan nu era în stare să descopere în obrazul lui palid, nimic din ce i-ar fi putut aduce aminte de obrajii rotunzi şi sănătatea lui Tama. Totuşi îşi ziceau frate şi soră, erau din acelaşi sânge şi probabil copiii ei vor avea ceva din fiinţa lui Shio. În orice caz omul acesta era inofensiv şi dacă era încântat de frumuseţe, se mai găseau şi alţii care se încântau de mult mai puţin decât atâta. Toată ţara aceasta, îşi zicea I-wan, suferă de mania frumuseţii. Oameni săraci care abia câştigau atât ca să-şi poată cumpăra pentru hrană un pumn de orez rece, găseau totuşi câţiva gologani cu care să-şi poată cumpăra un ghiveci pentru flori şi câteva seminţe pentru semănat. Tama îi va împodobi întotdeauna casa cu flori, căci ea fusese învăţată să considere o cameră că este goală, dacă nu are podoabe de flori.

Însărcinatul său nu se întoarse decât în a optsprezecea zi a lunii următoare şi I-wan sta nopţi întregi de veghe, întrebându-se ce s-o fi întâmplat cu el. Se hotărâse să plece el însuşi, pentru a se convinge, când într-o seară după ce se întoarse acasă, găsi pe bătrân în camera lui, aşezat în fotoliu şi fumându-şi luleaua destul de liniştit.

— Hah! exclamă el când văzu pe I-wan că intră, şi ridicându-se în picioare, se înclină în faţa lui.

— Unde ai fost până acum? întrebă I-wan grăbit.

— După însărcinarea mea, răspunse bătrânul liniştit, după însărcinarea pe care mi-ai dat-o. A fost o însărcinare destul de grea. Mai era şi vechiul pretendent... şi dădu din cap. Omul acesta trebuia împăcat. Dar tânăra fată s-a priceput foarte bine să potrivească lucrurile. Părintele ei s-a împotrivit, pe temeiul jignirilor ce s-ar putea aduce pretendentului fetei, dar ea a reuşit să-l convingă.

— Cum? întrebă I-wan.

— Amenințându-l că se va sinucide, răspunse bătrânul liniştit. Da, şi a încercat numaidecât. Am fost de faţă. După ce a făcut această declaraţie, a scos un cuţit pe care-l avea la cingătoare şi şi l-a trecut peste încheieturile mâinilor, în faţa ochilor noştri...

— Nu se poate! protestă I-wan.

Bătrânul dădu din cap cu gravitate:

— Şi-a trecut cuţitul peste încheietura unei mâini şi se pregătea să-şi taie arterele şi de la cealaltă, dar mama ei care plângea, a leşinat văzând-o, aşa că bătrânul a rugat-o să se oprească. Fata s-a oprit, dar sângele curgea din rană şi îmbibase rogojina.

Bătrânul părea că simte adevărată plăcere, în timp ce-i povestea cele întâmplate, dar I-wan rămase încremenit de groază şi nu era în stare să scoată nicio vorbă.

Mama ei şi-a revenit în fire şi a început să geamă, că acum nu mai are niciun copil. Mi se pare îmi spuneai că are şi fii?

— Unul a murit de curând, răspunse I-wan, iar cel mai tânăr, la care ţinea mai mult, a plecat împreună cu armata în China.

— Aşa, vasăzică! răspunse bătrânul care asculta cu gura căscată. Aşa că tatăl ei mi-a spus: „Mai aşteaptă şi vom vorbi din nou despre această afacere”. Prin urmare am aşteptat, şi găsind vechiului pretendent o altă fată, fiica unui baron de la o prefectură din regiunea Kioto, care se simţea foarte onorat să aibă un general drept ginere, mai ales că logodnicul fiicei sale plecase cu o lună în urmă şi se căsătorise cu o *moga*; le pricinuise o ruşine care nu putea fi uitată, mai ales că-şi făcuseră şi hainele de nuntă, aşa că umblau să găsească pe cineva, care să-i scoată din încurcătură. Am fost pentru ei adevărată mană din cer, care le aducea un general, indiferent că era bătrân şi gras. Asta înseamnă că am aranjat amândouă afacerile dintr-un singur drum şi mai cu una, mai cu alta,

lucrurile au ieşit aşa cum le-am plănuit; dumneata va trebui să pleci acum, dar nu te vei duce la ei acasă, ci te vei duce la hotelul care este pe ţărmul mării şi aici te vei întâlni cu familia şi veţi lua ceaiul împreună, aşa cum se obişnuieşte. Pe urmă se va hotărî şi ziua cununiei, foarte curând, aşa cum este obiceiul, dar asta este o afacere ca şi făcută.

— Dar mâna ei? întrebă I-wan care nu putea să uite încheietura mânii ei însângerate.

— Rana a fost destul de gravă, răspunse bătrânul. Dar cu toate acestea fata ştia că numai în cazul când va încerca să se sinucidă, îi va putea convinge să se învoiască. Bătrânul nici nu vruse să audă de aşa ceva, până când a văzut cuţitul. Dar când a văzut că fata îşi taie vinele, şi-a dat seama că este mai încăpăţânată decât el... Acum după ce afacerea asta este ca şi terminată, aş vrea să-ţi dau un sfat. Nu întârzia să te împaci cu felul ei de a fi, înainte ca ea să bage de seamă ce ai de gând să faci, deoarece când se întâmplă ca o femeie să fie încăpăţânată, nici chiar oceanul nu poate să fie atât de sigur de puterea valurilor lui, ca ea de voinţa ei.

Tuşi şi după ce scoase un petec de hârtie din mâneca hainei, scuipă într-însul şi împăturindu-l, îl puse sub masă de unde servitorul îl scotea afară când mătura. Pe urmă aşteptă să i se dea şi restul onorariului.

I-wan începu să râdă şi se ridică în picioare, ca să-i plătească:

— Îţi voi da înc-odată pe atâta, în ziua când se va face cununia, zise el.

Bătrânul luă banii, îi împături frumos şi-i băgă în chimir.

— Voi chinezii, zise el, nu vă gândiţi niciodată mai departe de ziua de mâine. Dar ziua de mâine nu este altceva decât începutul vremii. Şi cununia nu este altceva decât începutul căsătoriei. O, da... aşa este.

Se ridică în picioare tuşind şi dând din cap, apoi plecă. Pentru el toate acestea nu însemnau nimic. El îşi câştiga existenţa din astfel de afaceri şi de astă dată fusese o simplă întâmplare, că fata preferase să se sinucidă, decât să renunţe la tânărul acesta care-i dăduse însărcinarea să plece în peţit.

După plecarea lui, I-wan începu să-şi împacheteze cele mai bune haine pe care le avea. Mâine dimineaţă se va duce la Shio şi-i va cere învoire să lipsească timp de câteva zile şi-i va spune care este motivul că trebuie să plece. I-ar fi fost peste putinţă să-şi închipuie că Shio s-ar putea interesa de afacerea asta nici pe jumătate cât s-

ar fi interesat de un obiect de jad pe care l-ar fi descoperit. Totuşi va trebui ca de aici înainte să-l considere pe Shio drept fratele său mai mare şi să se poarte faţă de el cu toată atenţia cuvenită. Era gata să facă orice pentru Tama – această Tama care era dispusă să şi moară pentru el.

*
* *

De dragul lui Tama se duse la întâlnirea ce trebuia să fie la hotel, unde ca şi când ar fi fost un om cu totul străin, se întâlni cu domnul Muraki şi chiar cu doamna Muraki, amândoi îmbrăcaţi aşa cum nu-i văzuse niciodată, în haine negre de ceremonie, din mătase grea. Cu ei veniseră prieteni şi rude pe care nu-i văzuse până acum niciodată, iar printre aceştia cât ai clipi, apăru şi Tama, o Tama pe care tot aşa nu o mai văzuse înainte de asta. Părul ei era uns cu uleiuri şi pieptănat după vechea modă japoneză, iar obrazul îi era vopsit în roşu şi alb. Când se prosternă în faţa lui, zâmbi cu acelaşi zâmbit vag, caracteristic fecioarelor japoneze, dar el nu ştia ce ar trebui să-i spună. Numai după ce-i întâlni privirile, când mişcă din pleoape – o singură dată – se simţi mai liniştit. Ochii ei străluceau luminoşi şi plini de tremurul râsului.

„Va trebui să jucăm şi comedia asta”, parcă ar fi vrut să-i spună ochii aceştia zâmbitori.

Astfel că de dragul ei, îşi jucă rolul până la sfârşit. Nu zise nimic, nici în clipa când îl auzi pe domnul Muraki spunând, că vor trebui să aştepte scrisoarea tatălui său în care să-şi dea consimţământul pentru această căsătorie, căci era sigur că el va consimţi. Tatăl său se va grăbi să-şi dovedească prietenia pentru Japonia. Se va gândi că în fond I-wan va rămâne tot chinez şi că o femeie, fie că e japoneză, fie că nu, este un amănunt de puţină importanţă, ori Tama interesa mai ales în calitate de noră, nu de japoneză.

Când sosi scrisoarea, aceasta fu exact aşa cum îşi închipuise şi I-wan că va fi.

Domnul Wu scria domnului Muraki că se simte profund onorat, de adâncirea noii păci între cele două ţări.

„Noi avem datoria să legăm una de alta aceste două ţări surori, scria el, *şi care ar fi mijlocul cel mai bun, pentru a realiza acest scop, decât această căsătorie dintre copiii noştri?”*

Lui I-wan îi scria:

„În lume nu există femei care să fie mai bine pregătite, decât femeile japoneze. Sunt femei ascultătoare, umile, supuse şi casnice. Vei duce o viaţă de familie fericită. După ce va mai trece o bucată de timp, o vei aduce la noi să o vedem. Dar nu acum... lumea de aici este revoltată, deşi fără temei, împotriva japonezilor, din pricina ultimelor tulburări. Dar oamenii de jos au fost întotdeauna ignoranţi şi au greşit. Situaţia din Manciuria se va limpezi, cât mai curând posibil. Cu toate acestea va fi mai bine să aştepţi câtva timp, înainte de a te întoarce în China cu o soţie japoneză”.

Împăturind scrisoarea tatălui său, I-wan începu să zâmbească. El nu avea de gând să se întoarcă acasă, nici cu, nici fără Tama. Dar în orice caz nu se va întoarce acasă fără să o ducă şi pe ea.

*

* *

Ca să facă pe voie lui Tama, aşteptase fără să o mai vadă, până în ziua nunţii care fusese hotărâtă să se ţină îndată ce va sosi răspunsul tatălui său. Pe urmă se duse la nuntă şi aceasta se ţinu în acelaşi hotel unde fusese publicată şi logodna lui. În încăperile reci şi ceremonioase ale acestui hotel, pe jumătate japonez, pe jumătate străin, întâlni aceiaşi oameni pe care-i văzuse şi la logodnă. Imediat după aceea sosi domnul Muraki şi doamna Muraki, Shio şi cu el o femeie liniştită şi cu obrazul pământiu care era soţia lui, şi la urmă de tot, Tama. Băură vinurile amestecate şi ascultară poruncile pe care bătrânul agent nupţial le recită în faţa lor.

Câteva clipe se simţi stăpânit de o neînţeleasă senzaţie de singurătate, deşi Tama era alături de el. Dar Tama aceasta era o fată tăcută şi cu obrazul boit, pe care el nu o cunoştea, şi de săptămâni întregi nu-i mai auzise nici glasul şi nici nu o văzuse aşa cum era ea cu adevărat. Cu toate că-i simţea umărul îmbrăcat în haina grea de mătase, alături de umărul său, trebuia să recunoască fără înconjur, că fata de alături de el, era ea însăşi şi că reuşise să o câştige, numai datorită faptului că se conformase vechilor obiceiuri. Căci domnul Muraki nu l-ar fi primit în niciun caz de ginere, dacă ar fi procedat aşa cum ar fi crezut de cuviinţă şi s-ar fi căsătorit cu Tama aşa cum i-ar fi plăcut lui, simplu şi fără ceremonie, ca şi când ar fi fost o căsătorie care-i interesează numai pe ei doi. Ar fi fost peste putinţă, deoarece căsătoria aparţinea familiei.

După terminarea ceremoniei, se uită în jurul său, la toţi cei de faţă, la oamenii aceştia mici de statură şi curtenitori, pe care-i vedea înşiraţi dincolo de domnul Muraki şi de doamna Muraki, mătuşi şi unchi şi verişori care toţi se uitau la el, zâmbind intimidaţi şi sfioşi. I se păru că toţi seamănă unul cu altul. În clipa aceasta până şi Tama seamănă cu ei, îşi zise el. Se gândi cu totul pe neaşteptate, că el nu s-a căsătorit cu Tama, ci cu Japonia. Şi fără să înţeleagă cum şi de ce, în clipa aceasta simţi că a trădat pe cineva, cu ceva, într-un fel oarecare. Pe urmă auzi glasul agentului nupţial alături de el.

— Acum, dacă vrei, schimbă-ţi hainele; mireasa te aşteaptă, zise bătrânul cu glasul fără nicio nuanţare. Automobilul este în faţa intrării.

Cuvintele acestea îl făcură să-şi aducă aminte. Hotărâse să plece după căsătorie în munţi, la micul han de la izvoarele calde, şi împreună cu Tama să-şi petreacă aici prima săptămână de căsătorie. În prima clipă de zăpăceală, îşi uitase cu totul ce avea de făcut. Nunta se terminase. Acum când în sfârşit el şi Tama vor fi numai ei singuri, va începe cu adevărat viaţa lor de căsătoriţi. La gândul acesta îşi uită de toate şi se repezi în camera lui de hotel, unde chiar azi dimineaţă, înainte de a se îmbrăca în hainele lui de ceremonie, îşi întinsese cu multă grijă pe pat, costumul cel nou albastru închis, pe care şi-l cumpărase. Obiceiul era ca după cununie mirele să îmbrace haine de care purtau cei din apus. Totul era nou şi până şi cravata roşie de mătase, era aşezată alături de costum. Se îmbrăcă repede şi luându-şi pălăria cea nouă, coborî scările în fugă. Tama îl aştepta. O găsi în maşina închisă şi cu perdelele lăsate. Cineva îi deschise uşa şi intră, ca imediat după aceea uşa să se închidă pe urma lui. Maşina porni şi fură repeziţi unul în braţele altuia. Tama începu să râdă şi când îi auzi glasul, cât ai clipi totul în jurul său i se păru din nou prietenos şi real.

— Tama! exclamă el.

Îşi spălase obrazul de vopseaua roşie şi albă, iar părul îi era pieptănat spre ceafă, ca întotdeauna; îmbrăcase o rochie verde-închisă şi în picioare avea pantofi de piele.

— Mă mai cunoşti? întrebă ea râzând.

Se uită la ea şi-i văzu faţa brună, cu trandafiri în obraji şi drăguţă cum fusese întotdeauna.

Întinse braţele, fără să zică nimic, şi-i simţi pentru a doua oară trupul voinic şi zvelt, tremurând alături de el. Apropierea aceasta

era mult mai reală, decât tot ce i-ar fi putut oferi viaţa. Amănuntul caracteristic al soţiei lui, era tocmai realitatea aceasta a unei personalităţi puternice. Ea nu întrebuinţa niciodată parfumuri. Îşi apropie obrazul de al ei şi simţi un miros de apă proaspătă şi de săpunul cu care se spălase. Din păr se desprindea mirosul plăcut de ulei de pin cu care-şi netezise părul.

— Tama, zise el în şoaptă şi se simţea înecat de fericire, suntem căsătoriţi cu adevărat?

Fata dădu din cap şi-i simţi mişcarea grăbită şi energică a frunţii.

— Da, sigur că suntem căsătoriţi, răspunse ea simplu şi fără înconjur.

I-wan nu mai zise nimic. În braţe simţi tremurul neaşteptat al trupului ei, care trepida de afirmaţia pe care i-o făcuse.

*
* *

— Ascultă I-wan, zise ea cu glasul sever, va trebui ca în timpul căsătoriei noastre să-ţi aduci întotdeauna aminte că eu sunt o *moga*.

Începu să râdă şi o văzu că se întoarce spre el, cu privirile ochilor strălucind de şiretenie.

— Vasăzică nu mă crezi? întrebă ea.

— Ba da... ba da, te cred, răspunse el repede. Despre tine cred orice.

— Ah, răspunse Tama, vasăzică este destul de bine pentru început.

Începu din nou să râdă şi rămase pe marginea patului uitându-se la ea. Tama îşi pieptăna părul lung şi negru. Mai era şi acum ud, după baia pe care o făcuseră împreună în dulbina cu apă caldă, deşi şi-l răsucise pe creştetul capului, ca să nu-i cadă în apă. Dar zburdaseră şi se stropiseră tot timpul unul pe altul.

Acum erau din nou în camera lor şi I-wan concediase servitoarea, ca să poată rămâne singur cu Tama. Vedea că toate servitoarele se uită râzând la el, dar puţin îi păsa. Le dăduse un bacşiş ca să nu lase pe ceilalţi vizitatori să se apropie, până când el şi Tama îşi vor termina baia. Până acum nu-i spusese, dar după ce intrară în apă, luase hotărârea ca Tama să nu facă niciodată baie în prezenţa altora, decât cel mult a lui. El era chinez şi nu admitea aşa ceva.

Acum era în faţa lui, complet goală şi începuse să-şi pieptene părul. Vedea că nuditatea aceasta era tot atât de inocentă, ca şi a

fetei aceleia de ţăran pe care o văzuseră în ziua când veniseră aici împreună cu Bunji. I se părea că ea nici nu-şi dă seama că ar putea să fie vreo deosebire între faptul că este goală sau îmbrăcată. Se simţi înfiorat de o uşoară gelozie, din pricina acestei inocenţe. Îi era peste putinţă să suporte gândul că ar fi putut să stea în felul acesta chiar în faţa slujitoarelor. Dar i-ar fi fost peste putinţă să-i explice situaţia. Presimţea că ea nu va fi în stare să înţeleagă.

— Lasă-mă să-ţi văd încheietura mânii, zise el pe neaşteptate.

Se apropie de el şi întinse braţul. La încheietură se vedea o cicatrice lungă, roşie. Îşi lipi obrazul de ea.

— Se întâmplă de multe ori ca fetele *moga* să-şi taie arterele, pentru ca să poată face ceea ce şi-au pus de gând? întrebă el.

Dacă i se va întâmpla vreodată să se simtă enervat din cauza lui Tama – deşi i se părea că aşa ceva ar fi peste putinţă – dar dacă totuşi se va întâmpla, îi va fi de ajuns să-şi aducă aminte de încheietura mâinii ei.

— Era singurul mijloc pentru a determina mai uşor pe tatăl meu să înţeleagă, răspunse ea cu glasul liniştit. Când am ridicat cuţitul, a înţeles că hotărârea mea, de a mă căsători cu tine, este nestrămutată.

Acestea sunt cuvinte destul de plăcute, gândi el, ca să poată mulţumi un bărbat. Dar el ar fi vrut ceva mai mult.

— Chiar dacă s-ar fi întâmplat să fie război, zise el ca să o necăjească, tu tot cu mine te-ai fi căsătorit – ştiu că aşa s-ar fi întâmplat.

Se uită la ea, ţinând-o de mână, căci voia să-i vadă ochii, când îi va răspunde.

Dar ea clătină din cap şi privirile ei erau prea inocente, ca să se poată îndoi de temeinicia răspunsului ei.

— Nu, I-wan, nu m-aş fi căsătorit cu tine, răspunse ea. Dacă s-ar fi declarat războiul, eu m-aş fi căsătorit cu generalul Seki. Nu ştii, doar ţi-am mai spus?

I-ar fi fost peste putinţă să creadă, deşi îi vedea privirile ochilor.

— Nu pot să te cred, răspunse el.

— Atunci nu eşti în stare să înţelegi nici acum, ripostă ea cu glasul grăbit. Dacă războiul s-ar fi declarat, atunci, I-wan, eu nu mai eram stăpână pe mine, ci aparţineam ţării mele. În timp de război toată lumea aparţine patriei sale.

— Bătrânul Seki nu poate fi patria, declară el supărat.

Mâna ei mai era şi acum în mâna lui, dar i se părea că este cu

totul altfel decât înainte. De ce-şi tăiase arterele? Acum câteva clipe i se păruse atât de impresionantă dâra aceasta roşie, pe încheietura catifelată a mânii ei de culoarea chihlimbarului.

— Este un general de mare vază, declară ea, şi Împăratul are multă încredere în el.

Când pronunţa cuvântul „Împăratul”, îţi făcea impresia că pomeneşte numele tuturor zeilor. Se simţi din nou înfiorat de gelozie, împotriva a ceva ce el era incapabil să înţeleagă.

— Va trebui să mă iubeşti numai pe mine, zise el.

O lăsă de mână şi ridicându-se, întinse braţele după ea şi o cuprinse de mijloc. Pe obraz îi simţi pântecele catifelat şi vârtos şi-i auzi bătăile inimii.

— De iubit te iubesc numai pe tine, zise ea cu glasul liniştit şi-i luă capul între palme. Te voi iubi întotdeauna.

— Atunci de ce spui: „Dacă ar fi fost război…”

Ar fi vrut să o audă răspunzându-i că legătura dintre ei ar fi fost aceeaşi, chiar dacă lumea s-ar fi despărţit în două, la picioarele lor.

— Amănuntul acesta n-ar fi avut nicio legătură cu dragostea mea pentru tine, răspunse Tama. Începu să-l mângâie pe creştetul capului: Ascultă, I-wan – în calitate de japoneză, este datoria mea…

— Taci! zise el, căci nu voia să o audă vorbind despre datorie. Datoria ta sunt eu, numai eu singur, încolo nu ai nicio altă datorie.

O apucă din nou de mână şi pipăi cu vârful limbii linia aspră a cicatricei, ca să o poată simţi cu toată fiinţa lui.

— Nu mai spune nimic, zise el în şoaptă, să tăcem amândoi.

Nu mai dorea altceva, decât să simtă, căci simţind, între ei nu mai exista niciun fel de obstacol. Sângele lor zvâcnea în acelaşi ritm şi spre aceeaşi dorinţă. Acesta este amănuntul esenţial între un bărbat şi o femeie, numai acesta. Ea îl ascultă, fără să răspundă nimic, şi cu mişcări şi gesturi delicate se lipi mai strâns de el. Dar imediat după aceea, la o mişcare pe care o făcuse cu mâna, I-wan se feri din calea ei şi rămase aproape consternat. Se gândi că e straniu, da… nici nu s-ar putea să fie altfel, ca o tânără fată, căsătorită de câteva ceasuri, să fie la curent cu astfel de lucruri. Se retrase şi murmură ceva neînţeles.

— Ce-ai spus? întrebă Tama.

— Te întrebam… cum se poate ca tu să ştii de aşa ceva.

Cum sta întinsă alături de el, ridică ochii şi-l privi mirată şi inocentă.

— Bineînţeles, am luat lecţii, de la o gheişă foarte bună şi

bătrână, răspunse ea. Mama i-a plătit ca să mă înveţe.

Părea atât de lipsită de prefăcătorie, de inocentă în naivitatea ei, încât rămase fascinat şi îngrozit în acelaşi timp. Se ridică într-o rână şi stătu o clipă, luptându-se cu sine însuşi, fără să înţeleagă care va fi pornirea cea mai puternică în lupta ce se încinsese într-însul.

— Ce este, I-wan, ce s-a întâmplat? întrebă Tama.

— Realismul tău… reuşi el să îngâne. Pe mine mă… îngrozeşte. (Pe urmă se gândi: probabil ea nici nu este în stare să înţeleagă ce spun eu).

Dar ea îl înţelese destul de bine. Câteva clipe se uită la el în tăcere. Pe urmă îi spuse pe acelaşi ton simplu şi liniştit.

— Dragul meu soţ, stai şi te gândeşte puţin. Crezi că ar fi bine ca o fată tânără să se căsătorească, fără să fie informată despre amănuntele care pot face plăcere soţului ei? Am fost învăţată să-ţi fac hainele, să-ţi prepar mâncarea care-ţi place, să îngrijesc de casă şi de copii. Crezi că asta înseamnă că nu trebuie să ştiu nimic relativ la felul în care trebuie să te iubesc, după ce rămânem numai noi singuri? Bine, dar aceasta este tocmai partea care reprezintă inima vieţii noastre. Când inima este sănătoasă, nu se poate ca trupul să nu fie sănătos.

— Da… dar este ceva ca o purtare de curtezană, murmură el.

— Oh, nu! răspunse ea repede şi-şi retrase mâna.

Apoi se dădu jos şi îşi luă rochia, aşa că-şi dădu seama că e rândul ei să fie consternată de cuvintele lui. Ce deosebiri stranii existau între ei! Ce însemnau acestea? Îşi aduse aminte de ziua când văzuse pentru întâia oară femei dezbrăcate la o baie publică şi cât fusese de consternat de acest spectacol, dar Bunji îi răspunsese că singurul amănunt care putea să te consterneze, ar fi fost să te uiţi la o femeie goală. Pe vremea aceea nu înţelesese cuvintele lui, dar le acceptase. Acum Tama era departe de el. Se oprise în faţa ferestrei şi-şi strângea haina în jurul trupului, legându-şi eşarfa. Îi putea vedea mâinile tremurând, în timpul cât făcu nodul. Era cu spatele spre el.

— Nu este câtuşi de puţin… purtare de curtezană, adăugă ea cu glasul înecat de lacrimi. Eu sunt soţia ta. Eu sunt cea care va trebui să-ţi nască ţie copii.

Apucă între degete mâneca rochiei şi-şi şterse repede ochii, pe urmă îşi netezi părul de pe frunte.

Stând aşa în faţa ferestrei, cu umerii repeziţi în jos, i se păru dureros de impresionantă şi de copilăroasă, ca un copil care

proceda aşa cum a fost învăţat de alţii. Se apropie de ea cu paşi grăbiţi.

— Va trebui să mă ierţi, zise el. Îţi poruncesc, adăugă el.

O văzu că se îndreaptă din umeri.

— Nu trebuie să-mi porunceşti, răspunse ea fără să se întoarcă spre el. La urma urmelor, nu sunt eu sunt o *moga?* Unei *moga* nu-i place să i se poruncească, nici chiar de către soţul ei. Dar afară de asta, eu nu vreau să fac altceva… decât ceea ce-ţi va face plăcere.

Îi văzu buzele tremurând. Cu totul pe neaşteptate se simţi îndemnat să râdă. Femeia aceasta îi era dragă, cea mai dragă fiinţă de pe pământ. Nu-l interesa ce este ea şi nici că ideile şi purtările ei îi erau inexplicabile. Nu-l interesa dacă el o va putea înţelege sau nu şi nici ce gândeşte ea. Ştia un singur lucru, că toată fiinţa lui o primeşte aşa cum este.

— Întoarce-te la mine, zise el categoric.

Tama întoarse capul şi ochii ei se furişară încet spre ai lui, ca apoi să se uite unul la altul. Pe urmă din adâncul ochilor ei văzu cum se ridică la lumină un zâmbet, întocmai ca fiorul unei unde pe oglinda unei ape. O clipă se uită la el, şi fără să răspundă nimic, în timp ce el o aştepta, începu să-şi desfacă eşarfa pe care abia adineauri şi-o încinsese atât de strâns în jurul trupului.

*

* *

Când încerca să nu se gândească la ea, se străduia ca să ridice şi mai sus în sufletul său, zidul de izolare care-i despărţea de restul lumii. Se rupsese de propria lui ţară, şi căsătorindu-se cu ea, o despărţise şi pe ea în aceeaşi măsură de cei de o seamă cu ea. Erau două fiinţe, cu totul aparte de ceilalţi, cum se cade să fie doi inşi care s-au despărţit de semenii lor. El chinez şi ea japoneză, erau străini unul pentru altul. Sângele străbunilor lor nu fusese acelaşi sânge. Nici oasele trupului lor nu erau la fel. Înţelegea când se uita la trupul ei şi la trupul lui, întinse unul alături de celălalt, că nu sunt făcute din acelaşi lut. Se întâlniseră şi acum trupurile lor se amestecau între ele. Oricât de drag i-ar fi fost trupul ei şi oricât de aproape ar fi fost de al lui, carnea lor nu putea să fie aceeaşi. Scheletul trupului său era lung şi zvelt, al ei era scurt şi puternic. Ea nu era grasă, dar cu toate acestea nu va putea deveni niciodată atât de zveltă ca el. O iubea tocmai pentru aceste calităţi pământeşti ale trupului ei, care lui îi lipseau, întocmai cum o iubea

şi pentru simplitatea ei de care îi venea de multe ori să râdă.

O iubea pentru simplitatea ei, cu atât mai mult, cu cât ştia că el însuşi este o fire complexă. Nu exista nimic ce el ar fi făcut, fără să fie în stare să facă acelaşi lucru în mai multe feluri, câtă vreme pentru Tama nu exista decât un singur fel de a îndeplini ceva şi acest fel era cel pe care-l învăţase. Până şi mândria ei de a se crede independentă şi modernă, contribuiau în realitate la determinarea ei să facă un anumit lucru aşa cum a fost dinainte învăţată să-l facă. Când încerca să facă glume pe socoteala ei din cauza aceasta, ea nu era în stare să-l înţeleagă ce vrea să spună, cum se întâmplase şi în seara aceea, când aşezase masa pentru ospăţul lor din camera de hotel. Era ultima zi din cele şapte pe care le destinase plăcerilor căsătoriei. A doua zi trebuiau să se întoarcă la Nagasaki. Domnul Muraki hotărâse ca el să ia locul lui Bunji. Ziua următoare el şi Tama se vor instala în căsuţa cea mică pe care o cumpăraseră, pe coasta muntelui din marginea oraşului. Prin urmare seara aceasta era un prilej de sărbătoare, aşa că Tama comandă o masă specială şi când sosi momentul, Tama apropie masa de paravanele deschise ale intrării, spre celălalt capăt al camerei, care avea vederea spre vale şi pe deasupra munţilor şi până departe sub cerul înnoptat în fundul căruia clipeau luminile de pe marginea mării. Nu-l lăsă să pună mâna pe nimic.

— Nu, I-wan te rog, îi spusese ea, este datoria mea să aranjez totul.

Prin urmare se aşezase pe scaun şi se uita la ea să vadă ce face, dar în timpul acesta zâmbea pe ascuns. Părea atât de serioasă şi de preocupată de cel mai mic amănunt. Toată după-amiaza o petrecuseră împreună pe câmp şi ea adunase anumite flori şi ierburi cu care avea de gând să împodobească masa în timpul ospăţului. După ce se întoarseră acasă, îşi pierdu aproape un ceas cu aranjatul florilor, din care aruncă cea mai mare parte, iar pe cele care îi mai rămaseră, începu să le taie şi să le potrivească cu toată grija şi cufundată într-o profundă tăcere. Dar i-ar fi fost peste putinţă să nu recunoască forma desăvârşită a tot ce făcuse. Câteva fire de iarbă argintie, aşezate în vas, păreau atât de subtil aranjate între frunzele lungi şi graţioase, încât dacă nu ar fi văzut-o cum le-a aşezat, i-ar fi venit să creadă că le-a scos de-a dreptul din pământ şi le-a transplantat în vasul de formă pătrată din cameră. Toată străduinţa şi arta pe care o învăţase, se rezuma numai la acest amănunt: ca ceea ce face să nu pară un obiect de artă, ci numai

ceva firesc. Amănuntul acesta, îşi zise el, explică în mare măsură caracterul lui Tama.

Astfel aranjă masa şi vasele, împreună cu florile, plănuind dinainte cum se vor aşeza şi cum vor fi servite felurile de mâncare. Abia după ce termină totul, fără să lase nimic ce n-ar fi fost dinainte prevăzut, începu să râdă şi bătu din palme.

— Sunt gata, zise ea veselă. Acum avem dreptul să fim fericiţi.

— Bine Tama, dar tu ai fost fericită şi până acum, răspunse el şi se uită la ea râzând. Te-am urmărit făcând pregătirile şi am constatat că ai fost fericită tot timpul cât au durat aceste pregătiri.

Se uită la el, peste măsuţa la care se aşezaseră, pe rogojinile groase şi aşternute pe jos.

— Ce vrei să spui? întrebă ea. N-am făcut nimic altceva, decât ceea ce trebuia făcut.

— Nu, interveni el, ai făcut ceea ce ţi-a plăcut. Crezi că e nevoie să faci toate acestea? Mâncarea ne-o puteau aduce şi am fi putut-o mânca şi fără asta, zise el înveselit.

— Oh, I-wan, exclamă ea cu glasul plin de amărăciune. Dar în viaţă sunt anumite reguli cărora trebuie să te conformezi de fiecare dată, când faci ceva, chiar în cele mai simple lucruri. Eu am fost învăţată cum trebuie să procedez, când mătur într-o cameră, ca astfel să mi se pară că ceea ce fac este ceva mai mult decât un simplu măturat, am învăţat cum trebuie să servesc ceaiul, cum să…

— *Moga*… *moga*! exclamă el înveselit.

Tama se opri şi se uită la el.

— Vrei să spui că… în calitate de *moga*… îngână ea. Nu e necesar… probabil, adăugă Tama cu glasul stins. Cred că, din anumite puncte de vedere, eu tot mai sunt o femeie de modă veche. E adevărat – probabil mai sunt – chiar mai mult decât îmi închipui eu că aş putea fi.

Îşi dădu seama că atitudinea lui a jignit-o. El nu reţinuse decât partea hazlie din micile ei pregătiri şi din cauza aceasta se condamnă pe sine însuşi.

— Nu, te rog, nu, stărui I-wan. Îmi face plăcere; îmi place tot ce faci tu. Nu te supăra, sufletul meu, din pricină că eu încerc să te necăjesc. Dar de aici înainte nu te voi mai necăji niciodată.

— Ba dimpotrivă, să mă necăjeşti, dacă-ţi face plăcere, răspunse ea grăbită. Mă voi învăţa şi cu felul acesta, de a fi necăjită de tine.

Vorbea pe un ton atât de serios, încât aproape îi era peste

putinţă să nu întindă mâna spre ea, peste masă. În orice caz ar fi întins-o, dacă nu se întâmpla ca tocmai atunci să intre o slujitoare care aducea peştele. Imediat după aceea Tama îşi uită de discuţia dintre ei.

— Uite peştele, I-wan! exclamă ea. L-am ales astăzi chiar eu, din dulbină. Va trebui să-ţi placă, I-wan, căci este un peşte foarte frumos şi la bucătărie l-au preparat după reţeta pe care le-am dat-o eu.

— Îmi va plăcea, declară I-wan şi e foarte frumos.

Desfăcu peştele cu o pereche de beţişoare de argint, pe urmă el îi întinse castronul ca să-i dea partea lui, şi după ce i-l umplu, îl luă şi se uită la ea.

— Voi primi tot ce-mi vei da, zise I-wan.

O văzu că se aprinde la faţă şi în privirile ei constată, sau i se păru că a constatat, un fel de spaimă.

— Ştii foarte bine că eu nu vreau să-ţi dau decât ceea ce-ţi va face plăcere, răspunse Tama.

— Da, ştiu, declară el.

Îşi dădu seama că va trebui să procedeze cât se poate de prevăzător şi de delicat faţă de soţia lui. Ea era un amestec de modă veche şi nouă, de copil şi de femeie, toate luate împreună. Va trebui să se poarte faţă de ea, cum s-ar purta faţă de fiecare în parte şi faţă de toate împreună.

În clipa următoare începu să râdă din nou şi se uită la el. Vorbiră despre Bunji şi despre felul în care el s-ar fi bucurat de un astfel de ospăţ şi cum dintre toate cunoştinţele lor, el ar fi fost acum cel mai binevenit între ei. Unde era acum, nu ştia niciunul dintre ei, doar atât că trebuie sa fie undeva în China. Pe urmă Tama îl întrebă:

— Spune-mi ceva despre China. Seamănă cu ţara noastră?

La început I-wan clătină din cap, pe urmă îi răspunse:

— Da seamănă... sau mai bine zis, nu seamănă... dar nici n-aş putea să-ţi spun. În orice caz nu seamănă cu ţara aceasta.

Se gândi la puternicele deosebiri de rasă, pe care le constatase între trupul lui şi al lui Tama. Deosebirile acestea se manifestau şi în privinţa concepţiei, a felului de gândire şi simţire. Se vor jigni din nou unul pe altul şi se vor jigni mereu, din pricina acestor deosebiri.

Aşteptă ca Tama să-l mai întrebe ceva, dar ea nu mai întrebă nimic. În loc de asta, se ridică de la masă şi stinse toate luminile, afară de una singură. Slujitoarea scosese ultimele castroane de pe masă şi le adusese ceaiul fierbinte, aşa că acum după ce terminară

cu ospăţul, Tama îşi luă ceaşca şi veni să se aşeze alături de el. Îşi uitase cu totul de China şi de tot ceea ce putea să se asemene cu ceea ce ea ştia sau nu ştia.

Privirile îi rătăceau acum pe fereastra deschisă, pe deasupra munţilor şi toată fiinţa ei părea împăcată şi mulţumită. Întoarse şi el privirea în partea unde se uita ea şi timp de câteva minute niciunul nu zise nimic. În mijlocul acestei tăceri se şterseră toate deosebirile dintre ei, ca să poată sta alături, soţ şi soţie. Legătura aceasta dintre bărbat şi femeie – era cea mai adâncă legătură din viaţă – mult mai adâncă decât orice deosebire dintre străbuni şi rasele oamenilor. Nu se temea de viitorul căsătoriei lui. Se va dedica în întregime vieţii acesteia de om căsătorit, căci pentru el, ea reprezenta toată lumea lui. Nu avea o lume aparte, în care să poată trăi, dar va încerca să se apropie cât mai mult de lumea ei. Dar lumea reală va fi pentru ei, lumea cea nouă pe care o vor crea împreună. O lume nouă... Încercă să alunge gândul acesta care pentru el era o amintire dureroasă. Nu, nu va fi ceva atât de mare şi de important, cum ar putea să fie o lume nouă. Ceea ce va crea el şi Tama, va fi un locşor sigur, dar destul de mare pentru a-i încăpea pe ei doi şi pe copiii lor. Copiii lor vor fi ca şi ei, fără să aibă o patrie specială. Prin urmare vor avea cu atât mai multă nevoie de siguranţa calmă a unui mic cămin. În clipa aceasta se gândi, că poate copiii lui nu vor fi deloc mulţumiţi că el le este tată. Probabil ar fi preferat ca părintele lor să fie un bătrân general. Îşi aduse aminte că la Shanghai existau oameni de origine amestecată, dar aceştia nu însemnau nimic. Aceştia erau născuţi din amestec de sânge alb şi de sânge galben – ceea ce era un amestec inadmisibil. Copiii lui şi ai lui Tama vor avea cel puţin avantajul că nu vor fi ca aceştia.

— Tama, întrebă el pe neaşteptate, la ce te gândeşti?

I se păru că simte nevoia să-i audă glasul.

— Mă gândesc la casa noastră, răspunse ea cu glasul liniştit. Mă gândeam tocmai la felul în care va trebui să o aranjez.

— Oh, aş prefera să nu mai coborâm niciodată de aici din munte, zise el mulţumit. Ne-am simţit în siguranţă şi liniştiţi – am stat aici împreună, numai noi singuri, ca şi când în toată lumea asta n-ar mai fi existat nimeni afară de noi.

În clipa aceasta i se părea că toată lumea se roteşte în vârtejuri, împrejurul acestui singur colţişor, unde ei stăteau acum alături, învăluiţi în liniştea înserării.

— Oh, n-aş vrea să-mi petrec toată viaţa pe vârful unui munte, răspunse Tama. Ar fi prea greu.

— Greu? se miră el.

— Da, ar fi greu să ne procurăm carnea, legumele, cărbunii şi toate celelalte lucruri de care avem nevoie în fiecare zi.

— A, da – aprobă el îngândurat – sigur că ar fi greu.

Lui nu-i trecuseră prin minte măruntele probleme de fiecare zi.

*

* *

Zilele goneau una după alta, atât de repede, încât înainte de a se putea gândi la plăcerile ce i le pricinuia una, cealaltă apărea numaidecât. Nu se ducea nicăieri decât cel mult la slujba lui şi numai din când în când, în vechiul birou unde odinioară lucrase împreună cu Bunji, dar unde astăzi era singur. De la birou se întorcea întotdeauna la Tama, în casa lor cea mică şi îngrijită. Zilele treceau şi se făceau luni, dar nu doreau nicio schimbare, el pentru că era mulţumit să aibă casa lui şi pe femeia aceasta ca soţie, iar ea nu dorea nicio schimbare, căci Tama ştia că este zeiţa vieţii de fiecare zi. I-wan se gândea: „Până astăzi eu n-am reuşit să o cunosc cu adevărat”.

Acum începea să-şi dea seama că soţia lui pare mult mai mulţumită în timpul îndeplinirii obligaţiilor ei zilnice. Cât stătuseră împreună pe munte, soţia lui fusese desăvârşită, poate chiar mai mult decât atâta, îşi zicea el.

I se părea că ea îşi făcuse dinainte un plan pe care încerca să-l urmeze în toate amănuntele. Astăzi însă, în străduinţa de a îngriji de casă şi a face totul aşa cum dorea el, îşi uita uneori să-şi mai netezească părul cu ulei şi să-şi strângă eşarfa în jurul mijlocului, fără să şi-o boţească. Acum alerga de colo până colo, îmbrăcată într-un kimono de pânză şi încinsă cu un brâuleţ îngust, în loc de eşarfă; mânecile largi şi lungi şi le lega la spate, cum făcea şi slujitoarea, iar când venea acasă de la slujbă, i se întâmplase în mai multe rânduri să o vadă cu părul desfăcut şi pe obraz sau pe nas cu pete de funingine de la cărbunii cu care prepara mâncarea la bucătărie.

Seara găsea întotdeauna câte ceva bun de mâncare, căci după cât putea vedea, soţia lui se pricepea la bucătărie şi-i plăcea să gătească. Îl aştepta o supă, care varia în fiecare zi, şi cel puţin două feluri de mâncare. Fiecare fel din acestea, era pentru el o surpriză.

Era profund emoţionată, când ridica în faţa lui capacul castroanelor, ca să-i arate câte o mâncare de peşte, bulgăraşe de carne, sau câte o friptură de pui, gătită în aburi şi înotând în sosurile delicate sau mazăre verde.

— Cum se face că ştii să prepari atâtea feluri? întreba el mirat.

— Nici nu bănuieşti câte feluri mai ştiu, în afară de acestea, răspundea ea cu mândrie. Mai sunt încă o mulţime de bucate pe care nu ţi le-am gătit încă.

Până acum se gândise întotdeauna că mâncarea pe care o mănânci, nu are nicio importanţă. Trăind singur, se obişnuise să mănânce cum se întâmpla şi era foarte mândru de această indiferenţă care pentru el era un fel de ispăşire conştientă, pentru risipa ce se făcea în casa tatălui său. De multe ori intra în câte un restaurant şi se aşeza în faţa unui castron cu găluşte şi bucăţele de carne, cum aveau obiceiul să mănânce cei care trăgeau la ricşe, şi-şi zicea: „Mâncarea aceasta este destul de bună pentru oricine”.

Bucatele de acum însă erau mult mai bune. Tama părea destul de frugală, pentru ca el să poată fi mulţumit. Gătea mâncare de ajuns, ca el să se poată sătura, dar cu toate acestea nu făcea niciodată risipă. Îi venea să râdă, când o vedea că stă cu sprâncenele încruntate şi face socoteala cantităţilor de care va avea nevoie mica lor slujnică. În casa tatălui său, slugile jefuiau cămările, dar nimeni nu se sinchisea. Era mulţumit când se gândea că în casa lui, mâinile îndemânatice şi priceperea lui Tama, ţin socoteală de toate cele. Uneori îşi aducea aminte de En-lan şi ar fi dorit ca prietenul său să-l poată vedea acum. Astăzi în casa lui nu era nimic de ce s-ar fi putut ruşina, nici în faţa oamenilor bogaţi, nici a celor săraci.

Casa aceasta mică, ridicată pe o terasă stâncoasă de pe coasta muntelui, în afara oraşului, i se părea că este tot ce poate fi mai desăvârşit pe pământ. Era atât de simplă, de curată şi de liniştită! Duşumelele erau acoperite cu rogojini, albe ca argintul, iar camerele erau formate din paravane cu grătare, acoperite cu hârtie de orez, pe care în timpul zilei le fereau la o parte, pentru ca să aibă mai mult loc. În timpul nopţii paravanele erau adunate din nou, ca să formeze despărţituri mici şi plăcute, între acestea era una în care el îşi avea cărţile şi unde putea citi şi fuma, în timpul cât Tama pregătea masa, iar alta era camera în care dormeau ei doi, somnul adânc şi liniştit al celor care vor fi etern îndrăgostiţi unul de altul. În jurul casei era o grădiniţă, cu pământul plin de

muşuroaie şi de gropi, unde în timpul zilelor de sărbători, lucra împreună cu Tama şi unde se aşeza domnul Muraki – când se întâmpla să vină la ei – şi începea să le dea tot felul de sfaturi.

Dincolo de casa lor era marea.

— Marea, murmura domnul Muraki, după lungă gândire; grădina va trebui să fie îndreptată cu vederea spre mare, căci marea este peisajul anume menit pentru ea. Prin urmare privirea nu trebuie să fie oprită de nimic, ci să poată trece dincolo de ea, peste apele care se întind până la capătul zării.

Venea în fiecare duminică şi-l vedeau urcând poteca stâncoasă spre casa lor, aşa că plantară împreună grădina, de la fiecare firicel de iarbă, până la cel din urmă colţişor de piatră. În ceasurile acestea de linişte plină de mulţumire pe care le petreceau împreună, ar fi fost greu să-ţi aduci aminte că bătrânelul acesta emoţionat, este acelaşi bărbat sever care poruncise ca fiul său mort să nu fie jelit, sau cel care fusese gata să-şi sacrifice singura fată pe care o avea.

Dar în sufletul acestui om bătrân, bunătatea de acum şi severitatea cea dinainte de asta, trăiau alături. Niciuna dintre aceste două sentimente nu se puteau împăca între ele, ci trebuia să le primeşti, cum primeşti orice lucru de toate zilele. Mâinile lui pricepute dădeau formă definitivă ramurilor şi vrejurilor din grădină. Aceste mâini îndemânatice, tăiau, tăiau fără încetare, până când I-wan începea să se gândească înspăimântat: „Din copăcelul acesta nu va mai rămâne nimic. Dar la urma urmelor grădina mea este atât de mică”.

După ce sfârşea cu potrivitul, băga de seamă că domnul Muraki a avut dreptate. Din copăcelul la care lucra, rămăsese numai ceea ce era esenţial. Şi de fapt abia după ce termina de tăiat, puteau să-şi dea şi ei seama de ceea ce este cu adevărat esenţial. Ramurile le tăia aşa fel, încât copăceii păreau răsuciţi şi repeziţi în jos, în atitudini de stranie frumuseţe, ca şi când marea însăşi le-ar fi dat forma aceasta.

— Ia veniţi încoace, zicea el cu obrazul scăldat de năduşeală şi emoţionat. Veniţi în faţa casei.

Se opreau alături de el, în faţa uşii cu paravanele ferite. Grădina se aşternea în calea lor, întocmai ca o alee în fundul căreia copăceii erau despărţiţi unul de altul, ca şi când vânturi năprasnice i-ar fi despărţit, ca să deschidă o poartă spre marea de la picioarele lor.

*

* *

Toamna veni atât de repede, încât lui I-wan nici nu-i venea să creadă că a sosit. Dar într-o dimineaţă când se treziră, Tama îi spuse:

— Noaptea trecută a brumat.

Când plecă la birou, Tama ieşi cu el şi în grădină şi văzură ierburile încărcate de chiciură, iar în jurul pietrelor ochiurile de apă prinseseră pojghiţă de gheaţă. Când se întoarse acasă, târziu după-amiază, o găsi tot în grădină, măturând primele frunze scuturate.

— A sosit toamna? întrebă el cu îndoială.

Tama dădu din cap înveselită. Obrazul îi era îmbujorat din cauza lucrului în mijlocul aerului rece şi purificat, aşa că părea mai tânără decât până acum – cum era de altfel şi când îşi aducea aminte cu totul pe neaşteptate de ceva şi se supăra.

— Crizantemele au început să înflorească şi poţi distinge culorile. Dar două dintre ele mi se pare că nu sunt ceea ce ar trebui să fie, declară ea.

Crizantemele acestea pe care le plantaseră împreună din ghiveciuri, le cumpăraseră luna trecută de la un vânzător. Erau şase de toate, exact atâtea câte ar fi avut loc în colţul grădinii lor. Tama îl luă de mână şi-l duse să le vadă.

— Cele două de colo, sunt de culoare galbenă, zise ea, deşi noi am fi vrut să fie toate roşii şi aurii.

— Probabil vânzătorul avea prea multe din felul acesta, zise el şi zâmbi, văzând-o cât este de supărată.

— Dacă îl voi mai vedea, îi voi cere banii înapoi, declară Tama revoltată.

În timp ce vorbea, începuse din nou să mătură frunzele.

— Sunt sigur că-i vei cere, răspunse el râzând. Stai să mă duc să iau şi eu o mătură.

Intră în mica lor bucătărie şi aduse o mătură, apoi începură să mătură împreună. Tama se aşeză imediat pe banca de bambus, ca să se odihnească.

— Ai şi ostenit? întrebă el şi rămase mirat când văzu pe Tama că dă din cap, în semn de afirmaţie. Ea nu avea obiceiul să fie obosită niciodată.

— Te simţi bine? întrebă el din nou.

— Foarte bine, răspunse femeia.

I-wan continuă să mătură grădina şi din când în când se uita la

ea. De fiecare dată o vedea că se uită în largul oceanului adormit.

— Ce vezi acolo? întrebă el şi se apropie de ea, să vadă la ce se uită.

— Aş vrea să-i cunosc pe părinţii tăi, răspunse ea pe neaşteptate. Aş vrea să ştiu ce fel de oameni sunt părinţii tăi şi cum arată casa voastră de dincolo de mare, şi întinse braţul spre largul oceanului.

El nu se mai gândise de luni de zile la părinţii lui. După căsătorie le scrisese şi cu această scrisoare le trimisese şi o fotografie a lui şi a lui Tama, îmbrăcaţi amândoi în hainele de ceremonie, iar tatăl său îi răspunsese foarte curtenitor. Mama lui nu scria niciodată scrisori, dar le trimisese daruri, mătăsuri şi satinuri brodate. Tama le admirase şi le păstra împreună cu sulurile preţioase şi icoanele primite în dar, de ziua cununiei.

În clipa aceasta i se păru că vede departe, dincolo de ape, strălucind în lumina asfinţitului, casa lor cea mare de formă pătrată, în care-şi petrecuse copilăria. Simţea în nări mirosul acestei case, acelaşi miros care-l aştepta întotdeauna, când se întorcea de la şcoală, desprins din opiul pe care-l fuma bunica, din draperiile lungi şi vechi ale ferestrelor, din covoarele groase şi prăfuite, din lemnul lustruit şi vechi al mobilelor. Respiră adânc aerul proaspăt şi sărat al oceanului, ca să alunge mirosul acesta pe care-l simţea în nări şi-i stăruia în amintire.

— Care este pricina că ai vrea să-i vezi? întrebă el.

— Pentru că sunt pe cale să devin cu adevărat o membră a familiei tale, răspunse ea cu glasul solemn.

La început nu fu în stare să înţeleagă ce vrea să spună.

— Vreau să spun, adăugă ea privindu-l în luminile ochilor şi înţelegând că el n-a priceput, că până acum eu îţi aparţineam numai ţie. Eram o parte din tine însuţi. Dar în curând voi avea un copil. Pentru noi asta înseamnă că de aici înainte voi aparţine cu totul familiei tale şi nu familiei mele.

I se întâmplase să-şi aducă aminte uneori noaptea, de clipa aceasta. Până acum nu vorbiseră niciodată despre această eventualitate. El se sfiise să-i vorbească, iar ea nu se gândise până acum decât la viaţa lor comună.

Se întrebase de mai multe ori:

— Cum îmi va spune?

Căci se gândise de foarte multe ori la fiii lui şi se întreba, dacă doreşte cu adevărat să aibă fii. Fetele aveau mai puţină

importanţă. Pe acestea le-ar fi putut căsători cu japonezi care să fie tineri de familie bună. Dar dacă se va întâmpla să aibă copii, ce vor fi aceştia, chinezi? Şi cum le va putea explica motivul pentru care ei nu sunt în patria lor? Avea clipe când se temea de fiii lui care nici nu se născuseră încă. Iar Tama, care acum îi spunea că va naşte un copil, îi vorbea înainte de orice, despre propria lui familie. El îi povestise foarte puţine amănunte în legătură cu familia lui şi nu-i dăduse nicio explicaţie asupra motivelor pentru care tatăl său îl trimisese de acasă. Nu-i vorbise nici despre trecutul său, deoarece se gândea că acesta nu poate avea niciun fel de legătură cu ea.

Dar afară de asta nu putea fi sigur nici de faptul că ea va putea înţelege ceva. Fusese învăţată să se gândească cu groază la revoluţie, aşa că oricât ar fi dorit să-i povestească amănuntele vieţii lui, se temea să nu o sperie, deşi acum îşi dădea seama că el niciodată n-a fost un adevărat revoluţionar, aşa cum fusese En-lan.

En-lan făcea parte dintre oamenii meniţi din naştere să se revolte, oriunde ar fi fost şi în toate părţile. Dacă s-ar fi întâmplat să nu fie în propria lui ţară, atunci tot revoltat ar fi fost şi în ţară străină. În mişcarea revoluţionară îşi găsea singura mulţumire şi linişte. Nu iubea poporul pentru care lupta. Iubea numai lupta. I-wan însă iubise poporul mai mult decât lupta pe care o începuse, şi acum îşi dădea seama, că în adâncul sufletului său, el nu putea suferi această luptă. Era deci mult mai bine, îşi zicea el, să nu spună lui Tama nimic, ci să o lase să creadă că el este aşa cum îl vede acum, deoarece aşa cum era acum, era mult mai mult el însuşi, decât fusese pe vremea când se întovărăşise cu En-lan. Tot aşa nu-i spusese nici motivele pentru care nu o dusese niciodată la ei acasă.

— Ce zici, să plecăm la familia ta? întrebă ea. I-wan, de ce eşti atât de tăcut? Tu nu doreşti să ai un copil?

Văzu că ea s-a speriat din cauza privirilor lui rătăcite şi se grăbi să o liniştească.

— Sigur că vreau un copil! exclamă el. M-am gândit de sute de ori până acum la clipa aceasta. Dar, eu nu te voi duce acasă.

— De ce? stărui ea. Cred că se cade ca eu să cunosc pe socrul meu şi pe soacra mea.

— Eu mi-am închipuit că tu eşti o *moga!* ripostă el, străduindu-se ca glasul lui să pară vesel. Îmi închipuiam că fetele moderne nu doresc să-şi cunoască soacrele.

— I-wan, eu sunt o *moga*, ripostă ea.

De fiecare dată când o auzea făcând această declaraţie favorită a ei, îi venea să zâmbească. De astă dată însă nu îndrăzni nici să zâmbească, de teamă să nu o supere. Constatase că mica lui soţie japoneză, nu este dispusă deloc, să-l vadă că-şi bate joc de ea.

— ...Dar sunt anumite lucruri care sunt foarte bune aşa cum sunt, sfârşi el în locul ei.

— Cum ai putut să-mi ghiceşti gândul care mă preocupă? întrebă Tama.

Ar fi putut să-i răspundă: „Pentru că te-am auzit şi înainte de asta, spunându-mi aceleaşi cuvinte”. Constatase însă că nu-i place, nici să-l audă dându-i astfel de răspunsuri. Aşa că-i spuse:

— La asta te-ai gândit, da?

— Da, la asta, mai ales acum, răspunse ea cu glasul grav. Apoi după o clipă de tăcere continuă: Când se întâmplă ca o femeie să fie însărcinată, este o situaţie stranie, dar sentimentele ei de *moga* sunt împăcate şi liniştite. În loc de asta, începe să se gândească la vechile obiceiuri, pentru a-şi ocroti copilul. Se gândeşte la familie.

— Cred că familia mea nu-l va putea ocroti, zise el cu glasul scăzut.

— Bine, dar mi-am închipuit că tatăl tău este om bogat! se miră ea. Şi-mi mai spuneai că este un om puternic şi de vază.

Presimţea că va trebui să-i spună, că probabil nici averea tatălui său nu va fi în stare să ocrotească un copil născut din căsătoria cu o japoneză. Dar nu putea să-i spună aşa ceva. Cuvintele acestea vor distruge liniştea şi siguranţa căminului său. Acestea îi vor rămâne neşterse în minte şi vor sta ascunse în sufletul ei, ca să o roadă încet, întocmai ca o boală misterioasă. Nu va fi în stare să le uite niciodată şi la urmă le va întrebuinţa împotriva lui. Iubind-o aşa cum o iubea acum şi din toată inima, i-ar fi fost peste putinţă să-i spună: „Tama, poporul meu urăşte poporul tău”, cu atât mai puţin acum când ei vor deveni definitiv uniţi prin copilul lor.

— Vreau ca să fii numai a mea, murmură el şi-i trecu braţul în jurul umerilor. Tama, eu prefer să rămâi *moga*. Sunt şi eu un *mobo*. Noi trăim despărţiţi de restul lumii, tu şi eu, amândoi. Nu avem nevoie de nicio familie. Noi suntem de ajuns unul pentru altul... vom fi de ajuns şi pentru copiii noştri.

Se uită la el cu îndoială:

— Copiii noştri nu vor putea trăi întotdeauna împreună cu noi, răspunse ea. Noi vom îmbătrâni şi vom muri.

— Până atunci vor fi mai mulţi şi-i vom învăţa să se mulţumească

numai cu ei înşişi, ripostă I-wan.

— Casa va deveni prea mică pentru ei, zise ea.

— Vom tăia coasta muntelui şi vom lărgi casa, ca să avem mai multe camere.

— Va fi mult mai simplu, să ne mutăm într-o casă mai mare, adăugă ea îngândurată.

Dar el nu se putea învoi la aşa ceva.

— Nu, Tama, nu! declară el. Nu vom părăsi casa aceasta niciodată. Ar fi un semn de nenorocire, dacă ar trebui să o părăsesc.

— O, şi tu spui că eşti *mobo!* exclamă ea. Un *mobo* care se teme de semne rele!

Începură să râdă împreună atât de înveseliţi din pricina acestui lucru de nimic, încât la urmă ea-şi şterse ochii cu mâneca şi-l întrebă:

— Despre ce vorbeam înainte de a deveni atât de caraghioşi, I-wan?

— Mi se pare, Tama, că tu începuseşi să-mi spui că vei naşte un copil – o fetiţă.

— Nu, nu vreau… va trebui să fie un băiat! protestă ea grăbită.

— Eu aş prefera o fetiţă, stărui el.

— Sunt convinsă că voi naşte un băiat, declară Tama.

Începură să râdă şi din nou îşi uitară de toate nemulţumirile.

*

* *

Bunji încă nu se întorsese acasă. Cu un an în urmă la Shanghai se întâmplaseră oarecare tulburări. Dar mişcarea, scriau ziarele, era lipsită de importanţă. Un batalion de chinezi renegaţi se ciocnise cu soldaţii japonezi.

Amănuntul că Bunji, cum spunea domnul Muraki, a fost trimis la Shanghai, li se păruse fără importanţă. Tot fără importanţă li se părea şi acum, amănuntul că Bunji nu se întorsese încă şi, după cum spunea domnul Muraki, se va face vară, înainte ca el să se poată întoarce acasă. Pe la mijlocul acestei primăveri se născu primul fiu al lui I-wan.

Până acum nu i se întâmplase încă să vadă niciodată fastul în legătură cu naşterea unui copil. Dacă ar fi fost un copil de la ţară, cum fusese En-lan, naşterea lui nu ar fi reprezentat niciun mister. Ştia că între oamenii de rând, legătura dintre un bărbat şi o femeie

şi naşterea copiilor, era ceva tot atât de obişnuit ca şi pâinea şi apa şi somnul. Nimic nu se întâmpla pe ascuns. Dar în casa aceea uriaşă şi străină, în care crescuse el, nu se vedea nimic din toate acestea. Dacă se întâmpla ca o roabă să rămână însărcinată, datorită unei întâmplări, şi nu reuşea să înlăture ruşinea cu buruieni şi leacuri, era alungată din casă, căci mama lui spunea că nu vrea să suporte pisici şi câini şi nici copii care plâng prin casă. Afară de asta I-wan fusese cel mai mic dintre copii.

Astfel se întâmplă că el rămase cu totul neiniţiat în legătură cu naşterea primului său copil şi i se păru că este un fel de minune. Era minune să vadă pe Tama preocupată de treburile ei, să o vadă mâncând şi bând anumite lucruri, pentru ca fiul lor să devină deştept, să devină robust, lucruri care vor contribui să-i crească dinţii drepţi şi albi, să aibă părul şi ochii negri şi pielea trupului să-i fie catifelată. Dar după toate acestea trebuia să nu fie nici mare, ca să se poată naşte fără nicio primejdie. Într-o zi, după ce-şi anunţă familia, că naşterea copilului se apropie, se încinse cu un brâu şi-şi schimbă felurile de mâncare, pentru ca astfel copilul să poată deveni robust, dar totuşi să rămână mic. Cu toate că I-wan se mira de unde ştie toate acestea, Tama aduse în casă o moaşă bătrână care să o ajute, când îi va sosi ceasul.

Dar nimic nu ar fi putut determina pe Tama să nu se mai ocupe de bucătărie şi de gospodăria casei, de scuturat şi de îngrijirea grădinii. Toate treburile acestea le îndeplini până în clipa când trebui să nască pe fiul ei. „Vreau să fiu rezistentă”, spunea ea şi nu cruţa nicio osteneală. Nu vru să se învoiască nici să-i aducă un doctor care să stea lângă ea.

— Dacă vei auzi că trag să mor, atunci îmi vei aduce un doctor, spusese ea lui I-wan, şi să-i spui că va trebui să mă scape. Dar altfel moaşa îmi ajunge. Am învăţat-o să se spele pe mâini şi să fiarbă toate lucrurile ce le va întrebuinţa în timpul naşterii.

El ar fi fost gata să-i spună, că în calitate de *moga* ar trebui să întrebuinţeze metodele ştiinţifice la naşterea copilului lor. „La urma urmei o moaşă… care este femeie rămasă din vremuri vechi, nu se pricepe de ajuns”. Dar ea îi pusese degetele pe buze şi-l obligase să nu mai zică nimic.

— Vreau ca fiul nostru să se nască aici, în casa noastră, spunea ea. Dacă vom chema un doctor, acesta mă va determina să mă duc la spital, aşa că fiul nostru va fi în aceeaşi cameră cu mai mulţi copii. Vreau să-l nasc aici. Voi avea eu toată grija, I-wan. Eu am fost

învăţată să cunosc şi astfel de lucruri.

Prin urmare trebuise să se învoiască la tot ce spunea ea. Era adevărat că şi el ar fi preferat ca fiul său să se nască în casa aceasta.

— Când voi vedea că se apropie vremea, tu I-wan va trebui să pleci de acasă, ca să nu mă auzi. Şi va trebui să nu te mai întorci, până când voi trimite slujitoarea după tine.

— Să te părăsesc? protestă el. Cum…

Nu-l lăsă să mai continue.

— Da, va trebui să mă părăseşti, declară ea. Aceasta este datoria mea.

Aşa că nu mai putea spune nimic. În dimineaţa aceea care era o zi blândă de la începutul verii, I-wan o văzu că este schimbată.

— A început! declară Tama. Grăbeşte-te… grăbeşte-te… şi pleacă!

— Unde să plec? protestă el dezamăgit. Unde m-aş putea duce?

— Unde să te duci; la slujbă, fireşte, răspunse ea.

— Cum fac în fiecare zi? întrebă el mirat. Mi-ar fi peste putinţă ca astăzi să lucrez!

— Ba da, va trebui, răspunse ea cu glasul slăbit. Vei putea lucra… va trebui să lucrezi. Nu te gândi la nimic… lucrează… aşa cum faci întotdeauna. N-ai decât să te gândeşti: „Tama este şi astăzi ca în fiecare zi şi ceea ce face ea acum, este ceva obişnuit. Se va întâmpla şi de aici înainte, de mai multe ori la rând”.

— Nu voi fi în stare, declară el.

— Totuşi trebuie să pleci, imediat ce vei termina cu masa.

Îi aduse de mâncare, deşi el îi spuse să se odihnească, dar ea îi răspunse că e mult mai bine pentru vigoarea copilului, dacă va fi şi ea destul de tare, ca să nu se lase copleşită de dureri. După ce văzu că ar fi peste putinţă să o convingă şi când constată că din minut în minut devenea tot mai palidă şi că-şi muşcă buzele, pentru ca să-şi poată înăbuşi gemetele, iar pe obrazul ei catifelat se vedea năduşeala apărând mărgele, se grăbi să plece de acasă, aşa cum îi poruncise. Soţia lui va face întotdeauna ceea ce va vrea. O va iubi întotdeauna şi va face aşa cum va vrea ea, căci îşi va aduce mereu aminte de sudoarea aceea rece care-i izvora din tâmple, sub coroana de păr negru, pe nas şi pe buza catifelată de sus. Soţia lui avea întotdeauna dreptate în ceea ce spunea.

Înainte de amiază mica lor servitoare veni să-i spună că are un fiu. Lăsă totul baltă şi se grăbi val-vârtej să ajungă acasă, aşa cum

nu i se întâmplase până acum niciodată să se grăbească pentru ceva. Oamenii care trăgeau la ricşe, îl pofteau să meargă cu ei, dar I-wan îi dădea la o parte din drumul lui.

— Mă duc mult mai repede pe jos, răspundea el şi le auzea hohotele de râs petrecându-l din urmă.

— Se duce să se întâlnească cu drăguţa, spuneau oamenii.

Nu era în stare să-i audă spunând astfel de vorbe, aşa că se opri o clipă în drum, ca să le răspundă.

— Nevasta mi-a născut un băiat! Pe urmă se repezi în goană spre poteca stâncoasă care ducea la căsuţa lui.

Doamna Muraki era şi ea de faţă şi-i ieşi în cale, cu obrazul rumen de emoţie.

— Este un băiat voinic, zise ea. Eu n-am avut niciunul care să fi fost mai voinic, doar cel mult pe Akio.

Se opri din fugă, aducându-şi aminte că va trebui să se prosterne în faţa ei, pe urmă se gândi că ar fi fost mai bine să nu fi pomenit tocmai acum despre Akio care era mort. Mama lui spunea că nu e semn bun să vorbeşti despre morţi, în ziua când ţi se naşte un copil.

Dar după ce văzu copilul, îşi uită de gândul acesta. Trebui să râdă, căci fiul acesta al lui, cu obiceiul pe care-l au copiii, ca timp de câteva zile să arate întocmai ca nişte oameni bătrâni, semăna foarte de aproape bunicul său, generalul cel bătrân. În înfăţişarea lui impunătoare, nu se vedea nicio trăsătură care să fi fost a lui Tama. Sângele lui I-wan predominase.

*

* *

Când fiul său împlini trei luni, tocmai în timpul marilor pregătiri pe care le făcea Tama pentru Sărbătoarea Primului Ospăţ, când după cum îi spunea ea, puteau să-i dea să mănânce orez fiert în lapte şi supă şi când toţi membrii familiei trebuiau invitaţi la masă, Bunji sosi şi el.

Ani de zile după aceea I-wan trebui să-şi aducă aminte de această întoarcere a lui Bunji, ca la începutul celor ce se întâmplară după aceea. În ziua aceea însă nimic nu interesa, decât plăcerea întoarcerii lui.

— Ce noroc că poate să ia parte şi Bunji la acest ospăţ, spunea Tama.

Însuşi I-wan se gândea cu plăcere că va putea vedea pe Bunji şi-i

va putea arăta pe fiul său. În dimineaţa ospăţului se duse ca să aştepte sosirea vaporului cu care se întorceau cei de la Shanghai şi împreună cu domnul Muraki urmări convoiul de soldaţi în uniforme cafenii care începu să apară, imediat ce coborâră puntea.

Bunji fu printre cei din urmă. Îl văzură înainte de a-i vedea el. Se opri, ca şi când s-ar fi temut de ceva, după ce coborî pe ţărm, şi nu auzi pe I-wan care-l striga.

Îl văzură că pleacă din nou şi era gata să se ia după ceilalţi, dar I-wan se repezi după el şi apucându-l de umăr, strigă:

— Bunji, unde te duci? Noi suntem aici şi te-am aşteptat.

Bunji se întoarse spre el şi I-wan constată numaidecât, că lunile lungi pe care le petrecuse în armată, îl schimbaseră cu totul. Nu era numai faptul că I-wan nu-l văzuse niciodată îmbrăcat în uniformă şi cu picioarele strâmbe, înfăşurate în pulpare, dar până şi obrazul lui Bunji se schimbase. Nu mai era faţa senină şi liniştită a unui tânăr. Trăsăturile lui erau mai rigide şi gura, care înainte era nedefinită şi nu ştia decât să râdă, acum părea strâmbată şi feroce.

Când îl văzu pe I-wan, începu să râdă, aproape cum râsese şi înainte de asta.

— Eram să plec şi eu cu camarazii aceştia, cu care am petrecut atâta vreme împreună, exclamă el.

— Tatăl dumitale este aici în port şi te aşteaptă, zise I-wan şi va trebui să vii astăzi la mine, ca să iei parte la ospăţul fiului meu.

— Aşa! exclamă Bunji. Pe urmă plecă împreună cu el ca să-l întâlnească pe tatăl său, în faţa căruia se opri, se prosternă adânc şi începu să râdă, apoi le spuse: Ascultă I-wan, eu va trebui să mă duc să fac o baie şi să mă îmbrac. De când am plecat de acasă, n-am reuşit niciodată să fac o baie ca lumea.

— Totul te aşteaptă gata, răspunse domnul Muraki.

Vorbea foarte liniştit, dar privirile nu i se desprindeau de pe obrazul fiului său. Se urcară apoi cu toţii într-o maşină de piaţă.

— Vasăzică tu şi Tama aveţi un fiu, zise Bunji.

— Seamănă cu bunicul, de parcă ar fi o fotografie a lui în miniatură, declară I-wan. Vei râde când îl vei vedea, deşi astăzi nu mai arată ca la început. Crede-mă, în ziua când am văzut întâia dată pe fiul meu, primul îndemn pe care l-am simţit, a fost să-l îmbrac într-o uniformă de general şi să-i prind o medalie pe piept. Mi se părea ca şi când i-aş fi fost dator cu această decoraţie.

Domnul Muraki zâmbi cu bunătate, iar Bunji începu să râdă, ca şi când ar fi ştiut că I-wan se aşteaptă la aşa ceva din partea lui.

— Cred că într-o bună zi o uniformă de general japonez i se va potrivi mult mai bine, se grăbi el să răspundă.

I-wan nu zise nimic. Se uită la Bunji, fără să poată înţelege, dacă vrea să-l necăjească sau vorbeşte serios...

Nu se poate, vrea să mă necăjească, îşi zise el după o clipă de gândire. Bunji este exact cum era şi înainte de asta, gândi I-wan fără să-i mai răspundă, doar că ceva pare cu totul schimbat în sufletul lui. Vorbea, râdea şi gesticula, aşa cum făcea şi până acum. Dar noul Bunji părea că încearcă să-şi aducă aminte de cel de altădată. Acum când vorbea cu ei, părea că se gândeşte la altceva. Dar până şi râsul lui părea că este o manifestare numai la suprafaţă, iar dincolo de aceasta era ceva ce clocotea adânc.

Despre amănuntul acesta însă ar fi fost peste putinţă să vorbească tocmai acum. I-wan îi însoţi până la poarta casei domnului Muraki şi aici se despărţiră.

— Ne vom întâlni peste un ceas, zise el.

— La două după-amiază, încuviinţă domnul Muraki.

Dar Bunji nu zise nimic. Părea că şi acum se gândeşte la altceva.

*
* *

În mijlocul încăperii plină de lume, de la hotelul unde se da ospăţul, Bunji nu vorbi decât foarte puţin, deşi era aşezat alături de I-wan. Ritualul obişnuit după care se da de mâncare copilului, trecuse şi totul se desfăşurase aşa cum era obiceiul. Toţi admiraseră băieţaşul, mai ales după ce refuză să înghită mâncarea neobişnuită pe care i-o băgaseră în gură şi o scuipă pe rochiţa lui cea nouă de mătase, ca după aceea să înceapă să zbiere din toate puterile şi să plângă. Îl îmbrăcaseră pentru prima dată cu un ilic băieţesc, îl răseseră proaspăt în cap şi numai în creştet i se vedea o şuviţă de păr negru. Bunji se uită cu atenţie la el, apoi se întoarse spre I-wan.

— Prevedeam că nu arată a japonez, declară el.

— Da, e foarte firesc, răspunse I-wan.

Aceasta fu clipa când surprinse privirile lui Bunji oprite asupra lui, cu o stranie şi misterioasă ostilitate. Rămase consternat, ca şi când ar fi văzut pe Bunji că scoate pumnalul şi se repede la el. Totuşi i-ar fi fost peste putinţă să spună ceva, în camera aceasta plină de murmurul oamenilor în admiraţie. Întoarse privirea şi se depărtă puţin de Bunji, apoi încercă să-şi explice care este motivul

că purtarea lui faţă de el se schimbase.

Nu cumva la Shanghai se întâmplase ceva între el şi tatăl său? Totuşi, după cât ştia el, nu se întâlniseră niciodată. Scrisese tatălui său o scrisoare, în care îi spunea numele lui Bunji, regimentul şi locul unde este staţionat. Dar tatăl său îi răspunsese că nu e prudent să primească vizita japonezilor. Se constituise o bandă de tineri care nu demult asasinase pe un bancher ce li se păruse că ar fi în raporturi de prietenie cu un căpitan japonez. Domnului Muraki îi scrisese, că din cauza bolii, îi pare foarte rău că nu va avea ocazie să se achite de felul amabil cu care îl tratase pe I-wan. Dar spera că va veni şi timpul când înţelegerea reciprocă se va adânci... iar domnul Muraki îi răspunsese că între ei doi, cel puţin, totul este în cea mai deplină înţelegere, mai ales acum când sunt uniţi, datorită nepotului lor.

— Care este motivul că tatălui dumitale nu-i place Bunji? întrebase Tama, uitându-se la el cu ochii mari.

— Cum ar putea ca lui să nu-i placă, mai ales când nici nu l-a văzut până acum? se grăbise I-wan să-i răspundă.

— Eu nu ştiu ce să zic, răspunse ea, uitându-se la el îngândurată, în timp ce-şi alăpta copilul.

— Tot aşa nici eu, declară I-wan şi înainte ca ea să mai poată adăuga ceva, îngenunche alături de ea şi îi cuprinse pe amândoi în braţe: Tu mă faci să fiu pe deplin fericit, murmură el. O văzu că întinde mâna după el şi-şi culcă obrazul în palma lui, aşa că uitară amândoi despre ce vorbiseră.

Astăzi nu se putea să vorbească cu Bunji – căci nu s-ar fi căzut – dar va trebui să vorbească şi să afle ce vrea Bunji. Aranjase anume ca el să-şi asume rolul de gazdă, aşa că poftise pe domnul Muraki în capul mesei şi tot aşa şi pe doamna Muraki. Toţi cei de faţă erau veseli şi amabili, iar Tama se îngrijise de felurile de mâncare ce trebuiau servite şi dăduse instrucţiuni bucătarului de la hotel, pentru fiecare fel în parte, aşa că dacă te-ai fi uitat la ei, în această după-amiază de vară, ţi se păreau că niciunul nu se mai gândeşte la altceva, decât la plăcerea pe care i-o pricinuieşte mâncarea şi băutura şi că nu se uită decât la copilul care dormea liniştit în aşternutul lui de scutece, legat în spatele servitoarei.

— Cel puţin de dormit, doarme ca un japonez, zise Bunji întorcându-se spre I-wan.

— Cum adică; ce vrei să spui? întrebă I-wan şi se uită la el.

Bunji îi făcu semn spre capul plecat al copilului.

— Noi japonezii putem dormi oriunde, căci începem în felul acesta. Suntem în stare să dormim în mijlocul larmei, al alergăturii şi orice fel de tulburări. Suntem în stare să dormim chiar sub focul artileriei, dacă ni se dau câteva clipe de repaus în timpul datoriei. Acesta este secretul marii noastre rezistenţe în timpul războiului.

I-wan se uită la chipul inocent şi liniştit al băieţaşului său. Era cu ochii închişi, iar gura îi era ţuguiată şi trandafirie.

— Nu pare deloc să fie pregătit pentru război, declară I-wan râzând.

Bunji sorbea vinul din pahar, aşa că nu zise nimic. În aceeaşi clipă I-wan se simţi atât de singur, încât i se păru că a fost despărţit de toată lumea. Pentru prima dată în ziua aceasta începu să-şi dea seama, că el se deosebeşte de toţi oamenii aceştia care veniseră la ospăţ, şi se deosebea până şi de fiul său.

*

* *

Constată că i-ar fi peste putinţă să-l întrebe pe Bunji, ce l-a determinat să se schimbe. În primul rând, după ce mai trecură câteva zile de la întoarcerea lui, nu putea fi pe deplin sigur că Bunji este conştient de schimbarea pe care o vedea într-însul. În acelaşi timp ar fi fost peste putinţă să înceapă vechile lor relaţii, înainte ca domnul Muraki să hotărască cine va fi de aici înainte şeful biroului. I-wan îşi dăduse demisia din slujba pe care o avea, ca astfel domnul Muraki să poată lua mai uşor o decizie, şi totuşi se simţi puţin jignit, deşi fără temei, când domnul Muraki i-o acceptă şi numi pe Bunji în postul care era superior postului pe care-l avea el acum. Salariile lor e adevărat că erau aproape la fel, aşa că I-wan nu se putea plânge din cauza asta. Al lui nu fusese redus, iar lui Bunji i se dăduse un salariu ceva mai mare.

Dar se simţi mult mai jignit, şi tot fără temei, când veni acasă şi-i spuse lui Tama ce s-a întâmplat, iar ea primi această ştire ca pe ceva la ce s-ar fi putut aştepta, fiind de la sine înţeles.

— E foarte frumos din partea tatălui meu, că nu ne dă mai puţin decât ne dădea înainte de asta, acum după ce Bunji s-a întors, declară ea.

Lui I-wan i-ar fi fost peste putinţă să-i spună, cât îi vine de greu să ocupe o slujbă inferioară şi să fie obligat să întrebe pe Bunji, dacă poate da cutare sau cutare comandă, iar pe ceilalţi funcţionari să-i vadă că se duc să-şi primească ordinele de la Bunji, în loc să

vină la el, cum făceau până acum. Dar mult mai greu îi venea să constate schimbarea prin care trecuse Bunji însuşi. Câtă vreme înainte de asta părea că nu duce nicio grijă şi era foarte uşor să-l mulţumeşti, acum devenise meticulos şi se interesa de toate amănuntele slujbei lui I-wan. Odată făcuse lui I-wan observaţii foarte severe, din cauză că nu supraveghease el însuşi, împachetarea unui transport de vase ieftine ce trebuiau expediate unui negustor din New-York. I-wan încercase să zâmbească. Dar îi fusese peste putinţă să nu răspundă:

— Bunji, dumneata ai comis neglijenţe mult mai grave. Mi se pare că-mi aduc aminte de felul în care Akio se plângea de dumneata.

— Armata mi-a făcut educaţia, ripostase Bunji şi întorcându-i spatele, intrase în biroul său.

Bunji ceruse să i se dea un birou separat, aşa că I-wan fu mutat din biroul său, într-un alt birou unde mai erau şi alţi doi funcţionari, prin urmare nici nu-l mai putea vedea cu aceeaşi uşurinţă, cum îl văzuse înainte de asta.

În realitate schimbarea constatată la Bunji şi care se manifesta în felurite forme, pricinuia o mare nemulţumire lui I-wan. Singura lui mulţumire era să se întoarcă acasă, acum mult mai grăbit decât înainte, pentru a se refugia alături de Tama şi de fiul său. În atenţiile soţiei lui care-şi da toată silinţa să le facă la amândoi pe voie, I-wan găsea mângâiere pentru nemulţumirile lui. Femeia aceasta avea geniul realităţilor din jurul ei. Datorită entuziasmului ei uşor, felului ei de a vorbi şi a-i răspunde până şi la cele mai neînsemnate preocupări, îl făcea să se simtă capabil şi sigur de el însuşi, aşa că era în stare să se întoarcă în fiecare dimineaţă la slujbă. Datorită ei, simţea că-l leagă ceva de viaţă şi de lumea dimprejurul său. Poporul ei îi aparţinea şi lui, din cauză că ea era a lui şi tot ce era al ei, era şi al lui. Astfel îi putea povesti în fiecare zi micile întâmplări ce le avea şi în timpul cât asculta povestea ei, se simţea mai aproape de viaţă şi de oameni, deşi în realitate el nu cunoştea aproape pe nimeni în ţara aceasta.

La toate acestea se mai adăugau şi măruntele fapte ale fiului său care începea să crească. Îi dăduseră numele de Jojiro şi acasă îi spuneau Jiro. Copilul îşi învăţase numele şi Tama se plângea mândră, că fiul ei îi dă mult de lucru, din cauză că vrea să se târască prin casă, ceea ce însemna că va învăţa să umble în picioare, înainte de a împlini un an, şi nu e deloc bine; prin urmare

ar trebui să aibă pe cineva care să se ocupe tot timpul de el şi să-l oprească să umble de-a buşilea; dar dacă se întâmplă să-l oprească, începe să plângă şi este atât de încăpăţânat, încât zbiară de fiecare dată când i se refuză ceva.

— Asta se întâmplă Jiro, din cauză că tu eşti chinez, zise I-wan fiului său care se aşezase pe rogojina din mijlocul camerei şi trăgea cu dinţii de căţelul din hârtie presată pe care i-l dăruiseră ca să-l păzească de toate relele, în timpul somnului.

— Vasăzică asta este meteahna lui? zise Tama şi văzându-l ce face, dădu un ţipăt şi-i smulse câinele din mână: Un copil japonez n-ar îndrăzni niciodată să-şi mănânce câinele care-l păzeşte. Jiro se uită la ea şi începu să plângă de dădea sufletul din el.

Ar fi fost peste putinţă ca în această casă I-wan să se poată simţi singur. Tocmai de aceea la el acasă nu se putea să-şi mai aducă aminte de clipele când i se întâmpla ca să fie tratat de cineva mai puţin bine, decât fusese înainte de asta. Pe stradă oamenii erau tot atât de curtenitori faţă de el, ca întotdeauna. Când intra într-un magazin ca să-şi cumpere ţigări sau o jucărie pentru Jiro, negustorul îşi da toată silinţa să-l servească. Ce-l făcea prin urmare să-şi închipuie că nu mai este tratat cu aceeaşi atenţie ca până acum?

Mi se pare că aceasta nu este atenţia cu care oamenii de aici se poartă unul faţă de altul, îşi zise el la urmă de tot, ci atenţia pe care o acordă unui musafir. Nu era nici de asta tocmai sigur, cum nu putea fi sigur nici de faptul că domnul Muraki i se părea de un timp încoace mult mai retras decât înainte de asta. Într-un rând pomeni şi lui Tama despre bănuiala lui, dar ea îi răspunse categoric:

— I-wan, tu eşti gata să-ţi închipui orice şi cu prea multă uşurinţă. Tata a început să îmbătrânească şi vârsta îl face să fie mai rece, cum se întâmplă cu orice om. A început să-şi uite şi de mine.

Primi această explicaţie a ei, dar totuşi pe măsură ce trecea timpul, el continua să simtă efectele schimbării. Încercă să se cerceteze pe sine, ca să poată să-şi dea seama ce simte în realitate, ca apoi să se convingă că toată deosebirea era în schimbarea constatată la Bunji şi că singurul mijloc pentru a-i pune capăt, ar fi fost să vorbească şi cu el despre asta. Căci în fond I-wan avea nevoie să găsească la el ajutorul moral pe care-l aştepta de la toţi cei care ţineau la el şi-i erau credincioşi. Acum se gândea de multe ori, că ar fi fost bine să-şi fi făcut prieteni şi în afară de

familia Muraki. Dar n-avea niciun prieten, în afară de câţiva bărbaţi cu care schimba câteva cuvinte, când se întâmpla să se întâlnească cu ei pe terasa unei cafenele sau la teatru. Pentru aceştia era suficient să ştie că el este ginerele domnului Muraki. Acum se gândi că dacă se va întâmpla ca domnul Muraki să moară şi viaţa va continua în felul acesta, el va fi cunoscut pur şi simplu în calitate de cumnat al lui Bunji. Calitatea aceasta nu va fi deloc plăcută, decât în cazul când Bunji ar deveni din nou cel de altădată.

Pe urmă alungă toate gândurile acestea şi-şi văzu de lucru. Aici reuşise să-şi clădească un cămin şi să-şi cucerească un loc, aşa că în împrejurările de acum, i-ar veni foarte greu să înceapă din nou de la început. Va trebui să-l suporte pe Bunji. Şi se învăţă să se împace şi cu gândul acesta.

Aşa că acum, după ce se întorcea de la slujbă şi-l vedea pe Jiro că umblă în picioare şi-l auzea vorbind, şi când Tama începea să-i spună că fiul lor a împlinit un an, deci ar fi timpul să nască un nou copil, lui I-wan îi venea să râdă de nerăbdarea ei şi i se părea că în timpul zilei nu se poate să aibă nemulţumiri pe care să nu le poată suporta, când seara îl aşteptau acasă astfel de bucurii.

*
* *

Înainte de a fi chemat în armată, Bunji era un tânăr care nu putea bea o ceaşcă de vin, fără să se ameţească şi să nu se ducă la culcare. Astăzi însă era în stare să bea mult şi băutura îi făcea plăcere. De multe ori se întâmpla ca după-amiază să se întoarcă la birou, cu tâmplele aprinse şi să dea ordine cu glasul ridicat sau să râdă prea zgomotos. Într-una din zile deschise uşa şi băgă capul în biroul lui I-wan.

— Aici eşti! strigă el. Lucrezi ca un om în vârstă care nu mai ştie de nimic! Ce ţi-a făcut Tama? Înainte de asta erai un bun camarad, dar astăzi nu eşti altceva decât soţul lui Tama.

Bunji începu să râdă cu hohote, iar cei doi funcţionari plecară capul asupra biroului lor, prefăcându-se că nu văd şi n-aud nimic.

— Mai sunt şi tatăl lui Jiro, răspunse I-wan şi încercă să zâmbească, ridicând privirea de pe birou.

— Un bărbat este întotdeauna tatăl cuiva, fie mai curând, fie mai târziu, ripostă Bunji. Haide I-wan, lasă lucrul.

— Şi ce să fac? întrebă I-wan.

— Hai să mergem la o cafenea, răspunse Bunji. Nu mai lucra…

tot aşa puteţi pleca şi voi, se adresă el celorlalţi doi funcţionari.

Funcţionarii se ridicară numaidecât în picioare şi se înclinară în faţa lui, dar nu se mişcară. I-wan nu zise nimic. Dar ştia că îndată ce va pleca Bunji, cei doi funcţionari se vor apuca din nou de lucru, până la ora cinci, când se închideau birourile. Se gândi că poate aceasta ar fi o bună ocazie pentru a sta de vorbă cu Bunji pe îndelete, şi a descoperi care este motivul schimbării lui de atitudine. Prin urmare se ridică în picioare şi-şi luă pălăria.

— Bine, voi veni, răspunse el.

Dădu din cap spre cei doi funcţionari, ca să le dea să înţeleagă că el are intenţia să facă pe voie fiului proprietarului şi ieşi împreună cu Bunji în stradă.

Era toamnă şi vânzătorii ambulanţi alergau cu cobiliţele pe umeri, oferind trecătorilor ghivece de crizanteme de toate mărimile şi de toate culorile. Acum doi ani, când el şi Tama erau proaspăt căsătoriţi, cumpăraseră crizanteme pe care le plantaseră într-un colţ al grădinii lor; de atunci se înmulţiseră mereu, aşa că anul acesta erau un partal de culori. Domnul Muraki se uitase la el şi clătinase din cap, spunând:

— Într-o grădină florile nu trebuie să fie o distracţie trecătoare.

Dar lui Tama îi plăceau florile acestea, aşa că le păstraseră. De astă dată I-wan văzu un vânzător care ducea tocmai o floare care-i plăcea şi lui şi ale cărei petale erau de un roşu auriu, aşa că opri vânzătorul şi-l întrebă:

— Cunoşti poteca ce şerpuieşte pe coasta muntelui, în partea de apus a oraşului?

Vânzătorul dădu de mai multe ori din cap.

— Du-te pe potecă, până când vei vedea pe partea dreaptă o căsuţă cu acoperişul de olane verzi, care se uită spre mare, printre trunchiurile a doi pini uriaşi; intră şi spune stăpânei că soţul ei te-a trimis.

— De unde va şti ea, că eu te-am întâlnit? întrebă omul cu neîncredere.

— Uită-te la mine, zise I-wan. Spune-i cum arăt şi dacă se va întâmpla să se îndoiască de vorbele tale, spune-i că eu sunt chinez.

— Aşa, zise omul mirat, vasăzică eşti chinez! Dar dumneata semeni foarte bine cu unul de-ai noştri. Eu până acum n-am văzut niciun chinez. Dar fireşte, toată lumea a auzit vorbindu-se de ei.

Omul părea dispus să se întindă la vorbă, aşa că I-wan dădu din cap şi întorcându-se spre Bunji, îşi continuară drumul împreună.

— Cred că acum Tama este o soţie ascultătoare şi nu se mai gândeşte să fie *moga*, zise Bunji pe un ton nemulţumit. Prin urmare cred că va cumpăra florile ca orice soţie japoneză.

— Nu le va cumpăra, dacă nu-i va conveni preţul pe care-l va cere vânzătorul, răspunse I-wan liniştit.

Bunji era destul de ameţit, aşa că nu putea să se supere de cauza felului în care vorbea.

— Mă chinezule! ripostă Bunji supărat. Hah, mă chinezule! Şi începu să clatine din cap.

Tocmai treceau prin faţa unei cafenele care scosese câteva mese şi scaune pe trotuar, aşa că se lăsă cu greutate pe un scaun şi începu să bată cu palma la masă, de suna ca o tobă metalică. O fată slăbuţă apăru în fugă.

— Bere! strigă Bunji. Cred că poţi bea bere? întrebă el, adresându-se lui I-wan.

— Sigur că da, răspunse I-wan.

— O dată bere, porunci Bunji fetei. Pentru mine un whisky.

— Da, murmură fata.

— Repede!

Fata plecă în fugă.

— Nu pot suferi englezii; tocmai de aceea beau whisky, îi spuse Bunji, după ce văzu că fata a plecat.

— Tu nu aveai obiceiul să bei atât de mult, zise I-wan.

— Ah, da – ripostă Bunji – eram un băiat foarte bun, nu-i aşa? De... astăzi sunt ceva mai bun decât înainte de asta. Ştiu cum trebuie să beau şi mai ştiu şi altceva.

Sub dogoarea soarelui de după-amiază, strada era liniştită. Peste drum o femeie care-şi îmbăia copilul, se uita la ei curioasă.

— Hai să intrăm înăuntru, zise I-wan. Femeia aceea de colo, aude tot ce vorbeşti.

— Femeile, exclamă Bunji cu glasul ridicat, sunt toate nişte tâmpite.

Începu să râdă prosteşte, se ridică în picioare, se împletici şi ar fi căzut grămadă, dacă nu se repezea I-wan după el să-l sprijine. Intrară în cafenea şi imediat după aceea fata le aduse sticlele şi ceşti. I-wan plăti şi-i mai dădu şi o monedă pe deasupra.

— Pune gramofonul să cânte, atâta timp cât ajunge pentru banii pe care ţi i-am dat; după ce se vor termina, vei veni să-ţi dau alţii, zise el. Peste câteva clipe toată cafeneaua începu să vâjâie de muzica stridentă a aparatului, aşa că nimeni nu putea auzi ce

spune Bunji, afară de I-wan. Îşi turnă berea în pahar, iar Bunji îşi umplu ceaşca de whisky şi începu să bea cu înghiţituri lacome.

— Totuşi acum mă voi căsători şi eu, declară el lui I-wan.

— Te-ai hotărât să te căsătoreşti? întrebă el politicos.

— Da, răspunse Bunji, este singurul lucru ce mi-a mai rămas de făcut. Bietul Akio! oftă el şi începu să clatine din cap. El n-a aflat niciodată că toate femeile sunt la fel. (I-wan nu răspunse nimic şi Bunji începu să sughiţe). Ascultă-mă pe mine, toate femeile sunt la fel.

— Eu nu cunosc femeile, răspunse I-wan.

— Nu e nevoie să le cunoşti, repetă Bunji. Crede-mă pe mine, toate sunt la fel.

I-wan nu zise nici de astă dată nimic. De fapt ar fi fost pierdere de vreme fără niciun folos, să vorbească acum cu Bunji care era beat şi continua să bea.

— Aşa vasăzică, adăugă Bunji. Te poftesc să vii la nunta mea. Cine va fi mireasa? Nu ştiu şi nu mă interesează. I-am spus părintelui meu chiar ieri: „A sosit vremea să mă căsătoresc. Te rog să-mi cauţi o soţie”. M-a întrebat: „Pe cine anume?” „Orice femeie, mi-e indiferent. Sunt toate la fel”, i-am răspuns eu.

Bunji se uita prosteşte la el, îşi umplu paharul de whisky, vărsându-l pe masă, apoi îl duse la gură, în timp ce I-wan se uita în altă parte. În Japonia văzuse de multe ori oameni beţi: ţărani care umblau pe două cărări, îndreptându-se spre casă, în drumul de la târguri, cântând şi cu jumătate câştigul adunat în ziua aceea, risipit pe spirtul din pântece şi ameţeala din cap; tineri ameţiţi în restaurante şi chiar oameni în vârstă. Se obişnuise cu acest spectacol pe care nu-l văzuse niciodată în ţara lui, unde oamenii aveau obiceiul să bea în timpul mesei, dar nu se ameţeau niciodată. Cu toate că se întâmpla să bea mai mult decât oamenii din ţara aceasta, totuşi nu li se întâmpla niciodată să se îmbete. Probabil aveau din fire mai multă măsură.

Pe urmă, cu totul pe neaşteptate, văzu pe Bunji că a început să plângă. Se proptise în spătarul scaunului şi obrazul i se strâmbase grotesc, iar lacrimile îi curgeau şiroaie.

— Îţi jur că n-am vrut să săvârşesc fapta asta, oftă el. Cum de am putut face aşa ceva?

Întrebarea aceasta a lui se adresa lui I-wan pe un ton plin de umilinţă. I-wan rămase consternat când îl auzi, mai ales că abia adineauri îl văzuse ţipând şi trufaş.

— Ce-ai făcut? întrebă el.

— Toţi ceilalţi făceau la fel, înţelegi, răspunse Bunji. Se plecă spre el şi-şi sprijini fruntea în palme. Toţi – afară de căpitanul regimentului meu. Înţelegi situaţia, eu eram locotenent. Mă uitam ce face căpitanul. Şi-mi ziceam…

Întinse mâna după ceaşcă şi după ce-o găsi, o ridică la gură şi bău, apoi tuşi, clătină din cap şi se cutremură din tot trupul.

— Spune I-wan, întrebă el în şoaptă. Crezi că am băut de ajuns?

— Mai mult decât de ajuns, răspunse I-wan grav.

— Ei, vezi aici n-ai dreptate! strigă Bunji triumfător. Eu beau, până când văd mesele învârtindu-se în jurul meu prin aer. Atunci îmi dau seama că am băut de ajuns. Dar văd că mesele sunt tot la locul lor. Prin urmare… trebuie să mai beau. Oftă şi ridică din nou ceaşca la gură: Ce-ţi spuneam adineauri? întrebă el pe neaşteptate.

— Spuneai că te uitai la căpitanul tău, răspunse I-wan.

— Da, aşa este, adăugă Bunji grăbit. Buzele lui groase tremurau fără încetare şi un muşchi de sub pleoapa stângă începu să i se zbată. Soldaţii din regiment, erau pentru mine oameni inferiori. La urma urmelor, tatăl meu este om bogat şi cu vază. Generalul Seki îmi este prieten. Datorită lui… am ajuns locotenent. Aşa că mi-am zis: Eu nu sunt un soldat de rând. Cred că aveam dreptate, nu-i aşa? întrebă el, uitându-se supărat la I-wan.

— Aveai toată dreptatea, răspunse I-wan, fără să ştie ce legătură poate avea amănuntul acesta cu ce avea de gând să-i spună.

— Aşa că dacă oamenii făceau astfel de fapte, eu îmi ziceam că pe mine nu mă priveşte ce fac, deoarece pe ei îi îndeamnă firea lor primitivă, la astfel de fapte… Aşa este? Câtă vreme căpitanul nu făcea ceea ce făceau ei, nu făceam nici eu.

— Ce nu făceai? întrebă I-wan.

— Păi nu-ţi spun? ripostă Bunji. Ascultă I-wan, tu eşti un tâmpit. Dar asta numai din cauză că eşti chinez. Toţi chinezii sunt tâmpiţi.

I-wan simţi că furia începe să clocotească într-însul, dar încercă să se liniştească. Bunji era beat.

— Tâmpiţi şi laşi, strigă Bunji, dar glasul lui fu acoperit de zbârnâitul gramofonului. Îi alungam în faţa noastră, de parcă am fi fost la joacă. Le dădeam bani, ca să plece şi cei mai mulţi dintre ei plecau. Pe cei care rămâneau, îi puneam pe goană. Fugeau ca oile… ar fi trebuit să-i vezi fugind. Bunji începu să râdă şi pe obraz i se mai vedeau urmele şiroaielor de lacrimi. Clătină din cap şi încercă să-şi umple ceaşca de whisky. Dar acum era incapabil s-o

mai găsească pe masă, iar I-wan nu făcu niciun gest, ca să-l ajute. Urmări pe Bunji cu privirea, în timp ce alerga cu mâna după ceaşca albă de porţelan.

— Heh! Bine că pot găsi gura! zise el cu scârbă şi ridicându-se în picioare, duse sticla la gură.

După ce o puse din nou pe masă, începu să plângă a doua oară.

— Dar vina o poartă numai căpitanul. Înţelegi, vedeam zi şi noapte ce fac oamenii. Ascultă I-wan – şi se plecă spre el, cu obrazul tremurând şi înecat de plâns – războiul scoate pe om din minţi. Are nevoie de emoţii puternice – vin, hrană mai multă, femei. Vrea să le aibă toate dintr-odată. Asta vine din pricina bubuitului tunurilor care-i vâjâie mereu în auz – pe urmă la asta se mai adaugă şi gândul, că peste un ceas ar putea să fie mort – peste un minut chiar – şi nu va mai avea timp să se bucure de nimic, decât de ce poate lua imediat. Bunji vorbea atât de serios, încât îţi făcea aproape impresia că s-a dezmeticit. La început faptele acestea mi s-au părut îngrozitoare – înţelegi, felul în care soldaţii se repezeau la femei, în toate părţile fie tinere, fie bătrâne, aşa că m-am adresat căpitanului: „Putem admite aşa ceva?” Mi-a răspuns: „Trebuie să admitem, dacă vrem ca să lupte şi mâine alături de noi”. Înţelegi, el era superiorul meu. Prin urmare ce puteam face? Am întors capul, ca să nu văd ce fac oamenii, şi mă uitam numai la el. Mă gândeam: „Câtă vreme el nu va săvârşi astfel de fapte…”.

Îl văzu că începe din nou să tremure.

— Prin urmare, I-wan, te întreb acum, cum de a putut face şi el o astfel de faptă? L-am văzut cu ochii mei… a dat poruncă să-i aducă o femeie în cort. Femeia ţipa şi se zbătea din toate puterile, dar lui puţin i-a păsat… s-a repezit la ea… îmi venea să înnebunesc. M-am repezit în stradă… şi prima femeie pe care am văzut-o… un copil… să zicem că avea doisprezece ani – sau poate avea şi cinsprezece – dar era mică de statură – am târât-o într-o uliţă. Se cutremura din tot trupul şi se uita la I-wan cu ochii ieşiţi din orbite, în timp ce-i povestea. Dar îmi dădeam seama limpede că ceea ce fac este împotriva dorinţei mele – dar trebuia să merg înainte – înţelegi? Era vina căpitanului; înţelegi, I-wan? A fost şi vina ei! Zbiera cât o ţinea gura. Spunea că sunt urât – şi că sunt maimuţă. I-am răspuns: „Taci din gură”, dar ea a continuat să zbiere şi să se zbată. Aşa că am adăugat: „Stai liniştită şi nu mai zbiera, căci altfel va trebui să te omor”. Prin urmare am prevenit-o. Dar fata n-a vrut să tacă. Şi – pe urmă a trebuit s-o omor, sfârşi el plângând de-şi da sufletul din el.

Înţelegi I-wan? Şi abia după ce am văzut-o moartă, mi-am dat seama, că ea nu înţelegea ce i-am spus – eu vorbeam limba japoneză, fără să mă mai gândesc – fără să-mi aduc aminte la timp – cum s-a întâmplat oare că nu m-am gândit la asta chiar de la început? În privinţa aceasta vina este numai a mea.

Se întinse peste masă, cutremurat de suspine. Câţiva oameni din cafenea se uitară la el, pe urmă întoarseră capul, dar perdeaua de muzică aşezată între ei, era impenetrabilă, aşa că nu-l puteau auzi ce spune.

I-wan sta încremenit, cutremurat de scârbă şi groază, căci i se părea că vede scena despre care-i povestise Bunji.

Vasăzică acesta era felul în care ei se purtaseră în China. Tatăl său nu-i scrisese nimic despre scenele acestea. Dar pe vremea aceea scrisorile tatălui său deveniseră atât de rare, iar cele pe care le primea, erau cu rândurile înnegrite de cenzura japoneză, mai mult decât fuseseră cele pe care le primise înainte. Ziarele scriau că armatele imperiale s-au purtat cu cea mai desăvârşită bună cuviinţă. El crezuse aşa ceva, tocmai el care era chinez. Îi era silă de sine însuşi. Se ridică în picioare.

— Haide Bunji, să plecăm acasă.

Se plecă şi cuprinse trupul bondoc al lui Bunji în braţe, ca să-i ajute să se ridice în picioare şi să iasă din cafenea. După ce ajunse în stradă, chemă o ricşă şi aşezând pe Bunji, care dormea buştean, se duse cu el până în faţa casei domnului Muraki. La intrare era bătrânul portar, aşa că-i spuse:

— Încearcă şi condu pe tânărul dumitale stăpân în camera lui, fără să-l vadă nimeni.

Bătrânul dădu din cap şi I-wan se întoarse acasă.

Îşi simţea sufletul răscolit ca de furtună. Ce s-o fi întâmplat în realitate la el acasă? Câte nu ştie el, din tot ce s-a întâmplat? Care era adevărul? Toate gândurile lui fuseseră concentrate asupra propriei sale căsătorii, aşa că admisese că nu poate fi vorba de un război şi astfel se putuse căsători cu Tama. Dar el era chinez.

Începu să urce poteca prăpăstioasă care ducea din stradă, până la casa lui, şi văzu pe Tama că-i iese în cale, cu Jiro în braţe. Părea o minune de femeie, tânără şi frumoasă, cu părul proaspăt pieptănat şi obrazul fulguit ca piersicile coapte.

— Abia adineauri am făcut o baie, Jiro şi cu mine, îi spuse ea; avem amândoi kimonouri noi – adică al lui Jiro este complet nou, iar la al meu am schimbat numai mânecile... şi am cumpărat

crizanteme atât de frumoase. Vânzătorul îmi spunea că l-ai trimis tu, dar eu l-am întrebat: „Ce semne are?” Mi-a răspuns: „Cel care m-a trimis, este un chinez”, aşa că i-am spus la rândul meu: „Eu nu sunt căsătorită cu toţi chinezii din Nagasaki”. Vânzătorul s-a grăbit să mă lămurească: „M-am uitat bine la el şi am văzut că are o aluniţă sub tâmpla stângă”. Prin urmare a trebuit să-i răspund că are dreptate.

Tama începu să râdă şi văzu şi pe fiul său râzând, aşa că trebui să zâmbească şi el.

— Văd că eşti obosit! declară soţia lui.

— Foarte obosit, răspunse I-wan. Nu putea să-i spună lui Tama ce-i povestise Bunji. Astfel de întâmplări nu erau pentru ea. Omul cu care vorbise, era un Bunji pe care ea nu-l cunoştea şi nici nu putea să-l cunoască. Dar afară de asta, totul i se părea atât de tulbure şi de neînţeles.

— Ia loc, îl rugă Tama.

Se aşeză pe un scaun şi ea îi scoase ghetele şi ciorapii, şi începu să-i frece picioarele, cu mâinile ei catifelate şi puternice. Se simţea mai liniştit şi mai împăcat, datorită contactului cu mâinile ei.

— Scoate-ţi haina şi îmbracă acest kimono; baia te aşteaptă pregătită, murmură ea. Voi avea eu grijă de toate, căci tu trebuie să te odihneşti. Jiro este cuminte şi va sta liniştit, aşa că nu te va supăra cu nimic.

Jiro care se aşezase pe rogojină la picioarele lor, se uita la ei cu ochii mari şi fără să zică nimic.

O lăsă să se învârtească în jurul lui, fără să spună nimic şi fără să facă nimic, ci cel mult să se gândească la ceea ce-i spusese Bunji. Armate puse pe fugă, bombe, femei batjocorite… despre toate acestea el nu auzise nimic. Nu fusese nimeni pedepsit, nu se făcuse nicio represiune? Simţi o dorinţă irezistibilă, de a se întoarce acasă şi de a se convinge la faţa locului de tot ce s-a întâmplat. Îşi aduse aminte de vechile scene de ură nestăpânită, de oameni care huiduiau japonezii pe stradă, spunându-le pitici şi maimuţe; de pretenţiile funcţionarilor japonezi din provinciile de la miazănoapte ale ţării şi de En-lan care repeta mereu: „Şi după ce se va termina cu revoluţia, va trebui să începem războiul împotriva japonezilor”. Dar revoluţia nu mai venise şi odată cu ea, trebuise să renunţe la tot ce ar fi trebuit să se întâmple după aceea.

Ar putea – îşi zise el mai liniştit după ce se întinse în apa călduţă din cada de lemn – să se ducă acasă, chiar numai pentru câteva

zile, pentru a se convinge despre adevăr. Era aproape hotărât să plece. Ieşi din baie şi începu să-şi frece cu prosoapele trupul catifelat şi încălzit, dar se simţea mai uşurat. Va putea să se întoarcă acasă destul de uşor. Trebuie să plece şi să vadă ce este.

În timpul mesei, când Tama se plecă spre el, ca să-i umple castronul, ridică privirea spre ea.

— Cred că va trebui să plec pentru câteva zile, acasă, declară el.

Tama lăsă castronul din mână.

— Vom pleca şi noi cu tine, zise ea mulţumită. Eu şi Jiro vom merge să vedem cum arată casa voastră.

— Nu, va trebui să plec numai eu singur, răspunse el şi clătină din cap. S-ar putea ca tocmai acum să nu fie prudent, să veniţi şi voi.

— De ce? întrebă ea mirată.

Jiro i se urcase pe genunchi şi începuse să-l hrănească, întrebuinţând beţişoarele.

— Dacă-ţi aduci aminte, acum câteva luni la Shanghai s-au dat lupte, răspunse el prevăzător. Nu ştiu care este atitudinea populaţiei faţă de japonezi.

— Bine, dar poporul chinez ne iubeşte, se grăbi ea să răspundă. Crede-mă I-wan, eu citesc ziarele şi văd că populaţia iese în calea soldaţilor noştri, ca să le ureze bună venire. Ziarele spun că au fost împilaţi de funcţionarii chinezi şi de armate. Eu citesc în fiecare zi ziarele... mult mai mult decât tine, I-wan.

Ar fi fost peste putinţă să o contrazică. Citea foarte mult, pentru ca – după cum spunea – să aibă despre ce vorbi cu el, după ce se întoarce acasă de la slujbă, şi „ca să nu fiu o simplă soţie japoneză, proastă şi de modă veche”, adăuga ea.

— Totuşi nu vei putea să mergi cu mine, răspunse el categoric.

Nu prea avea obiceiul să vorbească cu ea pe tonul acesta. Tama ridică privirea şi se uită la el peste masă. Pe urmă se ridică, în braţe cu Jiro, şi apropiindu-se de el, i-l puse pe genunchi.

— Jiro, zise ea, spune tatălui tău, ceea ce te-am învăţat eu astăzi.

Jiro, intimidat, se uita când la unul, când la celălalt.

— Spune-i: „Mama spune că la primăvară, dacă vor vrea zeii” – dar fireşte, I-wan, eu nu cred în zei, însă în astfel de împrejurări e bine să-mi aduc aminte de ei – „la primăvară voi avea un mic frăţior”.

— Tama! exclamă I-wan.

— Da, aprobă ea şi dădu din cap. Da şi tocmai din cauza asta, acum nu trebuie să ne părăseşti. Dacă s-ar întâmpla ceva – o, I-wan, sunt atât de superstiţioasă, cu toate că e prostie să mă port în felul acesta – dar mă uit mereu la oceanul acesta şi-mi zic, că nu va trebui să se aşeze niciodată între noi. I-wan, oceanul acesta vrea să ne despartă. Presimt că aşa se va întâmpla – şi dacă tu vei pleca acum, eu voi rămâne îngrozită, aşa că starea aceasta nu poate să facă niciun bine copilului, care se va îmbolnăvi şi va muri înainte de a-l naşte.

Se uită la ea, fără să ştie ce să-i răspundă.

— Aşteaptă, până când vom putea pleca împreună, îl rugă ea. Să nu pleci singur – să nu pleci niciodată fără noi.

Îl apucă de braţ şi-l ţinu strâns, iar Jiro începu să plângă speriat.

— Taci, Jiro, zise el şi întinse celălalt braţ, ca s-o cuprindă pe Tama.

La urma urmelor, de ce să se ducă? Ce ar putea face el, chiar dacă va reuşi să afle adevărul? Ceea ce se întâmplase, era bun întâmplat. Tama îşi plecase fruntea pe umărul lui şi începu şi ea să plângă.

— Taci şi tu, o certă el. Cine a mai auzit de un bărbat care să fie stăpânit în felul acesta de familia lui? Întinse braţele şi-i cuprinse pe amândoi, apoi începu să se legene cu ei pe scaun: Ei, gata, încetaţi, nu mai plângeţi. Nu mai plec. Linişteşte-te, Tama. Ai speriat copilul.

Plânsul ei începu să se liniştească din ce în ce, până când se opri şi Jiro se linişti şi el. I-wan îi legăna încet în braţe pe amândoi. Aceasta era lumea lui, lumea pe care o cuprinsese aci în braţe.

A doua zi Bunji nu-şi mai aducea aminte de nimic, sau cel mult se temea că în timpul beţiei ar fi putut vorbi mai mult decât a trebuit. La birou sosi târziu şi era palid şi obosit, dar încercă să fie tot atât de vesel, ca şi înainte de asta. I-wan îl văzu trecând prin faţa uşii biroului său, dar nu vru să-i vorbească el cel dintâi, aşa că-l lăsă să treacă. Dar la amiază, după ce funcţionarii plecară să mănânce, Bunji apăru în cadrul uşii, apoi se uită la I-wan şi-l întrebă pe jumătate trufaş, pe jumătate ruşinat:

— Mi se pare că ieri am fost beat, nu-i aşa?

— Ai fost, răspunse I-wan şi ridică privirea spre el.

— Am vorbit o mulţime de prostii… ce ţi-am spus?

Văzu că Bunji nu-şi mai aduce aminte de ce i-a spus şi se simţi mai uşurat, din cauză că povara mărturisirilor lui nu mai stăruia între ei.

— Îmi spuneai că vrei să te căsătoreşti, răspunse I-wan.

— Atâta tot? întrebă Bunji. Aşa este. Mă voi căsători, I-wan, după vechiul obicei japonez. Voi vedea o mulţime de fotografii de femei tinere, care să fie de vârstă şi familie corespunzătoare şi după ce-mi voi alege una, voi pune degetul pe ea şi voi spune tatălui meu: „Asta este cea cu care vreau să mă căsătoresc!”

Începu să râdă. I-wan zâmbi, dar nu zise nimic.

— Voi anunţa ziua cununiei, declară Bunji. Asta se va întâmpla curând. Nu se poate ca fiul tău să ia prea mult înainte fiului meu.

— Vrei să spui, fiii mei, interveni I-wan.

— Cum… încă unul! se miră Bunji.

I-wan dădu din cap.

— Drăguţa de Tama! exclamă Bunji. Heh, se vede că fetele *moga* ştiu să-şi facă foarte bine datoria, nu-i aşa?

— Şi-o fac admirabil, răspunse I-wan.

— Vasăzică un băiat? întrebă Bunji din nou.

— Aşa spune Tama. Ea este convinsă dinainte că aşa trebuie să fie.

— Atunci aşa va fi, adăugă Bunji. În orice caz numai copilul va fi în stare să o convingă că n-a avut dreptate şi să o facă să creadă că s-a întâmplat altfel decât a prevăzut. Eu îmi voi alege o femeie mai puţin încăpăţânată.

— Noi ne potrivim unul cu altul, răspunse I-wan.

Bunji dădu din cap şi plecă.

I-wan mai stătu un timp şi se gândi. Era foarte mulţumit că Bunji nu-şi mai aducea aminte ce i-a spus. Reuşise să arunce o privire dincolo de perdeaua care ascundea amintirile lui Bunji. Înţelegea că dacă Bunji ar fi fost treaz, nu ar fi admis pentru nimic în lume să ridice această perdea. Dar el nu-i va spune niciodată ce a făcut. Şi tot aşa, de aici înainte relaţiile dintre ei nu vor mai putea fi niciodată ceea ce au fost înainte de asta, din cauza celor ce aflase în după-amiaza de ieri. Astăzi era cu totul deosebit de cel din ajun. De pildă, până acum dorise să aibă şi fete, dar de aici înainte nu va mai dori decât feciori. Azi dimineaţă Tama îi spusese: „Simt că copilul pe care-l port în pântec, va fi un băiat. După ce se va naşte, va trebui ca de Sărbătoarea Fiilor să atârnăm pe casă doi crapi de hârtie”.

— Bine, aşa vom face! se învoise el.

Fiii vor urma într-o bună zi pe tatăl lor, dar fetele trebuiau să rămână aici.

*

* *

Naşterea lui Ganjiro, fiul său al doilea, Sărbătoarea Fiilor şi cutremurul erau un fel de amestec pe care nu-l va putea uita niciodată. Toate acestea se întâmplaseră pe la mijlocul primăverii ce urmă după căsătoria lui Bunji, căsătoria stranie ce se desfăşurase atât de simplu şi de repede, după obiceiul japonez, cu care el nu se putuse niciodată împăca. Deosebirea era foarte simplă şi se reducea la amănuntul, că la el acasă ceremonia unei căsătorii dura mai multe zile la rând, pe când aici, ea se termina aproape imediat. Bunji se purtase, ca şi când această căsătorie ar fi fost un lucru de nimic, iar mica Setsu Hajima, arăta ca milioane de alte mici japoneze cu obrazul vopsit. După ce se căsători, Bunji nu mai aduse niciodată vorba despre ea. Peste câteva zile părea că ea se găseşte de când lumea, în casa Muraki. Membrii familiei parcă nu-şi aduceau aminte că înainte de asta ea n-a fost în casa lor, iar acum când o vedeau, li se părea că nici n-o văd.

Pe urmă, la mai puţin de o lună, se născu Ganjiro. Se născu în timpul zilei, foarte uşor şi foarte liniştit, aşa că I-wan nici nu bănuise dinainte. Îşi luase rămas bun de la Tama şi Jiro, în dimineaţa aceea de aprilie, când cele din urmă petale ale florilor de cireş începuseră să joace vârtejuri prin grădină. Străzile erau umede de ploaia repede care trecuse şi cerul era aşa cum îi plăcea lui, albastru şi senin în dosul norilor albi şi scămoşi care se ridicau din depărtarea mării. Pomii şi copacii înfrunziseră în toate grădinile şi oamenii de pe stradă se simţeau mulţumiţi şi înviorați de aerul blând şi umed. În viaţa acestui popor stăruia o profundă împăcare cu soarta, pe care el o înţelegea şi o aprecia. Oamenii se iubeau unii pe alţii şi-şi manifestau acest sentiment în amabilitatea cu care se purtau unul faţă de altul. Trecând în lungul străzilor, în această dimineaţă însorită de aprilie, I-wan se gândi că nu i s-a întâmplat până acum să vadă un om în vârstă, cu chipul întunecat, sau vreun copil supărat, din cauză că a fost bătut de cineva. Oamenii aceştia îi erau dragi, chiar împotriva voinţei lui. Se simţea mai apropiat de ei şi cu toate acestea mult mai singur.

Bunji, din ziua când se căsătorise cu Setsu, parcă se apropiase mai mult de el, dar cu toate acestea părea mult mai străin decât înainte. Renunţase imediat să mai bea, deşi în ziua nunţii fusese îngrozitor de beat. Dar acum nimeni nu-l mai vedea ameţit. Acasă

făcea pe despotul, faţă de soţia lui ciolănoasă şi urâtă, iar biata Setsu nici nu îndrăznea să se aşeze în faţa lui. În timpul acesta Bunji îşi exprimase cu prea multă îndrăzneală părerile politice, mai ales în legătură cu politica urmată de Japonia în China, unde, după cum spunea, comuniştii au început din nou să se mişte. Peroraţiile acestea îndelungi le auzise seara trecută, când el şi Tama fuseseră la masă, în casa lui Bunji.

— Mai curând sau mai târziu, tot va trebui să-i zdrobim, declarase Bunji.

Acum se obişnuise să nu mai răspundă nimic la cuvintele lui Bunji. Ar fi fost zadarnic. Dar afară de asta el nici nu credea afirmaţiile lui Bunji. Bărbaţi de aceeaşi seamă ca şi tatăl său care era bancher, ţineau China în puterea lor, şi toţi aceştia erau împotriva comuniştilor. Dar afară de asta ziarele japoneze scriseseră de nenumărate ori că bandele comuniştilor au fost izgonite chiar de guvernul chinez. Bunji era plin de prejudecăţi, ca orice om când începe să îmbătrânească. Renunţă deci, să se mai gândească la astfel de lucruri şi-şi văzu de slujbă, cum făcea întotdeauna. Îşi închipuise că de Anul Nou i se va da o avansare, sau o majorare a salariului, dar nu primi niciuna nici alta. Cu ocazia serbărilor de Anul Nou domnul Muraki spusese funcţionarilor săi, că din cauza impozitelor mari, îi va fi peste putinţă să le acorde o îmbunătăţire a salariilor; astfel vor putea contribui şi ei la întărirea armatei Împăratului, pe mare şi pe uscat. Era de ajuns să pomenească numele Împăratului şi toate propunerile lui ar fi fost acceptate – mai bine zis acceptate de toată lumea, afară de I-wan. El nu simţea faţă de personalitatea sacrosanctă a acestui Împărat, niciun fel de devotament, dar afară de asta nu mai era nici în stare să adore ceva.

Oftase şi se aşezase pe scaun, fără să mai zică nimic. După ce Tama va naşte şi pe al doilea fiu al lor, va trebui să procedeze cu toată prevederea, pentru ca ceea ce câştigă acum, să poată ajunge şi pentru el. Tatăl său nu-i mai trimisese de multă vreme nimic şi nici lui nu-i venea să ceară, decât atunci când se întâmpla să fie la mare nevoie. Ce nevoie mai avea Împăratul de forţe întărite, acum după ce cucerise Manciuria? Probabil influenţa partidului militarist devenise mult mai puternică – dar pe el nu-l interesa politica japoneză, mai bine-zis niciun fel de politică, din ziua când Liga Naţiunilor admisese ca Japonia să procedeze aşa cum va crede ea de cuviinţă. Problemele politice le considera acum drept o pierdere

de vreme, fără niciun folos.

Lucrase aproape toată dimineaţa la clasificarea obiectelor din inventarul privitor la cele pe care nu le vânduseră încă. Apoi cu totul pe neaşteptate văzu că apare servitoarea, aceeaşi care-l chemase şi în ziua când se născuse Jiro. Fata părea foarte liniştită şi curat îmbrăcată, deoarece înainte de a pleca de acasă, se pieptănase, îşi schimbase kimonoul şi-şi pusese o pereche de ciorapi albi de bumbac.

— Ce este? întrebă el uitându-se la ea mirat.

— Prea cinstite stăpâne, am venit să-ţi aduc de ştire, că s-a născut Ganjiro.

— Nu mai spune? exclamă el şi sări în picioare, ca să-şi ia pălăria.

— S-a născut, e un băiat grăsuţ şi sănătos, adăugă fata şi se uită la el mulţumită, că poate să-i aducă o ştire atât de plăcută.

Cei doi funcţionari se plecară peste registre şi murmurară ceva care ar fi vrut să indice plăcere.

— Naşterea asta a venit tocmai înainte de Serbarea Fiilor! declară fata râzând.

Ieşi din birou şi se opri la uşa lui Bunji, ca să-i spună:

— S-a născut fiul meu al doilea, aşa că mă duc acasă, declară el cu mândrie, ca şi când în fiecare zi i s-ar fi născut câte un fiu.

— Ce spui? se miră Bunji.

Dar el îşi văzu de drum, mulţumindu-se să dea din cap, în semn de aprobare. Pe drum nu se grăbi, ci ascultă la ce-i spunea servitoarea care venea pe urma lui.

— A sosit tot atât de neaşteptat ca şi ploaia şi soarele de astăzi. La un moment dat Oku-san se simţea tot atât de bine, ca şi dumneata, stăpâne. Pe urmă mi-a spus: „Simt ceva… mi se pare că a început”. Am alergat numaidecât după moaşă, şi imediat ce am adus-o, s-a născut şi copilul, teafăr şi frumos. Oku-san a declarat: „Dacă asta este toată supărarea pe care ţi-o pricinuieşte naşterea unui băiat, atunci aş putea să nasc în fiecare zi câte unul”.

Fata începu să râdă din toată inima de cuvintele stăpânei sale şi se simţea mândră de ea.

De fapt acasă nu părea să fie nimic neobişnuit. Mirosul bucatelor pe care începuse Tama să le gătească, înainte de a fi cuprinsă de dureri, se simţea în toată casa, aşa că-i veni poftă de mâncare când simţi mirosul gâdilându-l în nări.

— Vă pot servi masa, stăpâne, când doriţi, zise slujitoarea şi

îngenunche în faţa lui, ca să-i scoată încălţămintea.

— Peste jumătate de ceas, răspunse I-wan.

În dosul paravanelor o găsi pe Tama întinsă în pat, ţinând pe Ganjiro în braţe, iar Jiro care acum putea să umble în picioare, sta lângă ea şi se uita foarte mirat. Lui I-wan nu-i venea să creadă că trecuse şi prin sarcina aceasta. Soţia lui nu era nici palidă cel puţin. Sta întinsă pe salteaua desfăcută şi se uita la el cu ochi şireţi, ca şi când i-ar fi pregătit o farsă. Într-un colţ mai întunecat văzu moaşa că ascunde ceva repede, din calea lui.

— Tama! zise el în şoaptă.

— Iată-ne, răspunse ea. E băiat, aşa cum ţi-am spus.

— Da! exclamă I-wan care aproape nu ştia ce să răspundă.

Naşterea lui Jiro fusese un eveniment înspăimântător, dar băiatul de acum, intrase foarte liniştit în lume.

În condiţiile acestea, gândi el, peste câţiva ani toată casa va fi plină.

— Am preferat să trec prin toate acestea, înainte de Serbarea Fiilor, declară Tama cu mândrie.

— Vasăzică erai dinainte pregătită, zise el.

Tama se mulţumi să râdă.

— Du-te şi mănâncă, zise ea – astăzi avem crap. Închipuie-ţi că şi acesta este un semn bun.

— Nu crezi că va fi mai bine, ca astăzi după-amiază să stau acasă?

— Ce să fac cu tine acasă? întrebă femeia. Eu voi dormi şi Jiro se va juca în grădină cu slujitoarea. Altceva nu rămâne de făcut.

Astfel se aşeză la masă unde i se serviră bucatele gustoase şi se întoarse din nou la slujbă. Tama este o femeie cu noroc, îşi zise el, căci la fiecare mişcare ce o face, tremură de sănătate. Pentru ea nimic nu pare prea greu. Dar după toate acestea, mai găsea şi răgazul necesar, ca atunci când el se întorcea acasă, ea să fie liberă. Încetase de multă vreme să se mai mire, de ceea ce vedea împrejurul său. Se obişnuise ca să considere drept ceva de la sine înţeles, ca toată casa lor să fie întotdeauna curată, florile să fie schimbate şi proaspete în fiecare zi, mâncarea gata şi Jiro vesel şi întotdeauna spălat. Orice se va întâmpla de aci înainte, îi va fi peste putinţă să-i pară rău că s-a căsătorit cu Tama. Dacă se întâmpla uneori ca în afară de ea să mai dorească din când în când, câte o emoţie spirituală, încerca să alunge gândurile acestea departe de el. Nu mai avea nevoie de niciun fel de vise, câtă vreme

Tama era lângă el, în toată realitatea.

În ziua Serbării Fiilor nu se duseră nicăieri de acasă, deoarece zilele de impuritate ale soţiei lui încă nu se terminaseră. Ganjiro nu împlinise o lună, dar mama lui făcea mari pregătiri pentru ziua aceasta. În aceeaşi dimineaţă îi ajutase să ridice deasupra casei doi crapi de hârtie, care simbolizau această zi de sărbătoare; unul mai mare, de culoare neagră şi albă, cu ochi de aur, pentru Jiro, şi unul mic roşu, pentru Ganjiro.

Era o zi senină ziua aceasta a cincea, din a cincea lună cu soare a anului şi Jiro începu să ţipe când văzu crapul că se agită în vânt. În ziua aceasta bătea un vânt neobişnuit care venea din largul Oceanului. Tama ridicase pe Jiro în braţe, dar I-wan i-l luă numaidecât, spunându-i:

— Tama, nu trebuie să-l iei în braţe, căci tocmai acum pentru tine este prea greu.

— Atunci ridică-l tu, ca să poată vedea, răspunse ea.

Se opriră cu toţii şi se uitară la crapii de hârtie pe care-i frământa vântul.

— O casă cu feciori, declară Tama cu mândrie.

El nu zise nimic. Începuse să se gândească la fiii lui care aveau parte de serbări pe care în copilăria lui el nu le cunoscuse. Lui Tama îi plăceau serbările şi de fiecare dată făcea mari pregătiri. Îşi aduse aminte de bucuriile pe care le avusese el, la Anul Nou, de zilele Serbărilor Balaurului şi ale Serbărilor Primăverii… zile de care Jiro şi fiul său cel mai mic nu vor avea parte niciodată. Dar la urma urmelor, viaţa de familie îşi primea forma din mâinile soţiei.

— Ascultă Jiro, zise Tama aplecându-se spre copil, să-ţi aduci aminte că acest crap simbolizează un băiat – din cauză că înoată împotriva curentului apei, prin izvoarele reci de munte.

Exact în clipa aceasta văzu, sau i se părea numai, că prăjina de care era legat crapul, începuse să se legene. Tot atunci vântul care înainte de amiază bătuse cu furie, se opri şi nu se mai simţi nicio adiere. Dintr-o singură mişcare, atât el cât şi Tama, se întoarseră spre apele Oceanului. Apele păreau stranii, negre şi răscolite. În jurul lor se auzea un muget adânc, dar stins, care putea să vină din larg, dar putea veni şi din adâncul pământului; ar fi fost greu să-şi dea seama.

— Tama! strigă el înspăimântat.

— Cutremur, răspunse femeia. Glasul îi era stins şi liniştit, iar la obraz se făcuse albă ca varul.

Se obişnuise să nu dea atenţie mişcărilor pământului de sub picioare, iar cutremurele le considera ca o posibilitate permanentă, dar cu toate acestea până acum nu i se întâmplase să vadă un cutremur mai mare. Uneori i se întâmpla noaptea ca el şi Tama să fie treziţi din somn, de un tremur ciudat pe care-l simţeau trecând pe sub saltelele pe care dormeau şi de praful ce le cădea pe obraz, ca pe urmă să audă pârâitul grinzilor de lemn. Tama se ridica de fiecare dată din aşternut, se îmbrăca şi aştepta atentă, fără să zică nimic. Înţelegea că în tot cuprinsul oraşului, în fiecare casă, alţi oameni aşteptau ca şi ea, fără să poată face nimic, dar totuşi gata. Dar până acum pământul se împotrivise de fiecare dată. Astăzi însă toată ziua bătuse vântul acesta turbat.

De astă dată o văzu că se repede spre casă, dar slujitoarea tocmai ieşea, cu Ganjiro în braţe. Pe urma ei, din casă se auzeau scârţâituri şi pârâituri continue. Nu mai încăpea nicio îndoială că grinzile care ţineau învelitoarea, începuseră să se mişte, dar de astă dată nu din cauza vântului.

Slujitoarea îi puse copilul în braţe, fără să zică nimic, şi se repezi din nou spre casă. Tama tocmai ieşea cu sertarele mobilei şi cu nişte cutii în care erau împăturite hainele lor, şi peste câteva clipe slujitoarea apăru din nou, cu braţele pline.

— Unde să pun copiii, ca să vă dau şi eu ajutor? întrebă I-wan.

— Te rog, stai aici şi ai grijă de ei, răspunse Tama cu glasul liniştit.

Se uita mirat la femeile acestea două, văzându-le atât de liniştite. Păreau că până acum au repetat de nenumărate ori spectacolul la care participau de astă dată. Intrau şi ieşeau din casă, aşa că peste câteva minute, locul din jurul lor era plin de obiectele mai de seamă, pe care le avuseseră în casă. Nu erau tocmai multe. Lucrurile mai de preţ pe care le aveau, cele mai bune suluri, vasele de porţelan de preţ pe care le primiseră de la domnul Muraki, odoarele pe care I-wan le dăduse soţiei sale de ziua nunţii, bucăţile de mătase pe care le primise de la mama lui, Tama le dusese la un depozit din oraş, a cărui clădire era sigură în caz de cutremur.

— Unde să ne ducem? întrebă el când în sfârşit o văzu lângă el, întinzându-se ca să-l ia pe Ganjiro din braţe.

— Unde crezi că ne-am putea duce? întrebă ea foarte simplu. Când începe să se mişte pământul, nu exista scăpare în nicio parte.

Rămaseră nemişcaţi, unul lângă altul, cu privirea îndreptată spre

apele Oceanului. Pe urmă Tama scăpă un geamăt de groază şi-şi acoperi gura cu dosul palmei. Apele mării începeau să se urce în susul zării, încălecându-se una peste alta, ca un val uriaş, sau mai bine zis nu ca un val sau un flux de mare, ci ca un potop de apă ce aleargă pe suprafaţa Oceanului. Nu se vedea să aibă creastă înspumată. Era pur şi simplu un munte de apă, uriaş şi întunecat care se repezea spre cer.

— Nu poate să ne ajungă, zise Tama în şoaptă.

— Va îneca partea de jos a oraşului, răspunse el şi-şi simţi zbuciumul stomacului care se zbătea şi-l îndemna să verse. Dar era incapabil să întoarcă privirea. Monstrul de apă se apropia, deşi părea că stă nemişcat şi că a început din nou să crească, repezindu-se în sus. În realitate însă monstrul acesta se apropia în goană de ţărm şi aducea cu el tot puhoiul de ape ce le întâlnea în cale. Departe la picioarele lor puteau vedea oameni ieşind din case şi fugind, ca să ajungă cât mai repede la potecile ce urcau spre munte – ca să poată scăpa din calea apelor mării.

— Vine întotdeauna foarte repede, suflă Tama.

Până acum n-o văzuse niciodată ca acum… atât de liniştită. Nu-şi putea da seama, dacă ea era speriată sau nu. Lui îi venea să fugă, să scape într-un fel oarecare, dar prezenţa ei aici, îl obliga să nu se mişte.

Pe urmă valul se repezi lacom. Nu avea creastă nici acum, până în clipa când lovi ţărmul, cu muget atât de uriaş, încât toată insula se cutremură. Pe urmă se frânse şi începu să se scurgă înspumat. Casele şi străzile dispăruseră. Părea că marea întreagă s-a repezit asupra lor.

— Valul acesta ar putea să ajungă până la casa tatălui meu, zise Tama cu glasul sugrumat.

Rămaseră nemişcaţi şi ascultară. Mult mai îngrozitor decât iureşul uriaş cu care Oceanul se repezise spre insulă, fu retragerea apelor în drumul de întoarcere spre mare, smulgând şi luând casele cu ele. Ţi se părea că întreagă insula a început să coboare încet spre mormântul de ape.

I-wan gemu şi-şi ascunse obrazul la pieptul lui Jiro. În aceeaşi clipă sub picioare pământul începu să i se cutremure. Auzi stâncile de pe coasta muntelui, cum se prăvălesc la vale şi întinse mâna după Tama. Până şi în clipa aceasta trupul ei părea voinic şi tare.

— Stânca pe care suntem noi, nu se va mişca, zise ea. Cele care s-au repezit în jos, sunt numai colţuri desprinse mai demult, iar

deasupra noastră nu sunt stânci, ci semănături de orez.

Avea dreptate. Mai sus de casa lor era un tăpşan care se întindea aproape până în vârful muntelui şi în lungul lui trecea o şuviţă de apă, aşa că făcuseră terase pe ambele părţi ale apei, pentru ca oamenii să poată semăna orez.

Mai simţi o dată cum mişcă pământul sub picioarele lui şi stomacul repezindu-i-se în sus.

— Apa se repede din nou asupra noastră, zise Tama, dar de astă dată nu vor mai avea atâta putere.

Auzi apa lovind în insulă, de astă dată cu muget mai puţin uriaş, dar nu deschise ochii. Jiro sta nemişcat, cu braţele împreunate în jurul gâtului tatălui său. Totuşi nu plângea, iar cel mai mic dormea.

Îşi aduse aminte de vorbele spuse de Bunji despre japonezi când dorm, cum nu poate să-i trezească nimic, deoarece sunt obişnuiţi cu zgomotul şi mişcarea, de când sunt mici şi dorm legaţi în scutecele din spatele mamei lor.

Se auzi un fâşâit uşor, ca şi când ar fi lunecat ceva, pe urmă un pârâit uriaş ca de prăbuşire, zgomot de grinzi rupte şi hârtie sfâşiată. Ridică privirea. Cu un zgomot uşor şi o fulguială de praf, casa lor căzuse grămadă.

Dar înainte de a avea timpul să ţipe îngrozit, auzi pe Tama spunând:

— A trecut, şi noi mai suntem încă în viaţă!

Se întoarse cu spatele spre casa prăbuşită. Abia acum o văzu că se aşază pe pământ. Apele Oceanului pline de dărâmăturile smulse de pe insulă se frământau departe şi în aceeaşi clipă vântul începu să bată din nou. Îşi simţi picioarele tremurând.

— Am văzut cutremure şi mai mari decât acesta, zise Tama. Îşi şterse obrazul cu mâneca kimonoului, pe urmă scoase sânul şi dădu copilului să sugă. Se aşeză şi el pe cutia de lângă ea şi lăsă slujitoarea să-l ia pe Jiro din braţe. Acum după ce se terminase, îşi simţi tot trupul scăldat de sudoare. Pe sub haine, trupul îi era ud leoarcă.

— A fost mai rău, decât tot ce mi-a fost dat să văd până acum, zise el.

— O, sunt cutremure mult mai îngrozitoare decât acesta, repetă ea.

Se uită la ea şi o văzu că e atât de liniştită, ca şi când casa lor n-ar fi fost un morman de dărâmături, la depărtare de câţiva paşi.

— Ce facem acum? întrebă el după un timp de tăcere.

— Odihneşte-te puţin... şi pe urmă te vei duce să vezi dacă s-a dărâmat şi casa tatălui meu, răspunse ea.

*
* *

Un bărbat îmbrăcat într-o haină scurtă, de culoare albastră, se apropia urcând poteca muntelui şi apăru din mijlocul unor tufe de bambus. Era un om de la ricşele din curtea tatălui său. Când îi văzu, se prosternă în faţa lor.

— Am fost trimis, zise omul, să văd ce faceţi.

— Ce e cu tata şi mama mea? întrebă Tama.

— Sunt bine amândoi, răspunse omul. Căsuţa de la poartă s-a dărâmat; tot aşa o parte a bucătăriilor; despre grădină nu ştim tocmai bine ce este cu ea, dar partea principală a casei a rămas în picioare; nimeni n-a fost rănit, afară de tânăra stăpână care era în bucătărie şi a fost prinsă sub o grindă care i-a căzut pe pulpa piciorului. Dar acum se odihneşte şi suferă mai puţin din pricina durerilor. Casa de ceremonie pentru ceai a rămas neatinsă.

— O, ce noroc am avut! exclamă Tama.

Se ridicară în picioare şi stătură câteva clipe nemişcaţi, dar I-wan nu se putu stăpâni să nu se uite la mormanul de ruine care până adineauri fusese casa lui. Tama se întoarse şi ea.

— Va fi foarte uşor să o clădim din nou, zise ea.

— Nu o vom mai clădi aici, răspunse el, fără să ştie de ce, doar că i se părea imprudent să-şi clădească pe acelaşi loc casa cea nouă.

Dar Tama stărui.

— Ba da, o vom clădi tot aici. Oceanul s-a întins după noi, dar nu ne-a putut ajunge. Acesta este un loc bun, pentru construcţii.

Se simţea prea adânc impresionat, ca să poată discuta cu ea tocmai acum, aşa că apucă pe urma ei, ducând pe Jiro, şi luându-se după omul care apucase pe alt drum, deoarece vechea potecă fusese spălată de ape. După ei venea slujitoarea cu braţele încărcate de tot ce crezuse că face să ia cu ea. Slujitoarea nu scosese nicio vorbă, de la începutul cutremurului, până în clipa din urmă.

Ziua aceasta nu fu în stare s-o mai uite niciodată. Siguranţa casei Muraki, mulţumirea de a simţi un acoperiş deasupra capului, bucatele fierbinţi care aşteptau pe masă, liniştea şi bunătatea acestor oameni... erau pentru el adevărate minuni. Dar mult mai

minunată decât orice, i se păru minunea tăcerii… tăcerea domnului Muraki care se plimba prin grădina lui distrusă, prin care trecuse şuvoiul apelor peste zidurile dărâmate, peste aşternuturile îngrijite de muşchi, smulgând copacii pitici care erau tot atât de preţioşi ca orice obiect rar; tăcerea lui Bunji care nu se plângea că soţia lui şi-a rupt pulpa piciorului; liniştea plină de resemnare a lui Setsu care nu se văita din pricina durerilor – I-wan nu avu niciodată ocazie să o cunoască mai de aproape pe această Setsu, dar ochii ei frumoşi în mijlocul obrazului urât nu-i mai putu uita niciodată – tăcerea oamenilor care treceau pe străzile oraşului şi a căror case şi neamuri fuseseră târâte de şuvoiul apei în largul mării; tăcerea micului funcţionar de la el din birou care acum după ce fratele său fusese omorât, rămăsese singur pe lume – tăcerea aceasta nu o va uita niciodată.

A doua zi totul începu din nou: clădirea caselor şi curăţirea străzilor de ruina lăsată de dezastru, ridicarea digurilor menite să oprească furia valurilor. Toţi lucrau de zor, ca şi când ar fi îndeplinit o veche datorie, cu care erau obişnuiţi şi pe care şi-o făcuseră în mai multe rânduri. Tama îi spunea:

— Acum, pentru că tot va trebui să clădim casa din nou, cred că ar fi bine să o facem mai mare.

— Dar dacă dezastrul va veni din nou şi se va repeta de mai multe ori la rând? întrebă el, dar în acelaşi timp îi fu ruşine de întrebarea aceasta.

— Va fi aşa cum ne este rânduit, iar noi de fiecare dată, ne vom putea clădi casa din nou, răspunse ea.

Nu-i venea să se plângă de nimic, de vreme ce vedea toată lumea din oraş, întorcându-se la ruina şi dărâmăturile ce mai rămăseseră din avutul lor. Dar mai erau şi cei care lipseau şi care fuseseră smulşi de potopul apelor ce-i târâseră în larg… În timpul acestor zile se simţea mereu îndemnat să coboare spre partea de jos a oraşului, care fusese pe ţărmul mării.

— Ai de gând să-ţi clădeşti casa pe acelaşi loc, unde a fost şi înainte de asta? întrebă el într-un rând pe un bătrân pescar.

Omul întoarse ochii mici şi negri spre el şi-l privi cu tristeţe:

— Dar unde să mi-o clădesc în altă parte? răspunse bătrânul. Casa tatălui meu a fost aici şi tot aici a fost şi casa bunicului.

— Dar dacă dezastrul se va repeta? întrebă I-wan.

— Se va repeta în orice caz… noi ştim că se va repeta, adăugase bătrânul.

Pentru I-wan cuvintele pescarului aveau o semnificaţie mult mai adâncă, decât ceea ce ar fi fost el în stare să exprime în vorbe. I se părea că pe Tama începe să o vadă mult mai limpede decât înainte de asta. Dincolo de felul ei liniştit de a fi şi de veselia ei, era o pornire de deznădejde şi încăpăţânare ce nu putea să aibă nicio legătură cu ceea ce ar fi dorit sau ar fi vrut să facă. Tot aşa dincolo de veselia uşoară a poporului acesta, care se bucura de viaţă cu aceeaşi inocenţă ca şi un copil, mai era şi o voinţă încăpăţânată care-l făcea capabil să suporte orice lovitură, atunci când trebuia să o suporte.

La ani de zile după aceea, când auzea pe câte cineva spunând că războiul se va termina foarte repede, el se mulţumea să clatine din cap. Nu, războiul nu se va termina repede şi probabil nu se va termina niciodată. Populaţia acestor insule fusese crescută şi educată anume, ca să suporte mai mult decât ce ar fi în stare să suporte omul. Se luptaseră împotriva cutremurelor de pământ, a incendiilor şi a taifunului. Aceştia fuseseră duşmanii lor care i-au pregătit pentru război. Era foarte mândru, că tot timpul cât durase dezastrul, cei doi fii ai lui nu plânseseră niciodată şi nici nu se speriaseră.

*
* *

Nu era război. Aşa spuneau ziarele. Prin urmare nu se putea spune că ar fi război. În numele Împăratului se declarase, că nu e nimic altceva, decât un incident.

Ori lui I-wan acest incident nu i se părea mai important decât i se părea faptul că la casa lui cea nouă, clădită imediat după cutremurul de acum doi ani, mai adăugase vara aceasta o cameră în care era biroul său, cu pereţi puternici de bârne care nu puteau fi smulşi din loc. Anul trecut Tama stăruise pentru a face acest adaos, deoarece băieţii lor începuseră să crească şi făceau gălăgie. Astfel, spunea ea, va putea avea o cameră unde să stea numai el singur. Aşa că într-o zi, după ce se întoarse acasă şi constată că băieţii îi luaseră pasta de dinţi şi unseseră cu ea tot biroul, în timp ce Tama făcea baie şi slujitoarea era ocupată la bucătărie, trebui să se învoiască şi el. Dar era într-adevăr adevărată plăcere să-şi aibă camera lui separată... Afară de asta chiar ziarele nu prea dădeau importanţă incidentului, care se reducea la o neînţelegere între un grup de soldaţi şi o mică localitate din China de miazănoapte.

— Nu va dura nici trei săptămâni, declarase Bunji la început.

Tocmai declaraţia aceasta îl făcea pe I-wan să se gândească, dacă nu cumva incidentul acesta este mai grav decât se spunea. Aşteptă să-i vină ştiri de la tatăl său, dar el nu-i mai scria acum atât de des, ca înainte de asta. I-wan îl întrebă, ce părere are despre ce se întâmplă, dar nu veni niciun răspuns. Amănuntul acesta i se păru straniu, dar cu toate acestea crezu că nu are nicio însemnătate.

Într-o bună zi funcţionarul din biroul său îşi dădu demisia. Fusese chemat, după cum spunea, la armată, cu toate că acum după ce fratele său murise, el era singurul sprijin al mamei sale.

— Ce va face ea acum? întrebă I-wan.

— Domnul Muraki este un om foarte bun, răspunse micul Tanaka. Va da un ajutor săptămânal tuturor familiilor acelora care pleacă să lupte pentru Împărat şi-şi lasă familiile fără niciun ajutor.

Locul lui fu ocupat de două femei tinere şi între ele şi I-wan fu ridicat un perete despărţitor, aşa că dintr-un anumit punct de vedere avea un birou al lui separat. Acum avea şi mai mult timp liber, căci veneau transporturi mai puţine. Dar şi faptul acesta făcu pe I-wan să se mire. Dacă era vorba numai de câţiva soldaţi, atunci ce a determinat pe exportatorii chinezi să suspende exportul mărfurilor spre Japonia? În prima lună, transporturile veniră în mod regulat, apoi cu totul pe neaşteptate, nu mai sosi nimic. Vapoarele intrau în port şi plecau, iar casa Muraki nu mai făcea niciun fel de afaceri. Totuşi avea un mare stoc de mărfuri şi exportul acestora spre apus, în America şi Europa, continuă. I-wan robotea la controlul inventarelor şi la supravegherea împachetatului şi expedierii lăzilor şi a baloturilor de covoare şi tapete, de olărie şi porţelanuri, de mobile şi suluri de mătase şi amestecul nenumărat de nimicuri preţioase care reprezentau afacerile casei lor.

Pe urmă într-o zi primi o telegramă de la tatăl său. Imediat după aceea i se păru foarte straniu că telegrama aceasta îi fu predată de Bunji. Dar nu prea avea timp tocmai atunci să se gândească la acest amănunt. Într-o dimineaţă Bunji trimise după el, şi când I-wan se duse, să vadă de ce-l cheamă, Bunji îi întinse un plic şi se uită cu atenţie la el, în timp ce-l desfăcea. Era de la tatăl său:

„I-ko soseşte şaptesprezece Yokohama cu S. S. Balmoral.
Aşteaptă-l în docuri”.

Până la şaptesprezece mai avea două zile.

— Vine fratele dumitale? întrebă Bunji.

— De unde ştii? întrebă I-wan mirat.

— Tatăl meu doreşte să trimită părintelui tău un dar, dacă fratele tău ar fi atât de bun să i-l ducă, încercă Bunji să-i răspundă, evitând întrebarea.

— Dar domnul Muraki de unde ştie? întrebă I-wan din nou.

— Evident, telegrama a primit-o el, răspunse Bunji foarte liniştit. A sosit pe adresa casei noastre şi el a citit-o.

— De ce? întrebă I-wan.

— Ca să vadă, dacă nu cumva este ceva important, fireşte, declară Bunji oarecum mirat de stăruinţa lui.

I-wan era gata să riposteze: „Bine, dar era telegrama mea”, dar asta ar fi însemnat să fie nepoliticos faţă de domnul Muraki care probabil nici nu-şi dăduse seama că a comis o indiscreţie. Prin urmare se mulţumi să adauge:

— Te rog, mulţumeşte domnului Muraki, pentru mine.

Oare în clipa aceasta băgase de seamă că Bunji îl urmăreşte cu priviri neobişnuite?

— Cred că acum va trebui să pleci şi tu, zise el.

— Sunt convins că va trebui, răspunse I-wan categoric.

În timp ce sta, în biroul lui Bunji, începu să se gândească la eventualitatea de a lua şi pe Tama cu copiii, ca să le arate pe unul din familia lui, dar acum după ce ieşi, renunţă la gândul acesta. Va fi mult mai bine să se ducă să aştepte sosirea lui I-ko numai el singur.

*

* *

Întinse gâtul ca să vadă vaporul care intra în port, cu aceeaşi graţie impunătoare, ca şi o lebădă uriaşă Nu se repezi într-un suflet la debarcader, căci fără să-şi dea seama de motive, începu să se teamă de întâlnirea cu I-ko. Ei nu fuseseră niciodată apropiaţi sufleteşte unul de altul. I-ko era mult mai mare decât el. Şi-şi aducea şi acum aminte că Peony îl ura din cauza unor fapte despre care ea nu vorbea niciodată. Ura aceasta a ei îl determinase pe I-wan să bănuiască despre fratele său că este un stricat, aşa că nu era în stare să-l iubească, nici cel puţin acum. Dar la ce-a fost atunci, se mai adăugau acum şi anii pe care-i petrecuse în Germania. Cine ar putea şti ce făcuseră oamenii aceştia dintr-însul? Totuşi se simţea emoţionat de gândul că va avea ocazie să se întâlnească cu fratele său. Începu să-şi dea seama pentru prima

oară, că el a lipsit multă vreme de acasă. În timpul cât vaporul acosta la dană, se uită la oamenii înşiraţi la bastingaj, dar nu fu în stare să recunoască pe nimeni.

Pe urmă îl văzu pe I-ko îndreptându-se spre pasarelă. Îi era peste putinţă să creadă că tânărul acesta distins şi zvelt, ar fi fost I-ko cel de altădată, tânărul cu buzele subţiri care sta îmbufnat ca un copil, dacă se întâmpla să nu i se dea ceva, şi chiar să plângă, pentru a fi lăsat de capul lui. Ce făcuse Germania din acest I-ko? Fratele său îl văzu numaidecât şi-l strigă, şi acum I-wan putu vedea un bărbat înalt şi drept, mai înalt cu un cap decât japonezii care furnicau împrejurul lui, un bărbat serios, cu gura energică şi priviri mândre, care avea ceva într-însul de străin. După el venea o femeie albă, îmbrăcată într-o rochie ce părea să fie de mătase verde, cu braţele goale până la umeri, dar I-wan nu se uită la ea. În lungul pasarelei se vedeau coborând şi alţi bărbaţi şi femei.

Ieşi sfios în calea lui I-ko şi-i întinse mâna.

— I-ko!

— I-wan! exclamă fratele său, apoi se întinse şi apucă de braţ pe femeia albă care venea pe urma lui. Frieda, zise el pe nemţeşte, uite, acesta este fratele meu.

Atât fu tot ce auzi I-wan. Îşi mai aducea aminte de puţina nemţească, învăţată cu mulţi ani în urmă de la instructorul pe care i-l adusese bunicul său. Dar îi fu peste putinţă să înţeleagă cine este această femeie. Se uită la ea o singură dată şi i se păru nesuferită. Era tânără, dar prea grasă pentru vârsta ei şi cu obrazul prea roşu. Ochii păreau de un albastru prea ţipător, în mijlocul obrazului prea roşu, iar părul sub pălăria verde era de un galben spălăcit. Întinse spre el o mână, acoperită de mânuşa de piele galbenă.

— *Ach, es ist wunderbar, Sie kennen za lemen!*[2] exclamă ea cu glas sonor, şi I-wan se simţi scuturat cu violenţă de mână, apoi rămase îngrozit când o văzu că se apleacă spre el şi-şi lipeşte buzele vopsite de obrazul lui.

— Este soţia mea, I-wan, declară fratele său cu mândrie. O cheamă Frieda von Reichausen şi tatăl ei este un ofiţer superior din armata germană.

Glasul lui şi privirile îndreptate asupra lui I-wan, păreau că aşteaptă ca el să-i spună ceva. Dar I-wan îşi zise, că el nu are nimic de adăugat la ceea ce spusese fratele său. Dacă erau căsătoriţi, ce-

[2] — Oh, e minunat să te cunosc! (Iba. germană).

ar mai fi putut el spune? Se mulţumi deci să se încline în faţa femeii. Tatăl lor ştie oare? Ce va zice mama lor? Cum se va potrivi femeia aceasta grasă şi voinică în mijlocul familiei lor? Cum de I-ko putuse să facă o astfel de faptă? Pe urmă îşi aduse aminte de Tama, pe care în lungul anilor ce trecuseră, el nu voise să o ducă niciodată să-i vadă pe părinţii lui. Dacă s-ar întâmpla să spună un singur cuvânt de dezaprobare, I-ko îi va răspunde fără îndoială, că el cel puţin nu s-a căsătorit cu o japoneză. Cu toate acestea Tama… presimţea în mod instinctiv, că femeia aceasta nu se putea compara cu Tama din niciun punct de vedere.

— *Wir sind ein ganz frisches Ehepaar*, spunea femeia. *Alles ist so wunderbar!*[3] şi începu din nou să râdă, uitându-se cu îndrăzneală la el.

„Nu trebuie să mă uit la I-ko, îşi zise el. Femeia aceasta este atât de caraghioasă, încât ar fi peste putinţă să nu se simtă ruşinat în faţa mea”.

Va trebui să spună ceva numaidecât, ca să îl scoată pe fratele său din încurcătură. Se opriseră toţi trei la debarcader şi parcă aşteptau sfioşi, să mai vină ceva, iar lumea trecea grăbită, în toate părţile pe lângă ei. Dar ce putea să le spună el? Se simţea ca şi năucit. Îşi scoase batista şi se şterse de năduşeală, apoi îşi trecu batista peste obraz, căci era convins că îi lăsase o pată de roşu, când îl sărutase.

— I-ko, zise el într-un târzia, era aproape să nu te mai recunosc.

Vorbea limba chineză, dar constată că vorbeşte cu greutate şi modulaţiile i se păreau stranii. De ani de zile nu mai vorbise limba lui, dar de astă dată se simţea mulţumit că o poate vorbi, deoarece în felul acesta puteau exclude din convorbirea lor pe femeia aceasta străină.

I-ko se uită la el mulţumit.

— Nu m-ai recunoscut, căci m-am schimbat, răspunse el. Dar nu cred că arăt mai bine decât înainte de asta?

— Pari mult mai bătrân, răspunse I-wan cu sfială.

— Ei bine, acum sunt bărbat, declară I-ko şi încercă să zâmbească. Sunt foarte recunoscător tatălui meu. În primul an nu puteam suferi Germania, dar pe urmă m-am obişnuit şi mi-a plăcut. Spune I-wan, unde am putea să stăm de vorbă. Am să-ţi spun foarte multe… şi vaporul face escală cât se poate de scurtă. În loc

[3] — Suntem un cuplu foarte proaspăt. Totul este atât de minunat! (lba. germană).

de patru ceasuri, se opreşte numai pentru unul singur.

— Nu s-ar putea să te opreşti pentru câteva zile şi să iei un alt vapor cu care să te întorci? întrebă I-wan politicos.

Dacă se va întâmpla ca I-ko să primească invitaţia lui… ce va face cu *femeia asta!*

— Nu am timp, răspunse I-ko şi clătină din cap. Este imperios necesar ca eu să mă întorc acasă. Unde am putea sta de vorbă?

— Cred că ne-am putea duce la restaurantul acesta mic din port, răspunse I-wan cu îndoială.

În docuri era un mic restaurant care scosese câteva mese pe terasă. I-ko se grăbi să dea din cap în semn de aprobare.

— Da, cred că ne-am putea aşeza aici. *Komm' Frieda*[4], zise el pe nemţeşte.

Trecu strada, în faţa lui I-wan şi mergea cu umerii repeziţi în sus, iar după ce se aşezară la o masă, începu să bată nerăbdător, ca să vină un chelner. Femeia venea pe urma lor. După ce se aşezară pe scaune, I-wan băgă de seamă că lumea se uită la ei… o femeie albă cu doi chinezi la masă! Dar I-ko părea că nu vede nimic.

— Bere! porunci el chelnerului şi fără să mai aştepte, se plecă spre I-wan. Ascultă I-wan, nu se poate să mai stai aici.

Vorbea chinezeşte şi nu da nicio atenţie soţiei lui. Dar femeia părea obişnuită cu această atitudine şi în timp ce ei vorbeau, se uita curioasă la tot ce vedea împrejurul ei. Chiar dacă o interesa felul în care lumea se uita la ea, ar fi fost peste putinţă să se trădeze cu ceva.

— Bine… dar… îngână I-wan şi privirile i se încrucişară cu ale lui I-ko.

Se retrase puţin. Obrazul lui I-ko părea ameninţător.

— Mi-ar fi peste putinţă… familia…

— Se poate ca nici tu să nu ştii? se miră I-ko.

— Ce să ştiu? întrebă I-wan.

Vechile lui temeri începură să-l sugrume şi-şi simţea gura uscată ca o iască.

— N-ai auzit nimic? întrebă I-ko.

— N-am auzit, cum era să aud, îngână I-wan.

— Japonezii se pregătesc să intre în Peking! declară I-ko în şoaptă.

— Peking! repetă I-wan năucit.

— Cum adică, nici despre asta nu vi s-a spus nimic? se miră I-ko.

---

[4] Vino, Frida. (lba. germană).

În jurul lor, la mese mărunte erau o mulţime de japonezi care stăteau de vorbă, râzând în faţa ceaiurilor şi a paharelor de vin. Deasupra lor cerul era albastru şi fără pic de nori. Erau şi câteva femei în kimonouri luminoase, iar la o masă de alături de ei, era un grup de americani care îşi lua ceaiul împreună cu un ofiţer al vaporului. În faţa lor era nemţoaica aceasta care-şi proptise coatele grosolane în tăblia mesei. Îşi băuse demult halba de bere şi acum începuse să ronţăie un corn.

— S-a spus că n-au fost decât mişcări de trupe, răspunse I-wan şi se feri din calea privirilor femeii.

Da, dar probabil el nu era la curent, căci în timpul din urmă nu prea citise ziarele. Îi era frică să le citească. Iar Tama nu-i vorbea niciodată despre astfel de lucruri. Sau mai bine zis, ei nu discutau împreună niciodată astfel de probleme. Dar cum era să-i spună lui I-ko aşa ceva.

Fratele său însă continuă grăbit:

— Părintele nostru a prevăzut de săptămâni de zile, ce se va întâmpla şi mi-a telegrafiat. Generalisimul a poruncit ca eu să mă întorc acasă. A început reorganizarea pe scară întinsă a armatei. Vom avea război şi ne vom împotrivi până la capăt. Cel puţin deocamdată aşa s-a hotărât!

I-wan înţelegea cu mare greutate ceea ce-i spunea I-ko în şoaptă, vorbind grăbit în limba chineză.

— Bine… dar aici… nimeni nu ştie de aşa ceva, murmură el şi se simţi ca şi când aerul i-ar fi fugit tot dintr-odată din plămâni. În ziare nu s-a scris nimic… Lumea îşi vede de treburi ca de obicei… S-a pomenit ceva despre dificultăţi fără nicio importanţă, dar încolo…

— Ce popor! exclamă I-ko cu dispreţ. Cei de sus nu spun niciodată populaţiei ce se întâmplă. Ascultă-mă ce-ţi spun I-wan. Mobilizarea a început. Va fi cel mai mare război cunoscut în istoria ţării noastre. Ascultă I-wan, haide să plecăm acasă, împreună!

— Acum? întrebă I-wan consternat.

— Acum! răspunse I-ko categoric. Am banii necesari pentru biletul de drum. La nevoie îţi voi putea cumpăra biletul şi după ce te vei îmbarca. Tata mi-a spus…

— Bine, dar familia mea… încercă I-wan să-i spună.

— Deocamdată nu ai altă obligaţie decât aceasta singură, stărui I-ko. Faţă de japonezi nu ai nicio altă obligaţie, decât cel mult să-i urăşti, şi dinţii lui I-ko străluciră albi şi ascuţiţi, ca ai unei vulpi când

vrea să se repeadă.

Chiar în clipa aceasta, când stăteau de vorbă aci, împreună, I-wan nu se putu stăpâni să nu-şi aducă aminte că lui I-ko îi plăcea să improvizeze astfel de scene dramatice, tocmai de aceea căută să fie cât se poate de prevăzător.

...Tama, îşi zicea I-wan, Tama era o japoneză pe care el o iubea. Astăzi i se părea mai mult decât oricând, o femeie bună, credincioasă şi blândă... mai ales după ce fratele său I-ko se căsătorise cu femeia de lângă el. Nu putea să o părăsească pe Tama. Va trebui să se gândească ce are de făcut.

— Mi-e peste putinţă să înţeleg, declară el. Nu văd nici motivul pentru care... ar putea să izbucnească un război. Noi nu suntem duşmani...

— Ba suntem duşmani! răspunse I-ko răstit. Pe ce lume ai trăit până acum I-wan, de n-ai fost în stare să-ţi dai seama că noi suntem împinşi de luni de zile spre războiul acesta... de ani întregi? N-ai auzit nimic despre ultragiul de la Lukowchiao?

— Ziarele au spus că chestiunea aceasta va fi rezolvată pe cale paşnică, răspunse I-wan.

— Rezolvată! Pierzând oraşul Peking? ripostă I-ko cu violenţă.

— Crede-mă ce-ţi spun... aici nimeni nu a prezentat lucrurile în felul acesta, încercă I-wan să îngâne.

— Vasăzică au reuşit ca prin căsătorie să facă şi din tine un japonez? întrebă I-ko.

— Da de unde... nici vorbă de aşa ceva, se grăbi I-wan să răspundă. Dar totul mi se pare că a venit atât de fără de veste... eu nu ştiam nimic... de la tatăl nostru nu am mai primit nicio veste. (Oare ce-l împiedica să-i riposteze şi el: Dar tu, ai devenit şi tu german? Dar nu voia să audă pe I-ko răspunzându-i: Cel puţin soţia mea nu este o japoneză!).

— De unde ştii că el nu ţi-a trimis nicio veste? îl întrerupse I-ko. Astăzi în ţara aceasta scrisorile nu trec fără să fie citite. Sunt convins că tata ţi-a scris despre tot ce se întâmplă, dar scrisorile acestea n-au ajuns niciodată la tine. Mi-a telegrafiat că nu înţelege motivul pentru care tu îi scrii, aşa cum i-ai scris, şi că va trebui să mă opresc la Nagasaki, pentru a vedea ce s-a întâmplat cu tine.

— Domnul Muraki mi-a spus că părintele nostru va pleca într-o călătorie la Szechuan, pentru a organiza acolo o filială a băncii noastre! răspunse I-wan. Aşa că mi-am închipuit că poate acesta va fi motivul întârzierii scrisorilor lui.

— Nu există un singur japonez în care ai putea să ai încredere! declară I-ko. Haide cu mine I-wan, să ne ducem acasă!

Vorbiră mult mai îndelung, decât şi-ar fi închipuit la început şi se întrerupeau adeseori, ca să nu mai spună niciunul nimic.

De câte ori se întâmpla să-i vadă că au tăcut, nemţoaica de lângă ei întreba câte ceva, în legătură cu ceea ce vedea în apropierea lor. Într-un rând exclamă:

— *Ach, du... schau diese lächerlich kleine Leute.. Ringsum uns... Diese Japaner sind so klein, nicht wahr?*[5]

Dar la tot ce spunea, îi răspundea I-ko, nu I-wan. El aproape nici n-o auzea. Sta şi se gândea, încercând să înţeleagă tot ce-i spusese I-ko. După-amiaza trecea, apropiindu-se de înserare. Soarele făcuse jumătate drumul pe deasupra mării. Ceasul de escală trecuse. Nemţoaica începu să caşte. Se ridicară de la masă, şi ea porni în faţa lor, îndreptându-se spre vapor.

Americanii de alături, se ridicară şi ei. Glasurile lor limpezi şi ascuţite, se auzeau departe pe terasă, în timp ce vorbeau veseli şi fără să ţină seama de prezenţa celor din apropierea lor. Doi dintre ei plecară împreună cu ofiţerul, iar ceilalţi doi rămaseră la masă. O fată drăguţă strigă după ei:

— Să fii cu băgare de seamă, după ce vei ajunge la Shanghai! Red, după ce vor începe raidurile aeriene, va fi mult mai bine să-ţi scoţi casca din cap, căci în felul acesta îţi vor vedea chica roşie ca o flacără şi-şi vor da seama că nu eşti chinez!

Un tânăr cu părul roşu începu să râdă înveselit.

— La revedere Mollie! Îmi pare rău că nu vii şi dumneata. Dar cred că acum oraşul acesta nu ar fi tocmai indicat să fie vizitat de o fată.

Sirena vaporului se auzi mugind.

— I-ai auzit? întrebă I-ko. Toată lumea ştie, afară de tâmpiţii aceştia de japonezi. I-wan, au fost asasinaţi sute de oameni – şi situaţia va continua să se agraveze şi de aici înainte. Va trebui ca toată ţara noastră să se ridice în picioare... va trebui să luptăm, cum n-am luptat niciodată până acum!

Mergeau împreună spre vapor. I-ko se opri.

— Vrei să vii cu mine? întrebă el.

— Nu pot, răspunse I-wan. Nu acum... nu în felul acesta...

— De ce?

---

[5] Oh, tu... uite cât de ridicol este poporul acesta mic... În jurul nostru ... Aceşti japonezi sunt atât de mici, nu-i aşa? (lba. germană).

— Nu se poate să-i părăsesc... domnul şi doamna Muraki au fost foarte buni cu mine... întotdeauna...

— Ei sunt japonezi, ripostă I-ko în şoaptă.

— Au fost foarte buni cu mine, repetă I-wan.

— Atunci uite ce-ţi voi spune, ripostă I-ko. Îţi vorbesc în calitate de frate mai mare, în numele părintelui nostru: va trebui să vii, imediat ce vei avea posibilitate să pleci din ţara aceasta. Asta I-wan, înseamnă câteva zile... nu câteva săptămâni. Dar în orice caz, ceasurile sunt mai bune decât zilele.

Echipajul vaporului ieşise pe covertă pentru a face pregătirile de plecare. Călătorii începuseră să urce pasarela.

— Ceasuri, înţelegi? repetă I-ko. Dintre toate ţările din lume, Japonia ar fi cea din urmă în care ai putea acum întârzia. Ar fi o atitudine nedemnă! Întinse braţul şi apucă pe I-wan de umăr, apoi îl scutură uşor: Rămâi cu bine, vasăzică... dar numai câteva zile. În timpul acesta voi încerca să-ţi scriu adevărul despre tot ce voi vedea.

I-wan nu răspunse. Rămase nemişcat şi se uită după vaporul care se desprindea de ţărm. Pe covertă văzu pe soţia lui I-ko făcându-i semn cu mânuşa ei galbenă. Îşi scoase pălăria şi dădu din cap. Vaporul începu să înainteze, pe urmă se îndreptă spre miazăzi şi se întoarse, ca să apuce spre apus... Nu întrebase pe I-ko nimic şi nici I-ko nu-i spusese nimic. Acum erau mult mai departe sufleteşte unul de altul, decât înainte de asta.

*

* *

Se întoarse acasă cu trenul, în aceeaşi seară. În dimineaţa următoare, când intră în grădina casei lui, Tama i se repezi în cale, ţipând mulţumită şi urcară împreună poteca, tăiată pe mijlocul grădinii. Se gândi cu dezgust la soţia lui I-ko. Totuşi băgă de seamă că soţia lui era atât de specific japoneză. Înainte de asta, pe vremea când era fată, îmbrăcată în hainele ei de şcoală şi în picioare cu ghetele de piele, nu i se păruse deloc să fie atât de japoneză. Atunci nu era pentru el altceva, decât o fată tânără.

— Acum umbli întotdeauna îmbrăcată în kimono şi cu papuci de pâslă, zise el pe neaşteptate.

Se uită la el şi începu să râdă cu bunătate, ca şi când ar fi vrut să-i ceară iertare.

— Te supără; îmbrăcămintea aceasta este atât de comodă!

Cum era să-i spună că se supără, când până acum nici nu ţinuse seamă de aşa ceva. În orice caz kimonoul ei portocaliu şi înflorat, se potrivea foarte bine cu obrazul ei de culoarea caiselor şi ochii negri. În faţa uşii Tama se lăsă în genunchi, ca şi când ar fi fost o slujitoare, şi începu să-i scoată ghetele, ca să-i pună papucii de casă ce aşteptau întotdeauna gata. Protestase în mai multe rânduri, împotriva acestei purtări a ei, până când îl convinsese că gestul ei este o dovadă de dragoste.

— Pentru altcineva nu fac niciodată o astfel de slujbă, stăruise ea.

Aşa că se obişnuise şi de fapt i se părea că între ei se statorniceşte o duioasă intimitate, când îi vedea capul cu părul negru plecat la picioarele lui. Astăzi se gândea: „De aici înainte nicio femeie nu va mai face gestul acesta pentru mine”.

În aceeaşi clipă îl văzu pe Jiro că vine fuga, să-i iasă în cale.

— Unde este Ganjiro? întrebă el copilul, căci băieţii lui erau nedespărţiţi unul de altul.

— Doarme, răspunse Jiro.

Tama îşi dăduse toată silinţa să facă din Jiro un japonez adevărat, atât în felul în care-l îmbrăca şi în felul în care arăta, cât şi în felul în care-i pieptăna părul. I-wan se întoarse spre ea şi-i spuse, fără să se mai gândească:

— Din cauza târlicilor cu care-l încalţi, picioarele lui Jiro au început să se strâmbe. Ar fi mai bine să-i cumperi nişte ghete de piele.

— Înainte de a se duce la şcoală? întrebă ea şi se uită la el mirată. Ghetele sunt atât de scumpe.

— Nu mă interesează, ripostă el. Cumpără-i ghete.

Nu zise nimic, dar din felul în care încerca să potolească ţipetele de mulţumire ale lui Jiro, putea vedea că e nemulţumită. În aceeaşi clipă văzu slujitoarea care tocmai trecea prin cameră, îndreptându-se spre bucătărie, cu Ganjiro legat în spate la ea şi adormit. Cu toate că ştia că soţia lui îşi va închipui şi mai mult despre el, că este lipsit de cumpăt, totuşi continuă:

— De ce culcaţi copilul în felul acesta, legat în spatele slujitoarei, când acum poate umbla în picioare? Va avea picioarele scurte şi strâmbe, ca ale lui Bunji.

La cuvintele acestea Tama se indignă.

— I-wan, te rog, nu mai continua, de faţă cu Jiro. Pe urmă trebuie să ştii că e foarte bine ca un copil să fie îngrijit în felul acesta. Se

simte la căldură şi în siguranţă tot timpul cât doarme. Temperatura uniformă a trupului slujitoarei, îl fereşte să răcească.

— Aşează-l în patul lui, căci nu vreau să-l văd legat în felul acesta, stărui el.

După felul în care se uita la el, îşi dădu seama că a mers prea departe cu vorbele acestea ale lui. Tama oftă şi zâmbi.

— Înţeleg, eşti foarte obosit, zise ea cu blândeţe. O noapte întreagă, petrecută în tren! Jiro, du-te şi te joacă, până când te voi chema.

— Nu sunt obosit, ripostă I-wan.

Totuşi nu mai zise nimic. Probabil cuvintele lui fuseseră lipsite de cumpăt. I se părea straniu ca tocmai acum să descopere în sufletul său o pornire de a se certa cu Tama. Dar cu ea ar fi fost peste putinţă să se certe. Ea nici nu i-ar răspunde la ce-i va spune el. Începu să se învârtească prin cameră, prefăcându-se că este ocupată, pe urmă ieşi, ca să-i dea răgaz, să se poată reculege. Aproape îi venea să creadă, că ea a ieşit din cameră pentru a se putea gândi în linişte, la ceea ce a fost învăţată să facă, în cazul când un bărbat, soţul ei de pildă, este supărat. Înainte de asta, când se întâmpla să-l vadă supărat, se întorcea întotdeauna, cu o floare, cu o prăjitură sau cu o ceaşcă fierbinte de ceai, ca să-i dovedească deosebita ei atenţie faţă de el. Îl făcea întotdeauna să-i fie ruşine din pricina toanelor lui. Dar astăzi îl enerva până şi acest fel de atenţii din partea ei, care însemnau că ascultă tot ce-i spune, dar nu înseamnă câtuşi de puţin că ar fi de acord cu el.

Mâncă bucatele pe care i le aduse la masă, stând îngândurat, dar în acelaşi timp condamnându-se pe sine. Tama nu se schimbase. Era exact ce fusese înainte de asta, aceeaşi femeie sprintenă, naivă şi mulţumită, copilăroasă şi fericită, acelaşi amestec de femeie demodată şi femeie modernă. Singura ei greşeală era, că întotdeauna făcea cu cea mai mare minuţiozitate, ceea ce fusese învăţată să facă. Se gândi pe neaşteptate, că acelaşi lucru s-ar putea spune despre fiecare japonez în parte – fiecare dintre ei făcea ceea ce a fost învăţat să facă. Dar cine avea aici ultimul cuvânt? Spiritul poporului, îndreptat de… cine anume? De Împărat? Văzuse de nenumărate ori chipul Împăratului şi al Împărătesei. Imaginile acestea le puteai vedea pe altarul fiecărei şcoli sau clădiri publice – două chipuri rigide ca de păpuşi. Peste putinţă… până şi ei doi făceau ceea ce li se spunea. Îi venea să creadă că întreagă naţiunea fusese pregătită pentru a duce o viaţă

în felul acesta. Şi acesta era felul în care-şi vor duce viaţa şi cei doi fii ai săi.

Se ridică de la masă. Trebuia să se ducă la birou. Dar nu-şi găsea pălăria şi Tama ieşise chiar adineauri din cameră.

— Unde mi-e pălăria? întrebă el slujitoarea care tocmai atunci apăru cu serviciul de ceai în mână.

Copilul nu-l mai avea legat în spate. Slujitoarea se uită la el speriată, ca şi când n-ar fi ştiut ce va urma de aici înainte.

— Hah! exclamă ea şi începu să alerge de colo până colo prin cameră, căutând pălăria tocmai acolo unde ar fi fost peste putinţă să o găsească. I-wan începu să se enerveze.

— Tama, unde mi-e pălăria? strigă el.

O văzu că intră repede în cameră, în braţe cu Ganjiro care plângea.

— A, pălăria ta! exclamă ea. Dar unde poate să fie?

Pe urma ei intră Jiro cu paşi solemni şi în cap cu pălăria tatălui său. Tama i-o smulse din cap.

— Mă, băiat rău ce eşti! Cum se poate să iei pălăria tatălui tău? strigă ea.

— Lasă-l în pace, zise I-wan, potrivindu-şi pălăria în cap. Sunt foarte mulţumit că dă dovadă de puţină independenţă.

Tama nu zise nimic. Întinse slujitoarei copilul care plângea şi-i făcu semn să plece, apoi îl însoţi pe I-wan până la uşă, petrecându-l cu un zâmbet. I-wan îşi zise: „A fost învăţată, ca atunci când soţul pleacă de acasă, ea să-l însoţească până la ieşire, cu zâmbetul pe buze”, şi se condamnă din pricina gândului acestuia care-i trecuse prin minte.

— Rămâi cu bine, Tama, zise el cu glasul mai îmblânzit, şi se condamnă şi mai mult, când o văzu că se uită la el cu ochii strălucitori. Probabil astăzi mă voi întoarce ceva mai târziu decât de obicei.

— Înţeleg, sigur că da, răspunse soţia lui.

Rămase uitându-se după el cu acelaşi zâmbet încremenit pe buze, până când o pierdu din vedere.

Ce se va întâmpla după ce el va fi plecat? Până acum nu-şi pusese niciodată această întrebare. Probabil zâmbetul i se va şterge de pe buze, ca să nu mai apară, până la întoarcerea lui acasă? Probabil pe Ganjiro îl vor lega din nou în spatele slujitoarei? Se gândi pentru întâia oară, că el habar nu are de ceea ce se petrece în realitate la el acasă, atunci când este plecat.

*

* *

În noaptea aceea, multă vreme după ce Tama adormise, el stătu treaz şi cu gândurile învălmăşite. Timp de un ceas îi făcuse un masaj la frunte, cu mâinile uşoare, încât abia îi simţea vârful degetelor, mângâindu-i tâmplele.

— Mi se pare că tu te pricepi la toate, după cât văd, declarase el după o lungă tăcere.

— Te simţi mai bine? întrebă Tama.

— Da! răspunse I-wan.

Peste câteva clipe durerea reveni din nou, tot atât de acută, ca şi înainte. Dar nu-i mai spuse nimic. Ea făcuse tot ce putuse, ca să-l ajute. Ce era ea vinovată, că durerea lui scurma mult mai adânc decât până unde ar fi putut ajunge degetele ei? Această durere este undeva în adâncul sufletului, gândi el. De multă vreme nu se mai gândise şi la sufletul său. Tama îl făcuse să se simtă foarte mulţumit trupeşte. Se obişnuise de multă vreme ca să primească de la ea orice mulţumire în genul acesta. Până în noaptea aceasta, înainte de a-şi aşeza capul pe scobitura pernei de lemn, îl întrebase, nu cumva mai are nevoie de ea.

— Eşti obosit? întrebase ea, plecându-se atât de aproape asupra lui, încât îi simţise mireasma trupului.

— Atât de obosit, încât nu mai doresc nimic, decât să pot dormi.

Îi trecuse palmele mâinilor peste obraji şi se întinsese atât de liniştită alături de el, încât nici nu o simţi că mai este în acelaşi pat.

„Se poate oare, se întreba el, ca ea să nu aibă o voinţă a ei proprie! Totuşi pe vremea când era fată, avusese multă voinţă. Dar ce putea să fie încăpăţânarea aceasta pe care o simţea mereu în adâncul fiinţei ei, decât putere de voinţă? Totuşi acum când începu să se gândească mai adânc, îşi dădu seama că nu era atât voinţa ei, voinţa ei personală, cât mai mult altceva; nu tradiţie, ea nu era sclava tradiţiilor – căci educaţia pe care o primise la şcoala de fete înlăturase prejudecăţile acestea. Nu, aici era cu totul altceva. Sentimentul acesta ascuns îl presimţea mereu prezent, la fiecare… la părinţii ei, la Bunji şi la Shio. Prezenţa acestui sentiment misterios împinsese pe Akio spre moarte şi determinase o fiinţă atât de simplă ca Sumie, să primească moartea de bună voie. Sentimentul acesta era un fel de solidaritate instinctuală, pe care el nu o putea înţelege, deoarece înainte de a veni în ţara aceasta, nu

o văzuse manifestându-se niciodată. În orice caz familia şi propriul său popor nu avea acest sentiment. Până şi la gruparea tinerească de sub conducerea lui En-lan, solidaritatea dintre ei se întemeia pe convingerile lor intelectuale şi nu era izvorâtă din instinct. Oare fiii lui aveau acest sentiment? Îşi aduse aminte de obrazul rotund şi auriu al lui Jiro. Ar fi peste putinţă să ştie. Dar de ce să-şi închipuie că fiul său nu are acest sentiment instinctiv? Cu sângele ei, Tama trecuse fiului său tot ce era indestructibil în fiinţa ei.

Ori asta însemna că ceea ce în sufletul fiilor săi este indestructibil, va fi japonez, exact cum Tama însăşi este o japoneză. În clipa aceasta i se păru că e tot atât de departe de soţia lui, care dormea alături de el, ca şi când n-ar fi văzut-o niciodată în viaţă. Nu-i auzea nici cel puţin respiraţia. Începu să se zvârcolească în aşternut. Dar trupul lui Tama nici nu tresări. Dimineaţa următoare când se trezi, o văzu că nici părul nu i s-a desfăcut. Femeia aceasta fusese învăţată să se stăpânească, fie că este trează, fie că doarme.

Toţi erau oameni stăpâniţi. Din centrul acesta straniu şi imobil al fiinţei lor, pleca ordinul de stăpânire spre întregul organism. Nimic nu era în stare să i se împotrivească. Îşi aduse aminte de cutremurul de pământ pe care-l văzuse. Nimeni nu se speriase. Nimeni nu se plânsese. Dar cu toate acestea un ochi mult mai puţin sensibil, ar fi fost în stare să vadă suferinţa lor ascunsă... Oare Bunji, nu-şi pierduse stăpânirea de sine? I se întâmplase într-un rând. Când această stăpânire de sine îşi rupea zăgazurile, deveneau ca nişte fiare – până şi Bunji care era cel mai bun dintre ei. Bunji mai era şi astăzi cel mai bun dintre ei, din cauză că el condamna şi se îngrozea de fapta lui, şi căuta să o ascundă până şi faţă de sine însuşi, aşa că nici chiar în intimitatea sufletului său nu va putea fi de aci înainte, ceea ce a fost până acum.

Dar, Tama, în ziua când îşi va pierde şi ea stăpânirea de sine? La lumina slabă a opaiţului ce ardea în timpul nopţii, se uită la chipul ei liniştit. Ganjiro dormea pe partea cealaltă, cum au obiceiul să doarmă copiii japonezi alături de mamele lor. Soţia lui rămăsese îngrozită, când îl auzise întrebând.

— „De ce nu-l laşi să doarmă cu slujitoarea?”

— „Dar de unde ar putea să ştie o slujitoare, ce trebuie să facă cu el, în cazul când nu se va simţi bine?” exclamase ea.

Era adevărat, că datorită comunităţii de sânge dintre ea şi fiul ei, Tama simţea orice schimbare ce s-ar fi produs în organismul lui,

aşa că dacă se întâmpla să se îmbolnăvească, ea ştia cu zile întregi înainte şi îl îngrijea.

Îşi dădu toată silinţa să stea nemişcat, deşi fiecare fibră a trupului său părea gata să tresară. Liniştea ei îl determină să se stăpânească, deoarece în mijlocul acestei tăceri, orice mişcare era multiplicată la infinit. Într-un târziu simţi că o emanaţie a trupului ei a trecut în trupul său, ca şi când numai datorită liniştii, ar putea să-şi dea seama de prezenţa ei. Neliniştea lui se domoli, aşa că acum i se părea mai uşor să stea nemişcat. Pe urmă, nu mult după aceea, gândurile începură să i se destrame şi somnul îl luă în stăpânire, întocmai ca un val de plăcută căldură. Vârtejul din creierul său începu să se domolească, până când nu mai rămaseră treze decât centrele interioare, pe urmă gândurile lui începură să se învârtească tot mai liniştite, în ritmul palpitaţiilor trupului.

De ce să caute singur să-şi tulbure viaţa din nou? Şi-o reclădise cu multă grijă, numai el singur. Fusese surghiunit din ţara lui şi-şi găsise singur pe această Tama, cu care-şi durase căminul acesta. Toată fiinţa lui rămânea legată de ceea ce crease el aici. Orice s-ar întâmpla în altă parte de lume, ceea ce avea el aici, trebuia păstrat. Nimeni nu-i va putea lua de aici înainte nimic!

Întinse mâna şi pipăi obrazul lui Tama.

— Tama! zise el cu glasul în şoaptă.

Simţea nevoia să-i audă glasul. Tama se trezi numaidecât, cum se trezea întotdeauna, cu mintea pe deplin limpezită şi gata să-l asculte.

— Da… ce este? întrebă ea repede.

— Nimic… dar am vrut să vorbeşti cu mine, zise el. Am stat prea mult treaz şi m-am zbătut chinuit de tot felul de gânduri.

Întinse braţele după el şi-l cuprinse.

— Nu te mai gândi atâta! stărui ea.

— Nici nu vreau să mă mai gândesc de aici înainte, răspunse Iwan.

Rămaseră îmbrăţişaţi, învăluiţi de tăcerea nopţii. Iar el îşi alungă toate gândurile care-l zbuciumau şi cu obrazul îngropat la sânul ei murmură ceva neînţeles. Orice s-ar fi întâmplat dincolo de zidurile casei lui, nu putea să aibă nicio legătură cu el.

*

* *

Liniştea se restabili din nou între ei. Era o lună neobişnuit de

calmă şi plină de lumina soarelui, aşa că în fiecare zi când I-wan se întorcea de la slujbă, Tama şi slujitoarea îl aşteptau la poalele colinei, împreună cu copiii, ca pe urmă să ia un autobuz şi să plece spre unul dintre golfurile mării; dacă se întâmpla ca golful să nu fie prea departe, luau ricşe şi se zbenguiau în apele mării, până când osteneau, iar după aceea mâncau la un mic restaurant sau cumpărau de mâncare de la câte un vânzător ambulant. Când Ganjiro începea să pice de somn, îl aşezau într-o groapă făcută în mijlocul nisipului fierbinte şi slujitoarea rămânea lângă el să-l păzească. Seara când se întorceau acasă şi I-wan vedea uneori că slujitoarea îl duce legat în spate, nu mai zicea nimic, deoarece ştia că Tama îşi da toată silinţa ca aşa ceva să nu se întâmple când el nu era de faţă, şi astfel să poată evita discuţiile dintre ei, şi se străduia să le evite şi el, cel puţin prin faptul că nu zicea nimic.

De multe ori, chiar mai de multe ori decât înainte de asta, se duceau cu toţii în casa Muraki şi cinau împreună, în grădină. Domnul Muraki stăruia mereu să vină la el.

— Asta este din cauza lui Jiro, spunea Tama cu mândrie. Ar vrea ca Jiro să stea tot timpul numai cu el. Mama îmi spune că tata îl crede mult mai deştept decât cei doi fii pe care-i are Shio.

Era adevărat că Jiro era mult mai frumos decât alţi copii de seama lui, era şi mai înalt şi-şi purta capul cu multă mândrie; nu avea mâinile şi picioarele scurte ca ale lui Tama, ci membrele lui I-wan, prelungi şi zvelte, poate chiar prea delicate pentru un băiat. Felul lui de a vorbi era de asemenea plin de haz şi înţelepciune copilărească. Domnul Muraki era încântat să-l poată lua de mână şi să se plimbe cu el prin grădină, după ce terminau cu masa. I-wan îi urmărea întotdeauna cu privirea, uitându-se după bătrânul gârbovit şi firav, îmbrăcat în hainele lui cenuşii de mătase şi băieţaşul vioi care mergea săltând din picioare, alături de el.

Când se întorceau de la plimbare, buzele domnului Muraki tremurau şi ochii îi luceau de mulţumire, aşa că numai cu mare greutate se putea stăpâni, până când Jiro se depărta, ca să le poată spune:

— I-wan, să ştii că în toată lumea aceasta nu mai există un astfel de băiat; asta dovedeşte temeinicia spuselor mele – japonezii şi chinezii ar putea forma cel mai mare popor din lume. Va trebui să ne unim!

Începea să râdă cu râsul lui caracteristic bătrânesc şi toţi cei de faţă râdeau cu el, aşa că I-wan trebuia să se simtă împăcat, văzând

cât este de mândru, din pricina nepotului său. Petrecea un timp admirabil. Până şi Bunji părea că în vara aceasta este din nou aproape ceea ce fusese înainte de asta. Setsu se potrivea cu el, aşa că începu să le spună din nou glumele lui nesărate pe care le spunea şi înainte de căsătorie.

— Îţi mai aduci aminte I-wan, că ţi-am spus mereu că eu mă voi căsători cu o fată urâtă? Acesta este sfatul pe care l-aş da tuturor. Căsătoria cu o fată urâtă, mă face să-mi închipui că nici eu nu sunt tocmai de lepădat, şi soţia rămâne foarte supusă. Setsu este o perfectă soţie japoneză.

Setsu se îmbujora la obraz şi râdea fericită de tot ce spunea Bunji, fără să-i răspundă niciodată. Dar toţi începură să îndrăgească pe Setsu care nu reuşise să înveţe decât cu mare greutate să citească şi n-avea altă dorinţă decât să facă pe soţul şi părinţii lui să se simtă mulţumiţi de prezenţa ei. Aproape imediat după căsătorie putură cu toţii constata că ea este însărcinată şi că şi-a început foarte mulţumită viaţa în calitate de mamă a unei familii foarte numeroase.

Totuşi, târziu după aceea când I-wan încerca să se gândească la epoca aceasta de linişte, se mira singur, cum de şi-a putut închipui că ar putea fi ferită de primejdii. Mai ales că se terminase într-o singură clipită.

Era a şaptezecea aniversare a domnului Muraki, prin urmare o zi care trebuia respectată în mod deosebit. Shio venise de la Yokohama, împreună cu soţia şi cei doi fii ai lui şi în miezul zilei se servi o masă de gală la unul dintre hotelurile din oraş. Aici se adunaseră toţi negustorii de vază din oraş, pentru a-şi exprima urările de bine în faţa domnului Muraki şi a-i dărui o tavă de argint, pe care erau gravate numele tuturor şi care era într-o cutie de lemn, capitonată cu pluş roşu. Domnul Muraki era foarte încântat, dar se simţea în acelaşi timp şi foarte obosit, din cauză că el nu prea ieşea de la el de-acasă, iar acum trebuia să se ridice mereu în picioare, să se încline de nenumărate ori şi chiar să ţină o cuvântare de mulţumire, celor care-l sărbătoreau.

Tocmai din cauza aceasta, în aceeaşi zi după-amiaza, în casa lui nu fu invitat nimeni şi fiind o zi de zăduf, ca şi când s-ar fi apropiat furtuna, Bunji poruncise slujitoarelor să deschidă paravanele din faţa uşilor, aşa că deşi erau sub acoperişul casei, toate camerele, afară de salonul cel mare de modă apuseană, erau deschise spre grădina care acum strălucea în soare. Copiii se jucau împreună pe

marginea pârâului care trecea prin apropierea casei, iar părinţii lor se aşezaseră liniştiţi şi se uitau la ei. Domnul Muraki îşi fuma luleaua lui de bambus, iar Shio îşi mângâia bucata de jad, în timp ce doamna Muraki sta îngenuncheată, fără să se mişte, cum făcea întotdeauna, când nimeni nu avea nevoie de nimic. Numai Bunji venea şi pleca fără încetare, alergând să vadă ce fac slujitoarele sau ca să strige la copii.

I-wan sta alături de Tama şi tăcea şi el, bucurându-se de ceasul acesta de linişte şi gândindu-se la viaţa domnului Muraki care dintr-un anumit punct de vedere i se părea că astăzi se aşterne în faţa lui – o viaţă calmă şi cinstită, pe care o trăise în felul său şi care nu se schimbase niciodată. Se uita la moşneagul acesta şi se întreba. Oare acum când a împlinit şaptezeci de ani, era mulţumit cu ceea ce avea? Ar fi fost greu să admiţi că domnul Muraki a putut să dorească în viaţa lui şi altceva.

Exact în clipa când din stradă se auzi vuiet de larmă, Ganjiro lunecă şi căzu în apă, ca apoi să înceapă să ţipe ca din gură de şarpe. I-wan îşi aduse aminte după aceea, că în graba cu care alergase să scoată copilul din apă, i se păruse că toată larma este pricinuită numai de ţipetele lui. Dar cât ai clipi, ţipetele lui Ganjiro fură acoperite de strigătele ce se auzeau din stradă şi Bunji începu să strige şi el:

— Ce s-a întâmplat… Ce s-a întâmplat?

— Nu cumva este un cutremur? ţipă Shio. Aţi simţit ceva?

Tama apăru în goană şi se opri alături de I-wan şi de copii, ca să aştepte împreună, să simtă pământul mişcându-li-se sub picioare.

Dar pământul nu se mişcă. Împrejurul lor în grădină, totul era ca şi mai înainte; apa susura uşor trecând peste lespezi, soarele cobora spre asfinţit şi razele lui săgetau pe sub ramurile copacilor, tremurând pe deasupra aşternutului de muşchi. Văzură pe bătrânul grădinar venind în fugă spre ei, în mână cu un ziar pe care încă nu se uscaseră literele titlurilor. Bunji i-l smulse din mână şi toţi se îngrămădiră împrejurul lui. Cât ai bate în palme, aflară ce s-a întâmplat.

Trei sute de japonezi – bărbaţi, femei şi copii fuseseră asasinaţi de soldaţii chinezi, într-o mică localitate din apropierea oraşului Peking… Ca răzbunare, spuneau titlurile ziarelor, ca răzbunare barbară, pentru paza paşnică pe care o făceau soldaţii japonezi la Peking.

Nimeni nu scoase nicio vorbă. Niciunul nu se uita la I-wan.

Rămăseseră nemişcaţi, ca şi în clipa când aşteptaseră să simtă cutremurul. Până şi copiii care probabil simţiseră dezastrul, stăteau liniştiţi. În mijlocul acestei tăceri larma ce venea de pe stradă părea mai puternică şi în interiorul casei porni să sune un telefon care nu mai contenea şi pe care-l puteau auzi din grădină. Cât ai clipi din casă apăru o slujitoare şi se îndreptă spre Bunji, apoi după ce se prosternă în faţa lui, îi spuse:

— Stăpâne, sunteţi chemat. Este biroul generalului Seki.

Bunji se întoarse fără să zică nimic şi intră în casă, cu Setsu care se luă după el. Pe urmă se auzi plânsul stăpânit al unei femei. Era mica slujitoare a lui Tama care-şi acoperise obrazul cu mâneca kimonoului.

— Ce este Miya? se răsti Tama la ea.

— Fratele meu mai mic, gemu ea, trebuie să fie şi el mort. Avea o mică măcelărie acolo în China... în localitatea aceea unde au fost masacraţi. Dar afacerile erau aici atât de proaste... căci sunt mulţi care au prăvălii ca cea pe care o avea el – aşa că după ce i s-a spus că guvernul îl va ajuta ca să-şi deschidă o prăvălie în China, unde ar putea să facă avere, tatăl meu l-a îndemnat să plece.

Slujitoarea începu să geamă şi Ganjiro văzând-o că plânge, începu să ţipe şi el din toate puterile. I-wan îl luă în braţe, dar se simţea el însuşi prea zăpăcit, ca să-l poată linişti. Ce înseamnă toate acestea? Luase ziarul din mâna lui Bunji şi începuse să citească articolul. O colonie de oameni paşnici, masacrată de un grup de chinezi care fuseseră instruiţi şi plătiţi de japonezi, pentru a păstra ordinea!

— Dă-mi copilul, zise Tama, căci văd că plânge mereu.

Simţi că-i smulge pe Ganjiro din braţe. Bunji ieşi din casă, cu chipul întunecat şi grav. Se apropie de tatăl său şi prosternându-se în faţa lui, îi spuse foarte simplu:

— Am primit ordin, să mă prezint imediat la datorie.

Pe urmă se întoarse şi intră din nou în casă.

Nimeni nu scoase nicio vorbă. Cel puţin dacă domnul Muraki ar fi spus ceva, sau Shio, îşi zise I-wan, atunci poate ar fi reuşit într-un fel oarecare să răspundă ce simţea că ar trebui răspuns: „Fără îndoială, trebuie să fie un motiv oarecare. Noi chinezii nu avem obiceiul să omorâm lumea, fără niciun motiv”.

Noi chinezii! Acum câteva clipe se simţise atât de strâns legat de familia aceasta, încât i-ar fi fost peste putinţă să se îndoiască de faptul că el este un membru al ei. Dar tăcerea aceasta de acum...

— Trebuie să ne întoarcem acasă, zise Tama pe un ton cu totul neobişnuit.

Începură toţi să se mişte, să se încline, să-şi ia rămas bun... dar numai rămas bun. Încolo nu schimbară nicio vorbă. Prin urmare cum ar mai fi putut spune: „Noi chinezii...”

Nu putea face altceva, decât s-o urmeze pe Tama şi să se întoarcă acasă, împreună cu fiii săi şi mica slujitoare care plângea cu sughiţuri, în lungul străzilor învăluite de umbrele înserării. Totul se liniştise acum în jurul lor. Lumea ştia ce s-a întâmplat. Cei care treceau pe lângă ei, erau cu feţele întunecate şi vorbeau cu glasuri scăzute. Din când în când se mai auzea câte o fremătare scurtă de glasuri, când se oprea câte un autobuz coborau grupuri de oameni care se întorceau de la plajă sau din parcuri şi care nu aflaseră încă nimic.

Nici I-wan nu mai spunea nimic. Simţea ochii oamenilor îndreptaţi spre el, căci vedeau că se deosebeşte de ceilalţi, dar îşi continua drumul, prefăcându-se că nu vede nimic. În sufletul său era o învălmăşeală de ruşine şi de revoltă, dar simţea că revolta este mult mai puternică. Se simţea îndemnat să le strige în gura mare: „Ce faceţi aşa, pe indignaţii şi pe victimele? Înţelegeţi odată, noi n-avem obiceiul să omorâm oamenii fără niciun fel de motive!”

Dar ar fi fost peste putinţă să spună astfel de cuvinte unor oameni care treceau pe lângă el, fără să zică nimic şi care întorceau privirea, când îl vedeau că se uită şi el la ei.

Prin urmare îşi continuă drumul, încercând să-şi liniştească sentimentele de revoltă, când îşi aducea aminte de toate nedreptăţile făcute ţării lui de Japonia. En-lan le cunoştea pe toate. En-lan fusese cel care i le povestise şi i le repetase de nenumărate ori la rând. Dar pe vremea aceea nu i se păruseră atât de dureroase, pe cât i se păreau lui En-lan. Aceasta numai din cauză că el nu fusese niciodată în partea de miazănoapte, acolo de unde venise En-lan şi unde pumnul japonezilor se simţea mai greu, dar şi din cauză că în casa tatălui său nu auzea niciodată vorbindu-se despre astfel de lucruri. Dar în clipa aceasta auzea glasul clocotind de patimă al lui En-lan, când îi spunea: „Vor să ne înghită şi pe noi, cum au înghiţit Korea. Mai curând sau mai târziu, va trebui să pornim războiul împotriva lor”. Cele Douăzeci şi Una de Puncte... cât sânge rău făcuseră acestea lui En-lan! Tot el îi spunea că japonezii erau cei care făceau contrabanda cu opiu şi-l introduceau în ţară, la preţuri de batjocură, pentru a determina populaţia săracă

să-l cumpere. Din când în când En-lan muncea din toate puterile la organizarea boicotului împotriva mărfurilor japoneze, ca pe urmă să fie devastate magazine şi mărfurile japoneze să fie arse pe străzile din Shanghai. Altădată îl vedea cutremurat de furie, din cauză că descoperea câte un mic negustor, care rupea etichetele mărfurilor japoneze şi jura că sunt chinezeşti. Dar de fiecare dată, fără să ştii cum şi de ce, boicoturile acestea se terminau pe neaşteptate. La urmă toată mişcarea aceasta se amestecă în mişcarea revoluţionară ce se apropia. Dar până şi în timpul acela, într-un rând când tocmai urcau treptele scării, ca să intre în sala de studii, En-lan se plecase spre el şi-i suflase la ureche: „Mai curând sau mai târziu, după ce revoluţia se va termina, va trebui să scăpăm şi de tirania japoneză”.

Ar fi vrut să vorbească cel puţin cu Tama… să-i explice în orice caz realitatea, înainte de toate – dar ea era foarte ocupată.

— Miya, se adresă ea slujitoarei, va trebui să pleci imediat acasă, la părinţii tăi. Voi face eu singură toate treburile casei. Mâine nu e nevoie să vii. Stai două-trei zile şi mângâie pe părinţii tăi.

Şi după ce mica slujitoare plecă plângând şi foarte recunoscătoare, Tama trebui să dezbrace copiii, să le facă baia, să le dea de mâncare şi să-i culce. Când I-wan încercă să-i dea ajutor, ea îl feri din calea ei cu gesturi blânde.

— Nu, I-wan, du-te la tine în birou şi te odihneşte. Voi face fără nicio greutate tot ce este de făcut.

Stând pe întuneric în biroul său, o auzi robotind prin toate camerele casei. Când încerca să se gândească şi să-şi aducă aminte de lungul pomelnic al nedreptăţilor făcute de japonezi faţă de ţara lui, nu avea nevoie de lumină. Astă-seară când Tama îi va spune, după ce va termina cu treburile casei, şi vor fi numai ei amândoi: „Spune-mi, I-wan, cum de se poate întâmpla aşa ceva”… el îi va răspunde…

Dar ea nu-l întrebă nimic. După ce mai trecu un timp, intră şi ea în birou şi întinzând mâna spre butonul de lângă uşă, se simţi cuprins dintr-odată în mijlocul valurilor de lumină:

— I-wan, de ce stai pe în întuneric? Haide, că e gata masa!

Îl luă uşor de mână şi-l scoase din cameră, iar după aceea, tot timpul cât stătură la masă ea vorbi repede şi cu glasul blând, dar nu despre evenimentul acesta, ci despre amintirile în legătură cu tatăl ei, de pe vremea când era mică şi despre bunătatea şi înţelepciunea lui.

— A fost bun, chiar şi atunci când îţi spunea să te căsătoreşti cu Seki? întrebă I-wan, ca pe urmă să-i pară rău de întrebarea pe care i-o punea.

— Chiar şi atunci a fost bun, căci el îşi închipuia că aşa va fi bine, răspunse ea cu glasul liniştit.

Privirile lor se întâlniră şi I-wan se gândi: „La ce ne poate folosi discuţia, când oamenii aceştia până şi răul ar fi în stare să-l răstălmăcească în bine?”

Nu se poate… ar fi peste putinţă să folosească la ceva, îşi zise el, aşa că-şi păstră toate gândurile numai pentru el.

*
* *

Ar fi fost peste putinţă să se convingă că lumea din jurul lui, este ca şi înainte de asta. Încerca să descopere în toate părţile răceala privirilor pe care i le aruncau oamenii pe ascuns. Dar i-ar fi fost peste putinţă să aibă o dovadă sigură, deoarece, fără niciun motiv întemeiat, în sufletul său se desfăşura acum fără încetare conflictul acesta surd dintre el şi toată lumea… în oarecare măsură dintre el şi Japonia. Acasă venea şi pleca, cum făcea şi până acum. Era convins că Tama nu va spune niciodată nimic. Oricare ar fi fost gândurile ei de acum… dar după câteva zile îşi dădu seama că în realitate ea nu se gândeşte la nimic. În cazul acesta atitudinea aceasta a ei, era oare sinceră sau îşi da anume silinţa, să nu se gândească la nimic?

Pe Bunji nu-l mai întâlni. Bunji plecase în aceeaşi noapte. I-wan se aştepta să primească ordinul să-i ia locul, aşa cum se întâmplase înainte de asta, dar de la domnul Muraki nu primi nicio veste. Biroul lui Bunji era gol, iar în biroul său propriu I-wan avea aceeaşi situaţie. Dar acum era mult mai mult de lucru. Transporturile vapoarelor crescuseră enorm. Majoritatea acestor transporturi nu se mai despachetau la Nagasaki. Erau îndrumate de-a dreptul lui Shio la Yokohama şi I-wan afla despre ele numai datorită rapoartelor şi descrierilor trimise de Shio, pentru a fi controlate, înregistrate şi catalogate. Peking, vedea el mereu, mărfuri sosite din Peking. Pradă, îşi zicea el revoltat, ce putea să fie marfa asta, decât pradă de război pe care domnul Muraki o cumpăra şi o vindea altora?

Cu toate acestea împrejurul său stăruia şi acum aceeaşi tăcere. Ar fi fost peste putinţă să mai constate şi altă schimbare. Cele două

funcţionare din compartimentul de lângă biroul său, erau tot atât de curtenitoare şi gata să răspundă la chemarea lui, şi dacă se întâmpla să cumpere câte ceva, vânzătorii din magazine erau tot atât de grăbiţi ca să-l servească, cum fuseseră întotdeauna. Da, dar cu toate acestea era o schimbare. Oamenii nu mai vorbeau cu el atât de uşor, cum vorbiseră înainte de asta, în timpul saluturilor reciproce sau al măruntelor conversaţii zilnice. Se simţea încremenit şi îngropat în mijlocul tăcerii ce se închega în jurul lui, ca şi când ar fi stat în mijlocul întunericului. Sau poate era numai închipuire şi tăcerea de acum se datora în acelaşi timp împrejurării că oamenii erau chinuiţi de temeri şi erau mai puţin veseli decât înainte de asta?

Ar fi fost greu să vadă limpede. Totuşi în mijlocul acestei tăceri i se părea că viaţa din jurul său nu mai are nimic real. Nu se mai gândea la lucrurile reale create de el însuşi, la casa lui, la căsătorie, la copii şi la locul pe care şi-l făcuse în lume. Singurul amănunt real pentru el era controversa aceasta nesfârşită pe care o avea cu Japonia. Deoarece când lupta aceasta începea, între cei care îi stăteau împotrivă, el nu vedea nici pe Tama, nici pe Bunji şi nici pe un japonez anume, ci o Japonie tulbure şi necunoscută. I-ar fi fost peste putinţă să facă vreo legătură între această Japonie şi oraşul frumos în care trăia, sau între munţii aceştia şi marea plină de insulele a căror frumuseţe era pentru el un izvor de neţărmurită mulţumire.

Acasă la ei, Tama purta mai multă grijă decât înainte de asta, pentru ca el să se poată simţi bine. Fără să se fi înţeles dinainte, acum nu mai plecau nicăieri de acasă. Într-o zi îi spusese:

— N-ai vrea să luăm copiii cu noi, ca să facem o plimbare prin parc?

— Se simt bine şi acasă, răspunse ea, clătinând din cap. La ce să ne mai facem de lucru, plecând cu ei la plimbare?

Se uitase la el zâmbind. Dar după ce plecase din cameră, se gândi: „Nu cumva suferă printre oamenii din neamul ei, din cauză că s-a căsătorit cu mine?”

Nu putea să-i pună o astfel de întrebare. Dacă suferea cu adevărat şi dacă el ar fi aflat de această suferinţă, ar fi însemnat că însăşi stânca pe care era clădită fericirea lui, va începe să i se clatine sub picioare.

Sub fereastra camerei lui auzi glasul subţirel al lui Jiro întrebând:

— Mamă, de ce plânge Miya? Când tu n-o vezi ea plânge, fără să

se mai oprească.

Auzi şi răspunsul liniştit pe care i-l da Tama:

— Fratele ei, dragă Jiro, a fost asasinat.

— Bine mamă, dar cine l-a asasinat? se auzi din nou glasul plin de curiozitate al copilului.

— Soldaţii chinezi în China, răspunse Tama.

— Atunci oamenii aceştia sunt răi! declară Jiro cu glasul tremurând de indignare.

Auzind cuvintele fiului său, I-wan se simţi revoltat împotriva lui Tama. De ce nu spusese copilului mult mai simplu, „Fratele ei a murit!” Se plecă pe fereastră şi o văzu cu stropitoarea udând florile, iar alături de ea era Jiro, în mână cu stropitoarea lui cea mică.

— Tama! strigă el răstit. Crezi că acest copil va fi în stare să înţeleagă?

Când îl auzi, ridică privirea spre el şi-i simţi ochii strălucitori şi trişti cum se uită îndelung la el. În clipa aceea soţia lui deveni pentru el din nou realitate. Ar fi vrut să se explice cu ea… Dar Jiro începuse să urmărească un fluture galben-castaniu care zburda printre florile umezite. El uitase cu totul despre ce vorbiseră.

Se aşeză din nou în faţa cărţii. Astă-seară va trebui să explice lui Tama… dar ce să-i explice? Trei sute de oameni nevinovaţi muriseră… ea atâta ştia şi ar fi fost peste putinţă să uite un astfel de amănunt. La orice i-ar fi spus el, ea ar fi tăcut, dar răspunsul neformulat ar fi fost mereu acest adevăr. Stătu cu cartea în mână, fără să mai citească. Îşi aduse aminte că la Shanghai sunt o mulţime de japonezi. Dar nimeni nu le dădea nicio atenţie… La Shanghai erau tot felul de oameni, din toate neamurile pământului. Şi totuşi i se părea acum că între oamenii aceştia japonezii erau singurii care se deosebeau mai mult de cealaltă lume, din cauză că ei rămăseseră aceeaşi japonezi, ca în ziua când sosiseră de la ei de acasă. Şi oriunde ar fi trăit, casele pe care şi le clădeau şi grădinile pe care le aveau, trebuiau să devină un colţ din Japonia, ca şi când şi-ar fi iubit patria atât de mult, încât oriunde s-ar fi dus, trebuiau să simtă că sunt mereu acasă… Totuşi el cunoştea oamenii din neamul lui şi ar fi fost peste putinţă ca ei să ucidă numai din plăcerea de a ucide. Japonezii făcuseră ceva… o nedreptate nouă, care-i determinase să-şi iasă din fire. Toate acestea trebuia să le spună lui Tama. Stătu şi se gândi, cum ar putea să-i spună.

O auzi apoi că-l strigă să iasă în grădină, aşa că ieşi din cameră. Copiii se culcaseră şi Miya era plecată. Erau numai ei singuri şi

începură să se plimbe în lungul potecii prunduite, pe care o aşternuse domnul Muraki, tăind grădina spre mare. Se opriră şi se uitară pe deasupra apelor învăluite de întunericul nopţii. Acum era momentul când va trebui să vorbească. Va trebui să vorbească, dar înainte de toate va trebui să înlăture tăcerea ei... cu ceva, indiferent ce.

— Copiii s-au purtat bine astăzi? întrebă el.

— Foarte bine, răspunse Tama cu glasul liniştit.

— Cred că ai înţeles care a fost motivul pentru care ţi-am vorbit adineauri în felul acela, în legătură cu Jiro, continuă el.

— Sigur că da, adăugă ea, tot atât de liniştită, dar copiii nu-şi aduc aminte de nimic.

Oare cuvintele acestea ale ei, spuneau mai mult decât ar fi vrut ea să-i spună? Încercă să-i vadă obrazul, dar trăsăturile ei erau tulburate de întuneric. Nu putea vedea altceva decât ceva alb sub coroana părului negru. Prin urmare va trebui să meargă înainte.

— Uite ce Tama, presimt că înainte de a lămuri această întâmplare, va trebui să aşteptăm, până când vom afla întregul adevăr. Am scris tatălui meu şi m-am gândit să nu iau nicio hotărâre, până când nu voi primi răspunsul lui.

— Să iei o hotărâre? întrebă ea şi-şi întoarse repede obrazul alb spre el.

— Vreau să zic, să-mi formez o părere în legătură cu această întâmplare.

O văzu că întoarce capul şi se uită din nou spre larg, fără să răspundă nimic.

— Cred că-ţi dai seama, adăugă el. Dar când văzu că nici acum nu-i răspunde, se supără: Tama! ţipă el.

Pe urmă femeia îi răspunse:

— Ce legătură are întâmplarea aceasta cu noi? întrebă ea.

Nu se poate, vedea că încearcă să fugă de explicaţie. În sufletul ei se încinsese acum o luptă, presimţea, era convins că aşa trebuie să fie... şi probabil lupta aceasta era şi împotriva lui. Va trebui să o determine să vorbească.

— Trebuie să fiu convins că şi tu te gândeşti la pricinile care au provocat această nenorocire, stărui el.

Îi răspunse de astă dată, fără să mai întârzie, ca şi când răspunsul ei ar fi fost demult gata:

— Ce importanţă are ceea ce gândesc eu, când în realitate eu sunt soţia ta?

Da, dar aceste cuvinte erau aceleaşi pe care le-ar fi putut formula orice soţie japoneză.

— Te rog… nu fi japoneză! protestă el.

Glasul ei se auzi din adâncul întunericului:

— În orice caz *eu sunt* o femeie japoneză!

Glasul ei se auzea blând şi plin de duioşie ca întotdeauna, dar cu toate acestea o simţea aici alături de el, tot atât de neînfrântă, de inevitabilă şi de impenetrabilă ca şi întunericul nopţii închegate împrejurul lor.

— Adevărul este, că în această privinţă tu ţi-ai format demult părerea, ripostă el nemulţumit. Va trebui să se lupte împotriva ei şi să caute un mijloc, pentru ca s-o poată înfrânge: Tu crezi fără niciun temei, că poporul meu este în stare să facă masacrări, ca un popor de sălbatici… Tu nu ne cunoşti. Dacă eşti în atare să crezi aşa ceva, atunci ar fi peste putinţă ca tu să mă poţi înţelege pe mine. Noi am suferit ani de zile, în timp ce voi japonezii ne-aţi încălcat ţara, ne-aţi luat comerţul din mână… Începea să-şi dea seama că este nedrept, când încearcă să o identifice cu Japonia. Dar acum după ce începuse, i-ar fi fost peste putinţă să se mai oprească: Nu, draga mea, eu ştiu ce s-a întâmplat. Soldaţii noştri, văzând Pekingul ocupat – şi sub drapel străin – le-a fost peste putinţă să mai suporte, după ce au trecut prin atâtea umilinţe. Ani de zile am încercat să ne stăpânim revolta…

Se repezi la el şi începu să-l scuture de braţ.

— Dar cine a asasinat japonezii la Nanking, la douăzeci şi şapte martie, în anul o mie nouă sute douăzeci şi şapte, cine a asasinat japonezii de la Shanghai, în anul o mie nouă sute treizeci şi doi?

— Vasăzică te-ai gândit ani de zile la toate acestea… pentru ca astăzi să mi le poţi spune! se miră I-wan.

Tama clătină din cap.

— Nu… dar m-am gândit la toate acestea ca să le ridic împotriva poporului tău.

— Pentru tine… eu sunt poporul acesta! Era atât de înfuriat, încât ar fi fost gata s-o ucidă, dar îşi aduse aminte că acum câteva clipe şi el o făcuse responsabilă pentru faptele săvârşite de Japonia. Şi glasul ei stăpânit de tristeţe tremură în auzul lui.

— Vasăzică pentru tine şi eu sunt una dintre japonezele care ar fi trebuit asasinate.

În toată fiinţa acestei femei, nu era nimic japonez. Erau doi oameni care stăteau de vorbă, din depărtarea fără hotar a

deosebirilor ce există între rase. Apoi cu totul pe neașteptate o simți că-i cade la piept. Îi simți brațele în jurul gâtului și capul plecat pe umărul lui, cutremurat de suspine. În sfârșit, zăgazurile se rupseseră. Dar nu simți niciun fel de mulțumire din cauza acestei reușite. Soția lui se frânsese, dar împotriva voinței ei.

— Liniștește-te, șopti el… să nu trezești copiii.

Prin liniștea grădinii plânsul ei se auzea limpede și Jiro dormea foarte ușor. Cum ar fi putut să-i explice plânsul ei, se gândi el mâhnit. Acum după ce îi trecuse toată supărarea, se simțea frânt și sfârșit. Întinse mâna și o mângâie pe creștetul capului.

— Ai dreptate, consimți el. Adevărul, oricare ar fi, nu are nicio legătură cu noi.

O ținu îmbrățișată și o simți lipită de el, din ce în ce mai aproape și mai strâns, în pornirea ei de dragoste mândră și voită.

…Dar deși fiecare dintre ei dorea această unire mai mult decât orice, în mijlocul năvalnicei lor porniri de dragoste din timpul nopților, înainte de a adormi, simțea totuși că dorința începe să se stingă într-însul. O dorea… ca pe urmă să n-o poată primi. Ea aștepta nemișcată, câteva clipe, apoi întreba în șoaptă:

— Ce este, ce s-a întâmplat?

Nu-i putea răspunde deoarece nici el nu știa motivul. Sta nemișcat, chinuit de întrebări, și cu brațele împreunate în jurul trupului ei. Se simțea stângaci și rușinat… dar nu era în stare să scoată nicio vorbă. Mai aștepta un timp, ca apoi să se depărteze de el, și după ce-și netezea hainele, se întindea alături, ca să doarmă.

Dormea oare? Ar fi fost peste putință să știe dacă doarme sau nu, căci sta atât de nemișcată, fie că dormea, fie că era trează. Sta întins alături de ea, simțindu-i umărul, șoldul și pulpele picioarelor. Erau strânși unul lângă altul. Era oare posibil ca în casa aceasta a lor să nu se simtă aproape unul de altul? O simțea că se apropie puțin de el, îi simțea mâinile cuprinzându-i mâna și ducându-i-o la piept. În aceeași clipă începea să-și dea seama de adevăr. În adâncul ființei ei, soția lui se schimbase față de el. Sau mai bine zis, el însuși se schimbase. Se simțea înfiorat de duioșie, dar în duioșia aceasta nu fremăta acum nicio dorință. Și chiar din felul în care-l ținea de mână, presimțea că același fior de moarte trecuse și peste dragostea ei. Acum nici ea nu mai dorea alți copii. Din adâncul trecutului, ceva care era demult mort, se întinsese după ea, și acest ceva era voința neînfrântă a străbunilor ei, care-i despărțise unul de altul.

*

* *

— Ganjiro a răcit, îi spuse Tama a doua zi. Cred că noaptea aceasta va fi mai bine, dacă voi dormi lângă el.

O văzu că-şi scoate aşternutul din camera lui, ca să-l mute în camera unde dormea Ganjiro împreună cu fratele lui. Numai noaptea aceasta, dar presimţea că de aci înainte aşa va fi în fiecare noapte. Între ei doi nu se putea să mai fie de aici înainte vreo patimă. Dar se mulţumi să întrebe:

— Are temperatură?

— Foarte puţină, răspunse Tama.

Îi duse perna în cealaltă cameră, împreună cu oglinda şi micul dulăpior cu sertare, în care-şi avea pieptenii şi acele de păr. Ştia că de aici înainte nu se va mai supăra niciodată pe ea. Toată ziua se purtase faţă de el atât de duioasă şi atât de blândă, încât se simţise îndurerat. Ştia că duioşia aceasta dintre ei, era prăpastia peste care ar fi fost peste putinţă să arunce o punte, pentru ca să ajungă până în adâncul adevăratei lor fiinţe. Orice s-ar fi întâmplat de aici înainte, duioşia aceasta va fi mereu prezentă între ei. Erau închişi şi imobilizaţi de ea, întocmai ca musca prinsă şi încastrată într-o bucată de chihlimbar.

Pe măsură ce treceau zilele, se simţea tot mai singur. Uneori i se părea că până şi Jiro şi fratele său mai mic începuseră să se ferească de el, ca şi când nu l-ar mai fi putut suferi. Pe urmă se gândi că aşa ceva ar fi peste putinţă. Adevărul era, că el devenise prea susceptibil. În realitate viaţa devenea pentru el din zi în zi tot mai grea. Nu primise nicio scrisoare de la tatăl său şi nici de la I-ko. Ar fi fost peste putinţă să creadă că nu i-a scris cel puţin I-ko. Nu voia să citească ziarele, deoarece nu credea nimic din ceea ce publicau. Dar cu toate acestea, dacă nu le citea, ar fi fost peste putinţă să afle ceva. Într-o dimineaţă, după ce veni la slujbă, trebui să intre după ceva în biroul lui Bunji şi văzu că la masă este un tânăr străin; în aceeaşi clipă înţelese că pe tânărul acesta nu-l poate suferi.

— Eu sunt domnul Hideyoshi, îi spuse tânărul fără înconjur. Am fost înaintat de la gradul de sub-director al biroului din Yokohama, în postul acesta, şi începu să zâmbească. Din nenorocire eu sunt miop, căci altfel aş fi în China, unde aş lupta pentru ţara mea... la loc.

Îi făcu semn spre un scaun şi I-wan se prosternă uşor, apoi se aşeză. Ultima dată când plecase Bunji, îi ţinuse el locul. Dar probabil Shio trimisese pe omul acesta la Nagasaki… pentru a-l supraveghea pe el.

— Ai văzut ziarul de azi dimineaţă? întrebă domnul Hideyoshi şi începu să râdă cu hohote.

— Nu, până acum nu l-am văzut, răspunse I-wan liniştit, dar simţi că ura împotriva acestui om începuse să clocotească într-însul.

— Atunci citeşte-l! şi-i întinse ziarul. Îţi vine să te prăpădeşti de râs.

I-wan se uită la prima pagină. Erau o mulţime de ştiri… tocmai din Shanghai! De câteva zile nu mai citise niciun ziar. Bine, dar ce caută japonezii la Shanghai? Citi în grabă coloana de ştiri. Ce înseamnă asta! Batjocuri şi râsete, din cauza unii greşeli care se putea întâmpla oricui…

„Chinezii ajută Japonia! citi el. Un aviator chinez bombardează oraşul Shanghai!” Râsete… batjocuri… toată pagina era numai batjocuri. Un tânăr aviator chinez greşise ţinta şi în loc să arunce bombele asupra japonezilor, le aruncase în mijlocul unei străzi pline de lume. „Sute de oameni au fost omorâţi…”

Nu se poate, acesta trebuie să fie o apucătură a japonezilor. Citi dintr-o răsuflare… dar nu, era numai adevărul… adevărul de necrezut… ruşinos, adevărul adevărat. Erau şi amănunte, prea evidente, pentru a nu fi crezute. Cunoştea strada şi trecuse pe acolo de nenumărate ori. Era o stradă întotdeauna înţesată de lumea care venea şi făcea cumpărături de la magazine sau sta şi se uita la mărfurile expuse în vitrine… Era reprodusă şi o fotografie a străzii, care se vedea destul de tulbure pe hârtia ieftină a ziarului japonez, dar o putea recunoaşte, cu toate că zidurile caselor erau dărâmate şi nu se mai vedeau decât mormanele de fierărie şi moloz, împreună cu trupurile mutilate ale oamenilor, căzuţi acolo unde fuseseră surprinşi.

Ridică privirea ca să vadă obrazul strâmbat de râsul ironic al lui Hideyoshi.

— Hah, vasăzică ai citit articolul! E îngrozitor… dar cu toate acestea mi se pare extrem de caraghios! şi începu să râdă din nou. Auzi, să arunce bombe asupra propriei lor populaţii… e caraghios, nu-i aşa?

I-wan tresări.

— Asta nu poate fi adevărat, îngână el. Trebuie să fie vreo

greşeală…

— Nu este nicio greşeală, ripostă Hideyoshi. Toate ziarele au publicat aceeaşi ştire. Toată lumea râde de ei. Asta valorează pentru noi cât o victorie japoneză. Englezii şi americanii se vor putea acum convinge cât sunt de tâmpiţi chinezii. Dar sunt oameni foarte cumsecade… căci ajută japonezilor să le omoare populaţia.

— Prin urmare dumneata admiţi că japonezii omoară populaţia chineză? întrebă I-wan.

— Nu se poate să mai suferim jignirile lor, răspunse domnul Hideyoshi, ţuguindu-şi buzele. Trebuie să ştii că am fost foarte îndelung răbdători. Am trecut cu vederea boicoturile, am suferit pagube şi atacuri din partea oamenilor străzii, asasinate care n-au fost niciodată pedepsite… toate acestea le-am suferit ani întregi din partea chinezilor. Dar acum Împăratul este hotărât să pună capăt acestei duşmănii a lor. Vom lupta până la exterminarea sentimentelor antijaponeze, şi până când poporul chinez va declara că e gata să coopereze cu noi.

I-wan se uita la el şi nu-i venea să creadă ce auzea.

— Vrei să spui că ne veţi omorî şi veţi bombarda oraşele noastre… ne veţi… batjocori femeile… până când ne vom obişnui să vă iubim?

Acum era rândul lui să izbucnească în hohote. I-ar fi fost peste putinţă să se stăpânească.

— Vasăzică dumneata spui că eu trebuie să te iubesc! Domnule Hideyoshi, voi fi obligat să te iubesc, pentru că dumneata… dumneavoastră…

Domnul Hideyoshi se uită la el consternat.

— Nu este vorba de dumneata, în calitate de individ, îl întrerupse el. Dar afară de asta noi te considerăm japonez. Dumneata eşti de atâţia ani în ţara aceasta şi eşti căsătorit cu o doamnă japoneză…

Râsul lui I-wan se opri, ca şi când l-ar fi sugrumat cineva.

— Ce este? întrebă domnul Hideyoshi, când se uită şi-i văzu obrazul.

— Nimic, răspunse I-wan. Mi-am dat seama cu totul pe neaşteptate… că nu am niciun motiv să râd.

Se înclină şi ieşi repede, ca să se întoarcă în biroul său, unde se aşeză numaidecât pe un scaun. Se simţi din nou sugrumat de ceva şi chinuitoarea durere de cap începu. Deschise un sertar şi scoase câteva dosare, pe care se prefăcu acum că le studiază. Dar nu era în stare să facă nimic.

„Noi te considerăm japonez”, declarase domnul Hideyoshi. Într-un rând En-lan îi scrisese, cum avea obiceiul, un istoric al tuturor nedreptăţilor făcute Chinei de către Japonia. Îşi aducea aminte că lista aceasta era foarte lungă şi că mergea departe în urmă, până în timpul bunicului său. În lista aceasta era vorba de concesiuni silnice de teritorii şi convenţii comerciale, de împrumuturi acordate şefilor de bande, în numele guvernului Chinei, pentru care trebuiseră să zălogească cele mai preţioase mine ale ţării, confiscarea de la Kiaochow şi cele Douăzeci şi una de Puncte. Era băiat mic, dar îşi mai aducea şi acum aminte, că dădaca lui îl scosese pe stradă ca să vadă parada manifestaţiilor organizate împotriva Japoniei. Drapelele erau foarte frumoase, dar se speriase de un afiş gigantic pe care se vedea un japonez uriaş, înghiţind mici chinezi căzuţi în mâinile lui, şi începuse să ţipe atât de speriat, încât dădaca îl dusese din nou acasă. Dar câteva nopţi după aceea, visase urât şi ţipa prin somn, aşa că dăduseră ordin micuţei Peony să-şi mute pătucul de bambus în camera lui şi să doarmă lângă el. Prin urmare cum ar putea el acum să fie japonez? Vasăzică Tama nu reuşise să pătrundă în intimitatea fiinţei lui, unde ar fi putut să-l găsească pe el, cel adevărat... Nu, astăzi nu numai Tama, dar toţi cei de o seamă cu ea, erau în afară de intimitatea sufletului său.

La două zile după aceea ziarele publicau alte ştiri. Domnul Hideyoshi băgă capul prin uşa biroului lui I-wan:

— Acum am început să bombardăm şi noi Shanghaiul, şi albul dinţilor îi străluci într-un rânjet. Ai citit *Osaka Mainichi* de azi?

I-wan se uită drept la el, fără să zică nimic. Pe omul acesta se simţea îndemnat să-l ucidă. Ar fi vrut să-l stârcească, să-l zdrobească şi să-l calce în picioare, ca pe o scorpie. Domnul Hideyoshi văzându-l cum se uită la el, se grăbi să închidă uşa.

Totuşi nu ura care-l cutremura acum, determină pe I-wan să ia o hotărâre tot atât de neaşteptată şi definitivă, ca şi când i-ar fi spus cineva de mai înainte, ce are de făcut. Era ceva mult mai adânc decât ar fi putut să fie sentimentul urii.

La o săptămână după incidentul acesta, tocmai trebuia să sosească un vapor din China, şi I-wan fusese delegat să aştepte vaporul şi să ia în primire la antrepozitele vămii din docuri, mărfurile care vor fi eventual adresate domnului Muraki. În timp ce sta şi se uita cum descarcă vaporul, fu martorul unui spectacol neobişnuit. Baloturile cu mărfuri care purtau adresa casei Muraki, nu însemnau nimic faţă de celelalte obiecte ce se descărcau în

docuri. Nu erau nici curiozităţi, nici lucruri alese, ci obiecte pe care oamenii le întrebuinţau în fiecare zi, în gospodăria lor. Cea mai mare parte dintre aceste obiecte erau neîmpachetate, ca şi când le-ar fi încărcat în mare grabă pe vapor şi dacă se întâmpla să vezi câte un birou masiv sau câte un fotoliu sculptat, puteai totuşi vedea mult mai multe paturi, mese şi sobe de bucătărie, din metale şi de formă străină, piane şi tablouri, aşternuturi şi răcitoare electrice, gramofoane, covoare şi perne, draperii de ferestre şi tot felul de obiecte de soiul celor pe care chinezii bogaţi le au în casele lor din Shanghai, obiecte care puteau să vină foarte uşor chiar din casa tatălui său. Se uită la ele, ca şi când s-ar fi aşteptat să descopere un obiect cunoscut, dar nu descoperi nimic. Şi pentru fiecare obiect în parte, era cineva în docuri care-l aştepta şi-l ridica.

— Acum văd că este război, îşi zise el întunecat. Aceasta nu poate fi altceva, decât pradă de război. Obiectele acestea au fost scoase din casele oamenilor.

Dar imediat ce simţi valurile de furie clocotind într-însul, trebui să se stăpânească, deoarece vaporul mai adusese şi o altă încărcătură. După ce toate mărfurile fură descărcate şi el totuşi continuă să aştepte, până la sfârşit, văzu o mulţime de cutioare mici de lemn pe care începură să le descarce. Fiecare cutioară avea pe capac un nume. Dar şi cutioarele acestea erau aşteptate de destinatarii lor. Un bărbat striga numele însemnat pe cutie şi imediat apărea câte un mic grup care o lua în primire şi toţi cei care luau cutiile, erau îmbrăcaţi în haine de doliu. I-wan îşi dădu numaidecât seama că în cutiile acestea este cenuşa celor care fuseseră ucişi în lupte.

Fără să-şi fi explicat motivele, el îşi închipuise până acum, că numai chinezii au fost ucişi. Sta nemişcat şi se uita în tăcere, cum fiecare cutioară era luată de cineva în primire şi pleca cu ea. Nu se auzea nimeni plângând în gura mare. Oamenii chiar zâmbeau când luau cutia cu osemintele din mâna funcţionarului. Erau obişnuiţi să zâmbească, dacă se întâmpla ca cei care le-au fost dragi, să fi căzut în lupte. Dar în lungul obrazului lacrimile le curgeau şiroaie.

Rămase nemişcat, uitându-şi cu totul cine este el, şi se apropie din ce în ce mai mult, până când băgă de seamă că era atât de aproape, încât ochii celor care plângeau se întoarseră spre el. Fără îndoială îl recunoşteau că el este chinez, dar cu toate acestea privirile lor nu erau întunecate de ură, ci numai de adâncă mâhnire. Se simţi mirat de această constatare. Fără voia lui se gândi că la el

în ţară ar fi peste putinţă să se întâmple aşa ceva. Poporul său nu era atât de disciplinat, ca să primească durerea în felul acesta. Durerea lor s-ar fi revărsat în bocete şi blesteme.

Se retrase, aproape ruşinat şi dădu peste un bătrân care sta singur, în braţe cu o cutie înfăşurată într-o bucată de pânză, ca şi când ar fi fost un copil. Privindu-l din întâmplare în luminile ochilor, constată o tristeţe atât de îndelung răbdătoare în luminile lor, încât nu se putu stăpâni să nu murmure ceva în legătură cu răbdarea lui care nu ascundea niciun fel de ură. Dar moşneagul îi răspunse cu blândeţe:

— De ce să te urâm pe dumneata? Nu ai nicio vină din cauza durerii noastre. Dar afară de asta poporul nostru a fost învăţat să sufere cu mulţumire durerile ce-i vin pentru patria noastră.

În timpul cât îi spuse aceste cuvinte, lacrimile îi izvorâră de sub pleoape, dar strânse mai tare lădiţa la piept şi adăugă cu glasul slăbit şi tremurat:

— Da, sunt vesel şi mă mândresc... a fost singurul meu fiu...

Cuvintele acestea ale moşneagului aduseră lumina în sufletul lui I-wan. Întunericul, tăcerea ce se închegase în jurul lui şi în mijlocul cărora trăise până acum, se prăbuşiră şi se destrămară. În clipa aceasta deveni el însuşi, cel care fusese înainte de asta. Acelaşi, ca pe vremea când visa despre ţara lui şi-şi propusese să facă dintr-însa o ţară aşa cum o visase el. Cât de mult îşi iubeau oamenii aceştia ţara lor! Iubirea de ţară pe care o văzuse strălucind în privirile acestui moşneag – era cel mai frumos sentiment de dragoste ce putea să existe în toată lumea aceasta. Cât de meschină şi de egoistă este dragostea ce leagă fiinţele una de alta! Dar în afară de asta mai exista şi o altă iubire, în care ar fi vrut să-şi înece acum toată fiinţa lui. El nu cunoscuse încă această iubire?

...„I-wan, dumneata eşti ca şi un preot”, spunea Peony...

O dorinţă neaşteptată părea că a început să pună stăpânire pe el, ca să se dedice unui mare sacrificiu care să-i alunge toate îndoielile. Se gândi că n-a fost niciodată atât de fericit, ca pe vremea când era împreună cu En-lan; n-a fost atât de fericit nici chiar în timpul căsătoriei lui cu Tama, deşi ea îl înconjura cu tot devotamentul. El era o fire mult mai mulţumită, când se putea devota el însuşi cuiva. Dar de amănuntul acesta abia acum începea să-şi dea seama. Trebuise să vadă suferinţele altor oameni, pentru ca să i se deschidă ochii. Şi în ţara lui erau atât de mulţi care sufereau acum!

Se întoarse şi moşneagul îşi văzu de drum. Dar I-wan nu mai avea acum nevoie de el. Moşneagul îşi îndeplinise menirea. Soarta, soarta aceea stranie în care Tama crezuse întotdeauna, îl întrebuinţase drept mijloc pentru clipa dinainte hotărâtă şi pe urmă renunţase la el. Fără să se mai gândească, I-wan se întoarse la mărfurile lui din oficiul vamal. Dar în timpul cât asculta la întrebările ce i le puneau funcţionarii, urmărind pe cei care deschideau lăzile şi el controla fiecare hârtie, sufletul şi mintea lui fremătau de întrebarea:

„Cum îi voi putea spune lui Tama?”

*
* *

La început, întorcându-se acasă, se gândi că va pleca, fără să-i mai spună nimic. Îi va scrie totul într-o scrisoare pe care o va citi după ce el va fi plecat. Astfel îi va putea explica totul în propria sa limbă, limba scrisă care era şi limba ei.

Era aproape hotărât să procedeze în felul acesta, când se pomeni că a ajuns acasă. De obicei ea îl aştepta în grădină sau în pragul uşii. Dar astă-seară se vede că Tama întârziase. Intră în casă şi începuse să-şi scoată ghetele, când o văzu că apare grăbită din bucătărie, ridicându-şi părul de pe frunte.

— O, am întârziat atât de mult! exclamă Tama. Dar ţi-am pregătit ceva ce-ţi place şi mi-a luat foarte mult timp.

Când o văzu repezindu-se spre el, cu ochii luminoşi şi obrazul îmbujorat, îşi dădu seama că nu va fi în stare să plece de acasă, fără să-i spună. Dar dacă va mai aştepta, îi va lipsi curajul necesar. Îndemnat de emoţia acestui gând neaşteptat, o apucă de umeri şi începu să-i spună:

— Tama, eu trebuie să mă întorc acasă... acolo au nevoie de mine.

Cuvintele acestea i le spuse dintr-o răsuflare, ca să nu se sperie, dar îi simţi trupul cum devine rigid şi tot sângele îi fugi din obraz. Nu-i mai spuse, ca înainte de asta: „Ia-mă şi pe mine cu tine”, căci acum ştia că el va trebui să plece singur.

I-wan continuă cu glasul grăbit:

— M-am zbuciumat fără încetare, în timpul din urmă. Nu ştiam încotro să mai apuc.

— Eu ştiam la ce te gândeşti, zise Tama.

Glasul ei era atât de stins, încât abia o mai putea auzi.

— Dar nu mi-ai spus nimic, ripostă el. Eu credeam că tu nu bănuieşti nimic.

— N-am vrut să-ţi spun... îmi era atât de frică... îmi ziceam că tu poate vei considera că este datoria ta... să ne părăseşti, reuşi Tama să îngâne.

Buzele îi tremurau şi nu se mai simţea în stare să se uite la ea. Îi strânse obrazul la pieptul său şi-şi culcă fruntea pe creştetul ei.

— Până astă-seară nu ştiam nici eu care este datoria mea, răspunse I-wan. Un moşneag care ducea în braţe o cutioară cu cenuşă, m-a învăţat cât este de frumos şi de sublim să mori pentru patrie.

Întrebuinţa acum aceste cuvinte străvechi. El nu le auzise niciodată, dar într-un rând domnişoara Maitland le spusese să le înveţe pe dinafară. En-lan se ridicase în picioare ca să-i răspundă: „Nu trebuie să mori pentru patria ta, dacă această patrie are o organizare ticăloasă. E mult mai frumos să mori pentru o cauză”.

Domnişoara Maitland părea că s-a supărat şi începu să le spună despre un tânăr englez care-şi iubise patria atât de mult, încât declarase că până şi osemintele lui aparţin numai patriei sale. En-lan nu mai răspunsese nimic, ci se mulţumise să zâmbească, indiferent.

Dar acum, ţinând pe Tama în braţe, începu să-şi dea seama că domnişoara Maitland avusese dreptate şi En-lan greşise. Ce importanţă poate avea amănuntul că organizarea unei ţări este bună sau ticăloasă! El n-ar fi crezut niciodată că va fi în stare să se întoarcă acasă, ca să primească şi să se supună ordinelor lui Chiang Kai-shek. Dar acum se va întoarce.

Tama dădu din cap şi ridicând mâneca hainei, îşi şterse ochii.

— Fireşte, va trebui să te duci, zise ea liniştită, dacă eşti convins că ţara ta are nevoie de tine. (Înghiţi de câteva ori în sec, pe urmă-şi şterse ochii din nou). Eu care sunt japoneză, înţeleg situaţia foarte bine, adăugă ea.

Îi simţea inima cum bate speriată, ca o dezminţire a liniştii ei aparente.

— Cred că ştii, că faţă de tine... eu sunt acelaşi ca şi înainte de asta, zise el în şoaptă.

— Sigur că ştiu, răspunse femeia şi se depărtă puţin de el. Amănuntul acesta nu poate avea nicio legătură cu noi. Va trebui să facem planul plecării tale.

Văzu că ea a început să se gândească acum la partea practică a situaţiei lor. Dar în uşa bucătăriei apăru Miya speriată:

— Oku-san, ce să fac? Apa a început să clocotească! zise slujitoarea.

— O! exclamă Tama. Uite ce, vom vorbi mai târziu, zise ea întorcându-se spre el. Căci ar fi păcat să se strice peştele pe care vreau să ţi-l servesc la masă, şi se repezi într-un suflet la bucătărie.

*

* *

Vorbiră până târziu noaptea, cu paravanele ferite din faţa uşii, ca să poată vedea grădina şi dincolo de ea, apele Oceanului. Tama se uita necontenit în largul apelor. Noaptea nu era luminată de lună. Chiar după ce ochii lor se mai obişnuiră cu întunericul, nu fură în stare să distingă marginea grădinii, deşi în casă – ca să se ferească de moliile din timpul verii – stinseseră toate luminile. Nu putea să-i vadă obrazul, dar simţea că nu se uită la el.

Se aşezaseră pe rogojini şi o ţinea de mână. O simţea fierbinte şi puternică în mâna lui. Tama nici nu plângea şi nici nu spunea nimic. Începu să-şi dea seama că ea se gândise îndelung la scena aceasta şi aştepta să vadă ce se va întâmpla. Aşa că ea avea gata răspunsul, când îl auzi c-o întreabă:

— Ce crezi că ar fi mai bine să faci, tu şi copiii, după ce voi pleca?

— Eu cred că ne vom putea întoarce oricând în casa tatălui meu. El ţine foarte mult la copiii noştri.

Nu se gândise încă la acest amănunt. Îşi închipuise că ei vor rămâne în casa aceasta, până când… da, dar până când vor putea să rămână? Cine ar putea să prevadă când se va sfârşi acest război?

— Fără îndoială aceasta ar fi cea mai bună alegere, încuviinţă el, împotriva voinţei lui.

Jiro şi Ganjiro vor creşte în casa domnului Muraki, îşi vor uita de căsuţa aceasta pe care el a clădit-o pentru ei, unde au trăit împreună cu el, cu tatăl lor care era chinez.

— Îi vei ajuta… ca să-şi aducă aminte de mine? întrebă el.

O simţi că se strânge mai tare lângă el.

— Crezi că din pricina nenorocirii ce ne-a lovit, eu aş putea să devin o soţie care şi-a uitat de obligaţiile ei? ripostă ea. Apoi continuă cu toată energia. Am eu dreptul să te condamn? Tu nu ne

părăseşti. Le voi spune întotdeauna: „Cinstiţi pe părintele vostru care este un erou, căci s-a dus să lupte pentru ţara lui!” Ascultă I-wan, nu s-ar putea să cheltuim ceva bani, ca să-ţi faci o fotografie pe care să ne-o laşi? Aş vrea să am o fotografie a ta, aşa cum eşti acum, înainte de a pleca. O voi aşeza într-un loc, unde copiii să o poată vedea în fiecare zi, şi vom pune flori împrejurul ei…

Glasul i se frânse şi nu mai zise nimic, ci începu să tuşească.

— Ne vom fotografia mâine, declară I-wan.

I se păru că a început să tremure în braţele lui, dar o clipă mai târziu o auzi spunându-i cu glasul liniştit:

— Ai nevoie de un geamantan nou, sau e bun şi cel pe care-l avem?

— Eu nu voi lua cu mine decât foarte puţine lucruri, răspunse el. Peste câteva zile voi îmbrăca uniforma.

Acum o simţi tremurând cu adevărat, dar o cunoştea destul de bine ca să ştie dinainte, că ea-i va fi recunoscătoare, dacă nu va mai spune nimic ce ar putea-o răni. Tocmai de aceea începu să-i mângâie puţin mâna şi continuă:

— Cred că va fi bine să plec cu cel dintâi vapor, zise el cu glasul liniştit. Va pleca unul peste patru zile, aşa că vom avea timp de ajuns, să putem aranja totul. Va trebui să-i spun şi tatălui tău.

— Lasă-mă să-i spun eu, zise ea cu sfială. Să nu spunem nimănui nimic. Vreau să trăiesc aceste patru zile, ca şi când tu n-ai avea intenţia să pleci. După ce tu vei fi plecat, mă voi duce la el şi-i voi spune.

Stătu şi se gândi câteva clipe, apoi răspunse:

— Tama, purtarea asta ar putea să i se pară lipsă de recunoştinţă din partea mea…

— Nu, dimpotrivă, repetă ea. Îi voi explica totul. Lasă aşa cum zic eu. El va înţelege… ceea ce va înţelege întotdeauna din atitudinea ta, este ceea ce faci tu acum.

— Este un om foarte bun… începu I-wan, dar Tama îl întrerupse.

— Orice japonez este în stare să înţeleagă purtarea ta, declară Tama cu mândrie.

*

* *

Nu vru să-şi facă geamantanul, decât cu un ceas înainte de plecarea vaporului. Puţinele zile ce le aveau de petrecut şi care treceau atât de încet, nu-l mai interesau deloc, de vreme ce le

puteau petrece împreună. Le lăsă ca să treacă aşa cum dorise Tama, fără să o contrazică cu nimic. În fiecare zi lucrase ca de obicei, afară de ultima zi, punând totul în ordine, ca să fie gata pentru omul necunoscut care va veni să-i ia locul. Nu-i plăcuse niciodată ocupaţia aceasta negustorească, aşa că nu-i părea rău să-şi părăsească slujba. Totuşi slujba aceasta îi oferise siguranţa existenţei şi un colţişor în lumea aceasta care să fie numai al lui. Dacă ar fi vrut, putea să stea aici toată viaţa… dacă s-ar fi simţit în stare să meargă înainte. Dar nu era în stare.

Presimţind că aceasta ar fi dorinţa lui Tama, în ultima zi se duse împreună cu ea la templul Shinto care era pe vârful muntelui. Se dusese şi înainte de asta în câteva rânduri cu ea la acest templu, dar niciodată nu fusese de acord să intre cu ea înăuntru.

— Mi-e peste putinţă să mă închin în faţa altarelor, fără să am credinţă, spunea el întotdeauna, ori mie-mi lipseşte credinţa.

Aşa că până acum ea intrase întotdeauna numai cu copiii. Era nemulţumit, din pricină că Tama lua şi copiii cu ea, dar nu zicea nimic deoarece îşi aducea aminte, că pe vremea când era mic se ducea şi el la temple, împreună cu mama lui. Dar după ce mai crescuse, urmase şi el pe tatăl său care nu credea în zeităţi.

„Zeităţile sunt pentru femei şi pentru ignoranţi”, spunea tatăl său întotdeauna…

În timpul revoluţiei En-lan luptase cu îndârjire împotriva preoţilor şi a templelor. Dar nici atunci nu putuse înţelege, care este motivul că En-lan este atât de pornit împotriva unei situaţii care pentru el însuşi avea atât de puţină importanţă.

„Religia reduce pe oameni la starea de sclavie”, ripostase En-lan de nenumărate ori.

Astfel că I-wan îşi aducea aminte de vorbele lui, de fiecare dată când aştepta pe Tama în faţa templului, dar se mirase, văzând că aici intră în temple nu numai femeile şi oamenii de jos, ci chiar bărbaţi foarte serioşi şi înţelepţi, îmbrăcaţi în haine bogate şi scumpe, pentru a se prosterna şi închina în faţa zeităţilor. În faţa micilor altare din marginea drumurilor oamenii aceştia bogaţi opreau automobilele, ca să se prosterne şi să-şi recite rugăciunile. Cu toate acestea el nu era capabil să creadă în zeităţi.

Totuşi în ziua aceasta care era cea din urmă ce o mai petreceau împreună, pentru a face plăcere lui Tama, intrase împreună cu ea şi cu copiii în templu şi se oprise în faţa altarului principal, până când ei îşi spuseră rugăciunile. Până şi micul Ganjiro ştia cum trebuie să

se închine, şi rămase mirat când îl văzu. Aceşti doi fii ai lui vor creşte şi vor adora oare zeităţile mamei lor? Dar cum ar fi putut el acum să-i împiedice?

„Dacă va reuşi să-i facă tot atât de buni, pe cât este ea de bună, atunci e mai bine să-i crească aşa cum vor ei”, îşi zise I-wan.

El însuşi, chiar în această clipă era incapabil să simtă ceva, decât cel mult strânsoarea plăcută a mâinii lui Jiro în mâna lui şi pe micul Ganjiro care îl ţinea cu amândouă mâinile de picior.

Pe urmă se termină şi ziua cea din urmă, şi se făcu dimineaţă ca apoi să vină cel din urmă ceas. Începu să-şi aşeze în geamantan puţină îmbrăcăminte, costumul de lucru, îmbrăcămintea în care dormea şi câteva cărţi, ca apoi să vadă pe Tama că apare cu ceva pe braţ, ceva mătăsos şi albastru. Nu ştia ce poate fi, dar ea întinse haina şi constată că era kimonoul lui chinezesc pe care-l purtase odinioară.

— Prima dată când te-am văzut, erai îmbrăcat în haina aceasta, zise ea şi zâmbi cu atâta tristeţe, încât zâmbetul ei i se păru insuportabil.

— N-am mai purtat-o de ani de zile, răspunse el.

— Probabil acum vei avea nevoie de ea, zise Tama.

I-o împături cu grijă, mânecă peste mânecă şi i-o aşeză în geamantan.

O simţea, cum o simţise tot timpul acestor patru zile care trecuseră, atât de aproape de el, încât i se părea că este trup din trupul lui. Simţea fără încetare toate gândurile şi toate dorinţele ei şi presimţea că este gata în fiecare clipă să izbucnească în plâns. Dar ştia că ea era demult hotărâtă, să-şi stăpânească plânsul, până după plecarea lui. Îi va zâmbi tot timpul cât va fi împreună cu ea şi până în clipa când îi va mai putea vedea obrazul. Tocmai de aceea îşi da toată silinţa să-i uşureze sarcina, căci ştia dinainte că dacă ea se va frânge, se va simţi umilită, din cauză că n-a reuşit să aibă în interesul lui, o atitudine desăvârşită, până la capăt. Ceasurile acestea din urmă le petrecuseră atât de aproape unul de altul şi cu toate acestea nu făcuseră altceva decât cel mult se ţinuseră de mână.

Astfel se apropie şi ultima clipă. În port coşul vaporului începu să verse suluri de fum. Dăduseră foc la cazane, căci la amiază vaporul trebuia să ridice ancora.

— Acum, Tama, eu trebuie să plec, zise el cu glasul stins.

Se înţeleseseră de acum trei zile, că el va pleca singur şi că

niciunul dintre copii nu va şti de plecarea lui. Nu ştia decât Tama. Ieşiră ţinându-se de mână, în grădină şi se opriră în faţa copiilor care se jucau. Lucrau amândoi la un mic stăvilar de pietre pe care-l ridicau în albia şuviţei de apă ce trecea prin grădină, aşa că nici nu ridicară fruntea, ca să se uite la ei. Le auzea glasurile: pe Jiro care poruncea, cum făcea întotdeauna şi pe Ganjiro punând întrebări.

O clipă i se păru că nu va fi în stare să ducă până la capăt ceea ce-şi pusese în gând.

— Voi trimite după tine şi după copii, zise el întorcându-se spre Tama. Imediat ce voi avea posibilitatea, vă voi aduce pe toţi.

Dar Tama clătină din cap.

— Când crezi că prezenţa noastră va fi binevenită? întrebă ea.

Cuvintele, glasul ei, privirile calme ale ochilor plini de deznădejde îl făcură să se trezească şi să-şi uite de această clipă a despărţirii, pentru a-şi aduce aminte de clipa eternă în nemărginirea căreia rătăceau acum vieţile lor.

— Trebuie să plec, zise el repede.

O cuprinse în braţe şi-şi lipi obrazul de obrazul ei, se mai uită odată la ea şi din trăsăturile ei înţelese eternitatea care se aşezase acum între ei doi.

*
* *

Puse piciorul pe coverta vaporului şi în aceeaşi clipă începură să ridice puntea.

— Încă un minut, şmechere, şi ai fi rămas în port, se auzi glasul vesel al unui american, dar I-wan nu zise nimic. Se îndreptă spre pupa vaporului unde erau cabinele de clasa a doua, şi se opri în faţa uşii cabinei lui. Cabina era goală, dar bagajele tovarăşului său de drum erau pe canapeaua de jos. Îşi aşeză geamantanul pe aşternutul de sus şi ieşi din nou pe covertă. În toate părţile se vedeau uşi deschise şi auzea accentele neobişnuite ale limbii lui de acasă.

Urcă scara pe puntea de sus şi se opri, ca să examineze munţii. Vaporul începuse să iasă din docuri. Peste câteva minute vor părăsi portul. Căută cu ochii coastele muntelui celui mai apropiat de mare. Era colo, cu căsuţa lui... şi petecul de verdeaţă, mai deschis decât verdele ce-l înconjura, era grădiniţa. Putea vedea şi punctul colorat care era Tama. Nu-i putea vedea obrazul, dar îi simţea ochii, cum se căznesc să-l vadă. Un punctuleţ mai mic, întocmai ca o portocală

aurie, trecu prin verdeaţă şi se opri lângă ea. Acesta era Jiro... fiul său.

Apoi dintr-odată simţi cum se urcă într-însul un îndemn neaşteptat, şi dacă ar fi putut, ar fi întins piciorul ca să coboare în apele mării şi să se repeadă spre ei. Căsuţa aceea de acolo – acolo, îşi zise el în clipa aceasta, unde e Tama, acolo este şi adevăratul său cămin. De ce a părăsit-o? Dar dacă şi de astă dată va alerga, cum alergase înainte de asta, după o himeră, despre care-şi închipuise că este patria lui? Probabil Tama a început acum să plângă... şi simţi că un val de lacrimi începe să-l înece.

— Hello! se auzi glasul unui american alături de el.

Tresări şi se întoarse, ca să se uite la chipul zâmbitor, de formă pătrată şi urâtă al unui individ care se oprise lângă el. Nu era un american, ci un chinez, dar îmbrăcat după moda americană, într-un costum albastru, vărgat cu alb. Costumul era prea mare pentru el şi ridicase capul cu ochii plini de zâmbete spre el, sprijinit pe gâtul care răsărea dintr-un guler albăstriu de celuloid, prea larg pentru măsura lui.

— Eu am o afacere de spălătorie la Seattle, declară străinul şi-i zâmbi vesel, cum au obiceiul americanii. Mi se pare că suntem tovarăşi de cabină – sunt cantonez şi mă cheamă Lim... Jackie... născut în U.S.A. Deşi sunt în a treia generaţie şi cu toate că străbunicul meu s-a mutat la Canton, când avea şaizeci de ani. Nu cunosc limba chineză, dar cred că de luptat voi putea lupta, chiar fără să vorbesc. Mă întorc acasă, ca să mă bat cu japonezii.

— Tot aşa şi eu, răspunse I-wan repede.

Străinul întinse mâna spre el.

— Bate palma, ici, zise el înveselit şi I-wan îşi simţi mâna în palma mică şi viguroasă a străinului acesta.

Negura dorinţelor din sufletul său începu să se limpezească. Când se întoarse din nou în partea unde era muntele şi căsuţa lui, nu mai putu vedea nimic. Vaporul se întorsese şi acum se îndrepta spre larg.

PARTEA A TREIA

Simţi, din clipa cea dintâi când puse piciorul pe pământ, că ţara aceasta nu era câtuşi de puţin aceeaşi ţară pe care o părăsise el. Totuşi nu era nici ţara pe care el şi En-lan visaseră să o creeze pe vremea aceea.

Debarcaderul era plin de lume veselă care se îndrepta spre vapoare şi docuri. Pe lângă el treceau ricşe încărcate de mobile ieftine şi aşternuturi de pat. Bărbaţi şi femei ţineau strânşi în braţe copiii care plângeau, şi ţipau la cei care trăgeau la ricşe, alergând din toate puterile. Automobile pline de cufere şi cutii de lac, de mobile fine şi sculptate, de oameni îmbrăcaţi în haine de satin, oameni cu obrazul livid, treceau în goană pe lângă el. Departe în fund, spre partea de miazănoapte a oraşului, se vedea ceva întunecat care nu putea să fie nor.

— Ce este acolo, un incendiu? întrebă el imediat pe I-ko, întinzând mâna în partea aceea.

De pe bordul vaporului expediase o radiogramă în care le da de ştire despre întoarcerea lui, şi I-ko venise să-l aştepte. Fu foarte mulţumit când îl văzu că e singur şi că nemţoaica n-a venit cu el. I-ko se dădu jos din automobilul uriaş al tatălui său şi se opri foarte elegant în faţa lui, îmbrăcat în uniformă nouă de postav albastru. Se întoarse şi spuse ceva rusului de la volan, iar acesta duse mâna la cozorocul şepcii. Pe urmă răspunse la întrebarea pe care i-o pusese I-wan.

— Va trebui să te obişnuieşti cu astfel de spectacole. Incendiile se declanşează acum în fiecare ceas, în câte o parte a oraşului, declară el.

În faţa lor, la o mică distanţă se oprise sfios tovarăşul de cabină al lui I-wan. Coborâse foarte vesel, ca să-şi ia rămas bun de la I-wan, căci el mergea mai departe, până la Hong-Kong. I-wan se apropiase foarte mult de acest mic chinez-american, în timpul cât durase traversarea. Dar văzând pe I-ko atât de elegant în uniforma lui nouă, se simţea foarte umilit. Părea că a devenit şi mai mic în costumul lui prea larg.

— I-ko, dumnealui este domnul Lim din America, şi s-a întors ca să lupte în armata ţării, zise I-wan.

Lim întinse numaidecât mâna spre el. Dar I-ko se înclină, prefăcându-se că nu bagă de seamă mâna întinsă a americanului, aşa că Jackie băgă mâna în buzunar şi se mulţumi să zâmbească. Pe şeaua nasului său lat, apăru o mărgea de năduşeală.

— Să nu uiţi să-mi scrii, Lim, zise I-wan şi se uită întunecat la I-ko. Să-mi spui cum ai găsit pe bunicul dumitale şi din ce regiment vei face parte.

— Mai încape vorbă, răspunse Lim şi zâmbi cu bunătate. Eu nu prea sunt meşter la scrisori, dar cred că atâta lucru mă voi pricepe şi eu.

Îşi strânseră mâna şi Jackie se întoarse pe bord. I-wan se urcă în maşină, dar întorcând capul, îl văzu că se uită foarte grav spre ţărm.

— E un om cumsecade, zise el lui I-ko. Se întoarce pentru prima dată acasă, ca să vadă pe bunicul său care este la Canton. Pe urmă se va înrola ca soldat, ca să poată lupta.

Ar fi peste putinţă ca I-ko să nu înţeleagă valoarea eroică a gestului făcut de tânărul acesta cu înfăţişare atât de caraghioasă. Dar I-ko se mulţumi să-i răspundă enervat:

— Sunt o mulţime de indivizi de teapa lui... poate chiar prea mulţi! Nişte caraghioşi, plini de entuziasm şi nimic altceva. Oamenii aceştia ne-au făcut cel mai mare rău... Înţelegi I-wan... Nişte caraghioşi bine intenţionaţi! Au aruncat bombe asupra populaţiei şi ieri au bombardat un vapor american... fireşte, a fost un simplu accident... şi-au închipuit că vaporul este japonez... Ca şi când n-am avea destule nemulţumiri, fără să mai fie nevoie să citim şi să răspundem la protestele americane, ca apoi să mai plătim şi mii de dolari ca despăgubiri! Ascultă-mă I-wan şi crede-mă, de când m-am întors acasă, n-am avut încă niciun motiv să mă mândresc de faptul că sunt chinez!

Profilul rigid al lui I-ko era îndreptat înainte. Nu cumva soţia lui nemţoaica, l-o fi învăţat să-i fie ruşine de originea lui? se întrebă I-wan. I-ko se plecă şi închise despărţitura de sticlă din spatele şoferului.

— I-wan, uite ce: adevărul este că pe noi japonezii ne-au bătut în toate părţile. În aer nu ne putem măsura cu ei. Forţele noastre aeriene nu înseamnă nimic – este putredă de la un capăt la altul toată organizarea aceasta – şi în fruntea ei stă o femeie! sfârşi el şi începu să râdă cu dispreţ. E ridicol să te gândeşti la aşa ceva. Unde s-a mai pomenit o ţară ale cărei forţe aeriene să fie sub comanda unei femei? Nu mă interesează că este marea doamnă Chiang! Ce ştie ea despre aviaţie? Sunt foarte mulţumit că voi pleca în curând la Canton.

— Pleci la Canton? întrebă I-wan. Prin urmare erau o mulţime de

amănunte pe care el nu le putea încă înţelege.

— Da, plecăm cu toţii, afară de tata. Frieda a plecat de acum trei săptămâni. Ei nu-i plăcea să trăiască în oraşul acesta. Femeile străine sunt foarte sensibile, adăugă I-ko cu bunăvoinţă. Lui I-wan îi venea să râdă. Femeia aceea şi sensibilă! Dar era mulţumit că cel puţin nu va fi obligat să se întâlnească cu ea. Cât despre mine, adăugă I-ko, eu voi ocupa o slujbă, sub comanda generalului Pai Chiang, la Canton. Nici bătrânii nu mai sunt în siguranţă aici. Îi voi lua astă-seară şi pe ei cu mine, deşi fireşte ei nu vor sta cu noi. Frieda este de părere că sunt oameni greu de împăcat... ceea ce este adevărat. Sunt în întregime de aceeaşi părere cu ea.

Automobilul se opri, ca să treacă un convoi de ricşe.

— Mi se pare că oamenii aceştia au început să fugă, zise I-wan... Dacă I-ko era de acord cu soţia lui, asta însemna că în casa părinţilor lui au fost şi certuri. Dar nu vru să-l întrebe despre aşa ceva.

— La ce să mai stea în oraşul acesta unde suntem bombardaţi din două părţi, ripostă I-ko.

Nu mai schimbară nicio vorbă, în timpul cât maşina intra şi ieşea din străzile înţesate de lume. I-ko nu-l întrebă nimic şi nici I-wan nu simţea nevoia să-i spună ceva. Sta tăcut, gândindu-se şi uitându-se pe fereastra maşinii. Situaţia era mult mai gravă decât îşi închipuise el. Trecură pe străzi unde casele erau arse până în pământ sau fără acoperişuri. Îşi uitase cu totul de nemţoaică.

— Spune-mi limpede ce se petrece aici? întrebă el pe I-ko.

Fratele său dădu uşor din umeri. Ce fel de uniformă o fi asta cu care este îmbrăcat, se întrebă I-wan. Fără îndoială nu se poate să fie uniformă de simplu soldat.

— Se petrece exact ceea ce vezi, răspunse I-ko cu dispreţ. Populaţia fuge de colo până colo şi totul se distruge. Nu există niciun fel de organizare şi nimic n-a fost pregătit. Chiang stă în capitală, la Nanking, exact ca un păianjen în mijlocul plasei lui. Doar că el nu reuşeşte să prindă muştele, sfârşi I-ko şi începu să râdă batjocoritor, de propriile lui cuvinte.

— Dar cu siguranţă plănuieşte ceva, zise I-wan speriat.

— N-am văzut până acum niciun plan. Când am părăsit Germania, mi-am închipuit că mă întorc şi voi găsi o armată naţională organizată. Ce-am găsit aici? Hoardele de oameni care nu au nicio pregătire militară şi fiecare dintre hoardele acestea ascultă de conducătorul ei – nu există o concepţie naţională de niciun fel.

Ascultarea! Oamenii aceştia nu ascultă nici de propriul lor general. Nu există niciun fel de disciplină. O bandă de oameni se repede la atac împotriva armatei japoneze, tocmai atunci când nu e momentul să atace, când nu este nicio pregătire făcută în rezervă, pentru a susţine un astfel de atac şi când e nebunie să risipeşti oamenii şi muniţia... dar imediat după aceea toată lumea se emoţionează şi îi consideră eroi.

Obrazul palid al lui I-ko se aprinsese ca para.

— Mi se pare straniu, să te aud tocmai pe tine vorbind despre disciplină, zise I-wan.

— Am învăţat ce este disciplina, răspunse I-ko cu glasul sec şi după câteva clipe continuă: De fapt valoarea armatei japoneze se reduce numai la disciplină. Tot de la germani au învăţat-o şi ei. Făcu o nouă pauză, ca pe urmă să adauge: Noi nu numai că nu vom câştiga niciodată războiul împotriva lor, dar l-am şi pierdut demult.

I-wan nu zise nimic. Înţelegea perfect ce vrea să spună I-ko. Cunoştea şi pe conaţionalii săi. Era de asemenea adevărat, că ei nu credeau că abia de aici înainte ar putea începe partea cea mai gravă. Sau chiar dacă credeau aşa ceva, erau convinşi că nu vor putea face nimic, pentru a împiedica această situaţie. Ştia că ei n-au fost pregătiţi pentru aşa ceva, dar îi era peste putinţă să creadă că vor pierde până la urmă.

Pe deasupra lor apărură trei aeroplane. I-ko luă tubul auditiv şi strigă ceva şoferului care trase maşina la trotuar şi opri. Aeroplanele începură să coboare în vrilă, vâjâind. Pe urmă I-wan avu ocazie să vadă pentru prima dată bombele căzând. Păreau prelungi şi argintii în lumina soarelui, când se repezeau în jos, spre oraşul chinezesc. Ar fi fost peste putinţă să te temi de ele. Dar cu toate acestea, imediat ce dispărea una, urma o clipă de tăcere, pe urmă se auzea o explozie şi un nor de fum şi praf se ridica în depărtări. Aeroplanele se urcară din nou şi se îndreptară spre apus.

— Mergi înainte, porunci I-ko şoferului.

Îşi continuară drumul. Dar nici el nici I-ko, nu scoase nicio vorbă. Câţi oameni fuseseră oare omorâţi în aceste câteva clipe? Apoi se pomeni cu totul pe neaşteptate în faţa porţii pe care o cunoştea atât de bine. Începu să urce scara, împreună cu I-ko şi se simţea cuprins de o senzaţie stranie, dar fără să fie intimidat. Probabil va avea ocazie să vadă oameni morţi, înainte de a fi speriat de bombe.

— Totul este vraişte, declară I-ko brusc şi întinse mâna spre sonerie. Bătrâna este atât de aproape de moarte, încât nu cred să

poată rezista acestei călătorii, adăugă el enervat.

Pe urmă se deschise uşa. Şi imediat după aceea I-wan simţi mirosul dulceag şi respingător al opiului bunicii lui şi odată cu el, toate amintirile dădură năvală în calea lui. În faţa uşii deschise era o slujitoare, care mişca bulgărul de opiu deasupra unui castron, într-o linguriţă de argint. Se uită cu ochii mari la I-wan. Fata aceasta de ţăran cu înfăţişarea grosolană şi umerii obrazului repeziţi în afară, nu semăna deloc cu Peony al cărei loc îl luase. Peony! Nu se mai gândise la ea, nici chiar acum când se întorsese acasă. Dar acum i se părea că trebuie să fie aici, în casa aceasta, împreună cu toţi ceilalţi.

— Aţi mai aflat ceva despre Peony? întrebă el pe I-ko.

I-ko tocmai începuse să-şi scoată tunica.

— Nu, răspunse el întunecat. Asta a fost un fel de recunoştinţă, nu-i aşa? După ce ani de zile am tratat-o aproape ca pe o soră a noastră!

— Ceea ce i s-a dat, a fost în schimbul străduniei pe care a dovedit-o, răspunse I-wan în amintirea căruia începuse să învie trecutul. Apoi se întoarse spre camera bunicii lui: Eu aş vrea să intru mai întâi aici, declară el.

— Nu te va mai recunoaşte, răspunse I-ko urmându-şi drumul pe scară.

Totuşi I-wan se opri.

Era adevărat: bunica lui trecuse demult hotarul, când ar mai fi fost în stare să recunoască pe cineva. Sta chircită în pat; o umbră a ce putuse să fie cândva o fiinţă omenească; pielea trupului ei împuţinat era ca nişte curele scorojite pe scheletul mic, ca de copil. Îşi dădu imediat seama că este oarbă. Ochii ei erau cenuşii, din cauza cataractei. O strigă cu glas tare:

— Bunico, sunt eu, I-wan... m-am întors acasă din nou!

Dar ea nu-l putea auzi. Întinse mâna după ea şi-i luă mâna în mâna lui. Era o mână rece şi uscată, ca gheara unei păsări. Când îl simţi, îşi deschise buzele învineţite şi scânci stins. O lăsă repede de mână, aproape înspăimântat. Cum se poate ca fiinţa omenească în netrebnicia ei, să ajungă în halul acesta? În aceeaşi clipă auzi paşi apropiindu-se de el şi văzu pe tatăl său care venise să-l întâmpine. I-wan băgă de seamă că s-a mai îngrăşat; privirile i se mai îmblânziseră şi era aproape alb, dar obrazul lui era ca şi înainte de asta.

— Tată! exclamă el.

— Fiul meu! răspunse domnul Wu şi întinzând mâinile spre el, îl apucă de braţe, prin dreptul coastelor. Sosirea ta este tot ce mi-aş fi dorit. Dar ia spune, de ce nu mi-ai răspuns la scrisorile pe care ţi le-am trimis în ultimele luni?

— N-am primit nicio scrisoare! se miră I-wan. Dar cu toate acestea, eu ţi-am scris.

Tatăl său se uită la el şi clătină din cap.

— Nu mai înţeleg pe Muraki, declară el. Pe urmă îi dădu drumul. În sfârşit, bine că eşti acasă, continuă el. De aici înainte nu vom mai avea nevoie de scrisori.

Îi venea atât de greu să inventeze ceva, ce ar fi putut spune tatălui său. Ar fi fost atâtea de spus.

— Bunicul tău te aşteaptă în camera lui, îi spuse tatăl său.

— Bunica nu mă mai recunoaşte, răspunse I-wan şi se întrebă, dacă tot aşa se va întâmpla şi cu bunicul său…

— Îl vei găsi aproape tot aşa cum l-ai lăsat, adăugă tatăl său. Evident, este mult mai slăbit. Dar stă îmbrăcat în uniformă şi cu medaliile pe piept, gata să facă drum de şase ceasuri. Este plin de idei, în legătură cu japonezii. Se opri şi începu să râdă. Ultima dată când m-am dus la Nanking, unde am avut o conferinţă cu Chiang Kai-shek, a trimis un lung plan făcut de el, în care încerca să dovedească felul în care ne-am putea scăpa în mai puţin de trei luni de zile, nu numai de japonezi ci şi de toţi străinii.

Tatăl său începu să râdă din nou, pe urmă oftă şi dădură să iasă din cameră. Bătrâna când îi simţi că pleacă, începu să scâncească şi tatăl său se întoarse spre slujitoare şi-i porunci cu glasul răstit:

— Dă-i opiul… ca să se liniştească!

— Da… numaidecât… stăpâne, îngână slujitoarea şi dădu fuga.

— Cu oamenii bătrâni care sunt în starea ei, nu se mai poate face nimic, declară tatăl său, în timp ce urcau scara împreună. Se sting… se sting încet, murmură domnul Wu.

I-wan nu răspunse. Văzu că tatăl său s-a schimbat. Părea mai blând decât înainte de asta, şi cu toate acestea mai energic.

— Ce face mama? întrebă el.

— Abia acum s-a sculat, răspunse tatăl său. A dormit mai mult decât de obicei… bombardamentele de noaptea trecută au ţinut-o trează. E îngrozită când aude exploziile bombelor. Se opri cu mâna pe clanţa uşii bunicului. Bine că mi-am adus aminte, zise el lui I-wan. Dacă se va întâmpla ca mama ta să-ţi spună să pleci cu ea la Canton, să nu-i spui că vei pleca. Căci nu vei pleca. Va trebui să

stai aici. Chiang Kai-shek are anumite planuri în legătură cu tine.

Ascultă vorbele ce i le spunea şi se uită la el cu atenţie. Chiang Kai-shek, cel de groaza căruia odinioară trebuise să fugă, bărbatul care probabil asasinase pe En-lan! Dar de atunci toate se schimbaseră, prin urmare de ce să nu se schimbe şi situaţia aceasta?

— Foarte bine, răspunse tatălui său cu glas ferm, şi intră în cameră.

Bătrânul general era aşezat în faţa ferestrei şi razele soarelui străluceau pe pieptul lui, plin de medalii.

— Hah! Ai sosit, se adresă el lui I-wan, ca şi când ar fi plecat abia de ieri.

— Da, bunicule, răspunse I-wan şi zâmbi.

Bătrânul tremura, parcă ar fi fost scuturat de un fior, aşa că se auzea un clinchet stins de medalii, dar încolo era tot atât de impunător ca şi înainte de asta.

— Luaţi loc, amândoi, porunci el, aşa că se aşezară pe scaune. Bătrânul întinse mâna spre o măsuţă de lângă el şi luând un sul, începu să-l desfacă. Acum, continuă el cu glasul solemn, imediat ce voi ajunge la Canton, voi duce personal planurile mele generalului Pai. Esenţa ideii mele este… să lăsăm japonezii să facă tot ce vor. Mi se spune că la Shanghai au fost omorâţi zece mii de oameni. Dar aici avem milioane şi milioane de oameni. Prin urmare ne-au mai rămas destui. Să-i lăsăm pe japonezi să se istovească. În ziua când nu se vor mai putea mişca, îi vom pofti să se întoarcă la ei acasă, nu toţi dintr-odată, ci un anumit număr în fiecare an. Astfel nu se vor compromite… căci nu strică să fii curtenitor faţă de un duşman; pe urmă vom pofti şi pe cei din alte naţiuni să plece; astfel noi nefiind încă istoviţi de război şi ţinând seamă şi de faptul că vom dispune de toate mijloacele noastre care au rămas intacte – vom putea la nevoie să întrebuinţăm şi forţa!

Bătrânul se uită la ei cu mândrie. I-wan se întoarse spre tatăl său. Dar el se uita la bunicul său, cu ochii buni şi îndelung răbdători.

— Ce zici de asta, I-wan? întrebă bătrânul.

— Probabil poporului îi va veni cam greu să se lase omorât, răspunse I-wan prevăzător.

Cum se poate ca deosebirea de vederi care despart o generaţie de alta, să fie atât de mare, se miră el.

— Prostii! răspunse bunicul său răstit. În primul rând populaţia

este obişnuită cu foametea şi cu războaiele, dar firește nu pe o scară atât de întinsă. În al doilea rând, chiar dacă toţi japonezii se vor muta în ţara noastră, pe noi nu ne pot supăra mai mult decât ne-ar supăra un roi de muşte proaspăt sosit. Ţara noastră este prea mare, pentru a putea fi cucerită, mai ales de o naţiune atât de mică. Dar afară de asta poporul nostru este capabil să se obişnuiască cu orice.

Glasul lui părea categoric, ca şi când n-ar mai fi avut nevoie de niciun răspuns. Aşa că I-wan nu mai zise nimic.

Pe urmă cu totul pe neaşteptate, bătrânul păru că şi-a adus aminte de altceva.

— Mi-am pierdut o medalie, se adresă el fiului său.

Glasul lui părea acum cu totul altfel, parcă ar fi fost glasul unui copil care se plânge de ceva.

— Ce medalie? întrebă domnul Wu şi se apropie de cutioara capitonată cu pluş în care bătrânul general îşi păstra medaliile, agăţate de cârlige.

— Este medalia cea de aur, răspunse bătrânul, pe care am făcut-o după medalia pe care o purta ambasadorul Italiei – nu-ţi mai aduci aminte? Doar n-au trecut mai mult de zece ani de când am făcut-o; era una dintre noile mele medalii! A furat-o vreo slujitoare. Va trebui să descoperiţi cine este şi să o daţi afară.

Domnul Wu nu răspunse, ci băgă două degete pe sub căptuşeala de pluş a cutiei.

— Este aici în cutie, declară el. O simt cu degetele, dar nu pot s-o scot.

— Dă-mi voie să încerc eu, zise I-wan şi se ridică în picioare.

Îşi băgă degetele pe sub căptuşeală şi ale lui fiind mai lungi, reuşi să apuce panglica medaliei şi o scoase afară.

— Asta este... asta este! croncăni bătrânul. Dă-o încoace. Aici e locul ei... aici lângă asta cu vulturul. Când am fost în partea de miazăzi, m-am dus special la Pai ca să i-o arăt. Ar fi bine să şi-o copieze şi el pentru ofiţerii lui.

Plecară de la el, lăsându-l râzând şi după ce ajunseră în hol, se deschise o uşă şi I-wan se pomeni faţă în faţă cu mama lui.

— I-wan, te-ai întors!

— Da, mamă, răspunse el.

Constată că mama lui s-a schimbat şi că acum e foarte grasă. Trăsăturile ei delicate erau aproape în întregime îngropate în grăsimea obrazului. Îi luă mâinile şi i le mirosi ca pe vremea când

era copil mic, iar el se gândi la ea şi o văzu cum i se părea că a fost atunci, o femeie adorabilă, înţeleaptă şi mult mai voinică decât el. Pe vremea aceea avea obiceiul să dea fuga la ea şi să-şi ascundă capul la pieptul ei. Astăzi i se părea puţin respingătoare. Crescuse atât de mare şi o privea de la nemăsurata depărtare a maturităţii lui, şi ştia că la ea nu va putea găsi de aici înainte nici înţelepciune, nici ocrotire. Gândul acesta îl făcu să se întristeze. Oare într-o bună zi nu va avea şi Jiro aceeaşi senzaţie, când se va apropia de el?... Numai glasul îi era acelaşi, duios şi gângurit, ca un şopot de ape.

— Uite ce I-wan, zise mama lui, să nu-ţi despachetezi cuferele. Astă-seară vei pleca împreună cu noi la Canton. Aici este o situaţie îngrozitoare. Ne bombardează zi şi noapte, fără încetare. Tatăl tău nu vrea să vină. Am plâns şi m-am zbuciumat... dar când s-a mai întâmplat ca el să asculte de mine? Prin urmare vei veni tu, şi vom sta în aceeaşi casă. I-ko... Oh, I-ko este ca şi pierdut pentru mine. Femeia aceea! Dar trebuie să am pe cineva în casă. Mi-ar fi peste putinţă să îngrijesc numai singură de aceşti doi bătrâni.

— Toate slujitoarele pleacă cu tine afară de două, îi aduse aminte domnul Wu.

— Dar şi servitorii trebuiesc îngrijiţi! protestă doamna Wu.

— Eu nu pot pleca, mamă, răspunse I-wan fără ocol şi se gândi că va fi mult mai bine să-i spună limpede şi imediat. Eu m-am întors acasă, mamă, ca să iau parte la război.

Buza ei inferioară, tot atât de fragedă şi roşie ca a unei tinere fete, începu să tremure.

— Tu eşti tot atât de încăpăţânat ca şi tatăl tău, declară ea.

Era gata să înceapă să plângă, dar în clipa aceea apăru o slujitoare cu braţele încărcate de blănuri.

— Pe acestea le luăm, stăpână, sau le lăsăm aici?

— Lasă-le, căci până la iarnă cu siguranţă ne vom întoarce, răspunse doamna Wu.

— Luaţi-le! porunci domnul Wu.

— Oh, câtă bătaie de cap, se văită doamna Wu îngândurată, apoi se întoarse în camera ei şi-şi uită de toate.

I-wan se întoarse spre tatăl său:

— Cred că va fi mai bine să mă duc în camera mea şi să mă primenesc puţin.

Simţi un îndemn neaşteptat de a rămâne singur. Tatăl său dădu din cap şi se îndreptă spre intrarea apartamentului său, iar I-wan deschise uşa camerei lui de odinioară.

La început i se păru că va trebui să o găsească pe Peony aici în camera aceasta. I se păruse straniu că n-o văzuse până acum nicăieri şi i se părea şi mai straniu că nu era nici în camera aceasta. Totuşi nu se vedea nicio urmă pe care să o fi lăsat ea. Ferestrele păreau înalte şi pustii şi nu era niciun vas cu flori. Nici pe masa lui nu era ceaiul fierbinte care-l aştepta întotdeauna. Totul părea curat, dar peste mobile se aşternuse un strat aproape invizibil de praf. În dimineaţa aceasta nu intrase nimeni în cameră, ca să facă ordine, cum ar fi făcut Peony, ştiind că se va întoarce. Patul, cărţile, pernele de pe scaune, totul era încremenit în nemişcare şi părea că eşti într-o cameră demult pustie. Îi va veni foarte greu să se obişnuiască din nou cu camera aceasta… mai ales că fusese atât de tânăr când o părăsise. Pe vremea aceea îşi închipuia că după ce o va părăsi, casa aceasta va fi distrusă de revoluţie. Dar casa era tot aici… probabil pentru ca la urmă de tot, să fie distrusă de o bombă a japonezilor. Cine ar putea să prevadă care va fi sfârşitul unei astfel de situaţii? În orice caz el nu era în stare să-l prevadă.

Pe urmă îşi aduse aminte de altceva. Cu mulţi ani în urmă En-lan îşi scrisese povestea vieţii lui şi i-o dăduse să o citească; pe aceasta o băgase tocmai în fundul sertarului de la masă, în dosul caietelor lui. Deschise repede sertarul şi băgă mâna înăuntru. Hârtiile nu mai erau acolo. De cărţile lui şi de sertarul acesta nu se atinsese nimeni, căci toate erau pline de praf. Dar foile împăturite de hârtie totuşi lipseau. Cineva le luase. Acesta fusese oare mijlocul datorită căruia ei – organizaţia lor – fusese descoperită? Îşi simţi fruntea înecată de sudoare. Nu cumva tatăl său… dar el nu intra niciodată în camera aceasta. Iar Peony nu făcea altceva, decât avea grijă de lucrurile lui. Fără îndoială cel care le luase, nu se putea să fie Peony… Se aşeză pe un scaun şi i se păru că toată casa începe să se învârtească în jurul lui. Ar fi fost peste putinţă ca Peony să-i fi trădat pe toţi… Peony căreia el i se confesase.

După ce gândul acesta puse stăpânire pe el, îi fu peste putinţă să-l mai alunge. Stătu de veghe mai bine de jumătate de noapte, deşi îşi zicea mereu, că oricare ar fi adevărul, afacerea asta este demult terminată.

În aceeaşi seară plouase, şi în timp ce făcură drumul ca să o conducă pe mama lui în port, ea repetă de mai multe ori:

— M-am rugat pentru ploaia aceasta. Am dus zeilor daruri, ca să dea ploaie!

Văzu că şi tatăl său s-a schimbat. Acum nu mai spuse nimic,

auzind-o pomenind de zei, cu toate că înainte de asta, vorbele ei l-ar fi supărat. Se duseră cu toţii să o însoţească până la vapor şi domnul Wu dăduse lui I-ko biletele şi banii de drum. La întoarcere casa i se păru foarte tăcută şi tatăl său era prea obosit ca să mai stea cu el de vorbă.

— Luna este ascunsă dincolo de nori, aşa că vom avea noapte liniştită, spuse el lui I-wan. În noaptea aceasta nu vor fi raiduri aeriene... să dormim până când vom mai putea dormi, şi se îndreptă spre camera lui, iar I-wan se duse şi el să se culce.

Dar după ce se întinse în aşternut, I-wan începu să se gândească la Peony – cântărind şi întrebându-se ce a putut să facă fata asta. În cazul când Peony i-a trădat, atunci el este vinovat de moartea lui En-lan. Dar chiar în clipa aceasta i-ar fi fost peste putinţă să se îndoiască de ea, cu toate că nimeni nu ştia ce se ascunde în sufletul ei şi nici el însuşi nu ştia. Totuşi el nu o uitase. Fără să ştie cum şi ce fel, fata aceasta rămăsese ascunsă undeva în fundul amintirii lui, deşi nu se gândise niciodată la ea, în timpul anilor lungi pe care-i trăise împreună cu Tama... Dar totuşi se gândise la ea, o singură dată. În noaptea nunţii lui se gândise destul de îndelung la Peony, pentru a se simţi mulţumit că n-a iubit-o niciodată şi nici nu a mers atât de departe, încât să primească iubirea ei. Dar lui Tama nu-i putuse mărturisi aceste gânduri ale lui şi aşa s-a întâmplat că n-a vorbit cu ea niciodată despre Peony. Cu toate acestea Peony însemna ceva şi pentru el – nu ştia ce anume – probabil numai amintirea unei miresme şi nimic altceva. Totuşi atât îi era de ajuns, pentru ca să dorească din toată inima, ca ea să nu fi trădat pe En-lan.

Prin urmare în timpul mesei aduse vorba în faţa tatălui său, încercând să pară cât mai liniştit, ca şi când amănuntul acesta ar fi de puţină însemnătate:

— M-am întrebat de multe ori, cum ai putut afla despre organizaţia noastră, pe vremea aceea de care ne despart atâţia ani. A trecut atât de mult de atunci, încât acum pot să te întreb în toată liniştea.

— Mi-a spus Chiang Kai-shek, răspunse tatăl său.

— Chiang Kai-shek! repetă I-wan aproape consternat. Cum a putut el să afle?

— El ştie toate, răspunse tatăl său indiferent. Pe vremea aceea am avut multe convorbiri secrete cu el, şi drept răsplată pentru întronarea legii şi a ordinei şi expulzarea comuniştilor din oraş, i-am

făgăduit să-i acord împrumuturile de care va avea nevoie şi am convenit dinainte ce sume îi voi da. Puţin după aceea, într-una din zile a trimis în mare grabă după mine. M-a primit în biroul său unde era singur. Mi-a arătat numele tău trecut pe o listă de comunişti care trebuiau executaţi. Eu nu puteam să cred aşa ceva – am jurat că trebuie să fie o greşeală – aşa că a trimis după un coleg al tău de şcoală, care pentru o sumă de bani ce se pusese ca răsplată, îi dăduse o listă cu numele mai multor inşi, între care erai şi tu.

— Nu cumva îl chema Peng Liu? întrebă I-wan repede.

— Nu ştiu, răspunse tatăl său. Vorbind de amintirile acestea, părea scârbit. Era un tânăr cu înfăţişare de trepăduş şi cu obrazul de ceară, care spunea că tatăl său are o mică dugheană.

— Acesta a fost Peng Liu! îl întrerupse I-wan. Vasăzică aşa! Unde este acum?

Prin urmare nu i-a vândut Peony! El nu poartă nicio vină că En-lan este mort...

— E mort, răspunse tatăl său liniştit. I s-au dat banii făgăduiţi şi pe urmă a fost executat.

— Dar de ce l-au executat, dacă... îngână I-wan.

— Chiang dispreţuieşte trădătorii, ripostă tatăl său.

— Cum se poate ca el să ofere mita şi pe urmă să dispreţuiască pe cel care o primeşte? întrebă I-wan indignat.

— El poate, declară tatăl său. Va trebui să înţelegi situaţia aceasta. Este un om crud, dar este un om drept. Întrebuinţează pe fiecare şi pe urmă înlătură pe cei în care nu mai are încredere de ajuns, pentru a-i întrebuinţa din nou.

— Este un oportunist! ripostă I-wan.

— Toţi oamenii care au şi minte, sunt oportunişti. Numai proştii nu-şi schimbă atitudinea şi părerile, când văd că nu se mai potrivesc timpurilor. Sufleteşte însă omul nu se schimbă niciodată.

Tatăl său se plecă spre el şi începu să bată cu unghiile lungi în tăblia mesei care era între ei.

— Ascultă-mă ce-ţi spun, I-wan, astăzi omul acesta este singurul care va fi în stare să ne scape de japonezi. Şi crede-mă, ne va scăpa. S-a hotărât să pornească împotriva lor, din ziua când s-a întors din Sian, şi nu se va odihni, până în ziua când va izbândi. Ai văzut cum a alungat comuniştii care sunt acum masaţi în regiunea cea mai depărtată din partea de la miazănoapte-apus a ţării. Ani de-a rândul i-a împins mereu, tot mai departe, pentru a întrona o singură lege în toată ţara.

— Legea lui! declară I-wan revoltat.

— O singură lege, repetă tatăl său categoric. În orice caz aceasta este mult mai bună, decât să dezlănţui un război civil, care ar fi devastat şi ar fi ruinat ţara, ca japonezii să găsească drumul deschis şi să vină să jefuiască ce a mai rămas.

— Adică vrei să spui, zise I-wan cu glasul stins, că pe vremea aceea – acum zece ani – el a prevăzut că ziua aceasta va veni şi a început unificarea ţării, pentru a o pregăti.

Acum îşi uitase cu totul de Peony. Nu se gândea decât la omul acesta pe care în ziua aceea îl urâse cu atâta înverşunare, încât nu-şi mai putuse stăpâni lacrimile, omul pe care în intimitatea sufletului său el îl considerase întotdeauna drept trădător care a sacrificat revoluţia. Dar în clipa aceasta se întrebă, ce-ar fi dacă totuşi omul acesta a fost în stare să vadă mai departe şi mai limpede, decât toţi ceilalţi?

Tatăl său dădu din cap.

— Sunt convins că omul acesta prevede totul, declară el, şi că poate îndeplini orice. Este un om foarte mare şi menit anume pentru rolul acesta.

Dar îi venea foarte greu să creadă ceea ce-i spunea tatăl său. Îşi aduse aminte de unele amănunte pe care le citise în ziarele japoneze.

— Oportunismul acesta al lui, l-a îndrumat de multe ori pe căi greşite, zise el.

— Asta s-a întâmplat înainte de a deveni ceea ce este astăzi, ripostă tatăl său. Dovada despre măreţia unui bărbat ca el, este capacitatea de care dispune, pentru a-şi recunoaşte greşelile şi a-şi schimba atitudinea.

— În alte vremuri, el n-ar fi putut să fie altceva decât comandant al unei armate mercenare, interveni I-wan. Mentalitatea şi procedeele lui sunt caracteristice soldatului mercenar. Pentru el totul se rezolvă prin forţă.

— Esenţialul este că totuşi rezolvă, zise tatăl său calm.

— Pe urmă toate femeile acestea ale lui… începu I-wan din nou.

Ridică privirea de la castronul din faţa lui, căci simţi privirile reci ale tatălui său îndreptate spre el.

— Amănuntul acesta nu este cazul să-l discut cu tine, răspunse el cu demnitate. Ce femeie îşi ia un bărbat, asta este o treabă care-l interesează numai pe el. Când fratele tău s-a întors acasă – cu Frieda – mama ta a început să se zbuciume, până când a trebuit să-

i aduc doctori în casă. Gemea şi striga că pe I-ko ar fi trebuit să-l căsătorim cu sila, înainte de a pleca de acasă. Eu îi spuneam că a fost bine aşa cum am procedat. Faptul că fiul nostru este un dobitoc, nu are nicio legătură cu hotărârea luată de noi.

Se opri şi încruntă din sprâncene. I-wan îşi dădu seama că el tolera, împotriva voinţei lui, pe femeia aceasta în casă. Tatăl său ridică ochii şi-i întâlni privirea.

— Ce face soţia ta japoneză? întrebă el cu blândeţe. Despre ea n-am vorbit nimic. Femeile japoneze sunt soţii admirabile. Acestea îşi cunosc lungul nasului. Nu m-am supărat, când am aflat că te-ai căsătorit cu ea. Şi războiul acesta nu are nicio legătură cu astfel de amănunte. Numai oamenii proşti şi ignoranţi sunt în stare să amestece între ele, relaţiile dintre oameni şi afacerile statului.

Se simţi atât de mulţumit de atitudinea tatălui său, încât ar fi fost gata să-i spună toate amănuntele în legătură cu Tama.

— Este o femeie atât de bună, declară el. N-am văzut până acum niciodată o femeie care să fie atât de bună ca ea şi atât de atentă în tot ce face. Mi-ar fi peste putinţă să mă gândesc la ea că este japoneză... pentru mine nu este decât ea însăşi, mama fiilor mei.

— Da... da, murmură tatăl său, ca şi când s-ar fi gândit la altceva. În sfârşit, ia să-mi spui acum, cum vă veţi scrie unul altuia? Ar fi foarte neplăcut, dacă s-ar afla că tu primeşti scrisori din Japonia. Dar dacă aceste scrisori ar veni pe adresa biroului meu, nu ar fi nimic deosebit. Scrie-i să-ţi trimită scrisorile pe adresa mea. Tot aşa mi le vei trimite şi tu pe ale tale şi le voi expedia pe adresa ei. În vremurile acestea când tineretul este atât de bănuitor şi gata să se aprindă, ai putea să fii asasinat, dacă se va afla că tu trimiţi şi primeşti scrisori din Japonia.

La această posibilitate nu se gândise.

— Îţi mulţumesc tată, zise el. Dar pentru tine nu este primejdios, să primeşti aceste scrisori?

— O, pe mine toată lumea mă cunoaşte. Sunt în deplină siguranţă, răspunse tatăl său. Afară de asta nimeni nu ar îndrăzni să mă asasineze. Chiang ar porunci imediat să se facă represiune. Şi toată lumea se teme de el.

Se pomeniră din nou vorbind despre omul acesta.

— Cât despre căsătorie... declară tatăl său, ei bine. Vechile lui soţii a constatat că nu-i sunt de niciun folos, aşa că şi-a luat o nouă soţie care să-i poată da ajutor. Nu toată lumea are acest curaj. Începu să râdă încetişor şi ridicând ceaşca la gură, bău şi restul de

ceai ce-i mai rămăsese, apoi băgă mâna în buzunar şi scoase o scrisoare. Stai să vedem, zise el despăturind-o şi uitându-se la ea. De astăzi în două zile va trebui să te întâlneşti cu el. Acestea sunt ordinele lui.

I se păru că tatăl său pronunţă atât de încântat cuvintele *acestea sunt ordinele lui*, încât I-wan se simţi din nou stăpânit de revoltă.

— Văd că te-ai schimbat foarte mult, declară el cu uşoară ironie. Mi se pare că am auzit vorbindu-se ceva… că acest Chiang crede în Dumnezeul creştinilor? Dacă această credinţă a lui este sinceră, cum se poate să ai încredere într-un astfel de om?

Obrazul energic al tatălui său se lumină de un zâmbet.

— Omul acesta este întotdeauna sincer, declară el.

Şi acum i se întâmplă pentru întâia dată în viaţa lui, să audă pe tatăl său făcând şi el o glumă.

— Fără îndoială el întrebuinţează pentru scopurile lui şi pe Dumnezeul creştinilor, zise el. Chiang este capabil şi de aşa ceva!

*
* *

Se găsea pentru întâia dată în faţa acestui om care odinioară intervenise în viaţa lui şi dintr-un anumit punct de vedere, îl exilase în altă lume. Totuşi omul acesta îl chemase acum înapoi.

Până acum nu văzuse încă o personalitate atât de puternică, nici chiar la En-lan. Dacă ar fi trăit, poate într-o bună zi ar fi devenit şi En-lan o personalitate tot atât de puternică, de stăpânită şi plină de aceeaşi forţă disciplinată ca a acestui om pe care-l vedea în faţa lui. În amintirea lui I-wan însă, el nu era altceva decât un tânăr plin de entuziasm.

— Ia loc, zise Chiang Kai-shek.

Se aşeză pe unul dintre cele trei scaune de lemn, cu spătarul drept, ce erau în birou şi aşteptă. Ea îi spusese – soţia adorabilă şi cu înfăţişare străină a acestui bărbat care ieşise în calea lui să-l întâmpine – că el nu vorbeşte niciodată altă limbă, decât limba lui.

— Te rog, bagă de seamă, spusese ea cu glasul tot atât de blând ca şi înfăţişarea ei, nu întrebuinţa cuvinte englezeşti. Sunt o mulţime de tineri care-şi închipuie că nu se pot exprima destul de limpede în limba lor şi întrebuinţează şi cuvinte englezeşti, ori felul acesta de a vorbi îl face să-şi iasă din fire. Îmi spune întotdeauna: „Cum adică… limba chineză nu este destul de bună pentru ei?”

După ce-i spuse cuvintele acestea, femeia încercă să

zâmbească.

— Voi avea grijă, răspunse el.

Ce sentimente o fi având omul acesta faţă de soţia lui, se întrebă el în timp ce aştepta, pe scaun. Umbla îmbrăcat în haine chinezeşti şi-şi purta părul pieptănat strâns şi cu coc la ceafă, după moda veche. Dar în timpul celor câteva minute cât stătuseră împreună de vorbă, I-wan îşi dăduse seama de o mulţime de amănunte care dovedeau că ea nu este chinezoaică. Ochii ei negri lucitori, scăpărau, glasul mlădios era blând şi toate mişcările pe care le făceau, păreau libere, deşi pline de graţie. Era un fel de femeie care făcea întotdeauna ce-i plăcea ei. I-wan râsese când aflase despre ea, că este comandantul forţelor aeriene ale Chinei. Dar femeia aceasta putea fi comandantul oricui şi putea stăpâni pe oricine – afară doar de bărbatul ei.

Chiang Kai-shek ridică privirea şi se uită la I-wan. Citise un lung document pe care acum îl semnă şi-l sigilă. Când sta cu capul plecat, ţi se părea că din toată înfăţişarea lui amănuntul cel mai impresionant este gura, o gură admirabil făcută, dar severă din cauza propriei lui voinţe. Dar când îi vedeai ochii, uitai cu totul de gură. Privirile deschise ale ochilor lui negri, te determinau să-l asculţi cu toată atenţia.

— Tatăl dumitale mi-e prieten, declară Chiang Kai-shek. I-wan se înclină uşor şi întâlnindu-i privirile ochilor, aşteptă. Uite, scrisoarea asta, continuă Chiang Kai-shek cu glasul foarte liniştit şi puţin cam rece. Este o scrisoare de cea mai mare însemnătate. Trebuie predată unui anumit ofiţer din armata comunistă, din partea de miazănoapte-apus a ţării; din mâna lui trebuie să treacă şi la ceilalţi doi generali care comandă armata lor.

— Am înţeles, răspunse I-wan, dar în acelaşi timp îşi dădu seama că nu este în stare să înţeleagă nimic altceva.

Care este motivul că Chiang Kai-shek îl trimitea cu documente la oamenii aceştia pe care-i persecutase cu atâta înverşunare, încât o parte din ei muriseră, iar cei rămaşi în viaţă, trebuiseră să se retragă în colţurile cele mai depărtate ale ţării? Dar nu era timpul să-şi pună astfel de întrebări. Va trebui să asculte la ce i se spune. Omul acesta nu va repeta, nu va explica şi nici nu va spune niciodată un singur cuvânt mai mult, decât ar trebui spus. Prin urmare nu trebuia să piardă niciun cuvânt din ceea ce-i va spune.

— Te-am ales pe dumneata, din cauză că tatăl dumitale mi-a spus că eşti om de încredere. Dar dacă voi constata că nu eşti, vei

avea de suferit, ca oricare alt trădător. El ştie ce te aşteaptă şi tot aşa trebuie să ştii şi dumneata. Un aeroplan te aşteaptă gata pregătit. Va trebui să pleci imediat.

— Un moment Excelenţă, interveni I-wan. Va trebui să aduc şi răspuns?

— Aeroplanul te va aştepta, ca să te aducă înapoi, răspunse Chiang. Întinse mâna şi lovi un gong de pe birou. Uşa se deschise numaidecât.

I-wan se ridică în picioare şi cu un gest instinctiv, execută salutul scurt pe care-l învăţase de la instructorul său german.

— Dumneata ai făcut şcoala militară? întrebă Chiang cu severitate. Mi-am închipuit că numai fratele dumitale a fost în străinătate.

— Eu n-am fost decât în Japonia, răspunse I-wan.

— Ţi-ai făcut educaţia militară acolo? întrebă Chiang din nou.

— Nu… instrucţia militară mi-am făcut-o înainte de a pleca.

Chiang lovi gongul cu latul mâinii şi uşa se închise din nou. I-wan rămase în picioare în faţa lui.

— Mi se spune că Japonia este pe cale să se prăbuşească, declară el pe neaşteptate. E adevărat?

— Nu, răspunse I-wan. Nu este adevărat.

— Afacerile sunt bune? întrebă Chiang răstit.

— Da, răspunse I-wan, aducându-şi aminte de străzile din Japonia, care furnicau de lume.

— Mi s-a spus că poporul este împotriva războiului şi că nu-l doreşte… e adevărat?

Ochii lucitori ai lui Chiang începuseră să-l sfredelească.

I-wan îi răspunse fără să clipească:

— Poporul va dori întotdeauna, tot ce i se va spune să dorească.

— Sunt devotaţi guvernului lor?

— Cu desăvârşire devotaţi.

— Mai adoră şi astăzi pe Împăratul lor?

— Da!

Chiang se mişcă pe scaun şi oftă şi pentru prima dată îşi desprinse privirile de pe obrazul lui I-wan. Luă în mână sigiliul său de jad şi se uită la el.

— În cazul acesta, cei care sunt în apropierea mea… mi-au spus minciuni, declară el. Va fi un război lung.

— Va trebui să fie un război lung, ripostă I-wan. Pe urmă aducându-şi aminte de Hideyoshi, adăugă: Forţa noastră va fi cu

atât mai mare, dacă ne vom da seama de acest adevăr, chiar de la început şi ne vom pregăti în scopul acesta. Duşmanii noştri – aceştia erau Hideyoshi, nu Tama şi copiii săi care erau numai ai lui – duşmanii îşi închipuie că războiul va fi scurt.

Privirile lui Chiang se întoarseră din nou spre el.

— Vasăzică aşa? Şi cât cred ei că va dura?

— La început spuneau trei luni… acum cred că va dura un an, răspunse I-wan. Dar eu cred că războiul va dura ani de zile, adăugă el.

De afară se auzi vâjâitul unui motor de aeroplan. Dar Chiang îl mai reţinea şi acum.

— Asta înseamnă că noi va trebui să ne pregătim războiul nostru, abia după ce ei îl vor termina pe al lor, declară el. Începu să se uite din nou la sigiliu. Cu alte cuvinte, să-i lăsăm să cheltuiască şi în timpul acesta noi să facem economii. Asta vasăzică să economisim ceea ce este esenţial pentru viaţa noastră naţională… nu oraşele, nici populaţia. La acestea putem renunţa.

În timp ce aştepta în faţa lui, I-wan prinse din zbor cuvintele acestea, „nu oraşele, nici populaţia”. Acestea nu vor fi cruţate. Va fi cu totul altceva. Prin urmare exista şi un mijloc de a purta un război, prefăcându-te că-l pierzi şi totuşi să-l câştigi?

Uşa se deschise şi apăru doamna Chiang.

— Aeroplanul aşteaptă, se adresă ea soţului ei. N-ar fi mai bine să plece acum, ca să nu fie nevoiţi să aterizeze pe întuneric?

— Da… pleacă, porunci Chiang. Aşa că ceea ce avusese de gând să spună, rămase nespus.

*

* *

Zborul peste o mână de insule care reprezentau Japonia, nu se putea compara cu zborul de acum. Se simţea mândru, gândindu-se că o ţară ca aceasta, este un fel de pavăză împotriva oricărei invazii. Ceasuri nenumărate zburaseră pe sub nori, în lungul pământului sigur al Chinei. Aceasta era ţară adevărată! Coborau mai jos ca să zboare depărtare de o mie de mile, pe albia unui fluviu galben, care trecea printre holdele verzi de semănături şi pe mijlocul nisipurilor galbene ale deşerturilor; se ridicau ca să treacă peste crestele pleşuve şi îngheţate ale munţilor. Ţară nepăsătoare! Într-un rând se simţise ruşinat când citise într-un ziar japonez, că în China nu există drumuri de comunicaţie, afară de cele de pe

litoralul mării – o ţară sălbatică – spunea ziarul, pentru dezvoltarea căreia chinezii n-au făcut nimic până astăzi. Da, era o ţară atât de sălbatică, încât ar fi fost peste putinţă ca acum duşmanul să găsească drumuri pe unde să intre. Numai cerul era deschis pentru drumuri. Acesta era singurul mijloc de comunicaţie. Dar chiar bombele care ar fi aruncate din aer, n-ar fi în stare să distrugă o ţară ca aceasta!

Îşi aduse aminte de ceva. În timpul celor două zile, înainte de a pleca la Nanking, cutreierase tot oraşul Shanghai împreună cu tatăl său, pentru a se convinge de stricăciunile pricinuite. Este destul de devastat, îşi zisese el. Copleşiţi de tăcere şi deznădejde, trecuseră dintr-un cartier într-altul şi văzuseră ruine în toate părţile. La marginea oraşului găsiseră un grădinar, care tocmai răsădea varză, legănându-se liniştit pe călcâie, în timp ce lucra. Casa lui era dărâmată, căci se vedea după învelitoarea de rogojini grosolan încheiate una de alta. Se opriseră câteva minute ca să se uite la el, şi fiindcă li se păru că vor trebui să spună ceva, tatăl său declară:

— Păcat că ţi-au prăpădit casa, zise domnul Wu.

Grădinarul ridică ochii şi se uită la ei, pe urmă-şi şterse năduşeala de pe obraz cu năframa pe care o avea la gât. Apoi întinse bărbia spre o groapă mare din marginea straturilor. Groapa era plină de apă.

— Acolo era casa, zise el înveselit. O casă bună pe care a clădit-o bunicul meu. Dar nu face nimic, deoarece nu ne-a omorât pe niciunul. Suntem toţi la lucrul grădinăritului. Tocmai îi spuneam soţiei mele, când am văzut că groapa începe să se umple de apă: „Io-te nevastă, ne-am dorit şi noi o dulbină, acum e aici!”

Omul începu să râdă cu hohote şi trebuiră să râdă şi ei, aşa că se întorseseră acasă mai înveseliţi. Ruinele îşi pierduseră importanţa. Se gândea mereu la această scenă.

Cât fu ziua de lungă avionul îşi tăie drumul printre nori. Pilotul era un tânăr american cu care I-wan nu avusese ocazie să vorbească. Doamna Chiang îi prezentase în mare grabă şi avionul era gata de plecare:

— Dumnealui este Denny McGurk, domnul Wu!

— Îmi face plăcere cunoştinţa dumitale, spusese americanul şi se aşezase în faţa comenzilor. Iar doamna Chiang dăduse fiecăruia câte un mic pachet.

— Masa de amiază, le spuse ea.

Nu-şi dădu seama că e amiază, până când văzu pe Denny

McGurk mâncând cu o mână şi cu cealaltă pilotând aparatul. Pe urmă deschise şi pachetul său. Era şuncă aşezată între felii de pâine cum se obişnuieşte la străini, o bucată de plăcintă tot străină, de culoare cafenie, cu magiun, şi un măr – pentru nimic în lume n-ar fi mâncat astfel de mâncare, dar aici în aerul rece i se păru bună la gust. McGurk se întoarse şi făcându-i semn, îi spuse ceva, dar vântul îi luă vorbele, înainte de a le putea înţelege, totuşi dădu din cap ca şi când l-ar fi înţeles. Care este motivul că tânărul acesta american este aici şi conduce avionul unui general chinez? Dar auzise de multe ori pe domnul Muraki spunând, că americanii sunt oameni greu de înţeles.

Astfel stătu toată după-amiaza nemişcat în scaunul lui, până pe înserate, când aparatul se lăsă pe o aripă şi trecând printr-un aşternut de nori, coborî într-o vale, ca să aterizeze în mijlocul unui câmp cosit, din marginea unui sat. Imediat după aceea se văzură înconjuraţi de un grup de soldaţi şi de o mulţime de copii şi ţărani are se uitau la ei miraţi. McGurk coborî din aparat şi după el şi I-wan.

— Vom dormi aici şi vom pleca în zori, ca să ajungem la capătul drumului, abia mâine după-amiază, declară pilotul. Pe urmă i se adresă cât se poate de curtenitor: Te rog, fii bun şi spune-le că avionul este proprietatea celui mai mare staroste al maimuţelor şi că voi scoate bojocii din ei, dacă vor îndrăzni să se atingă de el. Spune-le să-l ferească de copii.

Încuie tot ce putea fi încuiat şi I-wan spuse soldaţilor.

— Este avionul generalisimului şi am venit cu o însărcinare oficială, aşa că noaptea aceasta va rămâne în paza voastră şi răspundeţi cu viaţa de el.

— Am înţeles! strigară soldaţii, şi în timp ce se ducea pe urmele lui McGurk îi auzi spunând oamenilor înspăimântaţi: Puneţi laba, şi veţi vedea ce vi se întâmplă, mă feciori de broască ţestoasă. Mama voastră! Numai să suflaţi spre el, şi veţi vedea ce se întâmplă!

— Cred că aparatul va fi în siguranţă, declară McGurk zâmbind. Uf, tot trupul mi-a înţepenit. Şi noaptea asta va trebui să dorm pe scânduri, murmură el, iar de mâncare nu vom avea altceva decât găluşte. Ei comedie, numai de n-ar fi prea mulţi păduchi, căci altfel aş fi în stare să dorm oriunde.

I-wan nu răspunse. Încercă să zâmbească, dar ceva parcă-l făcea să-şi închipuie că şi el poartă vina din cauză că aici nu era nimic altceva, decât un han de ţară.

— Ai umblat vreodată prin S.U.A.? întrebă McGurk pe neaşteptate, în timp ce mergeau alături. De sub tălpile încălţămintei lor se ridicau nouraşi de praf alcalin care le intra în nări.

— Nu, n-am fost niciodată, răspunse I-wan şi adăugi cu sfială: Cred că trebuie să fie o ţară foarte plăcută.

— Grădina lui Dumnezeu, nu altceva, declară McGurk entuziasmat şi se uită la I-wan, apoi zâmbi larg. Nu ştiu ce-i cu mine, dar mi-e peste putinţă să stau acasă. De fiecare dată când mă întorc acasă, abia aştept să pot pleca din nou. Sunt blestemat, ce mai...

Începură să râdă amândoi şi trecură pe sub poarta răcoroasă a zidului de pământ bătut care înconjura localitatea. Pe urma lor venea un grup de copii şi de oameni care căscau gura. Dar se vede că McGurk era obişnuit cu ei. Intră pe poarta unui han şi de aici într-o curte. Hangiul se repezi în calea lor şi începu să vorbească încântat, apoi îl apucă de mână şi începu să i-o scuture.

— Ce faci mă hoţ de cai, strigă McGurk şi se întoarse spre I-wan. Nu înţeleg nicio vorbă din tot ce-mi îndrugă de fiecare dată când ne întâlnim, dar l-am învăţat să dea mâna, ca oamenii albi. Îmi vine să cred că sunt acasă, când se întâmplă să trec pe aici şi să stau o noapte la hanul lui.

În faţa lui I-wan hangiul se prosternă de mai multe ori la rând.

— Poftim, stăpâne, intraţi, intraţi şi beţi un ceai şi vă spălaţi şi vă odihniţi.

Se uita la I-wan şi părea puţin ruşinat.

— Albul acesta, îi spuse el ceva mai târziu, când le aduse el însuşi ceaiul şi McGurk era în camera de alături, mi se pare că este niţel cam... şi se bătu cu vârful degetului deasupra tâmplei. Dar eu îi fac pe voie... îi fac întotdeauna pe voie.

— Are inima bună, răspunse I-wan care nu se simţea deloc îndemnat să râdă.

— Da, are inima foarte bună, încuviinţă hangiul. Apoi văzând forma banului pe care I-wan i-l puse în palmă, deveni numaidecât mai devotat şi se repezi la grupul de oameni care se oprise în faţa uşii, ca să vadă ce se întâmplă înăuntru.

— Plecaţi... haide, plecaţi de aici! Ce, ăsta nu e om? N-aţi mai văzut oameni până acum?

Oamenii se feriră din calea lui şi hangiul trânti uşa de scânduri nestrujite şi trase zăvorul.

— Trebuie să-i ierţi, stăpâne, se adresă el lui I-wan. Oamenilor le place să vadă străini. Din ce ţară aţi venit stăpâne?

— Bine, omule, eu sunt chinez!

— Se poate, stăpâne? se miră hangiul. Obrazul lui plin de creţuri se contractă de mirare. Nu mi-ar fi trecut prin minte aşa ceva… hainele dumitale…

— Foarte mulţi chinezi umblă în haine străine, răspunse I-wan. Se simţea oarecum jignit de cuvintele bătrânului.

— Dar felul dumitale de a vorbi… îndrăzni bătrânul.

— Cred că vorbesc limba chineză, nu-i aşa? întrebă I-wan.

— Da, eu înţeleg ce spui dumneata, dar fiecare vorbă pe care o întrebuinţezi, nu este tocmai cum ar trebui să fie, declară bătrânul. Apoi ca să nu supere un client de seamă, se grăbi să adauge: Dar am auzit că sunt mulţi chinezi – unii înalţi de statură, alţii mai mărunţi – căci de, eu aud şi văd multe, fiind hangiu aici de patruzeci de ani. Dar acum, rogu-te spune-mi, ce ai vrea să mănânci, carne sau legume, stăpâne? Am mâncăruri foarte bune, cu legume, după cum se ştie.

— Aş vrea carne, răspunse I-wan.

Se simţea puţin enervat, dacă nu pentru altceva, atunci pentru simplul motiv că nu avea de ce să se plângă.

— Noi chinezii, continuă bătrânul hangiu, în timp ce le servea la masă, nu suntem atât de pretenţioşi ca oamenii albi. Crede-mă stăpâne, adineauri când te-am auzit spunând că eşti chinez, m-am simţit mai uşurat. Albul acesta – şi din nou bătu cu degetul deasupra tâmplei, făcând semn spre McGurk – începe să strige când se întâmplă să i se pară carnea prea tare, aşa că trebuie să i-o tai bucăţele, ca pentru copii mici şi face larmă de răscoală toată casa, dacă se întâmplă să găsească o insectă sau două dintre acelea despre care noi chinezii ştim că trebuie să trăiască şi ele. „Cum adică, insectele n-au şi ele drept la viaţă?” îl întreb eu. Dar el nu înţelege boabă degerată din tot ce-i spun.

Era adevărat că mâncarea de carne pe care le-o servi hangiul, era sălcie şi patul de scânduri proptite la capete pe două grămezi de pământ bătut, fu prea tare şi în timpul nopţii I-wan simţi ceva cum îi fuge încet pe spate. Sări în picioare şi era gata să înceapă să strige. Pe urmă aprinse opaiţul şi se întinse din nou pe aşternutul de scândură.

„Noi chinezii…” spunea bătrânul hangiu.

*

* *

Dar trecu şi noaptea aceasta şi acum erau din nou în aer, iar chipul rotund al lui McGurk era îndreptat spre miazănoapte-apus. Treceau peste munţi, şiruri nenumărate de munţi cu crestele sterpe şi de culoarea argilei. Drumurile şerpuiau departe, în prăpastia pământului ce fugea pe sub ei şi în faţa lor era amăgirea depărtărilor. I-wan nu-şi închipuise până acum că apele şi copacii pe care i se părea că-i vede, sunt o simplă amăgire, până când ceasurile începură să treacă unul după altul şi nu mai văzu nici copaci nici lacuri. Mâncarea lor de astăzi nu fu altceva decât felii negre de pâine uscată, unse cu usturoi care se deosebea foarte mult de pâinea străină, învelită în hârtie curată, pe care le-o dăduse doamna Chiang pentru drum. Pâinea de acum era vânătă-cenuşie şi usturoiul avea un miros foarte puternic, dar totuşi era bună, pentru a le astâmpăra foamea.

Pe urmă, cam la sfârşitul după amiezii McGurk stinse motorul aparatului şi începu să coboare în zbor planat.

— Am ajuns, strigă el.

Privind în jos, I-wan văzu o localitate de formă pătrată, înconjurată de ziduri din pământ bătut, în mijlocul unui platou. Dincoace de ziduri erau holde, iar în interiorul curţilor se vedeau copaci foarte deşi şi mici. Avionul cobora tot mai jos, iar din largul holdelor oameni îmbrăcaţi în haine albastre îşi lăsară lucrul şi începură să alerge în goană, ca să le iasă în cale.

— Suntem în inima roşilor! strigă McGurk, întorcându-se spre el şi începu să zâmbească. Sunt exact ca şi ceilalţi oameni, adăugă el. Avionul atinse uşor pământul şi începu să ruleze. Adevărul este că mie-mi sunt simpatici. Cel cu care trebuie să vorbeşti dumneata, este un băiat cumsecade. Doamna mi-a poruncit să te duc de-a dreptul la el. Hai, să mergem.

Coborâră din aparat şi I-wan apucă a doua oară, pe urmele lui McGurk.

*

* *

Fusese cu desăvârşire convins că En-lan trebuie să fie mort. Până acum se gândise la el întotdeauna cum s-ar fi gândit la un om mort. Prin urmare cum ar fi putut să creadă ceea ce-i vedeau ochii? Intraseră pe poarta zidului ce înconjura localitatea şi imediat după

aceea pe o altă poartă care da într-o curte, plină de oameni veseli. Traversaseră curtea şi se pomeniră în mijlocul acestei camere cu podeaua de pământ bătut. În faţa mesei nevopsite sta un bărbat. Bărbatul ridicase privirea. Era En-lan. Se uitară unul la altul şi nu le venea să creadă. Între ei era o depărtare de zece ani. Vreme de zece ani... şi tot ce se întâmplase de atunci încoace. Dar cel din faţa lui era En-lan şi I-wan îl recunoscu numaidecât.

— Acest Wu, zise McGurk, îţi aduce o scrisoare de la şeful meu. Nu mă sfiesc deloc să-ţi spun, acum după ce am ajuns aici, că sunt foarte mulţumit că am putut ajunge. Nu ţi-am spus până acum, Wu, dar aveam cu mine şi pe acestea – adăugă el băgând mâna în buzunar şi scoţând două revolvere – şi ordinul să trag, dacă se va întâmpla să ne supere cineva. Dar noaptea trecută am reuşit să găsesc locul unde trebuia să ne oprim. Cunosc pe hoţul acela de cai, la care am dormit.

Dar nu-l auzeau ce spune, căci amândoi se uitau unul la altul.

— I-wan, nu se poate să fii tu, zise En-lan cu glasul sugrumat.

— Ba eu sunt, răspunse I-wan, dar cum să cred că eşti tu?

Se apropiară unul de altul. Începură să-şi pipăie umerii, braţele, pe urmă mâinile li se încleştară una într-alta – da, mâna aceasta era mâna lui En-lan, dar era mai mare, mai aspră, mai puternică decât fusese odinioară.

— Unde ai plecat? întrebă En-lan. N-am mai auzit despre tine nimic. Peony a venit în goană la cartierul revoluţionar, dar tu unde rămăseseşi? Te-am aşteptat până în ultima clipă, crezând că poate tot vei veni.

— Ia ascultă, mi se pare că dumneavoastră doi vă cunoaşteţi, interveni McGurk. Cred că e mult mai bine ca eu să mă duc să văd de avion. Va trebui să-l curăţ puţin şi să-l verific, dacă e să ne întoarcem mâine dimineaţă de unde am venit.

Dar ei nici nu-l auzeau ce spune.

— Peony! exclamă I-wan mirat. Vasăzică la tine plecase?

— Este şi ea aici, declară En-lan. Ia loc. Când vom reuşi să ne spunem tot ce avem de spus?

Bătu din palme şi în uşa camerei apăru un băiat tânăr, îmbrăcat în uniformă.

— Spune celei dinăuntru, să poftească încoace, porunci En-lan.

— Ascultă... Peony şi cu tine... îngână I-wan.

— Vrei să ştii dacă suntem căsătoriţi? De zece ani, declară En-lan.

— Sunteţi de zece ani împreună… voi doi! Bine, dar de ce nu miaţi scris?

— Noi ţi-am scris şi am iscălit cu nume fictive, în nădejdea că vei ghici numaidecât despre cine este vorba.

— N-am primit niciodată scrisorile voastre.

— Ţi le-am trimis pe adresa de acasă, lămuri En-lan.

— Cred că tatălui meu i-a fost frică să mi le trimită, declară I-wan după o clipă de gândire.

Da, tatăl său era destul de deştept, ca să-şi dea seama că acestea sunt scrisori primejdioase.

— Dar tu… tu de ce nu ne-ai scris? întrebă En-lan.

— Am crezut că eşti mort, răspunse I-wan. Şi cum era să bănuiesc unde este Peony?

Se uitară din nou unul la altul, măsurându-se cu privirea, cântărindu-se unul pe altul şi încercând să descopere dincolo de înfăţişarea lor bărbătească de acum, pe tinerii care fuseseră altădată. I-wan se gândi: „Să-i spun oare despre Tama?”

— Dar cu tine ce s-a întâmplat? întrebă En-lan. Te-ai căsătorit… ai băieţi?

— Da! răspunse I-wan. Ar fi vrut să-i spună totul, să-i spună cât de cuminte este Jiro şi cum arată Ganjiro dar nu, va fi mult mai bine să nu-i spună nimic despre Tama, să păstreze taina aceasta numai pentru el. Da, repetă el, am doi băieţi! şi nu mai zise nimic.

Pe urmă auzi paşii grăbiţi pe care i se păru că-i cunoaşte şi Peony apăru în faţa lui. Peony? Femeia aceasta zveltă, îmbrăcată într-o uniformă bărbătească, în cap cu un chipiu de soldat, aşezat peste părul scurt, fără roşu pe buze, fără pudră pe obraz şi fără mireasma de toporaşi – pe urmă mâna ei care se întinsese după mâna lui, o mână aspră şi puternică… mâna aceasta nu era mâna lui Peony care tremurase în mâna lui, întocmai ca o păsărică speriată.

— I-wan… I-wan… I-wan, strigă ea. Îşi împinse chipiul pe ceafă şi-i căzu din cap, aşa că-şi dădu seama că este Peony. Dar nu mai era fata aceea frumoasă, melancolică şi încăpăţânată care fusese înainte de asta. Peony aceasta din faţa lui, era soţia lui En-lan. I-wan se aşează pe un scaun.

— Au început să-mi tremure picioarele, murmură el. Mi-e peste putinţă să înţeleg atâtea lucruri dintr-odată.

Începea să-şi dea seama că până acum a trăit ca un om adormit. În timpul anilor când el îşi clădise căminul, împreună cu Tama,

viaţa lui de odinioară, despre care-şi închipuise că s-a terminat definitiv, continuase totuşi să se desfăşoare în felul acesta.

— Cum s-a putut întâmpla aşa ceva? întrebă el. Spune Peony, cum de ai putut să te prefaci în faţa mea, că dispreţuieşti revoluţionarii?

— Pe el nu l-am dispreţuit, răspunse Peony şi întinse bărbia frumoasă spre En-lan.

Ochii ei mari de forma migdalelor, tremurară sfioşi. Acum când îi văzu ochii, I-wan îşi dădu seamă că aceştia nu s-au schimbat deloc.

— Bine, dar tu nu-l cunoşteai! exclamă I-wan. Nu-l văzuseşi decât o singură dată.

En-lan începu să râdă cu hohote şi Peony se aprinse la faţă.

— Îl cunoşteam puţin... chiar înainte de a-l vedea, mărturisi Peony.

— Haide, continuă, porunci En-lan. Povesteşte-i de ce fel de fapte urâte ai fost capabilă.

— Uite ce; într-o zi am început să-ţi fac ordine prin sertarele biroului... continuă Peony cu glasul sfios.

— Mai alaltăieri am constatat că-mi lipseşte ceva din sertare, declară I-wan şi începu să râdă şi el.

— A găsit povestea vieţii mele, pe care o scrisesem pentru tine, îţi mai aduci aminte, I-wan? interveni En-lan. Ţi-a furat-o din sertar şi a citit-o... aşa că a luat o hotărâre chiar atunci, pe loc.

Peony se lăsă pe marginea scaunului şi începu să-şi muşte buzele roşii.

— Uite ce I-wan, datoria mea era să-ţi curăţ sertarele.

Privirile ei străluceau de hohotul râsului stăpânit.

— Da; mai încape vorbă! încuviinţă I-wan.

Începură să râdă cu toţii împreună şi lui I-wan i se păru că n-a râs până acum niciodată atât de mulţumit. Pe urmă îşi aduse aminte cu totul pe neaşteptate, care este motivul venirii lui aici, şi se adresă lui En-lan:

— Acest Chiang care odinioară ne-a despărţit unul de altul, ne-a ajutat să ne întâlnim din nou. M-a trimis la tine cu asta. Va trebui să dai hârtia şi celor care sunt aici cu tine.

Scoase scrisoarea pecetluită din buzunarul interior al hainei şi o întinse lui En-lan.

— Am aşteptat scrisoarea aceasta, dar pe tine nu te aşteptam, răspunse En-lan. Nu se poate să mai întârzii. Scrisoarea o aşteaptă şi ei. Tu mă vei aştepta aici.

Luă scrisoarea şi plecă.

Pe urmă I-wan, rămas numai el singur cu Peony, se uită la ea şi ea se uită la el, şi imediat după aceea Peony începu să-l întrebe despre părinţii lui, despre bunici şi despre el. Îi povesti despre toate şi ca un amănunt ce făcea parte din ştirile privitoare la familia lui, îi mai spuse că I-ko s-a căsătorit, dar nu-i spuse că soţia lui este o femeie albă, căci ce nevoie era să-i mai spună şi asta? Totuşi ceva instinctiv parcă îl oprea să-i vorbească despre Tama.

Îl ascultă în linişte şi în timpul acesta I-wan băgă de seamă că înfăţişarea ei începe să devină cea de altădată, deşi cei zece ani care trecuseră, apăsau asupra ei mult mai greu, decât asupra lui En-lan.

Nu mult după aceea se întoarse şi En-lan. Privirile lui păreau grave, dar pline de vioiciune şi se adresă lui Peony cu glasul solemn.

— Ceea ce ţi-am spus odinioară că se va întâmpla, s-a întâmplat. Chiang vrea să se unească cu noi!

Femeia dădu un ţipăt de mulţumire şi I-wan îşi dădu seama că oamenii aceştia doi era legaţi unul de altul cu un sentiment mult mai puternic decât iubirea.

— Da... Peony... ţi-am spus că omul acesta este un om mare... şi că are dreptate! Pe urmă En-lan adăugă: Acum va trebui să fac ceva, pentru a determina soldaţii să înţeleagă situaţia reală... căci ar fi peste putinţă ca ei să se învoiască aşa dintr-odată. Fiecare dintre noi va trebui să vorbească diviziei sale. Va trebui să-i adunăm pe toţi şi va trebui să-i fac să înţeleagă.

Se uita la Peony, ca şi când ar fi vrut să-i ceară învoirea şi încuviinţarea. Ea dădu din cap.

— Să mă duc să le spun să bată gongul, pentru adunare? întrebă Peony.

— Da, du-te şi spune-le! porunci En-lan. Nu, mai bine aşteaptă... să zicem că vei bate gongul peste jumătate oră. I-wan trebuie să se răcorească. Pe urmă eu am nevoie să rămân câtva timp singur.

— El şi astăzi mai scrie pe hârtie tot ce are de gând să spună cu vorba, lămuri Peony, adresându-se lui I-wan.

*

* *

Se aşeză pe pământul ars de soare şi bătătorit. Alături de el era Peony. În jurul lor, în toate părţile, aşezaţi aşa cum îi găsise

întâmplarea, erau bărbaţi şi femei, dar toţi erau tineri. Lumina aspră şi strălucitoare a soarelui de miazănoapte tremura pe obrajii lor bătuţi de vânturi iuţi. Ar fi fost greu să spui care este bărbat şi care este femeie. Dar toate feţele erau întoarse spre En-lan, pentru a-l putea auzi, şi erau atât de aproape de el, încât îl puteau ajunge cu mâna. Ceva straniu îl făcu să-şi întoarcă gândurile înapoi spre anii tinereţii lui. Dar pe vremea aceea En-lan vorbea în faţa unei grupări de douăzeci de oameni cel mult, ori astăzi avea în faţa lui sute de inşi. Cum a reuşit să-i adune pe toţi aceştia? În timpul cât el îl crezuse demult mort, En-lan reuşise să clădească această forţă – ţara aceasta; reuşise, cu toate luptele continue pe care le dăduse să mai fie aici în faţa lui, puternic şi viu, cu toţi oamenii aceştia gata să moară pentru el. Auzi glasul lui En-lan, limpede şi puternic, fremătând pe deasupra lui când spunea:

— Ştiţi ce-am făcut. Acum şase ani am declarat Japoniei război. Toţi au râs de noi. La trei ani după aceea am pornit în Marşul cel Lung. Picioarele noastre erau jupuite de greul drumurilor, eram rupţi de foame şi mulţi dintre noi au murit. Dar până şi în timpul acestor cumplite greutăţi, ne dădeam seama cine este adevăratul duşman al ţării noastre. Deşi Chiang Kai-shek ne strângea din toate părţile şi ne împingea tot mai departe spre miazănoapte, pe drumuri lungi de mii de kilometri, ştiam cu toţii că este un alt duşman mai primejdios decât el. Glasul lui vibră din toată puterea: Duşmanul nostru era Japonia, care până şi în vremurile acelea de cumpănă, ataca ţara noastră.

Făcu o pauză şi din mijlocul oamenilor se ridică un freamăt de glasuri stăpânite. Îl văzu că ridică braţul şi face un semn, care făcu pe I-wan să tresară, căci îşi aducea atât de bine aminte de gestul lui.

— Ceea ce vă spun eu acum, ştiţi cu toţii. Acum câteva luni, Chiang Kai-shek a fost prins şi dus în Sian. Îl ţineam acolo... în puterea noastră.

En-lan întinse braţul înainte, cu palma întoarsă în sus, în formă de cupă.

— Am fi putut strânge mâna... uite, aşa, şi închise degetele crispate. Şi Chiang Kai-shek n-ar mai fi existat. El, care ne-a urmărit cu atâta înverşunare, ani de-a rândul, era în mâna noastră, declară En-lan şi deschizând palma mâinii, se uită într-însa. Pe deasupra mulţimii nu se simţea nicio mişcare. Se uitau la En-lan, fără să mai îndrăznească să respire. El ridică privirea şi se uită pe deasupra

palmei lui întinse: Au fost între voi şi de aceia care strigau „Omoară-l… omoară-l!” Dacă s-ar fi întâmplat ca cei care sunt căpeteniile voastre să fi ascultat de voi – şi degetul mare al lui En-lan se întoarse în jos – el ar fi fost mort în mai puţin de un ceas. Pe vremea aceea ne-aţi condamnat, din cauză că n-am vrut să ne mişcăm. Ne-aţi condamnat în mod crâncen, din cauză că el a rămas în viaţă şi s-a întors la casa lui, teafăr şi sănătos. Mulţi dintre voi mai murmură şi astăzi, din pricină că el este în viaţă.

Mâinile îi căzură în lungul trupului şi şi le ţinea uşor încleştate. Forţa ce emana din En-lan care nu făcea gesturi, ci numai datorită vrajei cuvintelor pe care le spunea şi glasului său tunător, reuşea să reducă la tăcere şi să supună voinţei lui pe toţi oamenii aceştia. I-wan simţea această putere pe care o cunoscuse în trecut, dar acum i se părea infinit mai adâncă şi mai desăvârşită.

— Dar ne-am adus aminte cine este duşmanul adevărat. Duşmanul nu este el. Şi v-am spus atunci: „Dacă omul acesta a fost în stare să ne urmărească ani de zile, fără odihnă, aşa cum ne-a urmărit, atunci omul acesta va putea să urmărească tot aşa şi pe duşmanul ţării noastre”. Prin urmare l-am întrebat: „Vrei să lupţi împotriva Japoniei?” El ne-a răspuns: „Până la capătul zilelor mele!” Şi l-am lăsat să plece nevătămat.

Începură să presimtă cu toţii ce va urma. Acum înţelegeau că glasul acesta cu forţa lui atoatestăpânitoare ce năvălea din adâncul fiinţei lui En-lan, înseamnă că le va cere un sacrificiu. Ochii lui începură să zvârle flăcări, glasul îi mugi mai adânc şi păru că a mai crescut. Privirile lor rămaseră îndreptate spre el.

— Astăzi el este singurul om, în stare să ne conducă la luptă. Altul nu se găseşte, afară de el.

În clipa aceasta oamenii începură să se frământe.

— Tu… tu… ne vei putea conduce… tu poţi să ne conduci, se auziră glasuri răzleţe ridicându-se din mijlocul mulţimii.

En-lan îi auzi, dar clătină din cap.

— Nu, nu sunt eu cel care vă poate conduce! Eu sunt comunist. Naţiunea aceasta nu va asculta de glasul unui comunist. Şi Japonia va exploata cu atât mai mult pretextul că luptă împotriva noastră, pentru a justifica războiul – „China este o ţară comunistă” – acesta este cuvântul pe care l-au pus în gura lumii, chiar de acum! Nu… noi va trebui să slujim cauza patriei noastre, nu scopurile urmărite de duşmanii noştri.

Tăcură cu toţii. Ceea ce spunea el, era adevărat. Ce le va mai

spune acum?

— Nu există decât un singur om care ne poate mântui, declară el. Cel despre care am crezut că este duşmanul nostru! Dacă ne vom înşira sub drapelul lui – nu el sub al nostru, ci noi sub al lui – ce va mai putea spune în cazul acesta duşmanul nostru adevărat? În faţa întregii lumi noi vom fi un popor unit, care luptă împreună împotriva duşmanului comun!

Uitându-se la el, I-wan simţi un val de lacrimi clocotindu-i în piept. Omul acesta, bărbatul acesta măreţ – care cere soldaţilor săi supremul sacrificiu – spunându-le că vor trebui să se supună celui care-i persecutase cu atâta înverşunare – cine în afară de En-lan ar fi îndrăznit să formuleze în faţa acestor oameni o cerere atât de uriaşă!

— Uitaţi de toate suferinţele voastre, uitaţi de voi înşivă! porunci En-lan. Aduceţi-vă aminte numai de faptul că sunteţi chinezi!

Nicio mişcare, niciun cuvânt. Alături de el Peony începuse să netezească praful din faţa ei şi cu degetul întins scrisese pe pământ cinci litere „China”.

— Cei care primesc, să ridice dreapta în sus! porunci En-lan.

Braţele se repeziră în sus, sute de braţe.

— Cei care sunt împotrivă, urmează la rând! porunci En-lan din nou. Ochii lui ca de flăcări fulgerară spre ei.

Nicio mână nu îndrăzni să se ridice. Plecă fruntea şi dădu să plece, apoi încet, ca şi când s-ar fi trezit din somn, oamenii începură să se ridice, unii ca să se depărteze, alţii ca să stea nemişcaţi şi să vorbească unul cu altul.

Dar acum totul se terminase. Se învoiseră să facă ceea ce le ceruse En-lan să facă. I-wan îl văzu traversând curtea şi îndreptându-se spre camera lui. Peony se ridică repede în picioare şi se luă după el.

— După astfel de întâmplări, rămâne întotdeauna istovit pentru o bucată de vreme, zise ea în şoaptă. Parcă ar fugi puterea din el, şi se repezi grăbită după soţul ei.

Peste câteva clipe I-wan se îndreptă spre locul de aterizare, unde îl găsi pe McGurk ungând aparatul. Freamătul scenei care trecuse îl mai ţinea şi acum în stăpânire, întocmai ca amintirea unui vis. După ce se va prezenta din nou în faţa lui Chiang, îi va spune: „Dă-mi voie să mă întorc din nou la ei”. Da, va trebui să se întoarcă aici. Fără să ştie cum, En-lan reuşise să facă din ţara aceasta, o ţară a lui, aşa cum visase demult, înainte de a pleca în surghiun.

— Când plecăm? întrebă el pe McGurk.

— La patru dimineaţă, răspunse McGurk şi-i făcu semn spre lumea care se împrăştia: A reuşit să obţină ce a vrut? Mare om, declară McGurk. Aproape tot atât de mare ca şi şeful cel mare... nu tocmai ca el, dar aproape. Aşa că eu am rămas în slujba celui mai mare.

— Vasăzică să fiu aici la patru dimineaţa, zise I-wan, fără să ştie ce altceva i-ar putea răspunde la cuvintele lui.

Va spune lui Chiang: „Acolo este locul unde voi putea să te slujesc mai bine decât oriunde”. Nu avea niciun motiv să mai întârzie. Dacă Chiang se va învoi, peste cinci zile va putea să fie din nou aici.

— O-kay, răspunse McGurk şi începu să fluiere printre dinţi, în timp ce ştergea aripile avionului.

*

* *

Uneori viaţa pe care o ducea acum, i se părea o simplă halucinaţie, ani pe care-i visase în timpul somnului. Zile şi săptămâni treceau fără să se gândească o singură dată la Tama şi la copiii lui, căci i se părea că în realitate el a lucrat întotdeauna împreună cu En-lan în felul acesta, întocmai ca două maşinării, conduse de o singură voinţă. Zile de-a rândul nu vorbeau despre nimic altceva, decât despre planul de război pe care îl executau acum împreună. Armata aceasta a lor era flexibilă, întocmai ca o maşină neostenită. Această armată era în continuă funcţiune, zi şi noapte, iar sufletul ei era un sfat compus din câţiva oameni. Cu En-lan mai erau doi inşi, doi bărbaţi a căror poveste I-wan nu reuşi să o cunoască niciodată în întregime, dar al căror creier îl cunoştea acum ca şi pe al său însuşi.

Războiul trebuiau să-l poarte cu nimic. Chiang Kai-shek le spusese că nu are nimic la îndemână. Când le va putea da anumite sume de bani, le va da. Dar până şi propriile lui trupe, erau abia pe jumătate echipate. Afară de asta trebuia să aibă întotdeauna la îndemână câte o însemnată sumă de bani, pentru a putea cumpăra credinţa comandanţilor de armate mercenare şi a oamenilor lor. Numai foarte puţini dintre aceştia erau oameni în care ar fi putut să aibă încredere, fără să le dea bani.

— Va trebui să am întotdeauna posibilitatea să plătesc mai mult decât japonezii, spusese el lui I-wan foarte liniştit, dar cu toate

acestea el îşi simţise sufletul tresărind de revoltă.

— Se poate să existe chinezi adevăraţi care se lasă mituiţi, chiar în împrejurările de acum? protestase el, căci i-ar fi fost peste putinţă să creadă aşa ceva.

Chiang Kai-shek clătinase din cap.

— Eu îi cunosc. Oamenii aceştia nu mai pot fi schimbaţi şi sunt obligat să-i întrebuinţez aşa cum sunt.

Da, îşi zise I-wan nemulţumit, probabil McGurk avusese dreptate. En-lan nu era un om atât de mare ca Chiang Kai-shek. Totuşi el aparţinea lumii în care trăia En-lan, şi din cauza asta se întoarse la el.

— Noi nu avem nevoie de bani, răspunsese En-lan, pe urmă adăugase: Sau chiar dacă am avea nevoie de bani, ne putem şi lipsi de ei. Noi am purtat un război care durează de ani de zile şi vom continua aşa cum am făcut până acum.

I-wan constată foarte curând că ei întrebuinţau metoda războiului de guerilă. În armata lui En-lan nu exista un singur soldat care să nu fi ştiut să lupte cu orice fel de armă i-ar fi căzut în mână. Dacă se întâmpla să aibă douăzeci de mitraliere, păreau că au o sută. Dacă se întâmpla să nu aibă nicio puşcă, se luptau cu lăncile din vremea de altădată şi cu cuţitele sau aruncau suliţe. Nu se fereau să omoare dintre duşmani nici câte unul singur, chiar când se întâmpla ca acesta să fie cel mai netrebnic, deşi erau în stare să omoare o trupă formată din sute de soldaţi, ca şi când n-ar fi fost nimic. Şi toate aceste lupte le dădeau, nu grupaţi împreună în regimente care înaintează, ci împărţiţi în câte o mână de oameni care umblau răzleţi, pe ici şi pe colo şi în toate părţile, ascunşi în păduri, prin copaci, prin peşteri sau lucrând printre agricultori, cu coasa în mână şi în sân cu revolverul şi cuţitul ascuns pe sub hainele lor de pânză albastră.

Căci primul ordin dat de En-lan fusese să părăsească oraşul unde erau adunaţi şi să se apropie de liniile duşmane. Trebuiau să plece nu ca o armată, ci ca simpli lucrători agricoli, pentru a se întoarce unul astăzi, celălalt mâine, în satele lor prădate de duşmani.

— Regiunile acestea, spunea En-lan într-o noapte lui I-wan, uitându-se întunecat la hărţile cu care intrase la el în cameră, eu le cunosc bine. Îţi mai aduci aminte ce-ţi spuneam odinioară despre satul meu?

— Da, răspunse I-wan, îmi aduc.

— Este aici, şi En-lan se plecă asupra hărţii, ca să se uite la el.

Numele lui mai e tot aici pe hartă, dar satul a dispărut. Nu mai este într-însul niciun om viu. Pereţii caselor sunt dărâmaţi şi uliţele, pământ răscolit. Mai am un frate în viaţă, poate... dar n-am de unde şti. Satul a fost atacat de un detaşament japonez, ca răzbunare după incidentele de la Tungchow.

Câteva clipe En-lan tăcu şi nici I-wan nu mai zise nimic. Ce ar fi putut spune în faţa unei astfel de situaţii?

— Odinioară mă gândeam de multe ori, că într-o bună zi mă voi întoarce acasă şi voi deschide o şcoală, adăugă En-lan cu glasul domolit. Pe urmă declară: Cât timp au fost în viaţă, n-am fost în stare să le răsplătesc, dar le voi răsplăti după moarte, ceea ce au făcut pentru mine.

Peony se aşezase pe o laviţă şi începuse să repare o veche uniformă a lui En-lan. Acum se ridică în picioare şi apropiindu-se de el, îi luă harta din mână.

— E timpul să te duci la culcare, zise ea. Ştii foarte bine, că trebuie să te culci din vreme, căci răsăritul zorilor te trezeşte întotdeauna.

Înfăţişarea lui En-lan se schimbă cu totul. Se uită la I-wan şi încercă să zâmbească:

— Eu voi rămâne toată viaţa un fecior de ţăran. Pe mine mă trezeşte din somn orice cocoş, când începe să trâmbiţeze de ziuă.

Şi văzând profunda legătură dintre oamenii aceştia doi, I-wan îşi simţi propriile lui dorinţe furişându-se spre el şi învăluindu-l întocmai ca într-o ceaţă. De săptămâni de zile trăise, ca şi când aceasta ar fi fost viaţa pe care a dus-o întotdeauna, apoi dintr-odată, ca şi când ar fi auzit glasul ei cum îl cheamă, începea să-i fie dor de Tama. În astfel de împrejurări, se simţise de nenumărate ori îndemnat să povestească lui En-lan şi lui Peony despre ea. Dar nu era în stare să le spună nimic, deoarece ar fi fost peste putinţă să admită că ei vor putea înţelege. En-lan era tot atât de implacabil ca şi înainte de asta. Vechea lui linişte cu care spusese odinioară lui I-wan că el nu mai datorează nimic tatălui său, mocnea şi astăzi într-însul. În simplitatea lui, omul acesta nu cunoştea niciun fel de milă.

„Cum se poate să iubeşti o japoneză?” l-ar fi întrebat el.

Totuşi I-wan ştia că el o iubeşte pe Tama, că o va iubi întotdeauna şi că ea nu aparţine niciunei ţări, ci numai lui singur.

Într-un rând se gândi că poate lui Peony tot îi va putea spune. În ziua aceea primise o scrisoare de la Tama, expediată ca toate celelalte scrisori primite de la ea, într-un plic oficial care purta

pecetea tatălui său. De astă dată scrisoarea era plină de o mulţime de amănunte privitoare la tot ce făceau şi spuneau copiii. Jiro începuse să se ducă la şcoală. Îi cumpărase un ghiozdan de pânză cafenie şi o mică uniformă şi bonetă, cum purtau şi ceilalţi copii de seama lui. „Dar acasă, spunea Tama, facem lecţii şi împreună. În fiecare zi aşezăm flori proaspete în faţa fotografiei tale şi le spun mereu ce bărbat vrednic eşti şi ce ţară frumoasă este China şi că noi aparţinem acestei ţări… căci eu sunt a ta şi ei sunt ai noştri, nu-i aşa?”

Da, din ziua când plecase de acasă, ea îi scria „… noi aparţinem Chinei…”

În ziua când primise această scrisoare, se simţise chinuit de dorul lor. Era tocmai o zi de neobişnuită linişte. En-lan le acordase o zi de odihnă, deoarece duşmanul îşi schimba poziţiile într-un anumit sector pe care el se pregătea să-l atace. I-wan o găsi pe Peony cu lucrul în mână – ca întotdeauna – aşezată în partea bătută de soare a casei ţărăneşti unde erau cantonaţi. Se simţi cu totul pe neaşteptate, stăpânit de îndemnul de a-i vorbi despre Tama. Dar prudenţa îl obliga să procedeze cu băgare de seamă, aşa că întrebă:

— Spune Peony, până acum n-ai avut niciun fiu?

Ridică privirea şi se uită la el. În lumina puternică a soarelui băgă de seamă că obrazul ei delicat, începuse să facă urme subţiri de creţuri şi părul ei care odinioară era netezit cu atâta grijă şi uns cu uleiuri, acum era cafeniu şi uscat de bătaia vânturilor. Dar mai era şi astăzi drăguţă şi tânără. Peony, gândi el, nu se poate să aibă mai mult de treizeci de ani.

— Am avut doi copii, răspunse ea şi-şi plecă ochii asupra cusăturii. Cu cel din urmă am fost foarte grav bolnavă, când l-am născut, aşa că nu cred să mai pot avea copii de aci înainte, şi continuă să coasă. Pe urmă adăugă: Dar la urma urmei de ce să nu-ţi spun? Dumneata eşti fratele meu. Primul meu copil – un băiat – a murit de dizenterie. Viaţa pe care o ducem noi, nu este o viaţă uşoară pentru un copil. Am fost foarte mult timp urmăriţi şi alungaţi. Aşa că prea des trebuia să-i schimbăm hrana şi apa. Totuşi am reuşit să-l cresc până la vârsta de cinci ani. Dar într-o zi a murit pe neaşteptate. L-am îngropat pe coastele unui munte din Kiangsi. Este atât de departe spre miazăzi, încât cred că nu voi mai ajunge niciodată să-i văd mormântul. Clătină din cap, dar băgă de seamă că nu mai plânge. Cel mai mic a fost o fetiţă, continuă ea.

Între aceste două sarcini trecuse vreme atât de lungă, încât începusem să cred că nu voi mai avea niciodată copii. După cum ştii, En-lan nu crede în zei aşa că n-aveam niciun motiv să mă rog zeilor, să-mi mai dea un copil. Dar în timpul Lungului Marş de retragere, am rămas din nou însărcinată.

Făcu o pauză, până rupse firul de aţă cu dinţii, pe urmă adăugă:

— Credeam că Lungul Marş al retragerii se va termina înainte de naşterea copilului meu. Dar nu s-a terminat şi trebuia să urcăm spre crestele munţilor, să coborâm potecile stâncoase şi să trecem prin deşerturi. Nu eram bolnavă, dar tot timpul trebuia să merg pe jos sau călare. Asta era mult mai greu. Drumurile erau atât de proaste şi uneori nici nu mai erau drumuri de niciun fel. O, pe vremea aceea eram atât de mulţumită că tatăl dumitale nu s-a învoit ca să mi se lege picioarele! În sfârşit, copilul s-a născut, dar era foarte mic şi foarte şubred – o fetiţă. Noi însă ne retrăgeam mereu, aşa că nu ştiam ce să fac cu ea? Am lăsat-o în grija soţiei unui ţăran cumsecade, şi după ce i-am dat o sumă de bani, i-am spus că mă voi întoarce.

Peony îşi plecă fruntea şi mai adânc asupra cusăturii.

— Dar asta s-a întâmplat acum trei ani… Uneori mi se pare că-mi va fi peste putinţă să-mi aduc aminte de satul şi de femeia la care am lăsat-o. Ştiu doar atât, că o chema Wang…

— Cum de s-a învoit En-lan la aşa ceva?

Ridică privirea şi se uită la el:

— Îl ştii cum este el, răspunse ea, fără să ezite.

Nu putea să mai adauge nimic. Pe En-lan îl cunoştea. El era în stare să ceară orişice, chiar lui Peony. Se gândi pentru prima dată, că poate Peony ar fi preferat să aibă şi ea un cămin, o căsuţă pe coasta unui munte, cu o grădiniţă, ca cea pe care o avea Tama.

— Nu-ţi pare rău, că l-ai urmat în ziua aceea? întrebă el.

Peony clătină din cap.

— Fără el, ce aş fi fost eu? întrebă ea. Pe urmă întoarse privirea spre soare. E târziu, exclamă ea. Înfipse acul într-o bucăţică de pânză pe care o împături cu grijă şi o băgă în buzunărelul uniformei, apoi încheie nasturele capacului. În vremea de astăzi acele sunt foarte preţioase, declară ea. Ce bine ar fi, dacă le-aş avea acum pe toate cele pierdute odinioară din nebăgare de seamă. În timp ce vorbea, se ridicase în picioare. Trebuie să mă grăbesc să-i fac de cină, zise ea veselă.

Se uită după ea cum se depărtează. Mai era şi astăzi foarte

graţioasă, dar era atât de slabă. Femeia aceasta nu va ajunge să îmbătrânească. Dar fiind vorba de viaţa lui En-lan, ea nu va regreta. Nu, îşi zise el, ar fi peste putinţă să-i vorbească despre Tama. Ar fi în stare să-i spună lui En-lan totul, dacă îşi va închipui că el trebuie să afle şi despre asta. Ea ar fi incapabilă să se gândească la altceva decât la En-lan. Ar fi fost peste putinţă ca în împrejurările acestea să destăinuiască în faţa ei, existenţa lui Tama.

*
* *

În războiul acesta fiecare se lupta aşa cum se pricepea. În alte părţi ale ţării erau armate comandate şi instruite de ofiţeri străini. Dar în regiunea unde I-wan îşi alesese locul din viaţa pe care o ducea acum, nu se pomenea de aşa ceva. Oamenii aceştia nu s-ar fi putut obişnui. Se apropiau de liniile duşmane, atât de mult, încât nu le trebuia mai mult de o singură zi, pentru ca să poată intra în teritoriile ocupate. Oamenii aceştia care umblau împrăştiaţi, păreau că nu au cartiere generale şi nici comandanţi. En-lan trăia într-un sat şi avea aceeaşi înfăţişare ca orice ţăran. Împrejurul lui erau alţi ţărani şi mici negustori şi tăietori de turbă, oameni care lucrau cu ziua la alţi gospodari, un furnicar de lume măruntă care nu are nicio legătură cu războaiele din nicio ţară şi nu au altă grijă, decât să-şi ducă traiul amărât de pe o zi pe alta, atât ei cât şi copiii lor. Pe urmă cine ştie de unde, într-o noapte apărea o bandă de oameni cu privirile crunte şi se furişa în câte un sat ocupat de armata duşmană, măcelărea garnizoana până la ultimul om, ca a doua zi să apară razia unor grupuri de japonezi care cutreierau toată regiunea, ca să descopere pe vinovaţi. Dar oamenii aceştia amărâţi nu ştiau nimic şi nici nu văzuseră nimic. Se uitau la duşmanii lor cu aceeaşi ochi inocenţi ca de copii şi râdeau.

— Ce nevoie avem noi să vă omorâm? răspundeau oamenii. Pe noi nu ne priveşte sub a cui stăpânire suntem, dacă ne lăsaţi să ne lucrăm pământul şi să ne vedem de treburile noastre. Noi nu putem suferi pe stăpânii noştri de azi. Sunt oameni răi şi ne mănâncă cu birurile grele. De ce adică să ne luptăm pentru ei? Dacă stăpânirea voastră va fi mai bună decât a lor, atunci sunteţi bineveniţi între noi!

Japonezii se uitau unul la altul şi clătinau din cap. Făceau rapoarte superiorilor lor, că populaţia de la ţară îi primeşte bine şi

este recunoscătoare şi dornică de ordinea pe care au înscăunat-o în părţile acestea. I-wan citea toate aceste amănunte în scrisorile pe care i le trimitea Tama şi ea la rândul ei le citise în ziarele japoneze; soţia lui era foarte mulţumită, căci îşi închipuia că asta înseamnă terminarea grabnică a războiului şi întoarcerea lui acasă, la ea şi la copii.

I-ar fi fost peste putinţă să-i spună adevărul, că ţăranii aceştia inocenţi erau soldaţii lui En-lan, şi unii dintre ei chiar soldaţii lui, pe care-i formase el şi care-l formaseră pe el. Căci în armata aceasta stranie, nu erau oameni mari şi oameni mici. Dacă se întâmpla ca unul să ştie sau să afle ceva, învăţa şi spunea şi celorlalţi care nu ştiau. Mâncau aceeaşi mâncare, se îmbrăcau cu acelaşi fel de haine şi niciunul dintre ei nu avea bani mai mulţi decât ceilalţi. Era un fel de viaţă pe care tatăl său n-ar fi fost niciodată în stare să o trăiască. Dar viaţa aceasta nu era nici pentru, nici împotriva tatălui său. Astăzi I-wan nu mai era tânărul care se zbuciuma odinioară, întrebându-se dacă trebuie să renunţe sau nu, la părintele său. Astăzi era bărbat şi ştia că nu toţi bărbaţii pot trăi acelaşi fel de viaţă. Pentru unii sărăcia este uşoară, căci ea reprezintă libertatea. Dar sunt şi oameni care nu pot suferi o astfel de libertate, şi tatăl său era unul dintre aceştia.

Până şi în intimitatea sufletului său I-wan nu mai era astăzi convins că felul acesta de viaţă pe care-l ducea En-lan, ar fi singurul fel în care s-ar putea trăi. En-lan însă va continua în felul acesta până la moarte. El nu va avea niciodată un cămin al lui, nici averea lui şi nici copii care să-l moştenească. El era o fire care trebuia numaidecât să facă un război, într-un fel sau altul, dacă se întâmpla să nu fie vreunul la îndemână. Va găsi întotdeauna vreo pricină oarecare, să i se pară că viaţa nu este aşa cum ar trebui să fie şi că el trebuie s-o îndrepte. Astăzi I-wan începea să-şi dea seama că el nu este la fel cu prietenul său. Pe vremea când era tânăr şi în casa părintelui său, îşi închipuise că o astfel de viaţă liberă este singura pe care ar dori să o trăiască. Dar deşi niciodată n-ar fi putut să se simtă mulţumit, dacă n-ar fi avut ocazie să o trăiască aşa cum o trăia acum, totuşi pe măsură ce treceau zilele, îşi dădea seama ca aceasta nu ajunge pentru refacerea unei întregi naţiuni. Oamenii aceştia dimprejurul lui îşi îndeplineau acum sarcina pentru care fuseseră meniţi. Dar ce vor deveni, după ce războiul se va termina? Vor urî şi se vor revolta împotriva oricărei legi şi ordini, întocmai cum urau şi se revoltau astăzi împotriva

dușmanului lor de acum?

Asupra acestui amănunt avu lungi discuţii cu En-lan.

— Ce vor deveni, după ce războiul se va termina? repetase En-lan. Nimic altceva decât ceea ce sunt şi astăzi... oameni simpli şi cumsecade, şi i-aş prefera pe ei să mă stăpânească şi să-mi facă legile de care am nevoie, faţă de oricare alţi oameni.

— De, pentru tine ar putea să fie destul de buni, ripostă I-wan, dar tu eşti unul dintre ai lor.

— Tu nu eşti tot aşa? îl întrerupse En-lan.

— Da, sunt şi eu, adăugă I-wan puţin enervat, din cauză că uneori En-lan i se părea încet la gândire. Dar tu şi eu, nu formăm o naţiune. În ziua de astăzi o naţiune nu este o simplă asociaţie, formată din oameni simpli. Este un mecanism uriaş şi oamenii trebuie să o cunoască în toate amănuntele, pentru a o determina să fie folositoare pentru popor.

— Cred că noi reuşim destul de bine în scopurile pe care le urmărim, nu-i aşa? Avem ce mânca, avem ce îmbrăca, fiecăruia i se face dreptate. Pe deasupra mai suntem şi liberi. Atât este ceea ce cer oamenii.

— Da, dar nu este tot ce cer...

Cuvintele acestea le simţea pe limbă, dar I-wan nu le pronunţă. Vedea că En-lan este aşa cum este şi că în felul lui nu era în stare să se gândească niciodată mai departe, decât ceea ce crede el însuşi. În vremea tinereţii lui, En-lan considerase drept credinţă, anumite visuri şi idei ale lui, care de atunci nu se schimbaseră. Toată viaţa lui fusese cheltuită până acum, în vederea realizării acestor visuri. Îşi crease pentru el însuşi o lume, un fel de naţiune, conformă cu convingerile lui, că aşa este bine şi nu altfel. Toată viaţa lui de aici înainte va fi destinată pentru desăvârşirea acestui vis al său.

Dar visul lui I-wan se schimbase. Din ce trăia mai îndelung printre oamenii aceştia, din ce trăia mai mult în apropierea lui En-lan, îşi dădea tot mai limpede seama, că ceea ce se schimbase într-însul, era tocmai visul acesta, conform căruia ar fi dorit să-şi modeleze şi ţara în care trăia. Acum vedea că nu doreşte să fie stăpânită de aceşti oameni, oricât de curate ar fi fost intenţiile lor. Simplitatea lor nu era de ajuns. Fără îndoială cinstea şi simplitatea nu puteau să fie singurele condiţii. Iar dacă totuşi s-ar întâmpla să fie, atunci cinstea nu era o concepţie destul de largă. Prin urmare trebuia lărgită.

Începu să se gândească îndelung la aceste amănunte. Cine este cel care după acest război va pune noi temelii ţării lui, cum vor trebui făcute legile acesteia şi ce vor fi aceste legi? Îşi dădea seama că En-lan nu se poate să devină niciodată cel care să stăpânească ceva, ce este incapabil să înţeleagă. Luciditatea şi cunoştinţele, ordinea şi amabilitatea, erau şi ele amănunte inexorabile pentru viaţă, dar En-lan nu va fi în stare să înţeleagă niciodată aşa ceva... Pe urmă începu să se gândească în acelaşi timp, că Tama îl schimbase într-o anumită măsură. Ea îl învăţase să-i placă ordinea, să aibă o atitudine şi o anumită curtoazie în fiecare amănunt al vieţii de toate zilele. Cei zece ani pe care-i petrecuse împreună cu ea, săpaseră urme care vor rămâne adânc şi veşnic în fiinţa lui. Dar, cu toată amărăciunea pe care i-o pricinuia această constatare, în adâncul fiinţei lui mai erau şi cei zece ani pe care îi petrecuse în Japonia. I-ar fi fost peste putinţă să nu admită că oamenii din ţara aceea se simt mult mai în siguranţă decât oamenii din ţara lui. Ei duceau o viaţă mult mai sigură, din cauză că trăiau în ordine. Nu îndrăznea să spună lui En-lan că duşmanii ţării lor ar avea şi calităţi bune, deoarece ar fi fost peste putinţă ca En-lan să-l mai poată crede credincios celor de o seamă cu el, dacă va găsi calităţi la duşmanii poporului său. Dar I-wan se cunoştea destul de bine şi ştia că îşi iubeşte ţara, cu toate că vedea că populaţia ei este prea săracă şi că libertatea la care ţin atât de mult, a încetat să mai fie libertate, când pentru ea sunt gata să ducă o viaţă de robi, – să rabde de foame, să sufere ravagiile inundaţiilor, să se teamă de bandele de tâlhari şi războaie, – în mijlocul criminalilor şi al oamenilor fără de lege. Se gândi îndelung şi la ziua când libertatea şi siguranţa vieţii se vor apropia de ceea ce ar trebui să fie cu adevărat.

Şi gândindu-se la toate aceste amănunte, începea să-şi dea seama de ceea ce a devenit el în calitate de bărbat. Vedea că acum i-ar fi peste putinţă să-l urmeze pe En-lan până la capăt, cum l-ar fi urmat odinioară. Poate până la capătul fiecărei zile, sau până la capătul acestui război, da. Dar dincolo de toate acestea ar trebui să răsară din nou o lume cu totul nouă. Ce va fi această lume, i-ar fi fost peste putinţă să-şi dea seama acum, aşa că renunţă să se mai gândească la ea şi nu se gândi mai departe de ziua când îşi va putea aduce soţia şi copiii la el acasă.

În zilele lungi ale acestei ierni fără sfârşit, când aşteptau să vină primăvara, ca porumburile şi semănăturile de kaoliang să crească

destul de înalte, ca să-i poată ascunde în timpul zilelor, se gândea cum va aduce – după ce se va termina războiul – pe soţia lui şi copiii săi, dincoace de mare, în casa lor cea nouă. Unde va fi casa aceasta? Se gândi la ţara lui nemărginită. Soarele de miazănoapte, verile răcoroase şi iernile senine şi grele – toate acestea erau foarte sănătoase. Dar mai era şi pământul bogat şi mănos al Ţării de Mijloc, cu fructele şi florile din miazăzi. Lui Tama îi vor plăcea florile. Într-o astfel de ţară ca a lui, nu era tocmai uşor să alegi care ar fi locul cel mai potrivit pentru ca fiii lui să poată creşte, până în ziua când vor deveni bărbaţi. Se gândi la toate oraşele frumoase în care ar putea să trăiască, Hangchow şi Soochow, Nanking şi Hankow.

Dar nu mult după aceea duşmanul începu să ocupe aceste oraşe, unul după altul. Târziu în toamnă căzu şi oraşul Shanghai. Tatăl său îi scrisese despre luptele deznădăjduite şi fără folos, despre răniţii care erau prea numeroşi pentru a mai fi îngropaţi. Pe urmă căzu şi Soochow şi la începutul iernii nici Hangchow nu mai era în stăpânirea lor – divinul oraş Hangchow, unde pe vremea când era copil se dusese împreună cu părintele şi mama lui, în timpul vacanţelor de toamnă şi primăvară.

Fără să ştie de ce, tot timpul cât armatele duşmane înaintau spre interiorul ţării, nu-i venea să creadă că ar putea să cadă şi oraşul Nanking, din cauză că aici era cartierul general al lui Chiang Kai-shek. Îi venea să zâmbească, gândindu-se la credinţa superstiţioasă ce-l lega de omul acesta. Era şi el tot aşa ca şi tatăl său, care nu credea în zei, dar credea în Chiang, ca şi când ar fi fost un zeu. Pe urmă aflară că a căzut şi oraşul Nanking. O zi întreagă oamenii nu fură în stare să mai facă nimic, ci stătură nemişcaţi şi jeliră, întrebându-se nu cumva a sosit momentul să se retragă şi să-şi vadă de treburile lor, numai ei singuri, cum fuseseră şi mai înainte; aşa că numai după ce En-lan adună oamenii şi oferindu-le un mare ospăţ, începu să le vorbească, reuşi să-i învioreze din nou şi să-i facă să continue lupta împotriva duşmanului.

— La ce ne pot nouă folosi oraşele? vocifera En-lan adresându-se oamenilor, după ce se simţiră cu pântecele îngreunat de mâncare şi de vin. Ce înseamnă oraşul Nanking pentru noi? Noi n-am primit nimic din Nanking... aşa că nici nu vom simţi că a fost pierdut. Dar dacă ne retragem acum şi duşmanul care ne cotropeşte va câştiga, nu vom fi obligaţi ca mai târziu să ne luptăm singuri împotriva lui? Dacă vom rămâne împreună şi vom câştiga, ori de câştigat trebuie

să câştigăm, ţara nu va fi tot a noastră?

Cu vechea vrajă a ochilor lui strălucitori, cu glasul tunător şi întrebuinţând vorbe simple ca să poată fi înţeles de oameni, En-lan reuşi înc-odată să-i ţină împreună şi să continue lupta. Lui I-wan i-ar fi fost peste putinţă să nu recunoască vraja cuvintelor prietenului său, dar ştia că după ce războiul se va termina şi nu va mai fi nevoie ca oamenii să fie îndemnaţi să facă război, ci va fi nevoie de strădania zilnică, pentru crearea unei mari naţiuni, vraja cuvintelor lui nu va mai avea nicio putere. Da, în ziua aceea poate chiar lui En-lan i se va urî să mai aştepte şi să se mai zbată, aşa că va pleca undeva, pentru a deveni din nou el însuşi şi pentru a începe o nouă revoluţie, în altă parte. Dar acum vraja aceasta îşi făcea efectul.

Şi datorită acestei vrăji, de fiecare dată când se întâmpla să cadă un oraş şi odată cu el toată regiunea în care se găsea, oamenii se repezeau cu mai multă îndârjire şi-şi purtau războiul lor ascuns. Nu se dădeau lupte mari şi nu erau nici izbânzi, nici înfrângeri mărturisite, chiar loviturile ce se dădeau duşmanului, erau întocmai ca o rană ascunsă care sângerează mereu. Nu se auzea nimic, nu ştia nimeni, ziarele nu scriau despre luptele acestea, dar uneori noaptea dispăreau câte o sută de oameni din garnizoana duşmanului, într-un post de pază înaintat; altădată un pod sărea în aer, tocmai când trecea un regiment de japonezi şi soldaţii dispăreau în adâncul apelor lacome; un tren era aruncat în aer sau câte o mină ascunsă în colbul unui drum de ţară, făcea explozie tocmai când trecea câte un camion duşman; sau izbucnea fără să se ştie cum, un incendiu în cantonamentul japonez; altădată era capturat un transport de arme, sau câte un tun şi japonezii care formau bateria erau găsiţi morţi, acolo unde-i surprindea atacul; sau se rupea un dig şi trâmba apelor îneca trupele duşmane.

Acesta era felul de a purta războiul, la care se pricepeau oamenii de sub comanda lui En-lan, şi I-wan ajunsese să se convingă şi el că acesta era felul cel mai cuminte de a se lupta, căci atunci când citea scrisorile tatălui său în care-i spunea despre armatele chineze din China de miazăzi, i se făcea rău. Soldaţii erau gata să facă tot ce li se spunea şi erau bravi, spunea tatăl său. Dacă li se poruncea să plece la atac, în rânduri dese, împotriva duşmanului, plecau fără să cârtească, deşi de cele mai multe ori erau condamnaţi să fie seceraţi de mitraliere, ca lanurile de coasă. Din ce se gândea mai mult la aceste amănunte, îi venea tot mai greu să suporte durerea acestor dezastre şi I-wan ar fi preferat ca Chiang să renunţe la

metodele de luptă ale celor din apus şi să se întoarcă la metodele vechi, întrebuinţate de ei şi pe care En-lan se obişnuise să le întrebuinţeze atât de bine.

Într-o zi tatăl său îi scrise pentru prima dată, ca şi când s-ar fi temut de sfârşitul ce va trebui să urmeze. „Oamenii noştri nu au nimic altceva, decât curaj. Pleacă la luptă cu mâinile goale, sau cu puşti primitive, ca să se împotrivească mitralierelor. Floarea tineretului nostru a murit demult. Nu avem nici timpul necesar pentru a-i instrui în vederea masacrelor acestora”.

Se duse la En-lan cu scrisoarea tatălui său şi după ce i-o arătă, îl întrebă:

— Nu vrei să te duci la Chiang, să-i explici felul nostru de a lupta şi să-l convingi şi pe el să-l urmeze?

Stătură de vorbă îndelung. La început En-lan nu se învoi, căci îşi închipuia că mai există şi acum dintre cei care urmăresc să-l asasineze.

— De ce să nu te duci tu, în numele meu? întrebă el pe I-wan. Tu eşti oriunde în siguranţă, fiind fiul tatălui tău!

— Chiang n-ar asculta de mine, răspunse I-wan liniştit, fără să ţină seamă de nemulţumirea ascunsă a lui En-lan faţă de părintele său, dar el ştie despre tine că eşti duşman îndârjit al japonezilor!

En-lan începu să râdă şi se învoi, aşa că I-wan telegrafie tatălui său şi acesta aranjă ca McGurk să vină după el şi să-l ducă. Fură martorii unei clipe pline de haz, când En-lan care toată viaţa lui nu se temuse de nimic, se opri în faţa aparatului şi nu îndrăzni să se urce. Hohotele de râs ale lui I-wan însă îl făcură să-şi ia inima în dinţi şi în clipa următoare avionul se puse în mişcare. I-wan se uită după aparatul care se ridica şi dispăru printre nori.

„Ce emoţionantă trebuie să fie întâlnirea dintre aceşti doi oameni, îşi zise el – aşa ceva merită osteneala să fie văzut.”

I-wan avusese dreptate. La câteva zile după aceea – când En-lan se întoarse, şi se întoarse fără întârziere, spunând că i-ar fi fost peste putinţă să mai petreacă o singură zi în oraşul acela – Chiang anunţă pe toată lumea, că de aici înainte armatele chineze nu vor mai întrebuinţa metodele de luptă din apus, pe care nu le cunosc, ci vor lupta după vechile lor metode. Când duşmanul va înainta, ei se vor retrage, când se vor retrage duşmanii, vor înainta armatele chineze. Vor ataca atunci când duşmanul din faţa lor nici nu se va gândi că va fi atacat. De aici înainte nu se vor mai împotrivi niciodată armatelor duşmane în grupuri masive, cum este obiceiul

în apus.

Când se află de această declaraţie, părea că fiecare chinez a mai prins puţină inimă. Dacă războiul va îi purtat după metodele de luptă pe care le cunoşteau ei, atunci va fi peste putinţă să nu-l câştige. I-wan se simţi el însuşi mai uşurat, când se gândi că de aici înainte vor fi mult mai puţini care vor fi condamnaţi să moară fără niciun folos. De aici înainte, îşi zise el întunecat, vor trebui să organizeze armate care să întreacă orice armată din lume, armate şi vapoare şi aeroplane cu miile, de tot felul, dar acum vor trebui să se ajute cum vor putea, pentru ca să scape de duşman.

În felul în care luptau ei acum, atât el cât şi En-lan aproape nu pierdeau niciun om. Era considerat ca o mare greşeală când unul îşi pierdea viaţa, căci fără îndoială, comisese o stângăcie care putea fi evitată. Cu toate acestea duşmanii lor mureau în fiecare zi, cu grămada.

*

* *

Liniştea dintre En-lan şi I-wan devenea din ce în ce mai îndoielnică, pe măsură ce trecea timpul, mai ales după ce porumburile şi semănăturile de kaoliang crescură de ajuns ca să se poată ascunde şi oamenii să poată pleca în fiecare zi la atac. Când se întâmpla să omoare pe cei atacaţi, I-wan nu zicea nimic, dar aduceau şi prizonieri – şi acesta era amănuntul asupra căruia nu se putea înţelege cu En-lan. Şi din acest punct de vedere I-wan progresase mai mult decât En-lan care trebuia să rămână întotdeauna cel puţin în parte, aşa cum se născuse. I se părea că En-lan nu va fi niciodată în stare să uite suferinţele îndurate în anii copilăriei, foametea prin care trecuseră cei de-o seamă cu el şi munca grea la care erau condamnaţi. Pentru tot ce suferise el, făcea responsabilă omenirea întreagă, şi cu toate că era un om loial, ura pe toţi cei care nu erau pe o formă cu el şi prin urmare nu aparţineau lumii din care se ridicase. Dacă se întâmpla ca un om să nu fie sărac, el îl ura şi ar fi fost gata să-l ucidă. Ori pentru el fiecare dintre japonezi însemna mult mai puţin decât un om.

I-wan însă era o fire blândă, crescuse între oameni buni şi nu avea prea multe amărăciuni de care să-şi aducă aminte. Toate nemulţumirile care odinioară i se păruseră atât de chinuitoare înainte de asta, i se păreau acum atât de lipsite de însemnătate. Pe vremea când era copil, o ura pe bunica sa. Totuşi acum după ce

murise, în a doua lună a anului acestuia şi trupul ei fusese închis în coşciug şi aşezat în templu, până în ziua când se va face pacea, căci acum nu erau timpuri, pentru cortegii funerare somptuoase, I-wan se gândea cum de putuse să fie atât de revoltat împotriva mirosului de opiu, în loc să-şi fi adus aminte cu câtă duioşie şi cât de statornic îl iubise pe el bătrâna aceasta şi cum încerca să-l mângâie şi să-l îmbuneze, de fiecare dată când îl vedea supărat.

Prin urmare şi aceasta era o deosebire între el şi En-lan, mai ales acum când trăiau în fiecare zi atât de aproape unul de altul. Începură să discute din cauza executării prizonierilor. Uneori cearta lor devenea violentă, aşa că Peony trebuia să intervină între ei şi să-i ocărască şi să-i explice fiecăruia în parte.

— En-lan, în felul tău de a vedea, eşti un încăpăţânat. Eşti încăpăţânat ca un bou de jug. Iar dumneata I-wan eşti tot atât de încăpăţânat, dar încăpăţânarea dumitale este ca încăpăţânarea unui cal nărăvaş care a fost ţinut numai cu grăunţe şi a umblat numai cu frâu de aur. Acum tu boule, nu cere calului să devină şi el bou ca tine, şi tu calule, adu-ţi întotdeauna aminte că el este bou.

Dar când era vorba despre aşa ceva, nici chiar Peony nu-i putea face să râdă sau să se înţeleagă.

Pe vremea când sosise I-wan, oamenii lui En-lan aveau obiceiul că omorau prizonierii, afară de câţiva inşi – cei care li se păreau mai stranii sau erau tineri şi cerbicoşi şi nu voiau să se predea, sau cei care pentru cine ştie ce motive, li se părea că ar scăpa prea uşor, dacă i-ar omorî dintr-odată. De multe ori se întâmpla că pe aceştia îi aduceau cu ei şi-i omorau mai târziu, după ce le găseau o moarte înceată care să fie un fel de spectacol şi pentru tovarăşii lor. La început îi închideau în coteţe sau îi legau cu lanţuri de trunchiurile copacilor, aşa că putea veni oricine să-i scuipe şi să-i înţepe cu furca sau să le ţină făclii aprinse sub degetele de la mâini şi de la picioare sau să facă tot felul de giumbuşlucuri pe socoteala lor, cum obişnuieşte poporul de jos să procedeze faţă de duşmanul căzut fără apărare în mâinile lui.

Într-o zi I-wan se simţi cuprins de furie şi se repezi la En-lan.

— Cum de permiţi aşa ceva?

— Ce să permit? întrebă el.

Sta în cameră la masă şi examina un drum în lungul căruia în aceeaşi noapte plănuise să dea un atac.

— Ia uită-te în curte! strigă I-wan.

En-lan se ridică în picioare şi apropiindu-se de uşa deschisă, se

uită afară.

— Ce este? întrebă el.

— Nu vezi nimic? întrebă I-wan revoltat.

— Nu, eu nu văd nimic, răspunse En-lan liniştit, sau poate vrei să vorbeşti de oamenii care se veselesc.

— Asta înseamnă că se veselesc? protestă I-wan.

În clipa aceasta din mijlocul oamenilor care râdeau cu hohote, se desprinse un caraghios şi apropiindu-se de prizonierul înlănţuit, îi repezi degetul în ochi; văzură globula plesnită a ochiului cum i se scurge în lungul obrazului. Nenorocitul dădu un ţipăt, pe urmă îşi muşcă buzele şi tăcu. Dar în lumina zilei se vedea cum curge sudoarea de pe el şiroaie.

— Nu se poate ca oamenilor acestora să le iei totul, răspunse En-lan cu indiferenţă, în timp ce se uita la ei. Gândeşte-te la ce se dă altor soldaţi, când se întâmplă să câştige o luptă – hrană suplimentară, bani, băutură, prăzi! Oamenii noştri îşi expun viaţa în fiecare zi, totuşi mănâncă în fiecare zi aceeaşi mâncare şi n-avem nici bani să le dăm şi nici prăzi să le împărţim. Sunt şi ei oameni... aşa că trebuie să le dai ceva.

— Da, dar nu spectacole de acestea ruşinoase! ripostă I-wan. Acestea sunt fapte de oameni sălbatici!

— În cazul acesta sunt şi ei oameni sălbatici, răspunse En-lan cu glasul stăpânit şi privirile lui părură mai întunecate, când se întoarse spre I-wan: Ia spune I-wan, şi astăzi eşti tot visător? Mai crezi şi-acum că săracii ar putea deveni mai buni decât oamenii bogaţi? Eu urăsc pe cei bogaţi, dar nici săracii nu sunt zei. Sunt simpli copii. Şi cel puţin ceea ce fac ei, se face pe faţă.

I-wan gemu, şi intrând în cameră, se propti cu palma în perete şi-şi ascunse obrazul. Simţea că-i vine rău.

— Tu eşti prea sensibil, zise En-lan câteva clipe mai târziu şi cu glasul mult mai blând. Ar fi trebuit să treci prin ceea ce am trecut eu. M-am obişnuit să omor porci, de pe vremea când eram copil, iar într-un rând, pe vreme de foamete, am ajutat tatălui meu să-şi omoare boul din jug, ca să avem ce mânca, şi am văzut pe mama omorând o fată pe care abia atunci o născuse. M-am obişnuit să văd bandiţi şi să fiu martor la faptele lor. Am văzut oameni cu nasurile tăiate, cu ochii scoşi, fără urechi şi cu spatele jupuit de piele, şi de când mă ştiu pe lume, pentru mine un om mort nu a însemnat nimic. De ce să mă sinchisesc acum din pricina unui japonez?

I-wan îşi îndreptă trupul şi ştergându-se pe obraz se aşeză la masă.

— Nu e vorba numai de faptul că şi japonezii sunt oameni, declară el. Dar mi-e ruşine să văd chinezii făcând astfel de fapte.

— Ai uitat ce-au făcut japonezii la Nanking? întrebă En-lan supărat. Nimic din ceea ce facem noi, nu ar putea fi de ajuns, pentru a ne răzbuna!

— Ştiu. Nu caut câtuşi de puţin să-i acuz pentru ce-au făcut, răspunse I-wan. Dar uite ce zic eu: Nu e treaba mea că japonezii se poartă în felul acesta – dar dacă se întâmplă ca şi poporul meu să facă...

— Ooo, ce patriot! îl întrerupse En-lan. Ce patriot! I-wan, eşti un caraghios. Ţi-o spun fără niciun înconjur. Dacă ai fi trecut prin ceea ce am trecut eu...

— Cu cât voi fi obligat să văd mai des astfel de scene, cu atât le voi condamna tot mai mult! declară I-wan cu violenţă.

— Atunci eu zic să te duci undeva în altă parte, unde nu vei avea parte de astfel de scene, răspunse En-lan. Probabil ai prefera să fii alături de trupele japoneze care fac operă civilizatorie şi să devii unul dintre guvernatorii lor de paie...

Când îl auzi spunând aceste cuvinte, I-wan se simţi cuprins de o furie atât de violentă, încât sări numaidecât în picioare. Se repezi la En-lan şi acesta nefiind pregătit la un astfel de atac, căzu grămadă, târând şi pe I-wan după el, apoi se încleştară unul într-altul şi începură să se bată pe podeaua de pământ a camerei, ca doi copii, nu ca doi bărbaţi. Fiecare îşi înfipsese mâinile în părul celuilalt, şi tocmai atunci veni Peony şi dădu peste ei. Dormea în camera de alături şi după ce o treziră cu glasurile lor, se repezi la ei, să-i despartă şi începu să-i ocărască.

— Vai ce fapte ruşinoase! I-wan, cum se poate să faci aşa ceva – En-lan, mă caraghiosule... Pe urmă se repezi cu dinţii şi după ce muşcă pe unul de mână, muşcă şi pe celălalt, până când se lăsară de păr. Amândoi se ridicară în picioare şi începură să-şi frece mâna de care-i muşcase.

— Îmi sângerează mâna, protestă En-lan.

— Aşa şi trebuie, răspunse Peony.

I-wan îşi scoase batista şi-şi legă mâna însângerată, fără să zică nimic.

— Acum vă poftesc, să-mi spuneţi pentru ce v-aţi certat.

En-lan începu să râdă.

— Am spus că este patriot şi din cauza asta s-a repezit la mine!

— Nu, En-lan, te rog să-mi spui adevărul! protestă femeia. I-wan nu este atât de prost.

— Ne-am certat din pricina prizonierilor, declară I-wan fără să mai aştepte să-l întrebe.

— Ce fel de prizonieri? întrebă Peony.

Se uitară în curte, dar în timpul cât ei se certaseră, prizonierul fusese ridicat.

— A murit, zise I-wan.

— Atunci de ce vă mai certaţi din cauza lui? întrebă Peony zâmbind.

— I-wan ar vrea să fie trataţi cu mai multă blândeţe, în timpul execuţiei, interveni En-lan. Eu i-am spus că oamenii trebuie să aibă şi ei oarecare plăcere, în schimbul vieţii atât de grele pe care o duc.

— Iar eu sunt de părere că este datoria noastră, să-i învăţăm mai multă omenie, ripostă I-wan şi se uită la Peony: En-lan spune că eu sunt un om moale, adăugă el. Dar şi dumneata ai fost copil în casa tatălui meu. Am sau nu am dreptate?

Puţin îi va păsa de ce va răspunde. El ştia că are dreptate în ceea ce spune.

— Da, dar Peony a fost o roabă, ripostă En-lan cu violenţă. Într-o casă de oameni bogaţi, o roabă trebuie să sufere…

— Cu toate acestea I-wan are dreptate, răspunse Peony cu glasul domol. Îndeletnicirea aceasta a oamenilor noştri, En-lan, nu este bună. Eu ştiu ce vrea el să zică. Uneori când bunica lui mă ardea cu luleaua pe braţe – se uită la I-wan şi se aprinse la faţă, apoi continuă cu glasul liniştit – îmi aduc aminte că mă gândeam: „Tu eşti cea care este ticăloasă şi crudă şi rea – nu eu. Căci eu am numai o bucăţică de piele prăjită pe braţ care îmi zvâcneşte, dar în sufletul tău, tu eşti o ticăloasă”.

— A făcut aşa ceva? întrebă I-wan cu sfială.

Peony îşi sumese mâneca şi pe partea de sus a braţului ei subţire le arătă o mulţime de gropiţe cicatrizate, una lângă alta şi foarte apropiate între ele.

— Nu mi-ai spus de asta niciodată, suflă I-wan.

— Nu puteam spune nimănui, răspunse ea cu tristeţe. Nu ştiu nici eu de ce… dar mă gândeam că asta face ca eu să fiu cu adevărat roabă şi că va fi mai bine să mă ascund de ochii altora.

— Ar fi trebuit să-mi spui, zise I-wan. Îi venea să plângă de ciudă: Eu nu pot suferi niciun fel de tortură.

— Tot aşa nici eu, răspunse Peony liniştită. Apoi îşi coborî mâneca peste braţ şi se întoarse spre En-lan: I-wan are dreptate, declară ea.

— Se poate să aibă, răspunse el, dar după expresia obrazului său, ar fi fost foarte greu să spui, în ce măsură era de acord cu ei.

Din ziua aceea I-wan avu cel puţin parte, să nu mai vadă oameni torturaţi.

*

* *

Puţin după asta I-wan începu să desăvârşească un plan la care se gândea de multă vreme. Începuse să se gândească la planul acesta cu multe luni de zile în urmă, când într-o zi se întrebase, ce va face dacă i se va întâmpla ca în timpul unui atac repezit în taină asupra duşmanului de către oamenii săi, unul dintre cei pe care va trebui să-i omoare sau va trebui să fie executat, ar fi tocmai Bunji? Încerca să alunge gândul acesta, imediat ce-i trecea prin minte. Era atât de puţin posibil să se întâmple aşa ceva, încât lui însuşi îi venea să creadă că aşa ceva ar fi peste putinţă.

Totuşi astfel de ocazii erau destule, aşa că nu i se întâmpla niciodată, ca stând cu oamenii lui în marginea unui drum unde pândea pe japonezi să-i cadă în cursă, sau când deschidea cu totul pe neaşteptate uşa unei case, ca să cadă cu oamenii lui pe neaşteptate, în timp de noapte asupra soldaţilor buimăciţi, fără să arunce o privare repede, în jurul său, ca să se convingă nu cumva este şi Bunji printre ei. Nu se întâmpla niciodată să nu-şi ia această măsură de prevedere şi nici nu ucidea un om pe la spate, de frică să nu fie Bunji, iar dacă se întâmpla ca unul dintre japonezi să încerce să scape, fără ca el să-i fi văzut faţa, îl lăsa să-şi vadă nesupărat de drum… Cu toate acestea despre Bunji nu află nimic. Tama nu-i spunea niciodată unde se găseşte, dacă s-ar fi întâmplat ca ea să ştie. Îi spunea numai atâta, că este încă în viaţă şi sănătos, că fiul lui începuse să umble şi că Setsu abia aşteaptă să aibă al doilea copil. Dar cine ştie când se va putea aşa ceva? Războiul acesta nu se mai sfârşeşte, cu toate că se spusese de atâtea ori că în curând se va face pace… Vasăzică, atâta vreme cât Bunji va fi în viaţă, I-wan avea pricină să se teamă de o întâlnire cu el.

Se gândise în toate amănuntele la tot ce va avea de făcut, în cazul când Bunji va fi şi el printre cei pe care-i vor lua prinşi. Îl va ajuta să evadeze. Totul era cântărit până în cele mai mici

amănunte, aşa că dacă se va întâmpla să vină şi ziua aceasta, ea îl va găsi gata. Dar înainte de toate va trebui să stea cu Bunji de vorbă şi-i va explica toată grozăvia acestui război pe care neamul lui Bunji îl poartă împotriva neamului său. I-wan avusese prilej să vorbească până acum cu mulţi prinşi, de la care aflase că lor nu li s-a spus niciodată pentru ce trebuie să plece de la ei de acasă, să-şi părăsească familiile şi să moară cu sutele şi cu miile. De multe ori i se întâmplase ca la cei care muriseră, să găsească scrisori pe care le citise, aşa că ştia tot ce gândeau şi simţeau oamenii aceştia înainte de a muri. Şi de fiecare dată oamenii spuneau, că războiul acesta este un război drept şi necesar, pentru mântuirea căminelor şi a patriei lor. I-wan ar fi vrut să le spună: „Noi n-avem nevoie de ţara voastră şi nu există nimic ce ar trebui să vă determine să purtaţi război împotriva noastră, prin urmare unde sunt temeiurile pentru care vă pierdeţi viaţa”? Dar acum oamenii aceştia erau morţi.

Pe urmă se gândi la numărul prinşilor pe care-i aduceau oamenii după atacurile pe care le dădeau noaptea, până când En-lan porunci să nu mai aducă pe niciunul, din respect faţă de Peony care-i arătase urma arsurilor pe braţul ei, aşa că îşi zise: „De ce adică să nu spunem acestor prinşi adevărul, aşa cum este şi să-i tratăm cumsecade, ca pe urmă să se întoarcă printre ai lor şi să le spună şi lor care este starea adevărată a războiului acesta, aşa ca toată armata să-l poată afla?”

Se duse la En-lan ca să-i vorbească despre planul acesta, dar nu ştia ce va crede prietenul său despre planul lui şi poate se va întâmpla să-i spună din nou că el este om moale. Dar En-lan din clipa în care-l auzi, declară că este un plan foarte cuminte şi stărui asupra lui.

— Braţul unui om îşi pierde puterea, când începe să nu mai creadă în ceea ce face, declară el. Dacă am putea împrăştia îndoiala printre ei şi i-am putea determina să nu mai creadă în conducătorii lor, atunci să ştii că am făcut o treabă de mare folos.

En-lan din ce se gândea mai mult la amănuntul acesta, din ce se simţea mai mulţumit. Dădu mâna cu I-wan şi începu să râdă, apoi declară:

— Acesta este un plan tot atât de bun, ca şi când am fi capturat un tren cu arme... de, dragul meu I-wan, mi se pare că în capul tău se găseşte ceva foarte bun!

Ceva îl făcea totuşi să-şi închipuie că ideea lui şi cea pe care o

avea En-lan despre acelaşi lucru, nu sunt întru toate la fel. Dar nu mai zise nimic. Dacă vor reuşi în întreprinderea lor, înseamnă că scopul urmărit, a fost ajuns. După ce En-lan explică oamenilor despre ce este vorba, rămaseră încântaţi de apucătura asta care li se păru destul de cuminte, aşa că făcură ce li se cerea. De aici înainte, după fiecare atac pe care îl dădeau, aduceau câţiva prinşi pe care-i hrăneau, se purtau foarte bine cu ei şi după ce le „făceau educaţia” – cum spunea En-lan – timp de o săptămână-două, îi puneau în libertate; toţi prinşii aceştia păreau atât de speriaţi, când se vedeau liberi, încât rămâneau năuciţi şi nu ştiau ce se va întâmpla cu ei de aici înainte.

Dar lui Bunji toate acestea nu-i folosiră la nimic. În aceeaşi toamnă I-wan primi de la Tama o scrisoare îndurerată şi jalnică. Bunji fusese omorât în luptele de la Taierhchwang. După ce citi această scrisoare, I-wan o arse, cum ardea toate scrisorile primite de la ea, şi se retrase mâhnit în camera lui, ca să se poată gândi în linişte la Bunji, aşa cum îl cunoscuse pe vremea când intrase pentru prima dată în casa Muraki. Ce suflet bun avusese băiatul acesta şi cât era de vesel! Dacă războiul acesta nu s-ar fi întâmplat, ce viaţă fericită ar fi dus, în loc de iadul în mijlocul căruia se zbătuse! Războiul însă îl frânsese. Era un suflet prea simplu, pentru ca să poată îndura zbuciumul şi cruzimile unui război, aşa că-l zdrobise... Prin urmare temerile lui I-wan, că s-ar putea întâlni de aici înainte cu el, nu mai aveau niciun temei. Tot atât de fără folos erau acum şi nădejdile lui Setsu. De aici înainte nu va mai putea da naştere fiului ei al doilea.

*

* *

Într-o zi de la începutul toamnei, I-wan primi o telegramă de la Chiang Kai-shek, în care-i poruncea să se prezinte la el şi-i spunea că ziua următoare McGurk va veni să-l ia, dacă se va mai linişti furtuna ce tocmai atunci se dezlănţuise cu toată furia. I-wan se duse cu telegrama aceasta la En-lan şi se uitară amândoi la ea, pe urmă stătură de vorbă, dar niciunul dintre ei nu fu în stare să-şi explice pricina pentru care-l chema. La urmă îşi ziseră că afacerea aceasta ar fi peste putinţă să aibă vreo legătură cu interesele statului, căci dacă ar fi fost o telegramă oficială, mesajul nu se putea să vină pe adresa lui.

— Afară bineînţeles de cazul, când nu i-ar plăcea ceva din ceea

ce facem noi şi ar vrea să te întrebuinţeze în calitate de curier, se dumiri En-lan.

Dar nici presupunerea aceasta nu putea să fie întemeiată, deoarece abia cu câteva zile în urmă primiseră de la Chiang, cu totul pe neaşteptate, un dar de bani de care se bucuraseră cu toţii, căci era tocmai de ajuns pentru a cumpăra îmbrăcăminte de iarnă celor care nu aveau ce îmbrăca. Prin urmare, îşi zicea I-wan, trebuie să fie ceva în legătură cu afacerile lui personale. Gândurile lui alergau întotdeauna la Tama. Probabil Chiang ar vrea să-l pună la încercare, în legătură cu soţia lui care era japoneză. Prin minte îi fulgeră întrebarea: „Ce se va întâmpla, dacă-mi va cere să renunţ la ea?”

În cazul acesta, ştia dinainte, că nu va renunţa. Ce va face şi ce va răspunde după ce-i va pune această întrebare, nu ştia nici el şi la asta se va gândi în ultima clipă. Faptul că se întorsese în patrie şi lua parte la război, va fi o chezăşie că tot ceea ce va spune, este numai adevărul curat. Legătura care exista între el şi Tama, aceasta aparţinea trecutului şi viitorului. Prezentul îl sacrificase intereselor ţării sale. Dar nu va putea face nimănui nicio făgăduială în legătură cu viitorul, pe care nu-l putea nimeni cunoaşte cum va fi.

Încercând să se încurajeze în felul acesta, îşi făcu o legătură din hainele pe care le avea de schimb, le luă pe umăr, cum făceau ţăranii şi aşteptă gata pe terenul de aterizare, când sosi McGurk ca să-l ia cu el.

— Eşti gata? strigă McGurk scoţând capul din cabina de comandă.

— Gata, răspunse I-wan.

— În cazul acesta decolăm peste cel mult douăzeci de minute, adăugă McGurk şi coborî din avion. Îşi scoase şapca din cap şi începu să şi-o scuture de praf. Ascultă, să fie afurisită de treabă, nu e lucru de nimic să faci tocmai acum drumul acesta – nu mai este nici pe departe atât de uşor, ca pe vremea când şeful era la Nanking! Aerul de la Hankow până aici este plin de goluri şi am căzut în fiecare gol ce l-am întâlnit în cale.

Se îndreptară împreună spre casele ţărăneşti, unde En-lan îşi avea cantonamentul.

— Aş vrea să beau un ceai şi să fumez o ţigară. Mai avem timp să ajungem pe lumină, adăugă McGurk.

Se aşezară la o masă din faţa ceainăriei satului, iar bătrâna al

cărei bărbat ţinea localul acesta, veni de şterse masa cu o otreapă murdară, pe urmă suflă praful de pe ceşti şi era gata să le şteargă şi pe acestea. Dar McGurk zbieră la ea:

— Ascultă, lasă-te de ştersul acesta, te rog. Apoi se întoarse spre I-wan: Spune-i să le lase aşa murdare cum sunt! Înţelegi! Eu sunt în stare să mă dau tumba printre şrapnelele ce explodează împrejurul meu, dar cu bacilii nu vreau să am de-a face, căci aceştia sunt cu totul altceva!

Se uita la femeie, prefăcându-se supărat, în timp ce I-wan îi spunea să lase ceştile în pace, dar când o văzu că se uită la el speriată, începu să râdă:

— Nu te supăra, bătrână doamnă, zise el. De spălat tot le voi spăla eu singur.

Turnă câteva picături de ceai în fiecare ceaşcă şi după ce le clăti, vărsă conţinutul pe jos, apoi le umplu pe amândouă şi începu să sufle zgomotos în ceaiul fierbinte şi să soarbă din el.

— Nu vrei să înveţi deloc limba noastră, ca la nevoie să te poţi înţelege cu oamenii, când se întâmplă să ai vreo nemulţumire? îl întrebă I-wan înveselit.

— Nu! n-am nevoie, răspunse McGurk. Dacă zbier la ei destul de tare şi le repet de câteva ori la rând ce am de spus, uitându-mă încruntat, ei înţeleg numaidecât ce vreau. De altfel eu nu prea am timp de pierdut.

Peste câteva minute erau din nou alături în aeroplan şi I-wan avu ocazie ca de astă dată să vadă mai limpede ţara pe deasupra căreia zburau. Munţii îşi întindeau coamele nesfârşite pe dedesubtul lor, cu crestele învăluite de nori sau pleşuve. Dar I-wan nu era în stare să se bucure de măreţia acestui spectacol, căci toate gândurile lui erau concentrate asupra întrebării: oare de ce l-a chemat la această întâlnire?

*

* *

Până acum nu fusese niciodată la Hankow. Din când în când, pe vremea când era copil, auzise pe tatăl său spunând că într-o bună zi vor trebui să se ducă la Hunan, pentru a vizita străvechile proprietăţi ale familiei lui, de unde mai primeau şi astăzi venituri, şi I-wan ştia că oraşul Hankow de pe un mal al fluviului Yangtse şi oraşul Wuchang de pe celălalt mal, erau întocmai ca stâlpii unei porţi ce se deschidea spre întinderile nemărginite ale pământurilor

din interiorul provinciei acesteia. Undeva în mijlocul acestei nemărginiri erau moşiile moştenite de familia lui pe care nici bunicul său nu le văzuse niciodată, pământuri semănate şi secerate de generaţii întregi de ţărani care le arendau din tată în fiu şi-şi trimiteau arenzile acestea, parcă ar fi trimis birurile ce se cuvin unui împărat necunoscut. Dar cine erau oamenii aceştia, I-wan nu aflase niciodată. De fapt el nici nu se gândea la ei, decât atunci când auzea pe tatăl său spunând: „Anul acesta veniturile moşiilor au fost foarte bune”. Sau când spunea: „De doi ani încoace, pământul nu ne-a adus niciun venit, din cauza inundaţiilor de anul trecut şi atacurile bandelor de tâlhari din anul acesta, care nu mai contenesc”. Dar în casa tatălui său nimic nu se schimba, indiferent de felul în care ar fi ieşit venitul pământurilor.

Totuşi în timpul cât fu condus pe străzile oraşului Hankow, spre casa lui Chiang Kai-shek, se uita cu atenţie la oamenii care treceau pe lângă el şi asculta ce vorbesc. Înţelegea ce spun, dar limba aceasta avea cu totul altă cadenţă, decât limba vorbită de En-lan şi se deosebea mult de cea pe care o vorbise el la Shanghai. Cu toate acestea erau din acelaşi popor şi el era de o seamă cu ei. Se gândise de multe ori şi destul de adânc la deosebirile acestea pe care le constata în mijlocul poporului său. Oamenii din care Tama făcea parte, erau strânşi legaţi unul de altul din toate punctele de vedere. Ai lui însă nu erau. După ce războiul acesta se va termina, războiul care îi unea pe toţi pentru întâia dată de când există istoria ţării lor, ce vor mai putea găsi, ca să-i unească? Îşi pusese de foarte multe ori această întrebare, gândindu-se la el însuşi şi la En-lan. Războiul acesta îi ţinea strâns uniţi. Dar după ce se va termina, ce se va întâmpla dincolo de hotarul peste care amintirea oamenilor nu poate trece niciodată? Căci amintirea oamenilor nu durează niciodată prea mult. Va trebui să se găsească altceva, tot atât de însemnat ca şi războiul şi tot atât de necesar ca şi apărarea împotriva duşmanului cotropitor.

Era cufundat în gândurile acestea legate de viitor, cum i se întâmpla să fie de multe ori în timpul din urmă, când simţi pe neaşteptate că maşina cu care venise, se opreşte scârţâind din frâne, în faţa unei case simple de cărămidă şi şoferul îi face semn cu degetul mare, că au sosit la destinaţie. I-wan coborî singur, deoarece McGurk rămăsese să controleze un defect al avionului, şi întinse mâna spre soneria de la uşă. Îi deschise un slujitor îmbrăcat în alb, dar se vede că slujitorul îl aşteptase să sosească, deoarece îl

conduse într-o cameră mică de alături şi-l pofti să aştepte câteva minute. Slujitorul plecă şi I-wan se aşeză pe un scaun. În toată camera aceasta nu era nimic ce l-ar fi putut interesa: mobila era simplă şi obişnuită, aşa că era gata să se lase din nou dus de gânduri, când uşa se deschise şi apăru tatăl său. I-wan sări în picioare şi rămase foarte mirat de prezenţa lui.

— Ia loc, porunci tatăl său.

Se aşezară pe scaune şi I-wan constată că părintele său pare foarte obosit şi este mult mai slab decât fusese anul trecut.

— Tată, nu te simţi bine? întrebă I-wan.

Cu cât se uita mai îndelung la tatăl său, se simţea tot mai înspăimântat. Până acum nu-l văzuse niciodată în halul acesta. Părea că toată energia şi încăpăţânarea lui de altădată s-a evaporat. Sta în faţa lui pe scaun şi părea că i-ar veni foarte greu să se ridice din nou în picioare.

— Mă simt tot atât de bine, ca oricare altul în situaţia de acum, răspunse tatăl său. Pe urmă adăugă: Într-un fel sau altul, războiul acesta ne va ucide pe toţi. Tocmai am primit nişte scrisori din Nanking. Făcu o pauză pe urmă continuă: În felul meu am contribuit şi eu la construirea acestui oraş nou. Am acordat Capitalei împrumuturi importante. Eram mândru de oraşul acesta. Acum nu mai există.

— Vrei să spui că este complet distrus? întrebă I-wan cu glasul stins.

Îşi aduse aminte că ducându-se cu tatăl său, ca să viziteze pe Chiang, el îi atrăsese atenţia asupra câte unei clădiri noi şi impunătoare şi asupra străzilor frumoase, deschise în cartierul unde odinioară erau uliţele întortocheate ale vechiului oraş. Era un spectacol măreţ şi toată lumea era mândră de felul în care arăta oraşul acum.

— Ceea ce n-a fost încă distrus, se găseşte în mâinile duşmanului, răspunse tatăl său, pe urmă se plecă şi-şi propti palmele în genunchi. Ceea ce mă revoltă pe mine însă, nu sunt morţii pe care-i văd în toate părţile şi nici clădirile dărâmate – ci faptul că pe toate străzile opiul se vinde făţiş! Duşmanii noştri urmăresc să distrugă toată populaţia ce a mai rămas încă în viaţă.

Şi I-wan constată cu groază că ochii tatălui său sunt plini de lacrimi care începură să-i curgă şiroaie pe obraz, dar bătrânul nu şi le şterse, ci le lăsă să curgă în voie. I-wan nu era în stare să-l vadă plângând, dar totuşi nu ştia ce vorbă de mângâiere să-i spună, aşa

că plecă ochii în pământ şi nu zise nimic... Auzise vorbindu-se despre opiul acesta. Pe En-lan nimic nu-l putea scoate din fire, ca opiul acesta pe care-l găseau gata de a fi pus în vânzare, când se întâmpla să recucerească din mâinile duşmanului câte un oraş.

— Sunt multe pentru care mi se întâmplă acum să plâng, zise tatăl său, parcă ar fi vrut să-şi ceară iertare.

Pe urmă cu capetele lungi ale mânecilor îşi şterse ochii, unul după altul. Apoi se uită la el rugător:

— I-wan, nu s-ar putea să sacrifici câteva zile din viaţă şi să vii cu mine, să vizităm pământul nostru strămoşesc?... Într-o bună zi pământul acesta va fi al tău şi al fiilor tăi. Eu nu voi trăi niciodată, ca să ajung să mă mut acolo, dar s-ar putea ca tu să trăieşti acolo împreună cu fiii tăi.

Mai târziu, când se gândi la această convorbire cu tatăl său, I-wan îşi aduse aminte că chiar în timp ce vorbea cu el, i se păruse straniu auzindu-l că nu pomeneşte nimic despre I-ko, ci-i spune simplu „pământul acesta va fi al tău”.

— Mi-ar face plăcere să pot pleca împreună cu tine, răspunse el.

— S-ar putea ca tot ce va mai rămâne din China, să fie numai provinciile acestea din interior, continuă tatăl său. Cine ar putea spune dinainte? Dar din ceea ce ni se întâmplă nouă acum, trebuie să iasă ceva – lumea aceasta care s-a refugiat aici din provinciile pierdute de pe litoral – şcolile care au fost mutate aici. Săptămâna trecută mi-am dat semnătura pentru un mare împrumut de mai multe mii de dolari, menit să acopere transferarea unei importante uzine de fier, din Hankow în interiorul ţării.

— Nu cumva Chiang are de gând să nu apere Hankow? întrebă el.

Tatăl său clătină din cap.

— Oraşul Canton a fost abandonat ieri. Peste câteva zile va cădea şi Hankow, declară el. În sfârşit... sper că Chiang va avea dreptate... Tatăl său oftă îndurerat. Dacă se va întâmpla să greşească, atunci să ştii că suntem cu toţii pierduţi.

Câteva clipe nu mai zise nimic şi I-wan se întrebă, dacă e oare posibil ca tatăl său să nu mai aibă aceeaşi desăvârşită încredere pe care o avea înainte de asta în Chiang? Canton a fost pierdut, pe urmă Hankow?... În aceeaşi clipă uşa camerei se deschise şi în faţa lor apăru soţia lui Chiang Kai-shek. Se ridicară în picioare şi ea dădu uşor din cap, ca apoi să le spună cu glasul liniştit şi catifelat:

— Generalisimul vă aşteaptă, şi-i conduse în lungul camerei, ca

să le deschidă uşa aceleia în care era Chiang.

Când îi văzu că intră, se ridică în picioare. I-wan încă nu-l văzuse stând în picioare până acum. Părea mai înalt decât era el, se ţinea drept şi era foarte zvelt. Nu zise nimic şi se aşezară cu toţii pe scaune, iar soţia lui pipăi ceainicul şi le turnă în ceşti. Tot ce făcea femeia aceasta, părea atât de calm şi plin de graţie, încât privirile celor din apropierea ei ar fi fost peste putinţă să nu-i urmărească mişcarea capului, curba gâtului frumos şi gesturile precise ale mâinilor. Se uită la soţul ei şi el la ea, pe urmă dădu din cap, iar femeia se întoarse şi ieşi, închizând uşa încet pe urma ei.

Rămaseră numai ei singuri cu el şi I-wan ridică privirea întrebătoare, ca să vadă pentru ce l-a chemat.

— Am trimis după dumneata din două motive, începu Chiang Kai-shek, fără să-i salute şi fără altă introducere. Primul motiv este, ca să-ţi dau de ştire despre moartea fratelui dumitale.

Cuvintele acestea le spuse cu glasul tare, dar fără nicio mlădiere, şi după ce le spuse, aşteptă, ca I-wan să le poată înţelege... Dar de fapt lui îi era peste putinţă să înţeleagă. I-ko mort! Îşi simţi sângele fugindu-i din creier, pe urmă repezindu-se înapoi şi trupul arzându-i ca de pojar. Se uită la tatăl său. Dar el sta cu capul în piept şi cu privirile plecate în pământ.

— Tu ai ştiut de asta, tată? întrebă el cu glasul răguşit.

Tatăl său dădu din cap.

— Am aflat ieri, răspunse el în şoaptă.

— Poate vrei să afli cum a murit, declară Chiang Kai-shek pe neaşteptate. Întinse mâna şi luând de pe birou o scrisoare, o întinse lui I-wan. Era un scris stângaci, pe o bucată de hârtie murdară, şi fusese scrisă cu creionul, în englezeşte. Nu era nicio semnătură, dar ceea ce spunea, era destul de limpede. Era o listă cu numele câtorva bărbaţi, cinci la număr, care fuseseră văzuţi întâlnindu-se pe ascuns cu duşmanul. Al treilea nume era al lui I-ko.

I-wan ridică privirea şi întâlni din nou ochii lui Chiang.

— Dar cum se poate ca fratele meu... fu incapabil să termine întrebarea.

— A fost o uneltire, răspunse Chiang cu violenţă, dar cu nimic mai violent decât vorbise până acum, şi duşmanul făgăduise fratelui dumitale un loc de frunte în guvernul pe care-l va forma, şi-i făcu semn spre scrisoarea pe care I-wan o pusese din nou pe biroul din faţa lui. Mi-a adus-o un curier acum două săptămâni. Nu este prima ştire pe care am primit-o în legătură cu afacerea asta. Am

trimis după omul acesta, care nu şi-a semnat numele aici pe hârtie, dar l-a spus celui care mi-a adus-o şi care a ajuns la mine venind pe jos şi aşa cum a putut, ca să mi-o dea. Am trimis după el. Când a sosit, mi-a spus că-l cheamă Lim şi că te cunoaşte şi pe dumneata şi pe fratele dumitale. Pe fratele dumitale îl ura, nu ştiu pentru ce motive. Chiang făcu o pauză: Trebuie să ştii că eu întrebuinţez şi ura dintre oameni. Apoi continuă, după ce făcu o nouă pauză. Aceasta a fost pentru mine o confirmare a bănuielii că fratele dumitale este un trădător. Am dat poruncă să fie executat împreună cu ceilalţi.

I-wan îi ascultă toate aceste cuvinte, unul câte unul, dar ştia dinainte care va fi sfârşitul şi ascultându-le, se temea de el. Dar rămase nemişcat, uitându-se la chipul ca de piatră al lui Chiang.

— Cum se poate… cum se poate… ca omul acesta… începu el să îngâne cu glasul înecat. I se părea îngrozitor să constate că Jackie Lim, cu care el se purtase atât de frumos, să fie în stare să-l spioneze pe I-ko.

Dar Chiang se grăbi să răspundă:

— Nu-l condamna. Este un om cinstit. Dar este un om foarte simplu. Se revoltase de şoaptele care circulau printre soldaţi, în toate părţile şi care spuneau că între ofiţerii lor sunt unii care primesc mită de la duşmani; când a aflat de asta, a făcut cercetări amănunţite şi a avut destul curaj, ca să-mi raporteze direct. A trăit înainte de asta în America unde spunea că oamenii nu se tem de cei care sunt mai mari decât ei.

— Unde este acum? întrebă I-wan.

— L-am trimis la unitatea lui, ca să continue lupta, răspunse Chiang. Nu ştiu ce s-a ales de atunci de el.

Nu mai era nimic de adăugat. Tatăl său sta fără să se mişte. I-wan respiră adânc şi se îndreptă din umeri. Încercă să nu se mai gândească la chipul lui I-ko, adus acum din adâncul amintirilor ce i se ştergeau prin faţa ochilor… I-ko cu care se juca în grădină, pe vremea când ei doi erau mici şi i se părea că fratele său este frumos şi voinic; I-ko plângând şi trântindu-se pe jos, dând din picioare, din cauză că i s-a refuzat ceva; I-ko, tânărul frumos… Cum a murit oare I-ko? Murise cu demnitate şi curaj, sau fusese acelaşi I-ko alintat care a fost întotdeauna? Ar fi fost peste putinţă să ştie şi nici nu dorea să afle.

— Asta s-a întâmplat din pricina soţiei lui străine… o voi expedia în ţară la ea, declară tatăl său cu glasul sfios. Ea îl determina

întotdeauna să dispreţuiască propriul său neam. Din prima zi când a sosit, nimic nu-i era pe plac. Nu-i plăcea mâncarea şi nici felul nostru de viaţă. Nimic din ce aveam noi, nu era atât de bun ca ceea ce era în ţara ei. Râdea de soldaţii noştri şi-i spunea lui I-ko, că japonezii sunt mult mai buni, până când el a început să creadă că este fără niciun folos să încerce să se mai lupte împotriva lor. Aşa că – după cât îmi închipui eu – glasul tatălui său părea că s-a stins – şi-o fi zis, că de vreme ce oraşul Canton e condamnat, va fi mult mai bine… Tăcu şi se uită la Chiang, cu ochii rătăciţi: Nu încerc să-l apăr, zise el în şoaptă.

Chiang îl lăsase să continue şi în timp ce vorbea, chipul lui sever luase o înfăţişare de bunătate calmă. Acum îi răspunse:

— Noi ne-am înţeles unul pe altul.

I-wan văzu pe tatăl său că dă din cap. Şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că pe tatăl său îl iubeşte cum nu l-a iubit niciodată înainte de asta…

— Treci acum dincolo, se adresă Chiang tatălui său. Odihneşte-te puţin, căci în curând va trebui să vorbesc din nou cu dumneata!

Tatăl său se ridică în picioare şi se înclină în faţa lui, iar ei aşteptară până ce ieşi din cameră. Dar după ce rămaseră singuri, obrazul lui Chiang se schimbă imediat. Blândeţea trăsăturilor lui dispăru dintr-odată şi se întoarse spre I-wan cu privirile întunecate.

— Dumneata eşti omul pe care te-am întrebuinţat odată, declară el. Şi m-am gândit să te întrebuinţez din nou. Făcu o pauză. Dar dumneata eşti căsătorit cu o japoneză, adăugă el cu glasul răstit.

I-wan se simţi că tresare, împotriva voinţei lui. Omul acesta ştia totul. Dar era dinainte pregătit.

— Da, sunt! răspunse el.

— Chiar dacă eşti fiul tatălui dumitale, rămâi totuşi fratele unui trădător, declară Chiang. Glasul lui părea destul de răstit şi pe chipul lui nu se oglindea niciun fel de blândeţe. De unde aş putea eu şti dinainte, ce se ascunde în sufletul dumitale?

— Eu n-am niciun mijloc să-ţi pot spune, răspunse I-wan. Omul acesta putea să-l înspăimânte, dar el nu se va înspăimânta.

— Vrei să renunţi la soţia dumitale japoneză? întrebă Chiang.

— La ordinul dumneavoastră? întrebă I-wan.

Chiang nu răspunse, dar nici privirile lui nu se desprinseră de pe obrazul lui I-wan.

— Nu! răspunse I-wan cu glasul liniştit. Şi imediat după aceea, adăugă: Mi-am lăsat soţia şi copiii, ca să mă pot întoarce, să lupt

pentru ţară. Sunt în aceeaşi luptă. După ce se va face pacea, îi voi aduce pe toţi aici. Fiii mei sunt chinezi. Şi ea – mama lor este pentru mine o femeie credincioasă.

— Va trebui să treacă multă vreme, până când se va face pace, zise Chiang.

— Ştiu că va trebui să treacă, răspunse I-wan.

— Oraşul acesta va fi şi el distrus, adăugă Chiang. Privirile lui fugiră în largul camerei şi pe fereastră afară, unde se vedeau acoperişurile caselor, unul lângă altul, în oraşul acesta suprapopulat. Oraşul acesta şi probabil multe altele. Până când va veni pacea, poate nu va mai rămâne niciun oraş în picioare.

— Ne va rămâne ţara, ripostă I-wan…

Acum înţelegea motivul pentru care tatăl său îi spuse: „Pământul va fi al tău şi al fiilor tăi”.

— Da, va rămâne pământul ţării, repetă Chiang. Apoi făcând o trecere neaşteptată, dintre acelea cu care I-wan nu era obişnuit din partea lui, adăugă: Ce fel de femeie este soţia dumitale?

Drept răspuns, I-wan băgă mâna în buzunar şi scoase ultimele două scrisori primite de la Tama, pe care nu le distrusese încă, deoarece sosiseră puţin înainte de plecarea lui şi ar fi vrut să le mai citească odată. Le deschise şi le întinse în faţa lui Chiang.

Erau două scrisori foarte simple, cu scrisul delicat şi fin al lui Tama. Nu se întorsese în casa părintelui ei, deoarece după plecarea lui I-wan îşi dăduse seama că i-ar fi peste putinţă. Astfel scrisorile acestea două erau pline de amănunte, în legătură cu un copăcel care crescuse în grădina lor şi despre crizantemele pe care le plantaseră împreună şi acum înfloriseră din nou, despre furtuna venită din largul mării şi care sfâşiase hârtia de la grătarul ferestrelor din partea de apus; despre felul în care ea şi Jiro reparaseră pagubele; îi spunea cât crescuseră copiii şi despre ea că le spune că tatăl lor este un erou care s-a dus să lupte pentru ţara lui care este şi ţara lor, şi că el va trebui să se gândească la ei, aşteptând viitorul când vor fi din nou împreună. În realitate scrisorile acestea erau aceleaşi scrisori pe care le-ar fi scris orice femeie iubitoare, soţului ei care se găseşte pe frontul oricărui teatru de război.

Urmări trăsăturile lui Chiang în timpul cât le citi. Dar îi fu peste putinţă să-şi dea seama la ce se gândeşte, aşa că aşteptă până când Chiang le împături şi le băgă în plicurile lor, cu mişcări încete, ca şi când s-ar fi gândit la ceva. Pe urmă i le dădu înapoi.

— Şi acum… ai vreo dorinţă? întrebă el.

— Să-mi acordaţi câteva zile, ca să pot pleca împreună cu tatăl meu, se grăbi I-wan să răspundă. Vrem să vizităm împreună pământul nostru strămoşesc, pe care până acum nu l-am văzut niciodată.

— Şi pe urmă? întrebă Chiang a doua oară.

— Să mă întorc din nou la unitatea mea din armată, răspunse I-wan.

— Aprobat! declară Chiang.

Întoarse privirea şi sună gongul de pe birou. Uşa se deschise şi soţia lui apăru, aşa că I-wan îşi dădu seama că poate să plece. Se ridică în picioare şi se prosternă, dar Chiang nu se mai uita la el.

— Unde este harta noului drum care duce la Burma? întrebă el, adresându-se soţiei lui, ca şi când n-ar fi fost plecată niciun minut de lângă el.

— Uite-o aici, răspunse ea şi zâmbi uşor, e la tine pe birou!

I-wan ieşi din birou şi cuvintele acestea începură să-i vâjâie în urechi. Noul drum care duce la Burma! A fost terminat oare? Auzise că a început construirea acestui drum şi mii de bărbaţi şi de femei lucrau la executarea lui. În orice caz era o metodă stranie de a purta războiul; să-ţi croieşti un drum uriaş care se îndreaptă spre apus, în timp ce duşmanul ţării bombardează partea de răsărit! Dar acesta era felul lor de a proceda. Ce-ar fi dacă adevărata patrie pe care o vor cunoaşte fiii săi, va fi această parte interioară a Chinei celei noi care nu se va îndrepta spre mare, ci peste crestele munţilor, spre India? Cine ar putea să spună? Şi cine ar putea afirma că ştie ceva?

Aşa că se duse, să-l găsească pe tatăl său.

SFÂRŞIT